รายงานผลการศึกษาฉบับสมบูรณ์

แนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญา ในระหว่างที่พยานอยู่ในการคุ้มครองความปลอดภัยตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

(โครงการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมแก่พยานในคดีอาญา และแนวทางการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ปีงบประมาณ 2551)

เสนอ

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม

โดย

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พฤศจิกายน 2551

สารบัญ

บทที่ 1 บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล..... …… 1
1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ…… 3
1.3 วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย…… 3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ…… 5

บทที่ 2 การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา…… 6
2.2 แนวความคิดทั่วไปเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน…… 10
2.2.1 บทบาทและความสำคัญของพยานในคดีอาญา…….. 11
2.2.2 เหตุผลและความจำเป็นในการคุ้มครองพยาน…….…… 13
2.2.3 วัตถุประสงค์ของการคุ้มครองพยานบุคคล……..…… 14
2.2.4 หลักการพิจารณาของรัฐในการให้ความคุ้มครองพยาน……..…..15
2.3 แนวคิดในการคุ้มครองพยานของสหประชาชาติตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อ
ต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 …….. 19
2.4 วิวัฒนาการของกฎหมายคุ้มครองพยานในประเทศไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน…… 23
2.5 การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546…… 25
2.5.1 ความเป็นมาของกฎหมาย…….. 25
2.5.2 สาระสำคัญของกฎหมาย…… 28
2.5.2.1 ผู้ที่จะได้รับความคุ้มครอง…… 28
2.5.2.2 เงื่อนไขการให้ความคุ้มครอง…… 28
2.5.2.2.1 เงื่อนไขการให้ความคุ้มครองตามมาตรการทั่วไป….. 29
2.5.2.2.2 เงื่อนไขการให้ความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ….. 30
2.5.2.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการคุ้มครองพยาน…… 32
2.5.2.4 การดำเนินคดีแพ่งเพื่อคุ้มครองสิทธิของพยาน……32
2.5.2.5 ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยาน……32
2.5.2.6 การอุทธรณ์คำสั่งเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน……33
2.5.2.7 การคุ้มครองพยานโดยมาตรการที่มีโทษทางอาญา……..34

2.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองพยาน..... 39
2.6.1 สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ..... 39
2.6.2 หน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน..... 41
2.6.2.1 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ..... 41
2.6.2.2 กระทรวงกลาโหม..... 41
2.6.2.3 กรมการปกครอง..... 42
2.6.2.4 กรมราชทัณฑ์..... 42
2.6.2.5 กรมสอบสวนคดีพิเศษ..... 43
2.6.2.6 กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน..... 43
2.6.2.7 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด..... 44

บทที่ 3 แนวทางการปฏิบัติต่อพยานของต่างประเทศ

3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา..... 45
3.1.1 การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา..... 46
3.1.2 การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน..... 53
3.2 ประเทศออสเตรเลีย 60
3.2.1 การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา..... 61
3.2.2 การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน..... 63
3.3 ประเทศเยอรมัน..... 69
3.3.1 การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา..... 69
3.3.2 การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน..... 77
3.4 ตารางสรุปแนวทางการปฏิบัติต่อพยานของต่างประเทศ..... 78

บทที่ 4 การปฏิบัติต่อพยานของประเทศไทยในปัจจุบันและปัญหาอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.1 การปฏิบัติต่อพยานของประเทศไทยในปัจจุบัน 86
4.1.1 การปฏิบัติต่อพยานในชั้นพนักงานสืบสวนสอบสวน 86
4.1.2 การปฏิบัติต่อพยานในชั้นพนักงานอัยการ 101
4.1.3 การปฏิบัติต่อพยานในชั้นพิจารณาคดีของศาล 104

4.1.4 การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในการคุ้มครองความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยของหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน 109
4.2 ปัญหาอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546... 118
4.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับตัวบทกฎหมาย..... 119
4.2.2 ปัญหาความไม่เหมาะสมของมาตรการคุ้มครองพยาน..... 121
4.2.3 ปัญหาอุปสรรคด้านสภาพภูมิศาสตร์ ทัศนคติ และแนวทางการดำเนินชีวิตในสังคมไทย 122
4.2.4 ปัญหาอุปสรรคด้านการงบประมาณที่จะต้องใช้ในการคุ้มครองพยาน 123
4.2.5 ปัญหาความเหมาะสมในการนำไปปรับใช้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา..... 123
4.2.6 ปัญหาความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน..... 124
4.2.7 ปัญหาอุปสรรคด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานหลักตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 125
4.2.8 ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมตามทัศนคติของพยาน 127

บทที่ 5 รายงานผลการประชุมสัมมนาและประชุมเชิงปฏิบัติการ

5.1 การประชุมสัมมนาครั้งที่ 1 133
5.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 152
5.3 การประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3 167

บทที่ 6 แนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญาในระหว่างที่พยานอยู่ในการคุ้มครองความปลอดภัยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546..... 199

บรรณานุกรม

รายนามคณะผู้วิจัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

โดยที่บทบัญญัติมาตรา 244 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 บัญญัติรองรับสิทธิของบุคคลที่ซึ่งเป็นพยานในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสมและค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ เนื่องจากปัจจุบันพยานยังไม่ได้รับการคุ้มครองเท่าที่ควร รวมทั้งการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานหรือบุคคลที่จะมาเป็นพยานจากหน่วยงานที่มีภารกิจหน้าที่เกี่ยวข้องกับพยาน ทั้งที่พยานมีความสำคัญยิ่งต่อการพิสูจน์ความจริงในทางอรรถคดี เป็นเหตุให้เกิดผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรม ดังนั้น เพื่อให้การคุ้มครองพยานในคดีอาญาสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงได้ตราพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2546 และได้กำหนดให้จัดตั้งสำนักงานคุ้มครองพยานขึ้นในกระทรวงยุติธรรม โดยมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ การปฏิบัติที่เหมาะสม รวมทั้งประสานการปฏิบัติงานและข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานตามพระราชบัญญัติฯนี้

นับแต่ที่พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 18 ธันวาคม 2546 เป็นต้นมา โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายประสงค์ให้มีการบูรณาการทำงานร่วมกันหลายหน่วยงาน กล่าวคือ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงกลาโหม กรมการปกครอง กรมสอบสวนคดีพิเศษ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กรมราชทัณฑ์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยแต่ละหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องต้องไปออกกฎกระทรวงหรือระเบียบภายในหน่วยงาน เพื่อรองรับการดำเนินการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

ในปัจจุบันกรณีที่มีการร้องขอคุ้มครองความปลอดภัยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 อันเนื่องมาจากที่พยานในคดีอาญาถูกข่มขู่คุกคาม หน่วยงานหลักที่ดำเนินให้การคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานที่ร้องขอ ได้แก่ สำนักงานคุ้มครองพยาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติและกรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยแบ่งส่วนความรับผิดชอบจากลักษณะของคดีเป็นสำคัญ กล่าวคือ คดีอาญาทั่วไปสำนักงานคุ้มครองพยานและสำนักงานตำรวจแห่งชาติจะเป็นผู้รับผิดชอบในส่วนนี้ สำนักงานคุ้มครองพยานจะประสานความร่วมมือกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ออกระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วยกำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยาน

พ.ศ. 2547 เพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการดำเนินการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานฯ สำหรับพยานคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษจะเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานในคดีพิเศษ โดยกรมสอบสวนคดีพิเศษได้ออกระเบียบกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 สำหรับหน่วยงานอื่นที่มีภารกิจคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ จะรับผิดชอบในความคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานเฉพาะพยานที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานเท่านั้น อาทิเช่น กรมราชทัณฑ์จะรับผิดชอบให้ความคุ้มครองความปลอดภัยพยานที่เป็นผู้ต้องขังที่อยู่ในการควบคุมของกรมราชทัณฑ์ กระทรวงกลาโหมจะรับผิดชอบให้การคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานเฉพาะพยานในคดีอาญาที่อยู่ในเขตอำนาจศาลทหารหรือบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร กรมการปกครองจะรับผิดชอบให้การคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานเฉพาะในคดีอาญาที่มีพนักงานฝ่ายปกครองเข้าร่วมเป็นพนักงานสอบสวน สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดรับผิดชอบให้การคุ้มครองความปลอดภัยเฉพาะพยานในคดียาเสพติด เป็นต้น สำหรับพยานที่ไม่ประสงค์ขอรับการคุ้มครองจากหน่วยงานดังกล่าวหรือกรณีที่หน่วยงานดังกล่าวข้างต้นไม่สามารถดำเนินการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยได้ อันเนื่องจากกรอบภารกิจหน้าที่ หรือระเบียบของหน่วยงานไม่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ให้สามารถดำเนินการได้ สำนักงานคุ้มครองพยานจะเป็นหน่วยงานที่จะเข้าดำเนินการให้การคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานในส่วนนี้

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านประมาณ 4 ปี การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาระหว่างที่พยานอยู่ในการคุ้มครองความปลอดภัยของหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับคุ้มครองพยาน ยังไม่มีการกำหนดขอบเขตและการปฏิบัติที่ชัดเจนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน หรือแนวทางปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานในการที่จะนำมาปฏิบัติต่อพยานที่อยู่ในการคุ้มครอง ซึ่งในระเบียบต่างๆ ที่หน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานออกมาเพื่อบังคับใช้นั้น จะมีสาระในส่วนที่เกี่ยวกับพยานที่มีสิทธิขอรับการคุ้มครองความปลอดภัย ผู้มีอำนาจสั่งการให้การคุ้มครองความปลอดภัย ระยะเวลาในการให้ความคุ้มครอง การจัดกำลังเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัย การยกเลิกและเหตุแห่งการยกเลิกการคุ้มครอง โดยหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องต่างไปออกกฎ ระเบียบ ในการคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยาน ซึ่งอาจแตกต่างกันตามแต่ภารกิจของแต่ละหน่วยงาน ดังนั้นจึงอาจเกิดปัญหาในทางปฏิบัติขึ้นได้ อาทิเช่น การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ต่อพยานที่เป็นเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ หรือพยานในคดีที่มีลักษณะความรุนแรงแห่งคดีแตกต่างกัน ซึ่งเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัยจะต้องปฏิบัติต่อพยานดังกล่าวแตกต่างกันไป ตามปัจจัยทางเพศ อายุ ภาวะแห่งจิต หรือลักษณะความรุนแรงแห่งคดี ทั้งนี้ ในการปฏิบัติดังกล่าวมักจะเป็นไปในลักษณะของการใช้ดุลพินิจส่วนบุคคลของเจ้าหน้าที่เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาว่าจะปฏิบัติอย่างไร จึงจะถือว่าเป็นการปฏิบัติที่เหมาะสม ซึ่งอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้มาตรฐานการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานของเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัยแตกต่างกันไป

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาถึงการปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในการคุ้มครองความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัยของหน่วยงานที่ภารกิจเกี่ยวข้องกับตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เพื่อนำข้อสรุปและข้อเสนอแนะต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาวิจัยมากำหนดแนวทางหรือใช้เป็นมาตรฐานกลางให้กับหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในการคุ้มครองความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัย เพื่อให้พยานเกิดความเชื่อมั่นในมาตรการคุ้มครองความปลอดภัย พยานจะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมจากเจ้าหน้าที่คุ้มครอง ซึ่งจะส่งผลให้พยานมีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นพยานในคดีอาญา อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพิสูจน์ความจริงในทางอรรถคดี

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ กฎหมาย กฎระเบียบต่างๆ ของหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในส่วนของการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาที่มีอยู่ในปัจจุบันและปัญหาอุปสรรค โดยศึกษาเทียบเคียงกรณีศึกษาของต่างประเทศเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย

2. เพื่อรวบรวมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากหน่วยงานที่มีภารกิจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานและหน่วยงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในการคุ้มครองความปลอดภัยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

3. เพื่อศึกษาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในระหว่างที่พยานในการคุ้มครองความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ของต่างประเทศที่เป็นที่ยอมรับของนานาประเทศในกระบวนการยุติธรรมเทียบเคียงกับแนวทางการปฏิบัติของประเทศไทย

4. เพื่อกำหนดมาตรฐานกลางในการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

1.3 วิธีดำเนินการศึกษาวิจัย

1.3.1 รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ดังต่อไปนี้

ดำเนินการรวบรวม ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในการคุ้มครองของต่างประเทศที่เป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง กฎระเบียบและวิธีปฏิบัติของหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงกลาโหม รวมถึงหน่วยงานอื่นที่มีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในการคุ้มครองความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ในเชิงลึก พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค รวมถึงความเหมาะสมในการนำไปปรับใช้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน พร้อมรายงานผลการศึกษาวิเคราะห์ในเบื้องต้นเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการประชุมตามข้อ 4.2

1.3.2 จัดประชุมสัมมนาและจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ดังต่อไปนี้

1) จัดการประชุมสัมมนาผู้แทนหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานและในหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา นักวิชาการ องค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ทราบถึงกรอบแนวทางการดำเนินงานตามโครงการ พร้อมทั้งระดมความคิดเห็น สำหรับหน่วยงานที่ภารกิจเกี่ยวข้องกับพยานที่จะเข้าประชุม อาทิเช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงกลาโหม สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กรมราชทัณฑ์ สำนักงานศาลยุติธรรม เป็นต้น หน่วยงานละประมาณ 3 - 4 คน รวมแล้วไม่น้อยกว่า 50 คน พร้อมสรุปผลการประชุม

2) นำแนวทางที่ได้จากการประชุมสัมมนาตามข้อ 1 มาศึกษาวิเคราะห์เบื้องต้นเพื่อเป็นแนวทางในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการกับตัวแทนกลุ่มเป้าหมายจากหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา นักวิชาการ องค์กรภาครัฐและเอกชน ไม่น้อยกว่า 50 คน เพื่อร่วมระดมความคิดเห็นในการจัดทำร่างแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในระหว่างที่อยู่ในการคุ้มครองความปลอดภัยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 พร้อมทั้งสรุปผลการประชุม และศึกษาวิเคราะห์ร่างแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในการคุ้มครองความปลอดภัยฯ ที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการดังกล่าว พร้อมจัดทำร่างแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในระหว่างที่อยู่ในการคุ้มครองความปลอดภัยฯ ที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย เพื่อเสนอต่อหน่วยงานที่มีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน โดยร่างแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในระหว่างที่อยู่ในการ

คุ้มครองความปลอดภัยฯ จะต้องระบุถึงวิธีการในการปฏิบัติต่อพยานที่อยู่ในการคุ้มครองความปลอดภัยที่ชัดเจนในรายละเอียด

3) จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อพิจารณาวิพากษ์ร่างแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญาในระหว่างที่พยานอยู่ในการคุ้มครองความปลอดภัยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมไม่น้อยกว่า 50 คน พร้อมรายงานสรุปผลการประชุม และจัดทำรายงานผลการศึกษาฉบับสมบูรณ์ พร้อมบทสรุปสำหรับผู้บริหาร

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สำนักงานคุ้มครองพยานและหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญาและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีแนวทางในการจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญาที่เป็นรูปธรรมชัดเจนและเกิดประสิทธิผลเหมาะสมสอดคล้องกับสังคมไทย

2. พยานในคดีอาญาจะได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมจากหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานในคดีอาญาและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

บทที่ 2

การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญา

ในสังคมปัจจุบัน คงปฏิเสธไม่ได้ว่าแนวโน้มทางสถิติของการก่ออาชญากรรมมีทิศทางที่สูงขึ้นเรื่อยๆ สาเหตุที่เป็นเช่นนี้ สืบเนื่องมาจากตัวแปรต่างๆ ทางสังคม เช่น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ค่านิยมและแนวคิดทางวัฒนธรรมที่เสื่อมถอยลงไป อีกทั้งลักษณะของอาชญากรรมมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป มีความสลับซับซ้อน ยากแก่การติดตามและนำตัวผู้กระทำความผิดมาดำเนินคดี ดังจะเห็นได้จากอาชญากรรมที่มีลักษณะทั่วไป ซึ่งสามารถพบเห็นกันตามหน้าหนังสือพิมพ์ ได้พัฒนามาสู่อาชญากรรมที่มีความทันสมัยและซับซ้อนยิ่งขึ้น ทำให้รัฐซึ่งมีหน้าที่ในการควบคุมและคุ้มครองความสงบสุขให้แก่สังคม ต้องหามาตรการและกำหนดกฎเกณฑ์ทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองสังคมจากอาชญากรรม กฎหมายอาญาจึงเป็นกฎเกณฑ์หนึ่งที่รัฐใช้ในการควบคุมอาชญากรรม เนื่องจากกำหนดให้การกระทำใดๆ เป็นความผิดและมีโทษทางอาญา

ทั้งนี้ในการบังคับใช้กฎหมายอาญา สถาบันหลักที่รับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมายอาญาเพื่อรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสงบสุข ความมีเสถียรภาพของบ้านเมือง รวมทั้งดำรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย ได้แก่ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งประกอบด้วย ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ โดยแต่ละองค์กรจะรับผิดชอบภารกิจในการบังคับใช้กฎหมายของตนเป็นการเฉพาะและการปฏิบัติงานจะแยกอิสระจากกัน[1] แต่ในการปฏิบัติงานของทุกองค์กรในกระบวนการยุติธรรมจะต้องดำเนินภายในขอบเขตแห่งกฎหมายภายใต้เงื่อนไขที่ว่า กฎหมายเป็นคำสั่งคำบังคับที่ควบคุมและส่งเสริมให้บุคคลปฏิบัติตนอยู่ในกรอบปทัสถานที่เป็นแบบอย่างความประพฤติของชุมชนหรือเป็นกฎเกณฑ์ทางสังคม (Social Norms or Regulation)[2] โดยภาระหน้าที่ของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาดำเนินไป เพื่อที่จะอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน รวมทั้งอำนวยความยุติธรรมให้แก่ผู้กระทำความผิด และให้การคุ้มครองป้องกันสังคมจากการถูกละเมิด และเป็นหลักประกันเสรีภาพของประชาชน[3]

---

[1] ประธาน วัฒนวาณิชย์, ระบบความยุติธรรมทางอาญา:แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการนิติธรรม, หน้า 147.

[2] ประเสริฐ เมฆมณี, ตำรวจและกระบวนการยุติธรรม, หน้า 3,6.

[3] ดรุณ โสตถิพันธ์, การบริหารงานกระบวนทางยุติธรรมทางอาญา, วารสารอัยการ, ปีที่ 5, ฉบับที่ 51 มีนาคม 2525,หน้า 47.

หากพิจารณาลักษณะของการปฏิบัติงานตามกระบวนการ หรือขั้นตอนของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา จะเห็นได้ว่า เมื่อมีการกระทำผิดอาญาเกิดขึ้นแล้ว การดำเนินคดีอาญาจะเริ่มเมื่อมีการกล่าวหาว่าได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้น การกล่าวหาสามารถกระทำโดยราษฎรหรือโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจก็ได้ เมื่อได้รับการร้องทุกข์กล่าวโทษแล้ว ตำรวจซึ่งเป็นองค์เบื้องต้นในกระบวนการยุติธรรมก็จะเริ่มปฏิบัติหน้าที่สืบสวน จับกุมผู้กระทำความผิด และทำการสอบสวนหาพยานหลักฐานและรวบรวมข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดเพื่อจะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริงหรือไม่ ใครเป็นผู้กระทำความผิด และพฤติการณ์ของการกระทำความผิดเป็นอย่างไร เมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถรวบรวมพยานหลักฐานทำเป็นสำนวนได้แล้ว ก็จะส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมทั้งความเห็นไปยังอัยการ เพื่อพิจารณาว่าควรสั่งฟ้องผู้ต้องสงสัยหรือผู้ต้องหานั้นหรือไม่อย่างไร และเมื่ออัยการเห็นควรที่จะดำเนินคดีกับผู้ต้องหา ก็จะนำคดีขึ้นฟ้องร้องต่อศาลโดยนำพยานหลักฐานมาสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลยในศาล เมื่อศาลได้พิจารณาพยานหลักฐานในคดีแล้วเห็นว่า จำเลยกระทำความผิดและไม่มีเหตุผลที่จะได้รับการยกเว้นความผิดหรือได้รับการยกเว้นโทษตามกฎหมาย เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว ศาลก็จะมีคำพิพากษาลงโทษจำเลยตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ โดยศาลจะใช้ดุลพินิจกำหนดโทษให้เหมาะสมแก่ตัวจำเลยและสอดคล้องกับลักษณะแห่งการกระทำที่เป็นความผิดโดยคำนึงถึงอัตราโทษที่ได้สัดส่วนกับลักษณะของการกระทำเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของการลงโทษ ส่วนราชทัณฑ์ซึ่งเป็นองค์กรสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรมที่รับผิดชอบในการบังคับตามคำพิพากษาของศาลหรือกฎหมายอื่นใดซึ่งบัญญัติให้อำนาจไว้เพื่อควบคุมดูแลและแก้ไขผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคม และเพื่อเป็นการป้องกันสังคมให้ปลอดภัยจากอาชญากรรม

จากที่กล่าวมาข้างต้น เป็นการอธิบายถึงระบบการดำเนินคดีอาญาโดยภาพรวม เพื่อให้เห็นถึงรูปแบบของการทำงานของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการในชั้นตำรวจ อัยการ ศาล หรือราชทัณฑ์ โดยระบบการดำเนินคดีอาญาในตอนต้นนี้จะกล่าวถึงการทำงานของตำรวจ และอัยการเกี่ยวกับการฟ้องคดี แต่ระบบการดำเนินคดีอาญายังมีการดำเนินการในการค้นหาความจริงของศาลอันเป็นเรื่องของการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน เรียกว่า ระบบกระบวนพิจารณาคดี ซึ่งสามารถอธิบายโดยจำแนกออกเป็นสามระบบ คือ

1. กระบวนพิจารณาคดีในระบบไต่สวน (The Inquisitorial System)

การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาในระบบนี้ถือว่า การดำเนินคดีอาญาเป็นหน้าที่ของรัฐ จึงถือว่ารัฐจะต้องรับผิดชอบโดยตรงในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด โดยการค้นหาและรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำมามัดตัวผู้กระทำความผิด ในการดำเนินคดีอาญาตามระบบนี้จะไม่มีการแยกหน้าที่ในการสอบสวนและฟ้องร้องคดี รวมทั้งหน้าที่ในการพิจารณาคดีออกจากกัน โดยจะมีเฉพาะผู้ไต่สวนซึ่งอาจเป็นผู้พิพากษาเป็นผู้ดำเนินการไต่สวนเองทั้งสิ้น ตั้งแต่

เริ่มต้นกระบวนการจนถึงขั้นตอนการพิพากษาตัดสินคดีอาญานั้นในที่สุด โดยศาลจะเป็นทั้งโจทก์และผู้ตัดสินในคนๆ เดียวกันและผู้ถูกไต่สวนก็จะอยู่ในฐานะที่เป็นเพียงผู้คอยตอบคำซักถามในคดีเท่านั้น

2. กระบวนพิจารณาคดีในระบบกล่าวหา (The Accusatorial System

เนื่องจากการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีในระบบไต่สวนยังมีข้อขัดข้องในการแสวงหาความยุติธรรมในการดำเนินคดีอยู่บางประการ อันได้แก่ การหาความเป็นกลางจากผู้ไต่สวนกระทำได้ยาก จึงทำให้ไม่สามารถให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ถูกไต่สวนได้อย่างแท้จริง จากอุปสรรคและข้อขัดข้องดังกล่าว ก่อให้เกิดแนวคิดของระบบการดำเนินคดีอาญาแบบกล่าวหาขึ้นเพื่อแก้ไขข้อบกพร่องของระบบไต่สวนโดยการแบ่งแยกหน้าที่ในการสอบสวนฟ้องร้องและหน้าที่ในการพิจารณาคดีออกจากกัน โดยให้องค์กรแต่ละองค์กรมีหน้าที่แยกต่างหากออกจากกันเป็นองค์กรของตนมีหน้าที่รับผิดชอบเป็นเรื่องๆไป กล่าวคือ ศาลซึ่งเป็นองค์กรในการดำเนินคดีอาญาดั้งเดิมควรรับผิดชอบเฉพาะการพิจารณาพิพากษาคดี ส่วนการสอบสวนฟ้องร้อง ก็ให้อยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรที่จัดตั้งขึ้นใหม่ องค์กรดังกล่าวคือ อัยการ นอกจากนั้น ในการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีซึ่งแต่เดิมผู้ต้องหาเปรียบเสมือนวัตถุชิ้นหนึ่งที่มานั่งในศาลเพื่อให้ศาลคอยไต่สวนเท่านั้น แต่กระบวนพิจารณาคดีแบบใหม่นี้ได้ยกฐานะของผู้ต้องหาเป็นประธานในคดี โดยให้สิทธิเสรีภาพแก่ผู้ถูกกล่าวหาในการที่จะแก้ข้อกล่าวหาและต่อสู้คดีได้ ทั้งนี้ในการต่อสู่คดีระหว่างโจทก์และจำเลยในชั้นศาล คู่ความทั้งสองจะต้องหาทางพิสูจน์ถึงความจริงแห่งคดีให้ศาลเห็นจนกว่าศาลจะหมดข้อสงสัยในประเด็นใดก็ตาม โดยแต่เดิมจะใช้วิธีการในทางความเชื่อ เช่น การดำน้ำ ลุยไฟ เป็นต้น (Trial by Ordeal) หรือการให้คู่ความเข้ามาต่อสู้กันด้วยอาวุธ ฝ่ายที่ชนะจะเป็นผู้บริสุทธิ์ (Trial by Battle) หรือการพึ่งพาพระเจ้าในการแสวงหาความยุติธรรม (Judgment of God) เมื่อการเวลาผ่านพ้นไปการค้นหาความจริงแห่งคดีก็ได้รับการพัฒนาตามหลักวิทยาศาสตร์ และตรรกศาสตร์ โดยอาศัยความรู้ที่ได้จากการลองผิดลองถูก (Trials and Errors) วิธีการพิจารณาคดีจึงได้กลายมาเป็นการนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ต่อผู้มีอำนาจ

จึงกล่าวได้ว่า กระบวนการพิจารณาคดีอาญาตามระบบนี้เป็นการนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์กันในศาลระหว่างคู่ความแห่งคดี และเพื่อมิให้คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบซึ่งกันและกัน จึงมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการนำพยานเข้าสืบต่อศาลโดยการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีอาญาจะดำเนินไปอย่างเคร่งครัดและศาลผู้มีอำนาจในการวินิจฉัยชี้ขาดต้องวางตัวเป็นกลางและคอยควบคุมให้การดำเนินกระบวนพิจารณาเป็นไปตามหลักเกณฑ์โดยเคร่งครัด โดยคู่ความจะเป็นผู้เสนอพยานหลักฐานของตนต่อศาล และศาลจะทำการตัดสินคดีไปตามหลักฐานที่คู่ความนำมาสืบเท่านั้น

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า ระบบนี้ผู้พิพากษาเปรียบเสมือนกรรมการที่มีกฎเกณฑ์หรือกติกาในการควบคุมดูแลการแข่งขันอยู่ในมือ โดยคู่ความมีหน้าที่ในการนำพยานหลักฐานของตนเข้ามาสู่กระบวนพิจารณา ภายใต้กรอบกติกาที่วางไว้ โดยศาลคือผู้ตัดสินที่วางตัวเป็นกลางคอยชั่งน้ำหนักพยานของคู่ความว่าฝ่ายใดมีน้ำหนักดีกว่ากันนั่นเอง

3. ระบบกระบวนพิจารณาคดีแบบผสม (The Mixed System)

เนื่องจากกระบวนพิจารณาคดีทั้งสองระบบที่กล่าวมาข้างต้นยังมีอุปสรรคบางประการในทางปฏิบัติ จึงก่อให้เกิดระบบผสมขึ้น โดยนำเอาข้อดีของแต่ละระบบมาปรับใช้ตามความเหมาะสมเพื่อให้การดำเนินกระบวนพิจารณาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยประเทศฝรั่งเศสเป็นประเทศแรกที่นำเอาระบบผสมนี้มาใช้ในปี ค.ศ. 1808 และหลังจากนั้นประเทศอื่นๆ ในยุโรปจึงได้นำเอาเป็นแบบอย่างและดำเนินรอยตาม

เมื่อคดีเข้ามาสู่กระบวนพิจารณาในชั้นศาล คู่ความที่อ้างพยานหลักฐานของตนเข้ามาในคดีจะมีหน้าที่ในการนำพยานหลักฐานเข้าสืบพิสูจน์ต่อศาล เพื่อศาลจะได้ชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานและพิจารณาน้ำหนักความน่าเชื่อถือและตัดสินคดีต่อไป ทั้งนี้การชั่งน้ำหนักพยานบุคคล ซึ่งตามปกติพยานบุคคลจะเบิกความตามที่ตนประสบมา ดังนั้น สิ่งที่พยานบุคคลจะเบิกความจึงต้องเป็นข้อเท็จจริงไม่ใช่ความคิดหรือความเห็นของตนเอง อย่างไรก็ตาม สิ่งที่พยานประสบพบเห็นมานั้น ย่อมอยู่ในกระบวนการของการรับรู้โดยอาศัยประสาทสัมผัสทั้งห้าในการรับรู้ข้อเท็จจริง ไม่ว่าจะเป็นการมองเห็น ได้กลิ่น ได้ยิน การรับรส หรือการสัมผัส เมื่อพยานบุคคลได้รับรู้ข้อมูลแล้วกลไกต่อไปคือการจดจำสิ่งที่ได้พบหรือประสบมานั้นไว้ในสมองในรูปแบบของความทรงจำ ทั้งนี้การจดจำเหตุการณ์ต่างๆของบุคคลแต่ละคนนั้นย่อมมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับเหตุเฉพาะตัว เช่น บางคนช่างสังเกต ช่างจดจำ บางคนมีความจำที่นาน บางคนมีความจำสั้น เมื่อบุคคลได้มาเป็นพยานในศาล หน้าที่ของพยานบุคคล คือ การให้การตามข้อเท็จจริงที่ประสบมา เพื่อประโยชน์ในทางคดี การให้การ คือ กระบวนการถ่ายทอดความคิด พยานบุคคลจะต้องเล่าเหตุการณ์ต่างๆที่ประสบมาโดยการตอบคำถามของทนายความหรือคู่ความ ซึ่งการถ่ายทอดข้อเท็จจริงเป็นเรื่องความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละคนว่าสามารถถ่ายทอดเรื่องราวได้ดีเพียงใดแตกต่างกัน

จะเห็นได้ว่า คำเบิกความของพยานบุคคลจะมีน้ำหนักน่าเชื่อถือหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มากระทบการรับรู้ การจดจำ และการถ่ายทอดออกมา ซึ่งปัจจัยดังกล่าวอาจมาจากเหตุส่วนตัวของพยานเอง เช่น อายุของพยาน หากพยานยังเป็นเด็กหรืออายุมากย่อมจะมีผลต่อการรับรู้เหตุการณ์ต่างๆ รวมทั้งความสามารถในการจดจำหรือความบกพร่องของอวัยวะในการมองเห็น ได้ยิน ได้กลิ่น รับรส หรือสัมผัสของของตนมีความบกพร่อง ก็อาจทำให้คำให้การของพยานมีความคลาดเคลื่อนได้ นอกจากปัจจัยจากเหตุส่วนตัวแล้ว ยังมีปัจจัยในเรื่องของสภาวะแวดล้อม เช่น

ความเข้มของแสงที่ช่วยในการมองเห็นขณะเกิดเหตุ หรือระยะเวลาระหว่างเกิดเหตุกับช่วงเวลาที่มาเบิกความเป็นพยานห่างกันนานเกินไป ปัจจัยสุดท้ายที่มีผลต่อการเบิกความของพยานบุคคลคือ ปัจจัยจากการแทรกแซงภายนอกที่มุ่งหมายจะข่มขู่และคุมคามพยาน เพื่อให้พยานเบิกความผิดจากความเป็นจริง อันจะส่งผลให้รูปคดีถูกบิดเบือน ซึ่งผลสุดท้ายคือ การอำนวยความยุติธรรมย่อมจะสูญสิ้นไป

ดังนั้น การเบิกความของพยานบุคคลในคดีอาญาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อกระบวนพิจารณาคดีเป็นอย่างมาก เนื่องจากพยานบุคคลนั้นมีความใกล้ชิดกับเหตุการณ์ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงในการกระทำความผิดมากที่สุด เพราะฉะนั้นคำให้การของพยานบุคคลในชั้นศาลจึงมีความน่าเชื่อถือค่อนข้างสูง อีกทั้งน้ำหนักของพยานประเภทอื่น เช่น พยานวัตถุหรือพยานเอกสารอาจมีการถูกทำลายหรือทำให้พยานหลักฐานดังกล่าวถูกบิดเบือนได้ง่าย เนื่องจากพยานดังกล่าวเป็นเพียงวัตถุหรือสิ่งของที่อาจทำลาย หรือทำให้เสียหายหรือลบเลือนได้ง่าย แต่พยานบุคคลนั้นคือมนุษย์ที่มีเลือดเนื้อและวิญญาณ การจะทำลายพยานประเภทนี้ได้ก็คงมีแต่การเอาชีวิต หรือข่มขู่คุกคามจนพยานเกิดความเกรงกลัว ไม่กล้าไปเป็นพยานในศาล หรือทำให้พยานให้การในลักษณะที่บิดเบือนจากความเป็นจริงนั่นเอง จนทำให้เกิดแนวคิดในการให้ความคุ้มครองพยานบุคคล

2.2 แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน

แนวความคิดในเรื่องการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญามีขึ้นเนื่องจากจุดมุ่งหมายสุดท้ายของกระบวนการยุติธรรมทางคดีอาญา ไม่ว่าจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ (Common Law) หรือแบบซีวิลลอว์ (Civil Law) ก็ตาม คือ การหาหรือการทำให้ข้อเท็จจริงแห่งคดีปรากฏขึ้นมาโดยใช้วิธีค้นหาความจริงจากพยานหลักฐาน เพื่อสร้างประสิทธิภาพให้แก่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาและเพื่อนำความเป็นธรรมกลับคืนสู่สังคม เนื่องจากการกระทำความผิดอาญามักจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อเหยื่ออาชญากรรมโดยตรงและยังส่งผลกระทบต่อสังคมโดยอ้อม รัฐผู้มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมจึงต้องปราบปรามอาชญากรรมทั้งหลายและนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ แต่การที่รัฐจะสามารถปราบปรามอาชญากรรมและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้นั้น รัฐจำต้องมีกุญแจสำคัญมาช่วยไขข้อเท็จจริงแห่งคดีให้ปรากฏ กุญแจสำคัญที่กล่าวถึงนี้ คือ บุคคลที่ได้รู้เห็น ได้ยิน ได้ทราบเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงมาโดยตรง และได้มาให้การหรือให้ถ้อยคำในข้อเท็จจริงต่อพนักงานสอบสวนหรือศาลในการดำเนินคดีอาญา

ดังนั้น บุคคลที่จะมาเป็นพยาน หรือที่เรียกว่า “พยานบุคคล” นี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา รัฐจำเป็นต้องจัดให้มีมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมเพื่อคุ้มครองพยานบุคคลให้ได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากการทำหน้าที่เป็นพยาน

ให้แก่รัฐโดยไม่ถูกคุกคามจากเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะทำให้มีการบิดเบือนข้อเท็จจริง อันจะส่งผลให้เกิดความผิดพลาดในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาล

2.2.1 บทบาทและความสำคัญของพยานในคดีอาญา

พยานบุคคลมีบทบาทสัมพันธ์กับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาคดี กล่าวคือ พยานบุคคลมีส่วนได้รู้เห็นในการกระทำผิด ซึ่งรวมถึงผู้เสียหายมีหน้าที่ในการเป็นพยาน เพื่อให้ถ้อยคำรวมทั้งส่งมอบพยานหลักฐานต่างๆ อันนำไปสู่การชี้ตัวผู้ต้องหา การให้การในชั้นสอบสวนและการเบิกความในชั้นพิจารณาคดี ซึ่งจะเป็นพยานหลักฐานสำคัญในการพิสูจน์ความผิดและนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ แต่อย่างไรก็ตาม บทบาทของพยานที่แสดงออกมาอาจบกพร่องและผันแปรได้ หากพยานถูกปัจจัยต่างๆ มากระทบความรู้สึก ความคิดความต้องการและอารมณ์ของพยานจนเกิดความเครียด หรือทำให้พยานขาดโอกาสในการเปิดเผยความจริง หรือพยานถูกขัดขวางมิให้ดำเนินการไปตามรูปคดี โดยเฉพาะในความผิดคดีอุฉกรรจ์ คดีที่มีลักษณะที่เป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งเป็นความผิดที่มีความรุนแรงและส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศ บุคคลที่จะมาเป็นพยานในคดีดังกล่าวย่อมมีความเสี่ยงภัยและได้รับภยันตรายอันเกิดจากการข่มขู่ คุกคามและประทุษร้ายในรูปแบบต่างๆ จากผู้กระทำความผิดมากกว่าความผิดอาญาประเภทอื่นๆ ทำให้พยานเกิดความหวาดกลัวและส่งผลให้พยานหลีกเลี่ยงการไปเป็นพยานในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณาคดีในที่สุด ดังนั้น การรักษาคุณค่าของพยาน (คำพยาน) และการได้มาซึ่งพยานบุคคล จึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่รัฐต้องมีมาตรการทางกฎหมายออกมารองรับในเรื่องดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม

จากบทบาทของพยานบุคคลตามที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เข้าใจและมองเห็นถึงความสำคัญของพยานบุคคลในคดีอาญาได้หลายประการกล่าวคือ

(1) พยานบุคคลมีบทบาทสำคัญในการสร้างเสริมประสิทธิภาพในการดำเนินคดีอาญา

กล่าวคือ การได้พยานบุคคลมาให้ข้อเท็จจริงต่างๆ ทั้งในชั้นสอบสวนและชั้นพิจารณา ย่อมเป็นพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักรับฟังได้อย่างมากในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลย อันเป็นการค้นหาความจริงเพื่อประโยชน์ต่อการอำนวยความเป็นธรรมทางกฎหมายและเพื่อบรรลุเป้าหมายของการดำเนินคดีอาญา ในทางกลับกันหากมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น แต่ไม่สามารถหรือพยานหลักฐาน โดยเฉพาะพยานบุคคลมาพิสูจน์ความผิดนั้นได้ ผู้กระทำความผิดย่อมไม่ได้รับการลงโทษ และยังคงอยู่ร่วมใน

สังคมต่อไปเช่นนี้ ประชาชนในสังคมย่อมได้รับความเดือดร้อน เนื่องจากรัฐไม่สามารถคุ้มครองสังคม โดยการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้

(2) พยานบุคคลมีบทบาทสำคัญต่อการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน

กล่าวคือ ในคดีอาญาพยานบุคคลเป็นส่วนที่มีความสำคัญต่อการพิสูจน์ความผิดเนื่องจากความผิดอาญา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเรื่องการกระทำของบุคคลต่อบุคคล จึงจำเป็นต้องหาผู้ที่รู้เห็นเหตุการณ์มาให้การหรือเบิกความเกี่ยวกับข้อเท็จจริงนั้น หรือแม้กระทั่งในกรณีที่มีการนำพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เช่น การตรวจเลือด การตรวจ DNA ซึ่งใช้พิสูจน์ความถูกต้องแท้จริงได้ก็ตาม ยังคงต้องอาศัยพยานผู้เชี่ยวชาญมาเบิกความประกอบผลการตรวจดังกล่าวด้วย นอกจากนี้ การรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยได้ก็ต่อเมื่อโจทก์สามารถนำพยานมาพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้จนปราศจากข้อสงสัย แต่หากโจทก์ไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด แม้จำเลยจะรับสารภาพก็ตาม ศาลก็ไม่อาจรับฟังว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด[1] หรือแม้แต่จะมีพยานจำเลยบางคนเบิกความเป็นโทษแก่จำเลยจนทำให้เห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดก็ตาม ศาลจะรับฟังเพื่อให้พอฟังลงโทษจำเลยไม่ได้[2] ดังนั้น ในคดีอาญาพยานบุคคลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ศาลจะใช้ชั่งน้ำหนักคำพยานเพื่อพิจารณาคดีและพิพากษาคดี

(3) พยานบุคคลมีบทบาทสำคัญในการควบคุมความสงบเรียบร้อยต่อสังคม

กล่าวคือ การดำเนินกระบวนการการพิจารณาคดีอาญาให้เกิดผลที่มีประสิทธิภาพนั้น หมายถึง การดำเนินกระบวนพิจารณาโดยสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ หรือยกฟ้องและปล่อยผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดไปในกรณีที่พิสูจน์ได้ว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ ย่อมส่งผลให้เกิดความยุติธรรมในสังคมได้ ซึ่งกลไกสำคัญในการพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ถูกกล่าวหาดังกล่าว คือพยานบุคคล ซึ่งเป็นผู้ทำให้ข้อเท็จจริงปรากฏขึ้นมา อย่างไรก็ตาม หากบุคคลที่รู้ข้อเท็จจริงเกิดความหวาดกลัว หรือไม่มีจิตสำนึกในการทำหน้าที่พลเมืองดี ย่อมทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ ทำให้สังคมเกิดการควบคุมที่ดีและอาชญากรรมจะเพิ่มสูงขึ้นเป็นผลต่อเนื่องกัน

2.2.2 เหตุผลและความจำในการคุ้มครองพยาน

(1) เหตุผลและความจำเป็นทางด้านบทบาทที่สำคัญของพยานบุคคล

พยานบุคคลมีบทบาทที่สำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เนื่องจากสามารถยืนยันความผิดของผู้กระทำได้มากที่สุด อีกทั้งสภาพคุณลักษณะของพยานบุคคลมีความละเอียดอ่อน คือ อาจได้รับผลกระทบจากปัจจัยต่าง ๆ จนทำให้คำเบิกความเปลี่ยนแปลงหรือถูกบิดเบือนไปจากความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประจักษ์พยานถือเป็นพยานหลักฐานที่ดีที่สุดที่ศาลต้องรับฟัง ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐควรมีมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการคุ้มครองพยานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ในกระบวนการยุติธรรม

(2) เหตุผลและความจำเป็นที่รัฐต้องก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลทุกคนในสังคม

พยานบุคคลโดยเฉพาะผู้ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในคดีที่มีความรุนแรงย่อมได้รับความทรมานด้านร่างกายและจิตใจ อันเป็นผลมาจากการกระทำผิดอาญาอยู่แล้ว การที่ต้องมาเบิกความเป็นพยานในคดี จึงเป็นการเพิ่มภาระและความตรึงเครียดให้แก่บุคคลดังกล่าวมากยิ่งขึ้น ดังนั้น รัฐจึงบรรเทาความเสียหายและป้องกันคุ้มครองสิทธิของพยานบุคคลในการดำรงชีพอยู่อย่างสงบสุขและปลอดภัยจากภยันตรายที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ

(3) เหตุผลและความจำเป็นในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม

การกระทำความผิดในลักษณะขององค์กรอาชญากรรมมักมีการปกปิดหลักฐาน และด้วยลักษณะความโหดเหี้ยมเด็ดขาดของการดำเนินการขององค์กรอาชญากรรม ความกว้างขวางและจำนวนสมาชิกที่ปะปนอยู่ในสังคม การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีที่เกี่ยวเนื่องกับองค์กรอาชญากรรมดังกล่าว เป็นสิ่งที่รัฐต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษเพื่อให้พยานกล้ามาเบิกความและคำเบิกความไม่ถูกกระทบกระเทือนโดยปัจจัยอื่นใด เพื่อให้เกิดผลในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรม

(4) เหตุผลและความจำเป็นในแง่ความร่วมมือระหว่างประเทศ

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านการสื่อสารและคมนาคม ทำให้อาชญากรรมระหว่างประเทศเติบโตขึ้นอย่างมาก เมื่อมีความผิดเกิดขึ้นในหลายประเทศย่อม

ต้องอาศัยความร่วมมือทางอาญาระหว่างประเทศ ปัจจุบันการส่งตัวพยานบุคคลไปเบิกความในต่างประเทศเป็นมาตรการสำคัญในกรอบความร่วมมือดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญของมาตรการนี้ คือรัฐจะคุ้มครองสวัสดิภาพและความปลอดภัยให้แก่ประชาชนของตนอย่างไร เมื่อประชาชนหรือพยานเดินทางออกนอกอาณาเขตไปแล้ว สนธิสัญญาทวิภาคีต่างๆ จึงมักระบุความรับผิดชอบของรัฐฝ่ายที่รับตัวพยานว่าจะต้องประกันความปลอดภัย ดังนั้น การขอความร่วมมือในการส่งตัวพยานบุคคลจากต่างประเทศมาสืบ ย่อมขึ้นอยู่กับระบบการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานบุคคลของประเทศไทย เพราะไม่มีประเทศใดที่จะยินยอมให้คนชาติของตนต้องเสี่ยงภัยการเข้ามาช่วยเหลือกระบวนการดำเนินคดีของประเทศอื่น

นอกจากนี้ การที่รัฐจัดให้มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญายังก่อให้เกิดประโยชน์ 3 ประการสำคัญดังต่อไปนี้

(1) เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมในการค้นหาข้อเท็จจริงจากพยานบุคคลและเพื่อมิให้ข้อเท็จจริงแห่งคดีถูกบิดเบือน

(2) เพื่อให้พยานบุคคลได้รับความคุ้มครองความปลอดภัยจากการทำหน้าที่เป็นพลเมืองดีในการบอกกล่าวข้อเท็จจริงที่ตนประสบมาให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือศาลทราบ เพราะหากบุคคลที่จะมาเป็นพยานให้แก่รัฐถูกข่มขู่คุกคาม ย่อมทำให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในอนาคตไม่มีประสิทธิภาพ เพราะจะไม่มีบุคคลใดกล้าเสี่ยงมาเป็นพยานในคดีอาญาอีกต่อไป

(3) เพื่อตอบแทนความร่วมมือและเพื่อชดเชยรายได้ให้แก่พยานที่ยอมอุทิศตนและสละเวลาในการประกอบอาชีพมาทำหน้าที่พลเมืองดีโดยการมาเป็นพยานให้แก่รัฐ

2.2.3 วัตถุประสงค์ของการคุ้มของพยานบุคคล

การคุ้มครองพยานบุคคลเกิดมีขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ที่มุ่งถึงการมีอยู่ของพยานบุคคลและการทำให้คำพยานนั้นมีคุณค่าต่อการพิจารณาคดี กล่าวคือ การทำให้คำให้การหรือถ้อยคำของพยานบุคคลในชั้นพิจารณามีความน่าเชื่อถือหรือมีน้ำหนักในการรับฟัง เนื่องจากสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้บุคคลไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐาน รวมถึงการแสดงบทบาทในฐานะพยานบุคคลในคดีอาญา คือ ความหวาดกลัวภยันตรายต่อชีวิต ทรัพย์สินของตนเองและบุคคลใกล้ชิด ซึ่งความหวาดกลัวดังกล่าวอาจเกิดขึ้นจากปัจจัยภายในของตัวบุคคลนั้นเอง เช่น ความรู้สึกวิตกกังวล ความรู้สึกไม่ปลอดภัย หรือจากปัจจัยภายนอก คือ การหวาดกลัวจากการกระทำของบุคคลอื่น เช่น การถูกคุกคาม

การถูกข่มขู่ เป็นต้น ดังนั้น ความสำคัญของการคุ้มครองพยาน จึงเป็นเรื่องที่รัฐต้องใช้อำนาจในการจัดการเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่ดีที่สุดหรือ พยานสำคัญในคดีซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมและเป็นการคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่จะได้รับความปลอดภัย

การคุ้มครองพยานบุคคลจำต้องพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองพยาน คือ การมีอยู่ของพยานบุคคลและการทำให้คำพยานนั้นมีคุณค่าต่อการพิจารณาคดีประกอบด้วย จึงแบ่งการคุ้มครองพยานออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. การคุ้มครองบุคคลที่มาเป็นพยาน คือ การคุ้มครองสวัสดิภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลที่มาเป็นพยานเพื่อให้ได้รับความปลอดภัย จากการกระทำในรูปแบบต่างๆ เช่น การคุกคาม การทำร้าย การข่มขู่เพื่อให้รัฐได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่ดีที่สุด และ

2. การคุ้มครองการให้การของบุคคลที่มาเป็นพยาน คือ การคุ้มครองเพื่อให้พยานบุคคลสามารถให้การได้โดยปราศจากปัจจัยต่างๆที่อาจมีผลกระทบต่อคำให้การของพยานเพื่อให้คำให้การ

2.2.4 หลักการพิจารณาของรัฐในการให้ความคุ้มครองพยาน

เนื่องจากการกระทำผิดได้พัฒนาจากรูปแบบของอาชญากรรมธรรมดาไปสู่รูปแบบองค์กรอาชญากรรม มีการทำงานเป็นเครือข่าย กำหนดหน้าที่และวางแผนงานอย่างเป็นระบบ การกระทำผิดได้แพร่หลายกระจัดกระจายมีความเกี่ยวโยงไปในหลายๆ รัฐ รูปแบบขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งได้สร้างความเสียหายแก่สังคมโลกโดยรวม ไม่ใช่แต่ประเทศที่มีความผิดเกิดขึ้นเท่านั้น ความยากลำบากในการปราบปรามองค์กรอาชญากรรมเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมในทางอาญาก็คือ การที่รัฐต่างๆ ไม่มีพยานมาให้การในชั้นสอบสวนจนถึงในชั้นศาล เพื่อเป็นพยานพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำผิด หรือผู้ร่วมกระบวนการ เมื่อสมาชิกคนหนึ่งถูกจับก็จะมีสมาชิกคนอื่นๆ ดำเนินการกระทำผิดต่อไป แม้ผู้เป็นหัวหน้าถูกจับกุมองค์กรอาชญากรรมก็ยังสามารถดำเนินการต่อไปได้โดยมีปัจจัยหลายๆ อย่างเกื้อหนุน ไม่ว่าจะเป็นรายได้ หรือทรัพย์สินขององค์กรอาชญากรรม ซึ่งได้จากการกระทำผิดมีมากมายมหาศาล ซึ่งเอื้ออำนวยต่อการให้สินบนต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ การดำเนินการคุกคาม ข่มขู่ เป็นไปอย่างไร้ขอบเขตจำกัด เพราะหากสามารถทำการคุกคาม ข่มขู่ พยานได้ โอกาสที่สมาชิกหรือผู้ร่วมกระบวนการจะถูกลงโทษมีน้อยมาก เนื่องจากรัฐไม่มีพยานมาให้การหรือมีพยานมาให้การ แต่ให้การบิดเบือนต่อความจริง จึงไม่สามารถพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำผิดหรือผู้ร่วมขบวนการได้ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องหามาตรการให้ความคุ้มครองความ

ปลอดภัยพยานบุคคลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อขจัดการดำเนินการตามวัตถุประสงค์หลักขององค์กรอาชญากรรม กล่าวคือ เมื่อมีบุคคลในกลุ่มถูกดำเนินคดี การกำจัด หรือข่มขู่บุคคลที่จะมาเป็นพยาน หรือบุคคลในครอบครัว หรือคนใกล้ชิดของพยาน หรือหากไม่สามารถขัดขวางไม่ให้พยานเบิกความในศาลได้ก็จะฆ่าพยาน หรือบุคคลดังกล่าวในภายหลังเพื่อการแก้แค้นและการแสดงให้เห็นถึงผลของการที่พยานไม่ยอมฟังคำขู่ของพวกตน[4] รัฐจึงต้องหาทางขจัดวัตถุประสงค์หลักขององค์กรอาชญากรรมดังกล่าวให้ได้ เพื่อเป็นหลักประกันความปลอดภัยให้กับพยานบุคคล โดยมีหลักการพิจารณาและการใช้มาตรการของรัฐในการคุ้มครองความปลอดภัยพยานบุคคล ดังนี้

(1) การพิจารณาของรัฐในการคุ้มครองความปลอดภัยพยานบุคคล

การพิจารณาของรัฐในการคุ้มครองความปลอดภัยพยานบุคคล ซึ่งในแต่ละรัฐนำมาปรับใช้ภายใต้หลักการที่ว่า “พยานบุคคลจะไม่ให้การโดยปราศจากการคุ้มครองจากภยันตราย หรือการตอบแทนที่เกี่ยวกับการกระทำผิดทางอาญา” นอกจากนั้น ยังมีการศึกษาความผิดมูลฐานที่นำไปสู่การนำมาตรการคุ้มครองพยานมาใช้ คำจำกัดความของพยานบุคคล กำหนดระยะเวลาคุ้มครอง การสิ้นสุดระยะเวลาการคุ้มครอง โดยมีการพิจารณาของรัฐในการคุ้มครองความปลอดภัยพยานบุคคลประกอบด้วยเงื่อนไขดังต่อไปนี้

ก. ความรุนแรงของการกระทำผิด
ข. ความสำคัญของพยาน
ค. ภยันตรายที่พยานอาจได้รับ
ง. ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับพยานบุคคล
จ. ผลประเมินทางจิตวิทยาถึงความเหมาะสม
ฉ. วิธีการอื่นในการให้ความคุ้มครอง
ช. ประวัติอาชญากรรมของพยาน
ซ. ความยินยอมของพยานหรือบุคคลที่มีอำนาจให้ความยินยอม

โดยทั้งนี้รัฐต่างๆ มักจะกำหนดบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองได้แก่พยานและบุคคลที่ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งมีผลต่อการให้การของพยาน[5]

---

[4] วันชัย รุจนวงศ์. (2537, พฤศจิกายน). “มาตรการคุ้มครองพยานบุคคล.” **วารสารอัยการ, ปีที่ 17, ฉบับที่ 201.** หน้า 101.

[5] ประธาน วัฒนวาณิชย์, ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ์ และวันชัย รุจนวงศ์. **การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 1)** , หน้า 112.

(2) การใช้มาตรการของรัฐในการคุ้มครองปลอดภัยพยานบุคคล

การใช้มาตรการคุ้มครองความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพต่อพยานบุคคล รัฐจะต้องคำนึงถึงความจำเป็นแล้วแต่กรณี หากกรณีมีความคาดการณ์ได้ว่าการคุกคาม ข่มขู่พยานไม่ถึงขั้นรุนแรงพอก็จะให้ความคุ้มครองพยานได้โดยไม่มีความจำเป็นจะต้องใช้วิธีเปลี่ยนชื่อนามสกุลหรือที่อยู่อาศัย เพียงแต่จัดให้พยานอยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่ของรัฐก็พอในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง แต่หากการคุกคาม ข่มขู่ ถึงขั้นรุนแรงมาก รัฐก็ควรใช้มาตรการพิเศษมาเสริมในการให้ความคุ้มครองพยาน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าการใช้มาตรการของรัฐในการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลมีอยู่สองอย่างดังนี้

ก. การใช้มาตรการทั่วไป

ในเบื้องต้นรัฐสามารถใช้มาตรการทางกฎหมายในการให้ความปลอดภัยกับพยานบุคคลตามวิธีการตามปกติ เช่น ให้พยานชี้ตัวผู้ต้องหาผ่านทางกระจกโดยไม่ให้เห็นหน้าจำเลย ให้จำเลยอยู่ในความควบคุมของรัฐหากจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน การไม่อนุญาตให้ปล่อยตัวจำเลยชั่วคราว การใช้เทคโนโลยีโดยวิธี VDO conference มาใช้ในการสืบพยาน การบัญญัติกฎหมายให้บุคคลรับผิดในการกระทำที่ยุ่งเหยิงต่อพยาน เป็นต้น สำหรับการให้จำเลยอยู่ภายใต้ควบคุมดูแลของรัฐอันเป็นการลดความเสี่ยงภัยในความปลอดภัยของพยานได้ระดับหนึ่ง นอกจากนี้แล้ว หลายประเทศมักจะกำหนดวิธีการให้พยานบุคคลมีสิทธิยื่นคำร้องขอความยุติธรรมจากรัฐในการใช้มาตรการทั่วไป โดยใช้วิธีการย้ายพยาน หรือผู้ใกล้ชิดไปอยู่ในสถานที่ปลอดภัย โดยจำเลยหรือผู้ต้องหาไม่สามารถพบเห็นได้และใช้วิธีการให้พยานเปลี่ยนชื่อ-นามสกุลชั่วคราว

ข. การใช้มาตรการพิเศษ

หลายประเทศจำเป็นต้องใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน สืบเนื่องมาจากปัญหาองค์กรอาชญากรรม ซึ่งมีการพัฒนาในลักษณะข้ามชาติมักจะมีเครือข่ายในการกระทำผิดหลายๆ รัฐ มักมีการคุกคาม ข่มขู่ ทำร้าย กำจัดพยาน หรือผู้ใกล้ชิดมีการกดดันพยานไม่ให้พยานไปให้การต่อเจ้าหน้าที่หรือศาล แม้สมาชิกผู้กระทำผิดจะถูกจับได้ก็ยังมีสมาชิก หรือผู้กระทำผิดอย่างต่อเนื่อง การสืบสวนสอบสวนเพื่อเอาผิดต่อผู้กระทำผิด หรือผู้ร่วมขบวนการจำเป็นต้องใช้บุคคลที่มีความใกล้ชิดกับการกระทำผิด โดยเฉพาะในขั้นตอนการให้การเป็นพยานในศาล จึงมีการกันผู้ร่วมกระทำผิดเป็นพยาน เพื่อสืบสาวไปให้ถึงผู้บงการหรือตัวการสำคัญ จำเป็นต้องใช้มาตรการพิเศษในการต่อต้านองค์กรอาชญากรรมดังกล่าว โดยการ

คัดเลือกพยานบุคคลเข้าสู่ความดูแลของรัฐ โดยพิจารณาจากพยานที่มีโอกาสได้รับความเสี่ยงภัยและพิจารณาร่วมกับปัจจัยอื่น เนื่องจากรัฐมีข้อกำหนดให้ด้านงบประมาณและบุคลากร

รัฐต่างๆ จะใช้มาตรการพิเศษในการให้ความคุ้มครองพยาน โดยจะใช้วิธีการที่แตกต่างกัน แต่วิธีการที่ได้ผลให้พยานอยู่ในความคุ้มครองของรัฐ คือ การจัดในรูปโครงการ ซึ่งมีหลักการสำคัญในการจัดโครงการให้ความคุ้มครองพยาน ดังต่อไปนี้

ก. รัฐให้ความคุ้มครองพยานรวมถึงผู้ใกล้ชิดพยานที่จะมาเบิกความในระหว่างพิจารณา รวมทั้งที่เบิกความแล้ว

ข. รัฐให้ความคุ้มครองพยานในความผิดที่เกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม เช่น การก่อการร้าย การค้ามนุษย์ หรือความผิดอุกฉกรรจ์ หรือในกรณีที่พยานได้รับการคุกคามข่มขู่

ค. รัฐให้ความคุ้มครองพยานโดยการเปลี่ยนแปลงชื่อนามสกุล การย้ายที่อยู่ การให้ความสะดวกต่อพยาน การให้ความคุ้มครองความปลอดภัย การจัดหาค่าใช้จ่ายตามสมควร การรักษาความลับข้อมูลของพยาน หรือสิ่งที่ใช้ยืนยันตัวพยาน

ง. รัฐจะใช้หลักการพิจารณาในการให้ความคุ้มครองพยานจากความรุนแรงของคดี ความสำคัญของพยานในคดี ภัยอันตรายที่อาจได้รับ ผลประเมินด้านจิตวิทยา ความเสี่ยงภัยของสังคม การคุ้มครองด้วยวิธีอื่นที่เหมาะสม ตลอดทั้งค่าใช้จ่ายในการคุ้มครอง

จ. รัฐจะใช้วิธีการคุ้มครองพยานโดยจัดทำบันทึกข้อตกลงโดยรัฐมีหน้าที่ในการคุ้มครองพยานรวมถึงผู้ใกล้ชิดตามความจำเป็นและสมควร และพยานมีหน้าที่ให้ความร่วมมือกับรัฐในการให้ข้อมูล หลักฐาน การเปิดเผยข้อผูกพันทั้งทางกฎหมายและหนี้สิน รวมทั้งให้ความร่วมมือกับรัฐในกรณีอื่นๆ ตามความจำเป็น

ฉ. รัฐดำเนินการไม่เปิดเผยข้อมูลอื่นที่ยืนยันตัวบุคคลเป็นการป้องกันพยานจากการคุกคามในรูปแบบต่างๆ อันเป็นภัย

ต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน ซึ่งการเปลี่ยนชื่อนามสกุลหรือที่อยู่ จะไม่เป็นผลหากข้อมูลต่างๆ เปิดเผยไปสู่บุคคลที่ต้องการจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อพยาน แต่ทั้งนี้รัฐมีอำนาจจะเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวได้ เพื่อประโยชน์ของความยุติธรรม ความมั่นคงของประเทศ หรือพิสูจน์ความผิด หรือความบริสุทธิ์ของบุคคลอื่น

ช. รัฐมีอำนาจยกเลิกการคุ้มครองพยานเมื่อปรากฏว่าพยานฝ่าฝืนข้อตกลง พยานจะกระทำผิดอาญา หรือภยันตรายหมดสิ้นไปแล้ว โดยการแจ้งการยกเลิกต่อพยานเป็นลายลักษณ์อักษร

ซ. รัฐไม่ต้องรับผิดในทางอาญาและทางแพ่ง ในกรณีที่รัฐไม่รับพยานเข้าสู่การคุ้มครองโดยมาตรการพิเศษ รวมทั้งกรณีที่รัฐ เจ้าหน้าที่หรือบุคคลใดๆ ได้กระทำโดยสุจริตและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

2.3 แนวคิดในการคุ้มครองพยานของสหประชาชาติตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000

ความก้าวหน้าล้ำยุคของการติดต่อในยุคโลกาภิวัตน์ ทั้งในด้านคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศได้นำมาซึ่งการพัฒนาของอาชญากรรม (Crime) ธรรมดามาเป็นองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและไม่หยุดยั้งมาเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Organized Crime) เพื่อขยายโอกาสและเขตแดนในการกระทำผิดออกไปอย่างกว้างขวางมีความเกี่ยวเนื่องโยงใยไปหลายๆ ประเทศ ทั้งได้สร้างความเสียหายอย่างรุนแรงให้แก่ประเทศต่างๆ อย่างมากมายมหาศาล อันส่งผลกระทบกระเทือนถึงการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สวัสดิภาพของประเทศชาติและสังคมโลกโดยรวม

ในการดำเนินการขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมักจะมีการดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อมิให้ตนหรือพวกพ้องได้รับโทษโดยใช้อิทธิพลคุกคาม ข่มขู่ ทำร้าย หรือกำจัดพยาน ทำให้พยานมีความไม่ปลอดภัย ไม่กล้าจะมาเป็นพยานหรืออาจจะมาเป็นแต่เบิกความบิดเบือนไปจากข้อเท็จจริง อันส่งผลต่อกระบวนการยุติธรรมในทางอาญาเป็นเหตุให้คดีนั้นๆ ศาลต้องมีคำพิพากษายกฟ้อง เนื่องจากไม่มีพยานมาสืบพิสูจน์ความผิดของจำเลย หรือมีพยานมาสืบแต่รับฟังมิได้ เปิดโอกาสให้องค์กรอาชญากรรมก่อการกระทำผิดและสร้างความเสียหายต่อประเทศชาติและสังคมโลกโดยรวม

ดังนั้น ด้วยความตระหนักถึงปัญหาขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ประเทศต่างๆ ทั่วโลกจึงต้องร่วมกันคิดและให้ความร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยสหประชาชาติเป็นองค์กรหลักในการดำเนินการ ในที่สุดได้จัดทำอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 โดยเฉพาะข้อ 24 ได้มีการกำหนดให้รัฐภาคีใช้มาตรการคุ้มครองพยานที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพตามแนวทางที่กำหนดไว้เพื่อใช้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการร่วมมือกันของรัฐภาคี ในการป้องกันต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติให้สำเร็จและบรรลุผล นอกจากนี้แล้วสหประชาชาติยังได้จัดทำจัดพิธีสารประกอบอนุสัญญาอีก 3 ฉบับ กล่าวคือ พิธีสารเพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก พิธีสารเพื่อต่อต้านการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่นโดยทางบก ทางทะเล และทางอากาศ และพิธีสารเพื่อต่อต้านการลักลอบการผลิตและค้าอาวุธโดยผิดกฎหมาย โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดทำเหมือนกับอนุสัญญาฯ โดยประเทศไทยได้ลงนามในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2543 โดยรัฐบาลได้มอบหมายให้อัยการสูงสุดเป็นผู้ลงนามแทน และในเวลาต่อมาประเทศไทยก็ได้ร่วมลงนามในพิธีสารฯ ที่กล่าวถึงทั้งสามฉบับด้วย

วัตถุประสงค์ตามอนุสัญญาฯ ข้อ 24

วัตถุประสงค์ตามอนุสัญญาฯ ข้อ 24 เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการป้องกันและต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยให้รัฐภาคีใช้มาตรการคุ้มครองพยานที่มีประสิทธิภาพ อันเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการใช้ต่อสู้กับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติตามอนุสัญญาฯ ข้อ 1[6] เนื่องจากองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติได้สร้างความเสียหายแก่ประเทศชาติและสังคมโลกโดยรวม ไม่ว่าในทางการเมืองภายในประเทศ การเมืองระหว่างประเทศ ทางเศรษฐกิจและทางสังคม ก่อให้เกิดมหันตภัยใหญ่หลวงต่อความผาสุกของประเทศชาติและสังคมโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ หากไม่ได้รับการแก้ไข อนุสัญญาฯ จึงได้กำหนดให้รัฐภาคีมีพันธกรณีตามอนุสัญญาฯ อันเป็นมาตรการขั้นต่ำที่รัฐภาคีจะต้องบัญญัติให้ปรากฏอยู่ในกฎหมายภายในของตนและให้มีความสอดคล้องกับอนุสัญญาฯ ข้อ 24 โดยรัฐภาคีจะต้องคำนึงถึงการใช้มาตรการเท่าที่จำเป็นทั้งมาตรการทางกฎหมาย และมาตรการต่างๆ ทางบริหารในการคุ้มครองพยานตามอนุสัญญาข้อ 34 วรรคหนึ่ง

ดังนั้น อนุสัญญาฯ ข้อ 24 จึงเป็นการกำหนดมาตรฐานตลอดทั้งความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งทางด้านนโยบาย กฎหมาย แนวทางในการบริหารและการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นมาตรการอันหนึ่งในการดำเนินการ

---

[6] ข้อ 1 “คำประกาศความมุ่งประสงค์ ความมุ่งประสงค์ของอนุสัญญานี้คือ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือที่จะป้องกันและต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น”

ป้องกัน ปราบปรามและจำกัดขอบเขตขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติให้เป็นไปอย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

สาระสำคัญตามอนุสัญญาฯ ข้อ 24

1. รัฐภาคีแต่ละรัฐจะต้องดำเนินมาตรการทั้งหลายที่เหมาะสมภายในวิถีทางของตนหรือให้ความคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพแก่พยานจากการแก้แค้น หรือข่มขู่ที่อาจเกิดขึ้นได้ในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งพยานผู้นั้นเป็นผู้ให้การที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่ครอบคลุมภายใต้อนุสัญญานี้และแก่ญาติ และบุคคลอื่นที่ใกล้ชิดพยานนั้นตามความเหมาะสม

2. มาตรการทั้งหลายที่อาจเป็นเป็นไปได้ตามวรรค 1 ของข้อนี้จะรวมถึงสิทธิ นอกจากประการอื่นแล้ว และโดยไม่ทำให้เสื่อมสิทธิของจำเลยรวมทั้งสิทธิที่พึงมีโดยชอบ

ก. การกำหนดวิธีการให้ความคุ้มครองทางกายภาพแก่ตัวบุคคลเช่นว่า เช่น ภายในขอบเขตที่จำเป็นและกระทำได้ การย้ายบุคคลเหล่านั้นไปอยู่ที่อื่นและเท่าที่เห็นจำเป็น การไม่เปิดเผยหรือจำกัดการเปิดเผยข้อสนเทศ เกี่ยวกับรูปพรรณ และที่อยู่ของบุคคลเช่นว่า

ข. จัดให้มีกฎเกณฑ์ทางพยานหลักฐานที่อนุญาตให้คำให้การของพยาน สามารถกระทำได้ในลักษณะที่ทำให้แน่ใจว่าพยานได้รับความปลอดภัย เช่น อนุญาตให้มีคำให้การผ่านการใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสาร เช่น การติดต่อผ่านวีดีทัศน์หรือวิธีการอื่นที่เพียงพอ

3. รัฐภาคีจะต้องพิจารณาจัดทำความตกลงหรือข้อตกลงกับรัฐอื่นเพื่อย้ายบุคคลที่อ้างถึงในวรรค 1 ของข้อนี้ไปอยู่ที่อื่น

4. บทบัญญัติของข้อนี้จะนำไปใช้กับผู้เสียหายเท่าที่บุคคลเหล่านั้นต้องเป็นพยานด้วย

ในการที่อนุสัญญาฯ กำหนดให้รัฐภาคีแต่ละรัฐดำเนินมาตรการทั้งหลายในการคุ้มครองพยานดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่าอนุสัญญาฯ ข้อ 24 เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานได้ให้ความสำคัญกับพยานบุคคลซึ่งมีความสำคัญในการพิสูจน์ตัวผู้กระทำผิดที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ จึงได้ส่งเสริมความร่วมมือในการป้องกันและต่อต้านองค์กรดังกล่าว โดยให้มีการใช้มาตรการในการคุ้มครองพยานเพื่อใช้เป็นมาตรการอันหนึ่งในการ

ต่อต้าน ป้องกันองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติที่มีกำลังคนและทรัพย์สินมหาศาล มีการให้สินบนเจ้าหน้าที่บ้านเมือง ทำการปกปิด ขู่เข็ญ คุกคามพยานโดยกระทำการเพื่อให้สมาชิกในกระบวนการหรือตัวการสำคัญได้หลุดพ้นจากคดีนั้นๆ แล้วมาสร้างความเสียหายแก่ประเทศชาติและสังคมโลกต่อไป

อนุสัญญาฯ ข้อ 24 มีความมุ่งประสงค์ให้รัฐภาคีบัญญัติกฎหมายหรือกำหนดมาตรการต่างๆ ทางบริหารในการคุ้มครองตามวิถีทางของตนจากการแก้แค้นหรือข่มขู่จากองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติด้วยการย้ายถิ่นที่อยู่ใหม่ การปกปิดข้อสนเทศเกี่ยวกับรูปพรรณ ที่อยู่ของพยานโดยเหตุที่พยานผู้นั้นเป็นผู้ให้การในการดำเนินคดีอาญาที่เกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในความผิดที่อนุสัญญาฯ ครอบคลุมถึง

อนุสัญญาฯ ข้อ 24 ยังกำหนดให้มีกฎเกณฑ์ทางพยานหลักฐานในการให้การในลักษณะที่ทำให้แน่ใจว่าพยานได้รับความปลอดภัย เช่น อนุญาตให้มีการให้การผ่านการใช้เทคโนโลยีทางการสื่อสาร เช่น การติดต่อผ่านวีดีทัศน์ หรือวิธีการอื่นๆ ที่เพียงพอ

นอกจากนี้ มาตรการดังกล่าวข้างต้นให้นำมาใช้กับญาติและบุคคลอื่นที่ใกล้ชิดกับพยานผู้นั้น และต้องกำหนดให้เป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพด้วย ทั้งนี้โดยไม่กระทบถึงสิทธิของจำเลยและให้นำมาตรการดังกล่าวไปใช้กับผู้เสียหายด้วยเท่าที่บุคคลเหล่านั้นอยู่ในฐานะพยาน

พันธกรณีของรัฐภาคีตามอนุสัญญาฯ ข้อ 24

อนุสัญญาฯ เป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่รัฐภาคีรวมทั้งประเทศไทยซึ่งได้ลงนามในอนุสัญญาฯ มีความผูกพันอันเป็นพันธกรณีที่จะต้องให้องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการปฏิบัติตามอนุสัญญาฯ โดยเฉพาะข้อ 24 รัฐภาคีจะต้องนำกฎหมายภายในของตนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานที่มีอยู่แล้ว มาทำการพิจารณาว่ากฎหมายดังกล่าวเพียงพอหรือไม่ ในการใช้เพื่อป้องกันและต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติตามแนวทางการคุ้มครองพยานของอนุสัญญาฯ โดยการแก้ไข หรือบัญญัติกฎหมายภายในของตนนั้นจะต้องไม่เป็นภาระแก่ประเทศนั้นมากเกินไป ทั้งนี้หากรัฐภาคีแต่ละรัฐอาจจะกำหนดมาตรการที่เคร่งครัด หรือรุนแรงกว่าก็ได้ตามที่กำหนดไว้ตามอนุสัญญาฯ ข้อ 34 วรรคหนึ่งและวรรคสาม

ดังนั้น ประเทศไทยซึ่งเป็นรัฐภาคี จะต้องพิจารณากฎหมายภายในที่มีอยู่แล้วโดยเฉพาะพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ว่ามีมาตรการคุ้มครองพยานที่มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพอย่างเพียงพอหรือไม่ เป็นไปตามแนวทางคุ้มครอง

พยานตามอนุสัญญาฯหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการปฏิบัติที่เหมาะสมแก่พยานที่รัฐจะต้องดำเนินมาตรการทั้งหลายที่เหมาะสมภายในวิถีทางของตนหรือให้ความคุ้มครองอย่างมีประสิทธิภาพแก่พยานจากการแก้แค้นหรือข่มขู่ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งพยานผู้นั้นเป็นผู้ให้การที่เกี่ยวข้องกับความผิด รวมถึงญาติและบุคคลอื่นที่ใกล้ชิดพยานด้วย ซึ่งหากจะต้องมีการแก้ไข หรือปรับปรุง หรือบัญญัติกฎหมายบางเรื่องขึ้นใหม่ในพระราชบัญญัติดังกล่าว จะต้องดำเนินการเท่าที่จำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องปฏิบัติตามพันธกรณีของอนุสัญญาฯ ข้อ 24 โดยไม่เป็นภาระแก่ประเทศไทยมากเกินไป

2.4 วิวัฒนาการของกฎหมายคุ้มครองพยานในประเทศไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

การให้ความคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาของประเทศนั้น มิได้เป็นเรื่องใหม่ของสังคมไทยแต่ประการใด หากแต่การให้ความคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญานั้นได้เกิดขึ้นมานานแล้ว นับแต่การเริ่มต้นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศ ในอดีตภาระหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองพยานมักตกแก่พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล และราชทัณฑ์ หน่วยงานดังกล่าว จะต้องทำการปกป้องการคุ้มครองพยานบุคคลให้คงอยู่ เพื่อประโยชน์ในการพิจารณาคดีและนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรม เจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นมักใช้วิธีการคุ้มครองพยานตามกฎหมาย รวมถึงวิธีการคุ้มครองพยานตามจารีตประเพณีของแต่ละหน่วยงาน อาทิเช่น การคุ้มครองพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยการปล่อยชั่วคราว โดยการออกหมายจับ โดยการโอนคดีเพื่อความปลอดภัย โดยการสืบพยานล่วงหน้า โดยการสอบพยานเด็กด้วยวิธีการพิเศษ และการคุ้มครองพยานตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีเรื่องการคุมพยานและการป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญา เป็นต้น

อย่างไรก็ดี การให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาในอดีตนั้น มีการพัฒนาการไปอย่างล่าช้า ประกอบกับพยานในคดีอาญามักได้รับการปฏิบัติเยี่ยงวัตถุที่รัฐใช้ในการดำเนินงานและพยานมักถูกละเมิดในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทั้งจากตัวบุคคลที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมและจากระบบการดำเนินงานของรัฐเป็นส่วนรวม ส่งผลให้พยานที่ประสงค์ที่จะปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดีได้รับการปฏิบัติอย่าไม่เป็นธรรม และในบางกรณี เจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีการเลือกปฏิบัติต่อพยานอีกด้วย ด้วยเหตุผลดังกล่าว การที่พยานผู้มีความสำคัญต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ได้รับการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งการไม่ได้รับความคุ้มครองความปลอดภัยเท่าที่ควร ย่อมเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้พยานไม่ประสงค์ที่จะมาเป็นพยานให้กับรัฐ

ต่อมาแนวความคิดเพื่อการเรียกร้องสิทธิของพยานในคดีอาญาได้รับการพัฒนามากยิ่งขึ้น จากเดิมที่พยานเป็นเสมือนเพียงพลังเงียบในสังคมเข้าสู่แนวความคิดที่พยานจะต้องได้รับการปกป้องสิทธิจากการกระทำอันมิชอบ ด้วยเหตุนี้เอง สังคมไทยจึงมีการเรียกร้องให้รัฐ

ปฏิบัติต่อพยานอย่างเหมาะสมและเป็นธรรมกว่าที่เคยได้รับการปฏิบัติ พลังมวลชนดังกล่าวได้รับการผลักดันสู่การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540) คือ การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการความคิดและการนำเสนอข้อกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้องกับการพัฒนาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของตน รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวได้ทำให้สิทธิของพยานในคดีอาญาซึ่งเป็นสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายธรรมชาติ หรือสิทธิมนุษยชนกลายเป็นสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายบ้านเมือง และรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าวถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกในประเทศไทยที่กล่าวถึงสิทธิของพยานในคดีอาญาไว้ในมาตรา 244 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสมและค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ” หมายถึง การที่พยานจะต้องได้รับการคุ้มครอง การได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม รวมถึงการให้ค่าคอบแทนที่จำเป็นและสมควรแก่พยาน รวมถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

รัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว ส่งผลให้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ซึ่งออกมาเพื่อรองรับหลักการและเจตนารมณ์ตามรัฐธรรมนูญ ประเทศไทยจึงมีกฎหมายที่บัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานโดยตรงเป็นฉบับแรก และส่งผลให้มีกฎหมายอนุบัญญัติต่างๆ เพื่อรองรับหลักการตามพระราชบัญญัติดังกล่าวนั้นตามมาได้แก่

- ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภริยาผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547
- ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548
- ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการคุ้มครองพยานตามมาตราพิเศษ พ.ศ. 2548
- ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติงานคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2550
- ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยการแจ้ง วิธีการที่เจ้าหน้าที่ให้ความคุ้มครองแก่พยานและการสิ้นสุดซึ่งการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2549
- ระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548
- ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดียาเสพติด พ.ศ. 2547

- ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดียาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550
- ประกาศกระทรวงกลาโหมเรื่องกำหนดหน่วยงานทำหน้าที่รับคำร้องขอรับการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ
- กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการยื่นและการพิจารณาคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2548
- ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการคุ้มครองและค่าตอบแทนพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548
- ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวทางในการปฏิบัติต่อพยาน พ.ศ.2548
- ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วย กำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญาพ.ศ.2548
- ประกาศกระทรวงยุติธรรมเรื่องกำหนดหน่วยงานทำหน้าที่รับคำร้องขอรับการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ
- ประกาศกระทรวงยุติธรรมเรื่องกำหนดแบบบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546
- กำหนดแนวทางการปฏิบัติในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หลักฐานประกอบการเบิกจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

2.5 พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

2.5.1 ความเป็นมาของกฎหมาย

ประเทศไทยมีแนวคิดในการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองพยานโดยมีที่มาจากหลักสากลในด้านการให้ความคุ้มครองพยาน โดยยึดหลักมาตรฐานสากลในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และการให้ความคุ้มครองพยานบุคคลเป็นมาตรการเข้าเสริมในการต่อต้านยาเสพติดตามข้อยุติในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติ และการก่อความเสียหายอย่างร้ายแรงขององค์กรอาชญากรรมหรือผู้ทรงอิทธิพลที่มีความรุนแรงขึ้นตามลำดับ ซึ่งในขณะนั้นปรากฏว่าพยานที่มาให้การหรือเบิกความต่อศาลของประเทศไทยยังไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควรทั้งที่พยานมีความสำคัญในการพิสูจน์ความจริง จึงได้ให้ความสำคัญกับพยานบุคคลในคดีอาญาขึ้น โดยมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 244 ได้บัญญัติให้การรับรองสิทธิของพยานบุคคลที่จะได้รับการคุ้มครอง การปฏิบัติที่

เหมาะสม และค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ จึงเป็นผลผลักดันให้เกิดพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ขึ้นภายใต้ร่างจาก Witness Security Program ของประเทศสหรัฐอเมริกา[7] โดยมีการประกาศบังคับใช้อย่างเป็นทางการในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 120 ตอน 58 ลงวันที่ 20 มิถุนายน 2546 โดยมาตรา 2 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว ให้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้น 180 วัน นับแต่วันนัดจากวันประกาศ โดยมีรายละเอียด รูปแบบ ขอบเขตของพระราชบัญญัติดังกล่าว ดังนี้[8]

เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เพื่อเพิ่มความคุ้มครองพยานให้สอดคล้องกับบทบัญญัติ มาตรา 244 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งได้บัญญัติ รองรับสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสมและค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ แต่ในปัจจุบันพยานยังไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร ทั้งที่พยานมีความสำคัญต่อการพิสูจน์ความจริงในอรรถคดี เป็นเหตุให้เกิดผลเสียหายต่อกระบวนยุติธรรม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น ซึ่งตามรัฐธรรมนูญได้ระบุให้มีการคุ้มครองพยานในสามกรณี ได้แก่ ประการแรก การคุ้มครองความปลอดภัย ประการที่สองคือเรื่องการให้ค่าตอบแทน และประการสุดท้ายเรื่องการให้ค่าใช้จ่าย แต่หากจะกล่าวถึงความเป็นมาของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 แล้ว ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้เริ่มก่อนที่จะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน

จากปัญหาในทางปฏิบัติที่ว่า จะมีมาตรการอย่างไรเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยของพยานและบุคคลใกล้ชิด เพื่อให้พยานไม่เกิดความเกรงกลัวภยันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากการให้การปรักปรำจำเลยในคดี ก่อนหน้าที่จะมีพระราชบัญญัติฉบับนี้ ไม่พบว่าประเทศไทยได้มีกฎหมายหรือมาตรการใดๆที่เป็นเรื่องของรัฐกำหนดเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาไว้โดยตรง รวมทั้งรัฐบาลก็ไม่มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนภารกิจเรื่องนี้ และไม่มีข้อกำหนดหรือหลักเกณฑ์แนวปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน จะมีก็แต่เพียงการให้ความสะดวกในการส่งหมายเรียกให้พยานของพนักงานอัยการและการควบคุมติดตามของพนักงานสอบสวนเพื่อไม่ให้พยานหลบหนีก่อนนำตัวไปเบิกความต่อศาลเท่านั้น สำหรับกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าพยานจะได้รับอันตรายหรือจะหลบหนี เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะต้องรายงานชี้แจงเหตุผลขอเบี้ยเลี้ยง เพื่อจัดหาสถานที่พักอาศัยชั่วคราวแก่พยาน ถ้าเป็นกรณีที่ฟ้องแล้วก็ต้องแจ้งเหตุให้พนักงานอัยการทราบเพื่อให้มีการสืบพยานปากนั้นโดยเร็ว และเมื่อพยานเบิกความเสร็จแล้วก็ไม่มีมาตรการใดๆ เพื่อให้ความคุ้มครองต่อ

---

[7] รายงานพิเศษ. (2544, 6-12 กรกฎาคม). “กฎหมายคุ้มครองพยาน : ความฝันที่อยู่ไกลจากกระบวนการยุติธรรมไทย.” สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 48, 6 : 33.

[8] ณรงค์ ใจหาญ. (2546, 16 กรกฎาคม). “สาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546.” วารสารข่าวกฎหมายใหม่รายปักษ์, 1, 8 : 8-11.

จากการประชุมวุฒิสภาเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2545 ที่ประชุมได้พิจารณาและรับหลักการพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญาที่คณะรัฐมนตรีและสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคการเมืองต่างๆเป็นผู้เสนอหลักการเนื้อหาของร่างกฎหมายแต่ละฉบับคล้ายคลึงกันคงมีรายละเอียดปลีกย่อยเท่านั้นที่แตกต่างกันแต่ก็มิได้ขัดกันแต่อย่างใด ดังนี้ ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญาจึงถูกผลักกันออกมา ภายใต้ร่างจาก Witness Security Program ของสหรัฐอเมริกา โดยในขั้นแรกใช้กับคดียาเสพติดและคดีค้าหญิงและค้าเด็กเป็นหลัก ซึ่งจะอยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานคุ้มครองพยาน สังกัดกระทรวงยุติธรรม ซึ่งจะตั้งขึ้นภายใน 5 ปี นับแต่วันที่กฎหมายฉบับนี้บังคับใช้ โดยในระหว่างที่ยังไม่มีการจัดตั้งสำนักงานคุ้มครองพยานก็ให้ภารกิจคุ้มครองพยานเป็นหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ[9]

จนกระทั่งมีการประกาศใช้อย่างเป็นทางการเป็นพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ในราชกิจจานุเบกษาเล่มที่ 120 ตอนที่ 58 ลงวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2546 โดยมาตรา 2 ของพระราชบัญญัตินี้ให้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้น 180 วันนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป โดยกฎหมายฉบับนี้ มีสาระสำคัญของกฎหมายเป็นไปตามเจตนารมณ์และความมุ่งประสงค์ของทุกฝ่ายตามเป้าหมาย เพื่อให้ความปลอดภัยแก่พยาน ให้ค่าตอบแทนการเป็นพยาน และให้ค่าใช้จ่ายในระหว่างที่เป็นพยาน เน้นเรื่องความปลอดภัยของพยาน โดยเฉพาะพยานประเภทที่เป็นคนในองค์กรอาชญากรรมหรือกลุ่มอิทธิพลต่างๆ ที่กฎหมายกำหนดให้มีมาตรการพิเศษเพื่อสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยให้กับตัวพยานและบุคคลใกล้ชิด ในกรณีที่เป็นพยานทั่วไปกฎหมายก็จะให้ความคุ้มครองเบื้องต้น เมื่อข้อกังวลเรื่องความปลอดภัยและสวัสดิภาพของพยานมีไม่มากเท่ากับพยานประเภทก่อน กฎหมายก็จะกำหนดแต่มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน เพราะฉะนั้น กฎหมายคุ้มครองพยานนี้จึงมีสาระสำคัญอยู่ที่การให้ความคุ้มครองในกรณีที่พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย

2.5.2 สาระสำคัญของกฎหมาย

2.5.2.1 ผู้ที่จะได้รับความคุ้มครอง

กฎหมายฉบับนี้ให้ความหมายของพยาน[10] โดยจำกัดเฉพาะพยานบุคคลซึ่งจะมาให้ถ้อยคำต่อพนักงานสืบสวนคดีอาญา พนักงานสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา และศาลรวมทั้งพยานผู้ชำนาญการพิเศษ ยกเว้นจำเลยที่อ้างตนเองเป็นพยาน

---

[9] กฎหมายคุ้มครองพยาน ความฝันที่ยังอยู่ไกลจากกระบวนการยุติธรรมไทย, สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 6 (6-12 กรกฎาคม 2544) หน้า 13

[10] พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 , มาตรา 3.

แต่อย่างไรก็ตาม การที่พยานมาให้ถ้อยคำนั้น ผลของความไม่ปลอดภัยอาจจะเกิดแก่สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดของพยาน เช่น เป็นญาติสนิท หรือผู้ให้การอุปการะ เป็นต้น บุคคลดังกล่าวจึงเป็นผู้ที่จะได้รับความคุ้มครองด้วยเช่นเดียวกับพยาน แต่ต้องมีการร้องขอให้ความคุ้มครองและบุคคลเหล่านี้ต้องยินยอมให้คุ้มครอง[11]

2.5.2.2 เงื่อนไขในการให้ความคุ้มครอง

มาตรการคุ้มครองพยานตามกฎหมายไทยสามารถแบ่งออกได้เป็นสามขั้น ได้แก่ มาตรการคุ้มครองพยานขั้นพื้นฐาน มาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ

โดยในส่วนของมาตรการคุ้มครองพยานขั้นพื้นฐาน ซึ่งจะใช้กับพยานในคดีอาญาทั่วๆ ไป ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น การจัดหาล่ามให้พยาน รวมทั้งล่ามภาษาไทยท้องถิ่นด้วย พยานมีสิทธิคัดค้านขอประกันตัวผู้ต้องหา ซึ่งแต่เดิมเป็นสิทธิของพนักงานสอบสวนเท่านั้น การตรวจค้นผู้เสียหายที่เป็นหญิงต้องให้เจ้าพนักงานที่เป็นหญิงเป็นผู้ตรวจค้น ในการสอบถามผู้เสียหายที่เป็นหญิงในคดีเกี่ยวกับเพศต้องให้พนักงานสอบสวนหญิงเป็นผู้สอบปากคำ การชี้ตัวผู้ต้องหาจัดให้ในสถานที่เหมาะสมเพื่อป้องกันผู้ต้องหาเห็นตัวผู้เสียหาย การเบิกความในชั้นศาลให้ศาลจัดให้เบิกความโดยไม่ต้องเผชิญหน้ากับจำเลย หรือใช้วิธีการอื่นใดที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือให้ถามผ่านนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่พยานหรือผู้เสียหายไว้ใจ เป็นต้น มาตรการเหล่านี้ ส่วนใหญ่ได้มีการปฏิบัติกันอยู่แล้วในขั้นตอนพนักงานสอบสวน แต่บางครั้งก็ถูกละเลย จึงมีการบัญญัติไว้เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการถือปฏิบัติให้ชัดเจน

ทั้งนี้ การคุ้มครองพยานขั้นพื้นฐานนี้ โดยมากจะเป็นเรื่องของการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานมากกว่าการรักษาความปลอดภัย

สำหรับการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษจะเน้นที่การรักษาสวัสดิภาพให้กับพยานให้พ้นจากอันตรายและการคุกคาม ข่มขู่ต่างๆ อันเนื่องมาจากการที่เขาจะให้การหรือได้ให้การเป็นพยาน และการคุ้มครองนี้ยังขยายไปถึง สามี ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดานหรือบุคคลใกล้ชิดกับพยานด้วย

---

[11] พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 7 และมาตรา 11.

2.5.2.2.1 เงื่อนไขการให้ความคุ้มครองตามมาตรการทั่วไป[12]

ก. พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย ซึ่งมีนิยามว่า “ความปลอดภัย”[13] หมายถึง ความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยานทั้งก่อน ขณะและหลังการมาเป็นพยาน

ข. พยานต้องยินยอมให้มีการคุ้มครองพยาน

ค. พนักงานสืบสวน พนักงานสอบสวน พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วแต่กรณี เป็นผู้จัดให้พยานได้รับการคุ้มครองตามที่เห็นสมควร

ง. การเข้ามาให้ความคุ้มครองนั้น อาจเป็นการที่บุคคลตามข้อ ค. เห็นเองหรือพยานร้องขอ หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องร้องขอก็ได้

จ. ในกรณีจำเป็น พยานหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องอาจร้องขอให้ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ให้ความคุ้มครองแก่พยานได้ตามความจำเป็น

ฉ. การแจ้งและวิธีการให้ความช่วยเหลือ เป็นไปตามระเบียบที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือหัวหน้าหน่วยงานของรัฐเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกำหนด

ช. วิธีคุ้มครองรวมถึงการจัดให้พยานอยู่ในที่ปลอดภัย (แต่พยานต้องยินยอม) การปกปิดชื่อ ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่อาจระบุตัวพยานได้ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและสถานะของพยานที่เกี่ยวข้อง เช่น ถ้าเป็นพยานที่เกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพลในจังหวัด จะต้องนำมาคุ้มครองในสถานที่ที่ปลอดภัยและไม่เปิดเผยชื่อ มิฉะนั้นจะถูกฆ่าปิดปาก

ซ. พยานอาจร้องขอให้เจ้าพนักงานให้การคุ้มครองตามมาตรการทั่วไปนี้แก่สามีภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานหรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานได้ ถ้าบุคคลดังกล่าวจะไม่ได้รับความปลอดภัย แต่บุคคลเหล่านี้ต้องยินยอมให้คุ้มครอง[14]

---

[12] พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 6.

[13] พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 3.

[14] พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 7.

2.5.2.2.2 เงื่อนไขที่การให้ความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ[15]

มาตรการพิเศษนี้ใช้กับพยานเฉพาะบางคดีที่กำหนดไว้เนื่องจากเป็นคดีที่สำคัญและต้องให้การคุ้มครองเป็นการเฉพาะ โดยมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ก. ประเภทคดีที่จะมาเป็นพยาน[16]

(1) คดีความผิดตามกฎหมายยาเสพติด การฟอกเงิน การทุจริตในวงราชการ กฎหมายศุลกากร

(2) คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐตามประมวลกฎหมายอาญา

(3) ความผิดเกี่ยวกับการค้าหญิงและเด็กตามประมวลกฎหมายอาญากฎหมายมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก และกฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี

(4) ความผิดเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม ได้แก่ ความผิดฐานอั้งยี่ ซ่องโจร และให้หมายความรวมถึงความผิดที่มีลักษณะเป็นการกระทำร่วมกันโดยกลุ่มอาชญากร ที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ และมีการวางเครือข่ายเป็นขบวนการหรือองค์กรลับอย่างซับซ้อนและเป็นสัดส่วน

(5) ความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไปหรือสถานหนักกว่านั้น

(6) คดีซึ่งสำนักงานคุ้มครองพยาน เห็นสมควรให้การคุ้มครองพยาน

ข. การร้องขอ

เริ่มจากเจ้าพนักงานเห็นเอง โดยปรากฏหลักฐานแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าพยานในคดีดังกล่าวจะไม่ได้รับความปลอดภัยจึงร้องขอต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเพื่อขอใช้มาตรการพิเศษ แต่ต้องได้รับความยินยอมจากพยาน

เมื่อได้รับคำร้องรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย จะพิจารณาสั่งการโดยด่วน ถ้ามีเหตุอันควรเชื่อว่าพยานจะไม่ได้รับความปลอดภัย ก็ให้สั่งการเป็นพิเศษ

---

[15] พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 9.

[16] พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 8.

ค. วิธีการให้ความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ[17]

(1) สำนักงานคุ้มครองพยาน เป็นผู้ดำเนินการให้ความคุ้มครองอย่างใดอย่างหนึ่งดังนี้

1.1 ย้ายที่อยู่ หรือจัดหาที่พักที่เหมาะสม

1.2 จ่ายค่าเลี้ยงชีพ ที่สมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในอุปการะเลี้ยงดูของพยาน เช่น บุตร เป็นต้น เป็นระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี แต่ถ้าจำเป็นอาจขยายได้ครั้งละไม่เกินสามเดือน แต่ไม่เกินสองปี

1.3 ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียน เพื่อไม่ให้ระบุตัวได้ ในระหว่างที่ได้รับการคุ้มครองและการดำเนินการเพื่อเปลี่ยนแปลงให้กลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยานด้วย

1.4 ดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรมหรือดำเนินการใด เพื่อให้พยานดำรงชีพอยู่ได้

1.5 ช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่ควรได้รับ

1.6 ดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น

1.7 ดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร

การดำเนินการข้างต้นต้องถือว่าเป็นข้อมูลที่เป็นความลับและห้ามมิให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเปิดเผย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

การคุ้มครองพิเศษนี้สามารถคุ้มครองผู้เกี่ยวข้องกับพยานได้เช่นเดียวกับมาตรการทั่วไป แต่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้นั้นด้วย[18]

(2) การสิ้นสุดของการคุ้มครอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมอาจสั่งให้ยุติการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษได้เมื่อมีเหตุดังต่อไปนี้[19]

2.1 พยานร้องขอ

2.2 พยานไม่ปฏิบัติตามกฎกระทรวงหรือระเบียบของกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยมาตรการพิเศษ

---

[17] พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 10.

[18] พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 11.

[19] พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 12.

2.3 พฤติการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยของพยานเปลี่ยนแปลงไปและไม่จำเป็นต้องคุ้มครองเป็นพิเศษ

2.4 พยานไม่ให้การโดยไม่มีเหตุอันสมควร

2.5 ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าพยานแจ้งความเท็จหรือเบิกความเท็จ หรือทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จเนื่องจากการมาเป็นพยาน

2.5.2.3 หน่วยงานที่รับผิดชอบในการคุ้มครองพยาน[20]

หน่วยงานที่รับผิดชอบในการคุ้มครองพยาน คือ สำนักงานคุ้มครองพยาน และปัจจุบันอยู่ในสังกัดของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม โดยมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ การปฏิบัติที่เหมาะสมรวมทั้งประสานการปฏิบัติงานและข้อมูลกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองความปลอดภัย

2.5.2.4 การดำเนินคดีแพ่งเพื่อคุ้มครองสิทธิของพยาน[21]

เมื่อมีความจำเป็นกระทรวงยุติธรรมจะแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ซึ่งมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางนิติศาสตร์ เพื่อให้มีอำนาจดำเนินคดีแพ่งตามที่กระทรวงยุติธรรมมอบหมายก็ได้ โดยแจ้งให้ศาลทราบ โดยให้ข้าราชการผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำเนินคดี หรือพนักงานอัยการได้รับการยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง

2.5.2.5 ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยาน[22]

ก. ค่าตอบแทนจากการมาเป็นพยานและได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างใด แก่ตัวพยานเองหรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด เพราะเหตุว่ามีการกระทำผิดโดยเจตนาเนื่องมาจากการเป็นพยาน ทั้งนี้ จะได้รับตามความจำเป็นและตามสมควร ตามที่ระเบียบกระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

ข. การที่ได้รับความเสียหายนั้นเกิดจากการที่พยานหรือผู้เกี่ยวข้องปฏิเสธการคุ้มครองตามมาตรการทั่วไปหรือพิเศษ ผู้นั้นไม่มีสิทธิได้รับค่าทดแทน

---

[20] พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 13.

[21] พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 14.

[22] พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 15-18.

ค. การยื่นขอ สามารถยื่นได้เองหรือทายาทยื่นขอต่อสำนักงานคุ้มครองพยานตามแบบที่กำหนดภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ผู้นั้นได้รู้ถึงการกระทำความผิด [23] ส่วนหลักเกณฑ์การขอและวิธีพิจารณาเป็นไปตามระเบียบของกระทรวงยุติธรรม

ง. ค่าตอบแทนจากการมาเป็นพยาน เมื่อให้การแล้วมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนตามสมควรตามระเบียบที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง ส่วนค่าตอบแทนในคดีที่เป็นพยานโจทก์ในคดีความผิดต่อส่วนตัวซึ่งผู้เสียหายเป็นโจทก์หรือพยานจำเลย เป็นดุลพินิจของศาลที่จะกำหนดให้จ่ายค่าตอบแทนแต่ไม่เกินอัตราที่กระทรวงยุติธรรมกำหนดโดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

จ. ค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานและผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นไปตามระเบียบของกระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง

ฉ. การเรียกคืนค่าตอบแทนหรือค่าใช้จ่าย[24]

ถ้าพยานไม่มาหรือไม่ให้ถ้อยคำ หรือไม่เบิกความเป็นพยานโดยไม่มีเหตุอันควร หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุด ว่าแจ้งเท็จ เบิกความเท็จ หรือทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ ผู้นั้นต้องคืนหรือชดใช้ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง แก่รัฐเท่าที่จ่ายไปจริงภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับคำสั่ง จากสำนักงานคุ้มครองพยาน

การเรียกร้องดังกล่าวให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานประสานงานกับสำนักงานคุ้มครองพยานเพื่อเรียกคืน

2.5.2.6 การอุทธรณ์คำสั่งเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน[25]

การอุทธรณ์คำสั่งของเจ้าพนักงานที่ดำเนินการเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานและไม่ใช่คำสั่งของศาล สามารถยื่นเป็นคำร้องต่อศาลชั้นต้น ซึ่งมิใช่ศาลแขวงและมีอำนาจพิจารณาคดีอาญา หรือศาลทหารชั้นต้นที่มีเขตอำนาจเหนือคดีนั้นหรือที่บุคคลนั้นมีที่อยู่ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้งคำสั่ง ทั้งนี้โดยไม่ต้องเสียค่าฤชาธรรมเนียม

การอุทธรณ์คำสั่งเป็นการทุเลาการบังคับตามคำสั่งของสำนักงานคุ้มครองพยาน

---

[23] พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 , มาตรา 19.

[24] การเรียกร้องดังกล่าวให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานประสานงานกับสำนักงานคุ้มครองพยานเพื่อเรียกคืน

[25] พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546, มาตรา 20.

การพิจารณาคำสั่งตามมาตรา 6, 7, 9, 10, 11 และ 12 ศาลต้องพิจารณาลับ และให้เฉพาะผู้เกี่ยวข้องเข้าฟังและให้สั่งให้เสร็จภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับอุทธรณ์ เว้นแต่มีเหตุอันสมควรจะขยายเวลาได้ตามความจำเป็นแต่ต้องจดรายงานไว้ และคำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด

2.5.2.7 การคุ้มครองพยานโดยมาตรการที่มีโทษทางอาญา[26]

กรณีที่มีการดำเนินการตามกฎหมายในการคุ้มครองพยาน ผู้ใดเปิดเผยความลับเกี่ยวกับที่อยู่ ชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพหรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยาน สามี ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งได้ดำเนินการไปเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่พยานโดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้บุคคลเหล่านั้นไม่ได้รับความปลอดภัย หรือเป็นอันตรายแก่กาย หรือได้รับอันตรายสาหัส หรือถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษตามอัตราที่กำหนด ถ้าได้กระทำเพื่อให้บุคคลดังกล่าวไม่ได้รับความปลอดภัย ต้องรับโทษหนักขึ้น หรือถ้าได้กระทำความผิดอาญาต่อบุคคลใดเพราะเหตุที่บุคคลนั้น สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นจะมาหรือได้มาเป็นพยานต้องรับโทษหนักขึ้น

[26] พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 มาตรา 21-23.

การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

ก. มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน

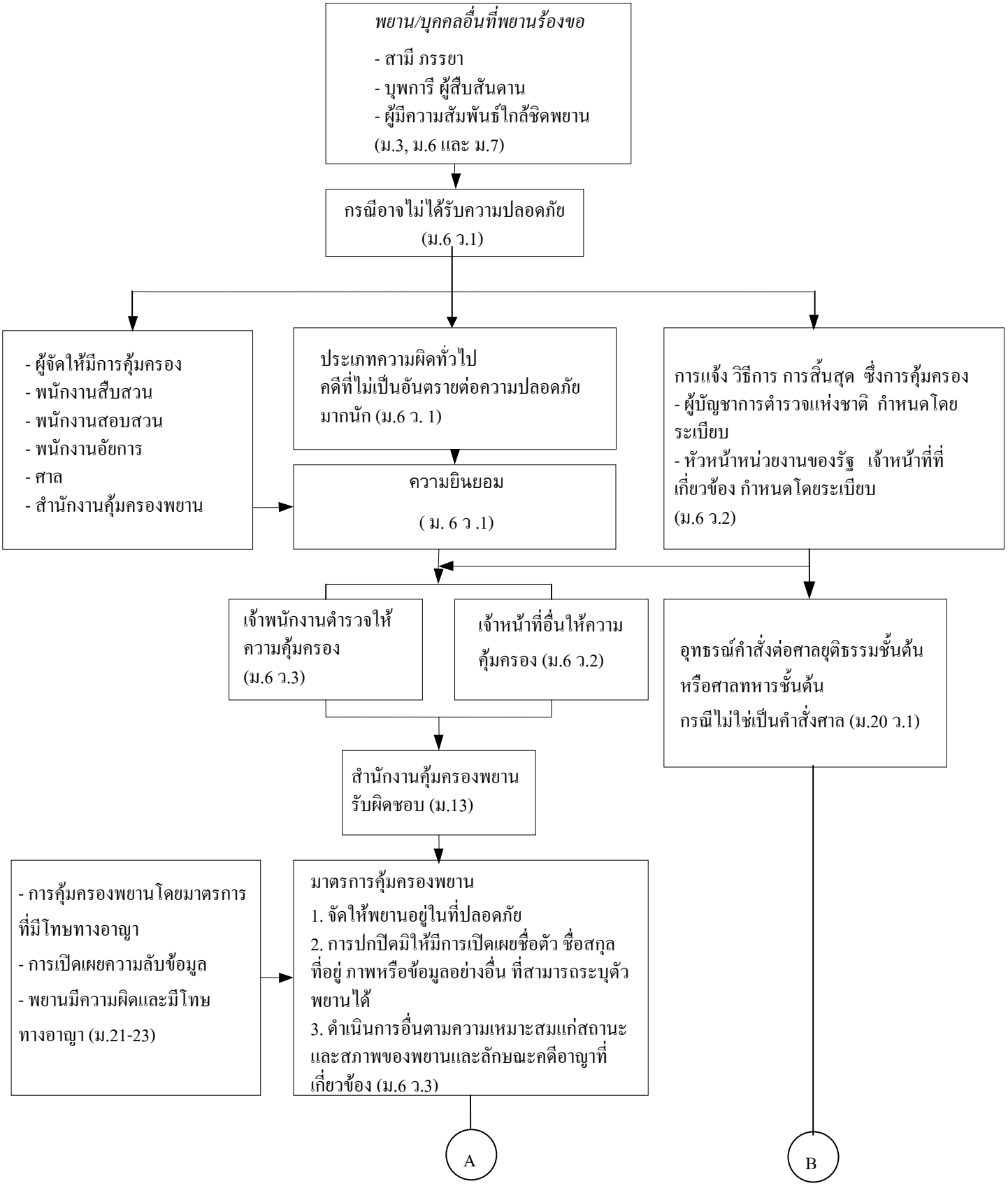

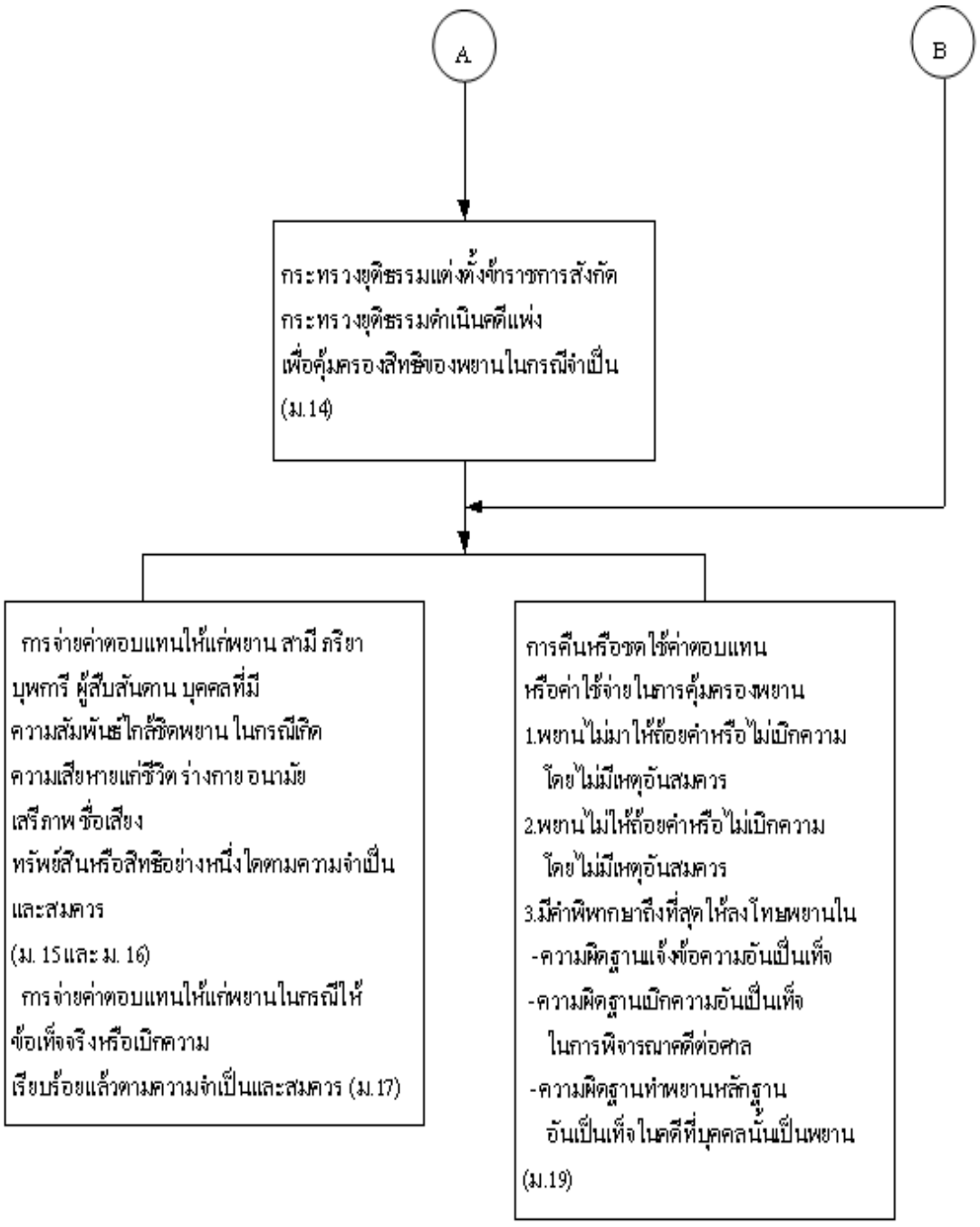
A
B
กระทรวงยุติธรรมแต่งตั้งข้าราชการสังกัดกระทรวงยุติธรรมดำเนินคดีแพ่งเพื่อคุ้มครองสิทธิของพยานในกรณีจำเป็น (ม.14)
การจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พยาน สามี ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดาน บุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดพยาน ในกรณีเกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งใดตามความจำเป็นและสมควร (ม. 15 และ ม. 16)
การจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พยานในกรณีให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความเรียบร้อยแล้วตามความจำเป็นและสมควร (ม.17)
การคืนหรือชดใช้ค่าตอบแทนหรือค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยาน
1.พยานไม่มาให้ถ้อยคำหรือไม่เบิกความโดยไม่มีเหตุอันสมควร
2.พยานไม่ให้ถ้อยคำหรือไม่เบิกความโดยไม่มีเหตุอันสมควร
3.มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานใน
-ความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ
-ความผิดฐานเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดีต่อศาล
-ความผิดฐานทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในคดีที่บุคคลนั้นเป็นพยาน (ม.19)

พยานบุคคลอื่นที่พยานร้องขอคล่าวคือ
-ลามีภรยิา
-บุพการี ผู้สืบสันดาน
-ผู้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดพยาน
(ม.3, ม.9 และ ม.11)
กรณีที่ปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่า
พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย
(ม.9)
ผู้ขอใช้มาตรการคุ้มครอง
-พยาน
-บุคคลอื่นที่มีประโยชน์เกี่ยวข้อง
-พนักงานสืบสวน
-พนักงานสอบสวน
-พนักงานอัยการ
(ม.9 ว.1)
คดีความผิด
1.คดีความผิดตามกฎหมายยาเสพติดกฎหมายว่าด้วย
การป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน กฎหมายว่าด้วย
การป้องกันและปราบปรามการทุจริตหรือกฎหมาย
ว่าด้วยศุลกากร
2.คดีความผิดเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งราชอาณาจักรตามประมวล
กฎหมายอาญา
3.คดีความผิดเกี่ยวกับเพศฐานใดฐานหนึ่งโดยเฉพาะ
4.คดีความผิดเกี่ยวกับองค์การอาชญากรรม
5.คดีความผิดที่มีอัตราโทษอย่างต่ำให้จำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไป หรือ
หนักกว่านั้น
6.คดีซึ่งสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควรให้ความคุ้มครอง
(ม.8)
ความยินยอม
(ม.9 ว.1, ม.11)
อุทธรณ์คำสั่งต่อศาล
ยุติธรรมชั้นต้นหรือ
ศาลทหารชั้นต้น
(ม.20 ว.1)
A

มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน

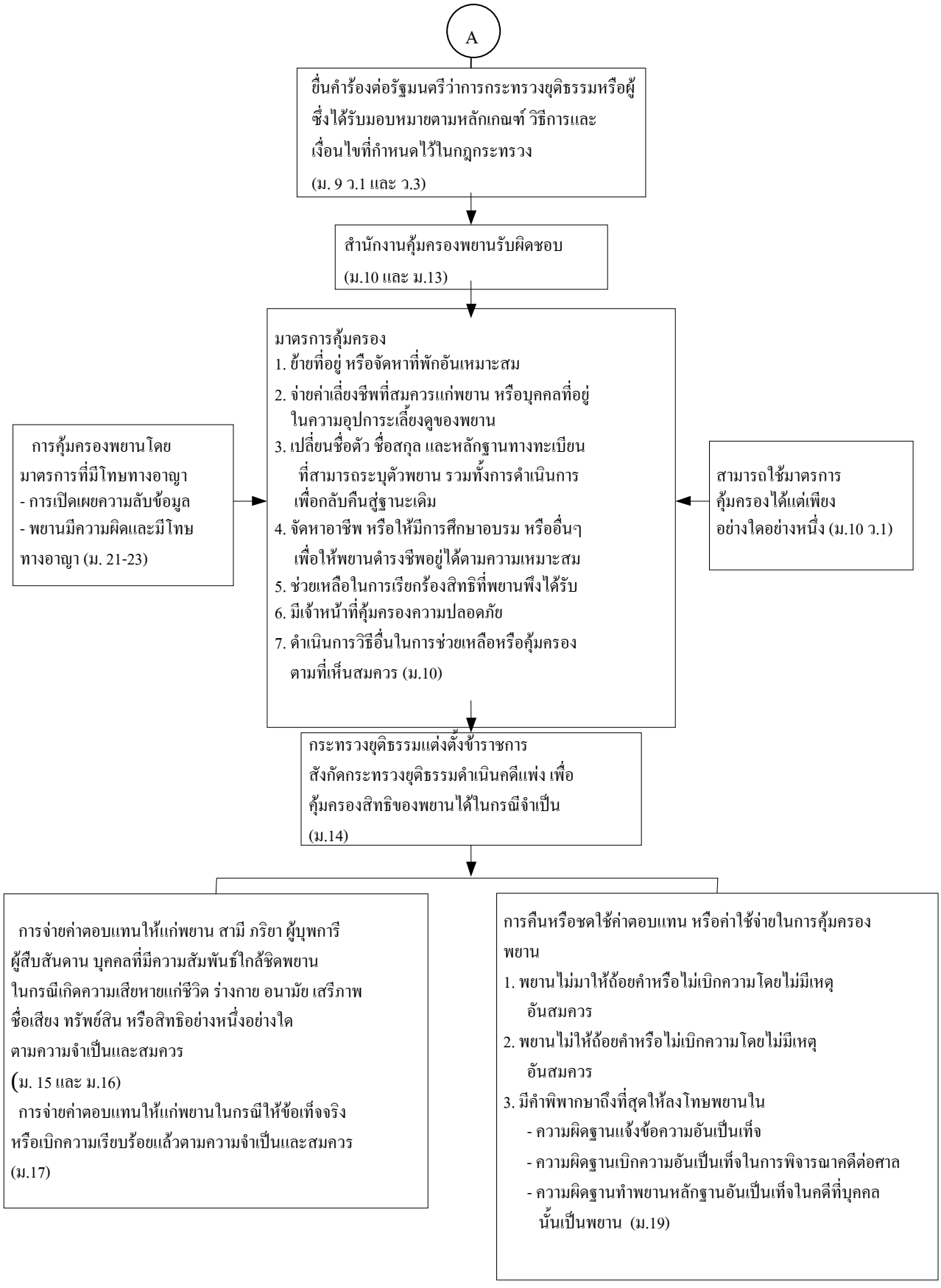

2.6 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองพยาน

2.6.1 สำนักงานคุ้มครองพยาน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

สำนักงานคุ้มครองพยาน เป็นหน่วยงานที่ถูกจัดตั้งขึ้นภายใต้สังกัดกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม สำนักงานคุ้มครองพยานมีหน้าที่อันได้แก่[27] ดำเนินการคุ้มครองพยานตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา ประสานงานกับพนักงานสอบสวนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการคุ้มครองพยาน พัฒนาระบบและมาตรการคุ้มครองพยานให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด เสนอแนะ ปรับปรุง และแก้ไขกฎหมาย กฎระเบียบ หรือข้อบังคับตลอดจนมาตรการต่างๆ ในการคุ้มครองพยาน ติดตามและประเมินผลการดำเนินการคุ้มครองพยาน ปฏิบัติงานร่วมกัน หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

จะเห็นได้ว่า สำนักงานคุ้มครองพยานมิได้มีหน้าที่เพียงการรับเรื่องราวร้องทุกข์จากประชาชนและติดต่อประสานงานกับหน่วยงานของรัฐอื่นเท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่สำคัญในการปฏิบัติงานคุ้มครองพยานในทางปฏิบัติอีกด้วย

นอกจากนี้ ในการปฏิบัติการให้ความคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปและมาตรการพิเศษ ยังมีหน่วยงาน contact out คือ หน่วยงานที่ได้รับการติดต่อประสานงานจากสำนักงานคุ้มครองพยานให้ประสานความร่วมมือในการให้ความคุ้มครองพยาน โดยหน่วยงานทั้งหมดนั้นเป็นหน่วยงานของภาครัฐ มิได้เป็นหน่วยงานของภาคเอกชนแต่อย่างใด ด้วยเหตุผลอันเนื่องมาจากการเก็บรักษาความลับของพยานที่เข้ามาสู่โครงการนั้นเป็นสิ่งสำคัญที่สุด หน่วยงานของรัฐจะสามารถเก็บรักษาความลับของพยานได้ดีกว่าหน่วยงานของเอกชน เพราะหน่วยงานของเอกชนมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรภายใต้หน่วยงานอยู่ตอลดเวลา ในขณะที่หน่วยงานของรัฐมักไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรภายในหน่วยงาน[28]

เหตุผลที่รัฐมีการจัดการเชิงโครงสร้างด้วยการกำหนดให้มีหน่วยงานของรัฐหลายงานทำหน้าที่ให้ความร่วมมือในการให้ความคุ้มครองพยาน คือ หน่วยงานของรัฐที่มีอยู่เดิมนั้น มีศักยภาพเพียงพอกับการให้ความคุ้มครองพยาน และการให้หน่วยงานที่มีอยู่เดิมทำหน้าที่ดังกล่าวจะเป็นการประหยัดงบประมาณของแผ่นดิน โดยไม่ต้องมีการจัดตั้งหน่วยงานใหม่ขึ้นอีก หน่วยงานที่ได้รับการติดต่อจากสำนักงานคุ้มครองพยานให้ประสานความร่วมมือในการให้ความคุ้มครองพยานในปัจจุบันมีทั้งสิ้น 7 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

---

[27] กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 ข้อ 3.

[28] วีระพงษ์ บุญโญภาสและคณะ,อ้างแล้วในเชิงอรรคที่(2),หน้า 136.

กระทรวงกลาโหม กรมการปกครอง กรมราชทัณฑ์ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กรมพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชนและสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด โดยหน่วยงานของรัฐดังกล่าว ได้จัดทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยการปฏิบัติและประสานงานการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาร่วมกับกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ทั้งนี้ การจัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างหน่วยงานของรัฐดังกล่าว แม้ไม่มีสภาพบังคับทางกฎหมายเช่นเดียวกับสัญญา แต่ก็มีสภาพบังคับทางศีลธรรมและทางการเมืองที่ทำให้หน่วยงานรัฐต้องมีการปฏิบัติตาม

โดยวัตถุประสงค์ของการจัดทำบันทึกข้อตกลง คือ เพื่อให้การดำเนินการคุ้มครองพยานเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และเพื่อให้การปฏิบัติและประสานงานเกี่ยวกับการดำเนินการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิผล

สาระสำคัญที่เหมือนกันในการบันทึกข้อตกลงที่ลงนามร่วมกับหน่วยงานทั้ง 7 หน่วยงานที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองพยาน ได้แก่

ประการแรก ในการประสานงานการให้ความคุ้มครองพยาน หากกรณีจำเป็นเร่งด่วนและเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองพยาน ให้สำนักงานคุ้มครองพยานประสานไปยังหน่วยงาน ได้โดยทางโทรศัพท์ โทรสารหรือเครื่องมือสื่อสารอื่นใด เพื่อขอความร่วมมือในการดำเนินการคุ้มครอง

ประการที่สอง ให้มีการเบิกจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานด้วยมาตรการพิเศษ จากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547

ประการที่สาม หน่วยงานจะให้ความร่วมมือกับสำนักงานคุ้มครองพยานในการรายงานผลและสถิติเกี่ยวกับการดำเนินการให้ความคุ้มครองพยาน รวมตลอดถึงข้อมูลการใช้จ่ายงบประมาณในส่วนที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ให้สำนักงานคุ้มครองพยานทราบทุก 6 เดือน

ประการที่สาม หากปรากฏในภายหลังว่าพยานไม่มา ไม่ให้ถ้อยคำ หรือไม่เบิกความเป็นพยานโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร หรือมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษพยานในความผิดฐานแจ้งข้อความอันเป็นเท็จ ความผิดฐานเบิกความอันเป็นเท็จในการพิจารณาคดี

ต่อศาล หรือความผิดฐานทำพยานหลักฐานอันเป็นเท็จในคดีบุคคลนั้นเป็นพยานให้หน่วยงานแจ้งให้สำนักงานคุ้มครองพยานทราบโดยเร็ว เพื่อจะได้ดำเนินการเรียกให้พยานนั้นคืนหรือชดใช้ค่าตอบแทน หรือคืนหรือชดใช้ค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยานและบุคคลอื่นแล้วแต่กรณีตามที่รัฐได้จ่ายไปจริง

สำหรับรายละเอียดในส่วนที่แตกต่างกันของการปฏิบัติและประสานงานการให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาของหน่วยงานทั้ง 7 หน่วยงาน มีดังนี้

2.6.2 หน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน

2.6.2.1 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

คดีอาญาใด กรณีพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย โดยสำนักงานคุ้มครองพยานเห็นเองก็ดี หรือกรณีพยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้อง ยื่นคำร้องขอให้คุ้มครองพยานต่อสำนักงานคุ้มครองพยานก็ดี เมื่อสำนักงานคุ้มครองพยานดำเนินการรับเรื่องและสอบสวนเพื่อขออนุมัติตามขั้นตอนแล้ว หากพยานหรือบุคคลอื่นใดซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้อง หรือสำนักงานคุ้มครองพยานต้องการให้เจ้าพนักงานตำรวจดำเนินการให้ความคุ้มครองพยาน ให้สำนักงานคุ้มครองพยานมีหนังสือแจ้งไปยังหน่วยประสานงานคุ้มครองพยานของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อขอให้จัดส่งเจ้าพนักงานตำรวจดำเนินการให้ความคุ้มครองแก่พยานหรือบุคคลอื่นใด ซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องตามที่มีการร้องขอ

2.6.2.2 กระทรวงกลาโหม

กระทรวงกลาโหมมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร โดยจะให้ความร่วมมือตามความจำเป็นและเหมาะสม ในการย้ายที่อยู่หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม และการให้เจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น[29] เท่านั้น

---

[29] ระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ข้อ 38 ได้กำหนดว่า

“การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ ให้กระทรวงกลาโหมให้ความร่วมมือช่วยคุ้มครองเฉพาะการดำเนินการตามมาตรา 10 (1) และมาตรา 10 (6) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่กระทรวงกลาโหมเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ในการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษแล้ว

กรณีที่สำนักงานคุ้มครองพยานประสงค์ที่จะให้กระทรวงกลาโหมให้ความร่วมมือในการให้ความคุ้มครองพยาน สำนักงานคุ้มครองพยานจะต้องแจ้งความต้องการเป็นคำขอไปยังผู้อำนวยการกองนิติธรรมทหาร ในฐานะเลขานุการคณะกรรมการคุ้มครองพยานกระทรวงกลาโหม ตามระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา เพื่อขอความร่วมมือให้ดำเนินการคุ้มครองพยาน และให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกระทรวงยุติธรรมแจ้งยืนยันเป็นหนังสือโดยไม่ชักช้า เมื่อผู้อำนวยการกองนิติธรรมทหาร ในฐานะเลขานุการคณะกรรมการคุ้มครองพยานกระทรวงกลาโหม ได้รับแจ้งความดังกล่าวแล้ว ให้ดำเนินการตามระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา แล้วแจ้งผลการพิจารณาให้สำนักงานคุ้มครองพยานทราบว่าจะให้ความคุ้มครองหรือไม่เพียงใด

2.6.2.3 กรมการปกครอง

กรมการปกครองมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญา ที่มิใช่คดีความผิดที่เป็นลหุโทษหรือความผิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษ โดยจะให้ความร่วมมือในการดำเนินการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยาน รวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยาน

กรณีที่สำนักงานคุ้มครองพยานมีความประสงค์ที่จะให้กรมการปกครองให้ความร่วมมือในการให้ความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษดังกล่าว สำนักงานคุ้มครองพยานจะต้องแจ้งความต้องการเป็นหนังสือไปยังสำนักการสอบสวนและนิติการ กรมการปกครอง เพื่อขอให้ดำเนินการคุ้มครองพยาน

2.6.2.4 กรมราชทัณฑ์

กรมราชทัณฑ์มีหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาที่ผู้ต้องขัง ผู้ต้องกักขัง หรือผู้ต้องกักกัน เป็นพยาน อันมิใช่คดีอาญาที่ผู้ต้องขัง ผู้ต้องกักขัง หรือผู้ต้องกักกันถูกกล่าวหาหรือถูกดำเนินคดี

หากสำนักงานคุ้มครองพยานมีความประสงค์ที่จะให้กรมราชทัณฑ์ให้ความร่วมมือในการให้ความคุ้มครองพยาน สำนักงานคุ้มครองพยานจะต้องประสานและแจ้ง

สำหรับคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ให้กระทรวงกลาโหมให้ความร่วมมือช่วยคุ้มครองตามมาตรการพิเศษตามวรรคหนึ่ง เฉพาะพยานหรือบุคคลที่จะเข้ารับการคุ้มครองนั้น เป็นบุคคลที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร”

ความต้องการเป็นหนังสือไปยังเรือนจำ กรมราชทัณฑ์ สถานกักขัง หรือสถานกักกัน ซึ่งเป็นหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมราชทัณฑ์ที่พยานอยู่ในความควบคุมโดยตรง หรืออาจประสานกับกองนิติการ กรมราชทัณฑ์ อีกทางหนึ่งด้วยก็ได้ เพื่อขอให้ดำเนินการคุ้มครองพยาน โดยจะต้องกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดการให้ความคุ้มครองพยานดังกล่าวไว้ด้วย

2.6.2.5 กรมสอบสวนคดีพิเศษ

กรมสอบสวนคดีพิเศษมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยาน ในคดีอาญานอกจากคดีพิเศษที่จะต้องดำเนินการสืบสวนและสอบสวนตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547

หากสำนักงานคุ้มครองพยานมีความประสงค์ที่จะให้พยานอยู่ในความคุ้มครองของหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เนื่องจากเป็นพยานสำคัญในคดีสำคัญ สำนักงานคุ้มครองพยานจะต้องประสานขอความร่วมมือเป็นหนังสือไปยังหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อขออนุมัติจากอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้ดำเนินการคุ้มครองพยานด้วยมาตรการพิเศษ ทั้งนี้ จะกำหนดระยะเวลาในการให้ความคุ้มครองหรือไม่ก็ได้ กรณีจำเป็นเร่งด่วนและเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองพยาน ให้ผู้อำนวยการสำนักงานคุ้มครองพยานหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายประสานไปยังหน่วยงานคุ้มครองพยานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยทางโทรศัพท์ โทรสาร หรือเครื่องมือสื่อสารอื่นใด เพื่อขอความร่วมมือให้ดำเนินการคุ้มครองพยาน และให้แจ้งยืนยันความต้องการเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังกรมสอบสวนคดีพิเศษในโอกาสแรกที่สามารถกระทำได้

2.6.2.6 กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยานด้วยมาตรการในคดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนซึ่งอยู่ในความดูแลของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นพยาน อันมิใช่คดีอาญาที่เด็กหรือเยาวชนถูกกล่าวหรือหรือถูกดำเนินคดี

หากสำนักงานคุ้มครองพยานมีความประสงค์ที่จะให้กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้ความร่วมมือในการให้ความคุ้มครองพยาน สำนักงานคุ้มครองพยานจะต้องประสานและแจ้งความต้องการเป็นหนังสือไปยังสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นหน่วยประสานงานคุ้มครองพยานของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนโดยตรง หรืออาจประสานงานกับสำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชนอีกทางหนึ่งด้วยก็ได้ เพื่อขอให้ดำเนินการคุ้มครองพยานตามระเบียบ

กรมพินิจคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยการแจ้งวิธีการให้ความคุ้มครองแก่พยานและการสิ้นสุดซึ่งการคุ้มครองพยาน

2.6.2.7 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งเป็นคดีที่มีความสำคัญหรือเลขาธิการ ป.ป.ส. เห็นสมควร และเจ้าพนักงานในสังกัดสำนักงาน ป.ป.ส. ได้ดำเนินการสืบสวนเองหรือร่วมดำเนินการสืบสวนกับพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือจ้าหน้าพนักงานตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดซึ่งอยู่ในสังกัดหน่วยงานอื่น

หากสำนักงานคุ้มครองพยานมีความประสงค์ที่จะให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดให้ความร่วมมือในการคุ้มครองพยาน สำนักงานคุ้มครองพยานจะต้องแจ้งความต้องการเป็นหนังสือไปยังกองกฎหมายและคดียาเสพติดในฐานะหน่วยประสานงานคุ้มครองพยานของสำนักงาน ป.ป.ส.

บทที่ 3

แนวทางการปฏิบัติต่อพยานของต่างประเทศ

ในการพิจารณาคดีของศาล ไม่ว่าจะเป็นคดีอาญา คดีแพ่งหรือคดีทางปกครอง พยานนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะพยานจะเป็นสะพานหรือกุญแจสำหรับไขไปสู่ความจริงของคดีที่เกิดขึ้นมาว่าเป็นประการใด แม้พยานจะจัดแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แก่ พยานบุคคล พยานวัตถุ พยานเอกสาร และพยานผู้เชี่ยวชาญ แต่พยานดังกล่าวเหล่านี้ก็คงต้องเชื่อมโยงพึ่งพาและสัมพันธ์กันไม่มีพยานประเภทหนึ่งประเภทใดโดยลำพังที่มีคุณสมบัติสมบูรณ์ในตัวจนสามารถใช้พิสูจน์ข้อเท็จจริงได้อย่างครบถ้วนทุกกรณี

การให้ความคุ้มครองพยานบุคคลจะเป็นมาตรการอันหนึ่งที่ช่วยให้บุคคลเกิดความกล้าที่จะเสียสละความสะดวกสบายส่วนตัวเข้ามาเป็นพยานในคดีที่ตนรู้เห็นเหตุการณ์โดยไม่หวาดหวั่นต่อภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากการข่มขู่ของคู่ความในคดี ที่โดยทั่วไปประจักษ์พยานในคดีอาญาก็หายากอยู่แล้ว ถ้ายังคงปล่อยให้พยานถูกข่มขู่หรือถูกทำร้าย เนื่องจากเข้ามาเป็นพยานเท่ากับเป็นการเพิ่มความยากลำบากของการแสวงหาพยานยิ่งขึ้นไปอีก ซึ่งจะส่งผลต่อรูปคดีอย่างมาก ในหลายๆ ประเทศจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของการคุ้มครองพยานและมีการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน

3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการใช้มาตรการคุ้มครองพยานสืบเนื่องมาจากความต้องการและข้อเรียกร้องของประชาชนชาวอเมริกา เนื่องจากพยานและผู้แจ้งเบาะแสการกระทำความผิดสำคัญบางประเภทโดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีเกี่ยวกับยาเสพติดได้ถูกฆ่าตาย ถูกข่มขู่ และถูกทำร้ายร่างกายเป็นจำนวนมาก[1] มีการใช้มาตรการคุ้มครองพยานที่เป็นระบบก้าวหน้าและซับซ้อนที่สุด โดยมีกฎหมายเฉพาะเพื่อคุ้มครองพยานในปี ค.ศ. 1970 ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม (The Organized Crime Control Act 1970) โดยให้อำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยและความเป็นอยู่ของพยานบุคคลตลอดทั้งบุคคลในครอบครัวที่จะเป็นพยานในการ

---

[1] เอนก อะนันทวรรณ, “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย : ศึกษากรณีคุ้มครองพยานในคดีอาญา,” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544 หน้า 39.

กระทำผิดขององค์กรอาชญากรรม[2] จนกระทั่งปี ค.ศ. 1971 กระทรวงยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา จึงได้กำหนดมาตรการและหลักเกณฑ์การคุ้มครองพยานในคดีอาญา เพื่อให้ความปลอดภัยแก่ชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของพยานตลอดจนบุคคลในครอบครัวของพยาน โดยใช้ชื่อว่า “โครงการคุ้มครองพยาน” (Witness Security Program) จากนั้นอีก 3 ปี สมาคมอัยการแห่งชาติและกระทรวงยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา จึงได้ก่อตั้งคณะกรรมการเพื่อช่วยเหลือเหยื่อและพยานขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1974 คณะกรรมการดังกล่าวได้ทำการรวบรวมรายชื่อแผนงานดำเนินงานช่วยเหลือเหยื่อ และพยานจากท้องถิ่นต่างๆ ใน 17 มลรัฐ จำนวน 33 แผนงาน นำมาศึกษาและทดสอบเพื่อขยายผลไปสู่ท้องถิ่นอื่น ภายใต้การควบคุมดูแลของรัฐบาลกลาง[3] ในการดำเนินการคุ้มครองพยานตั้งแต่ปี ค.ศ. 1971 มีพยานเข้ามาอยู่ในโครงการคุ้มครองพยานจำนวนมากกว่า 7,500 คน และศาลสามารถตัดสินลงโทษผู้กระทำผิดได้ถึง 89%

3.1.1 การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา

ตาม United States Code Title 18, Part II Chapter 224 Section 3521 (a)(1), (b)(1) ได้กำหนดผู้ที่จะได้รับความคุ้มครอง ได้แก่ พยาน ผู้ที่จะเป็นพยาน ตลอดจนสมาชิกในครอบครัว หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับพยานในกรณีที่บุคคลดังกล่าว อาจจะได้รับอันตรายจากการที่พยานนั้นๆ ให้ความร่วมมือกับทางการโดยอยู่ในอำนาจของอัยการสูงสุด ในการให้ความคุ้มครอง นอกจากนี้ยังให้ความคุ้มครองรวมไปถึงผู้เสียหายที่อยู่ในฐานะพยานตาม United States Code. Title 42, Chapter 112 Section 10607 (c)(4)[4] ทั้งยังให้ความคุ้มครองผู้ให้ข้อมูลข่าวสารในคดีความผิดสำคัญโดยเฉพาะการก่อการร้าย หรือการจารกรรมข้อมูล ตาม United States Code Title 18, part II, Chapter 204 Section 3073 และ 3076 ด้วย[5]

โดยกฎหมายได้กำหนดประเภทของพยานที่สามารถจะได้รับความคุ้มครอง ไว้ใน United States Code Title 18, Part II, Chapter 224 Section 3521 (a) (1) โดยได้บัญญัติว่าต้องเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม หรือความผิดร้ายแรงอื่นๆ เช่น[6]

---

[2] เมทินี ชโลธร, “การปฏิบัติต่อพยานบุคคลในคดีอาญา,” วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543, หน้า 39.

[3] เอนก อะนันทวรรณ, รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย: ศึกษากรณีคุ้มครองพยานในคดีอาญา,” หน้า 39-40.

[4] Chapter 112 Victim compensation and assistance.

[5] Chapter 204 Rewards for in formation concerning terrorist act and Espionage.

[6] ชัยชนะ วิบูลย์พันธ์, “มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมกระทำโดยผู้มีอิทธิพล,” วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539, หน้า 42-43.

ก. การลักลอบค้ายาเสพติด

ข. การพนันในลักษณะมีเครือข่ายโยงใย (Syndicated Gambling)

ค. การกรรโชก ฉ้อโกง

ง. การให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ

จ. การฟอกเงิน

ฉ. การใช้อิทธิพลครอบงำเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ช. การกระทำความผิดในคดีสำคัญโดยเฉพาะการก่อการร้ายหรือการจารกรรมข้อมูล

ซ. การลักลอบผลิตและค้าอาวุธ

ฌ. การลักลอบขนชาวต่างชาติเข้าประเทศ

ญ. การฉ้อราษฎร์บังหลวง

ฏ. การขัดขวางความยุติธรรมในส่วนสำคัญ

ฏ. การกระทำผิดเกี่ยวกับเพศ การค้าประเวณีที่กระทำในรูปองค์กรอาชญากรรม

ฐ. การลักลอบขนของหนีภาษี

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของสหรัฐอเมริกาภาค2 (Part 2 Criminal Procedure) หมวดการคุ้มครองพยาน (Chapter 224-Protection of Witness) ได้มีการกำหนดให้อำนาจอัยการสูงสุดมีอำนาจในการออกระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ในคดีอุกฉกรรจ์ อัยการสูงสุดอาจจะจัดให้มีมาตรการอย่างเป็นทางการ เพื่อย้ายที่อยู่ใหม่และจัดให้มีการคุ้มครองพยานสำคัญ (Potential Witness) ได้เมื่ออัยการสูงสุดเห็นว่าความผิดนั้นเกี่ยวข้องโดยตรงกับพยานรวมทั้งการคุ้มครองสมาชิกในครอบครัวของพยานและบุคคลที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับพยานถ้าเห็นว่าครอบครัวของบุคคลนั้นๆ อาจได้รับอันตรายอันเกิดจากการเข้าร่วมเป็นพยานในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล

2. อัยการสูงสุดจะให้คำแนะนำแนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ได้ตามความเหมาะสม

3. อัยการสูงสุดสามารถกระทำการใดๆ ได้ตามความจำเป็นเพื่อให้ความคุ้มครองพยานและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับพยานให้รอดพ้นจากภัยอันตรายต่างๆ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สุขภาพอนามัย ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับสภาพของสังคมนั้นๆ

4. อัยการสูงสุด มีหน้าที่ออกระเบียบในเรื่องต่อไปนี้

ก. การดำเนินการเพื่อเปลี่ยนชื่อ สถานะภาพ (Identity) ขอบุคคลที่เข้ามาในโปรแกรม

ข. การจัดหาที่พักอาศัยให้ใหม่

ค. การขนย้ายครอบครัวและทรัพย์สินเครื่องใช้ไปยังที่อยู่ใหม่

ง. การจ่ายเงินค่าครองชีพขั้นพื้นฐาน (Basic Living)

จ. การจัดหางานให้ทำ (Obtaining employment)

ฉ. การบริการอื่นตามความจำเป็นเพื่อช่วยเหลือบุคคลนั้นให้สามารถพึ่งตนเองได้

ช. การพิจารณาว่าสมควรจะเปิดเผยชื่อ สถานะภาพ และหลักแหล่งของบุคคลที่ได้รับความคุ้มครองหรือเรื่องใดๆ เกี่ยวกับบุคคลนั้น โดยคำนึงถึงผลได้ผลเสีย รวมทั้งภยันตรายที่จะเกิดขึ้นในภายหลังด้วย[7]

นอกจากพยานที่กฎหมายให้ความคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองพยานแล้ว กฎหมายของสหรัฐอเมริกาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีทางอาญายังมีการกำหนดวิธีปฏิบัติที่เหมาะสมของเจ้าหน้าที่ต่อพยาน ทั้งนี้ กระทรวงยุติธรรมของสหรัฐได้มีการจัดทำ Attorney General Guideline for Victim and Witness Assistance 2005 เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนยุติธรรมทางอาญาตั้งแต่ในชั้นสืบสวนจนถึงชั้นการบังคับคดีตามคำพิพากษาต่อเหยื่อและพยาน รายละเอียดของแนวทางฯ ฉบับนี้ เป็นการเขียนขึ้นเพื่อรองรับสิทธิของเหยื่อตามรัฐธรรมนูญ แต่มีเนื้อหาในบางส่วนที่ได้กำหนดถึงผู้ที่จะมาเป็นพยานในคดีนอกจากที่มีการกำหนดไว้ในกฎหมายคุ้มครองพยาน อาทิ

1. เมื่อพยานร้องขอ เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้แก่นายจ้างของพยานทราบถึงความจำเป็นในการต้องขาดงานในช่วงที่พยานต้องมาให้ปากคำทั้งในชั้นพนักงานสอบสวนและในชั้นศาล รวมถึง เจ้าหนี้ของพยาน หากการมาให้ปากคำหรือรูปคดีส่งผลให้พยานต้องชำระหนี้ล่าช้า

2. จัดให้มีการอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้แก่พยาน อาทิ ยานพาหนะในการรับส่งพยาน, ที่จอดรถ, การดูแลบุตรให้แก่พยานในเวลาที่พยานต้องมาให้ปากคำ, ล่าม และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

---

[7] พ.ต.ท.วันชัย ศรีนวลนัด, “การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา,” งานวิจัยหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง วิทยาลัยการยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม, 2540, หน้า 47.

3. จัดให้มีการรักษาความปลอดภัยให้แก่พยานในขณะเดินทางมาให้ปากคำ หากจำเป็นอัยการควรแจ้งให้ศาลทราบถึงระดับความเสี่ยงและที่มาของภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นแก่พยานให้ศาลทราบ

4. ในขณะที่รอให้ปากคำ ควรจัดที่พักของพยานแยกต่างหากจากฝ่ายโจทก์

5. พยานควรจะได้รับการรายงานสถานะหรือความคืบหน้าของคดีอย่างต่อเนื่อง

6. จัดให้มีการดูแลสภาพจิตใจและความรู้สึกของพยาน โดย Victim/Witness Unit ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อจิตใจของพยาน เช่น ความโกรธ ความตื่นตกใจ โรคนอนไม่หลับหรือนอนฝันร้าย ความรู้สึกผิด ความหวาดระแวง เป็นต้น

นอกจากนี้ประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดความรับผิดทางอาญาต่อบุคคลที่ยุ่งเหยิงหรือรบกวนอันเป็นการคุกคามพยานโดยบัญญัติไว้ใน United States Code Title 18 Part I Chapter 73 Section 1501-1518 โดยกำหนดเป็นความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม (Obstruction of Justice) กล่าวคือ เป็นการกระทำใดๆ ที่แทรกแซงการบริหารกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมซึ่งประกอบไปด้วยการกระทำผิดในลักษณะต่างๆ ที่หลากหลาย[8] ยังรวมไปถึงการทุจริตในการพยายามที่จะโน้มน้าวขัดขวางหรือคุกคามขัดขวางความยุติธรรมต่อบุคคลซึ่งได้ให้การเกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่สำคัญในคดีที่พยานบุคคลจะต้องให้การ[9] รวมทั้งเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ถือว่าเป็นพยานบุคคลด้วย[10] ซึ่งมีหลักเกณฑ์ที่กำหนดเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อพยาน ดังนี้

1. <u>การประทุษร้ายพยานหรือผู้เสียหายหรือสายลับ</u>กำหนดไว้ในมาตรา 1512 ดังนี้

(a) (1) ผู้ใด ฆ่า หรือพยายามฆ่าผู้อื่น เพื่อ

(A) ป้องกันมิให้บุคคลใดเข้าร่วมในกระบวนการดำเนินคดี หรือมิให้มีการเบิกความ

(B) ป้องกันมิให้มีการรวบรวมหรือจัดทำบันทึก เอกสาร หรือวัตถุอื่นใดในกระบวนการดำเนินคดี

---

[8] Jeffrey R. Kallstronm และ Suranne E. Roc, "ความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม," โดย วิมล กิติทัศนาสรชัย สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด: กรุงเทพฯ, 2546, หน้า 21.

[9] United States V. Tedesco, C.A. Mass, 635 (1980)

[10] United States V. De Stefano, 476 F.2 d324 (1973)

(C) ป้องกันมิให้บุคคลใดติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายหรือผู้พิพากษาของศาลแห่งรัฐบาลกลาง เกี่ยวกับข้อมูลในการก่อหรือในการที่อาจจะก่ออาชญากรรมตามกฎหมายแห่งรัฐบาลกลาง หรือการละเมิดเงื่อนไขคุมประพฤติ ทัณฑ์บน หรือการปล่อยชั่วคราวในระหว่างรอการพิจารณา จะต้องได้รับโทษตามที่ระบุใน (2)

(2) โทษตามอนุมาตรานี้ ได้แก่

(A) ในกรณีที่เป็นการฆาตกรรม (ตามนิยามแห่งมาตรา 1111) ต้องโทษประหารชีวิตหรือจำคุกตลอดชีวิต และในกรณีที่เป็นการประทุษร้ายต่อชีวิตในกรณีอื่นๆ ต้องได้รับโทษตามมาตรา 1112 และ

(B) ในกรณีที่เป็นการพยายามฆ่า ต้องโทษจำคุกไม่เกิน 20 ปี

(b) ผู้ใดคุกคาม หรือใช้กำลัง ข่มขู่ หรือจูงใจโดยมิชอบ หรือพยายามกระทำการดังกล่าว หรือกระทำการล่อลวงบุคคลอื่น เพื่อ

(1) แทรกแซง ทำให้เกิดความล่าช้าในการเบิกความ หรือขัดขวางการเบิกความในกระบวนการดำเนินคดี

(2) ทำให้ผู้อื่นหรือชักนำผู้อื่นให้

(A) เว้นเสียที่จะเบิกความ ที่จะให้บันทึกหลักฐาน เอกสาร หรือพยานวัตถุอื่นใดในกระบวนการดำเนินคดี

(B) เปลี่ยนแปลง ทำลาย ทำให้เสียหาย หรือปกปิดซ่อนเร้นวัตถุเพื่อทำให้เสื่อมคุณค่าในฐานะที่เป็นพยานหลักฐานหรือหายไปจากการดำเนินคดี

(C) หลีกเลี่ยงกระบวนการตามกฎหมายที่เรียกให้บุคคลนั้นมาปรากฏตัวในฐานะพยาน หรือมามอบบันทึกหลักฐาน เอกสาร หรือวัตถุอื่นใด ในกระบวนการดำเนินคดี หรือ

(D) หายไปจากกระบวนการดำเนินคดีที่บุคคลนั้นต้องถูกเรียกให้เข้าร่วมตามขั้นตอนแห่งกฎหมาย หรือ

(3) กีดกัน ก่อให้เกิดความล่าช้า หรือป้องกันมิให้มีการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย หรือผู้พิพากษาแห่งรัฐบาลกลางเกี่ยวกับการกระทำ หรืออาจจะกระทำความผิดตามกฎหมายแห่งรัฐบาลกลาง หรือการฝ่าฝืนเงื่อนไขคุมประพฤติ ทัณฑ์บน หรือการปล่อยชั่วคราวในระหว่างรอการพิจารณา ต้องได้รับโทษปรับตามอัตราในกฎหมายลักษณะนี้หรือโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

(c) ผู้ใดประทุษร้ายผู้อื่นอันเป็นการกีดกัน ก่อให้เกิดความล่าช้า ป้องกันหรือเบี่ยงเบนให้บุคคลใดไปเสียจาก

(1) การเข้าร่วม หรือเบิกความในกระบวนการดำเนินคดี

(2) การรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย หรือผู้พิพากษาแห่งรัฐบาลกลาง เกี่ยวกับการกระทำ หรืออาจกระทำความผิดตามกฎหมายแห่งรัฐบาล หรือการฝ่าฝืนเงื่อนไข คุมประพฤติ ทัณฑ์บน หรือการปล่อยชั่วคราวในการระหว่างรอการพิจารณา

(3) การจับกุม หรือตามจับบุคคลในความผิดตามกฎหมายรัฐบาลกลาง

(4) การดำเนินการฟ้องร้องคดีอาญา การพิจารณายกเลิกทัณฑ์บน หรือการคุมประพฤติ หรือการช่วยในการดำเนินคดี หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาดังกล่าว

หรือพยายามกระทำการดังกล่าว ต้องได้รับโทษปรับตามอัตราในกฎหมายลักษณะนี้ หรือโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

(d) ในการฟ้องคดีในข้อหาความผิดภายใต้มาตรานี้ จำเลยสามารถยกข้อต่อสู้ในเชิงยืนยันความบริสุทธิ์ของตน โดยต้องพิสูจน์จนน่าเชื่อว่าการกระทำของตนชอบด้วยกฎหมายและกระทำไปโดยมีเพียงเจตนาที่จะสนับสนุน กระตุ้น ส่งเสริมให้มีการเบิกความตามความจริง

(e) ตามเจตนารมณ์ของมาตรานี้

(1) การกระทำความผิดต่อกระบวนการดำเนินคดี ไม่จำเป็นต้องเป็นกรณีที่กระบวนการดำเนินคดีกำลังดำเนินอยู่ หรือกำลังจะมีการดำเนินคดีในขณะที่ความผิดเกิดขึ้น และ

(2) คำเบิกความ หรือบันทึกเอกสาร หรือวัตถุอื่น ไม่จำเป็นต้องเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังได้ หรือเป็นพยานหลักฐานที่ปลอดภัยจากการอ้างเอกสิทธิ์คุ้มครอง

(f) ในการฟ้องคดีในข้อหาความผิดภายใต้มาตรานี้ ในกรณีต่อไปนี้ ไม่จำต้องมีการพิสูจน์ถึงเจตนาว่าจำเลยรู้

(1) ในกรณีที่เป็นกระบวนการดำเนินคดีต่อหน้าผู้พิพากษา ศาลผู้พิพากษาไต่สวน คณะลูกขุนใหญ่ หรือหน่วยราชการ ว่าเป็นกระบวนการวิธีพิจารณาคดีที่ดำเนินโดยผู้พิพากษาศาล ผู้พิพากษาไต่สวน คณะลูกขุนใหญ่ หรือหน่วยราชการของรัฐบาลกลาง

(2) ว่าผู้พิพากษาเป็นผู้พิพากษาแห่งรัฐบาลกลาง หรือว่าเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายเป็นเจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของรัฐบาลกลาง หรือเป็นบุคคลผู้ได้รับมอบอำนาจให้กระทำการแทน หรือในนามของรัฐบาลกลางหรือทำงานให้กับรัฐบาลกลางในฐานะผู้แนะนำ หรือที่ปรึกษา

(g) มาตรานี้ ใช้ได้ด้วยกับความผิดที่กระทำในต่างประเทศ

(h) ให้ฟ้องคดีตามมาตรานี้ หรือมาตรา 1503 ได้ในเขตซึ่งกระบวนการดำเนินคดี (ไม่ว่ากระบวนการดำเนินคดีกำลังดำเนินอยู่ หรือกำลังจะดำเนินขึ้นหรือไม่) ที่เป็นเป้าหมายของการกระทำหรือในเขตที่อ้างว่า มีการกระทำเกิดขึ้น

(i) หากความผิดพลาดตามมาตรานี้เกิดขึ้นเกี่ยวโยงกับการดำเนินคดีอาญา โทษจำคุกสูงสุดจะเพิ่มขึ้นจากที่กำหนดไว้ในกรณีธรรมดา หรือเทียบเท่าโทษสูงสุดที่จะลงได้ในบรรดาฐานความผิดทั้งหลายที่ถูกฟ้องในคดีนั้น

2. <u>การตอบโต้ล้างแค้นพยานผู้เสียหายหรือสายลับ</u> กำหนดไว้ในมาตรา 1513 ดังนี้

(a) (1) ผู้ใด ฆ่า หรือพยายามฆ่าผู้อื่น เพื่อตอบโต้ล้างแค้นบุคคลใด เพราะเหตุ

(A) ที่ได้เป็นพยาน หรือคู่ความในกระบวนการดำเนินคดี หรือที่ได้เบิกความ จัดทำบันทึกเอกสาร หรือมอบวัตถุพยานในกระบวนการดำเนินคดี หรือ

(B) ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการกระทำ หรืออาจจะกระทำความผิดตามกฎหมายแห่งรัฐบาลกลาง หรือการฝ่าฝืนเงื่อนไขคุมประพฤติ ทัณฑ์บน หรือการปล่อยชั่วคราวแก่เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย

(2) โทษสำหรับความผิดภายใต้อนุมาตรานี้ คือ

(A) ในกรณีฆ่า ต้องได้รับโทษตามมาตรา 1111 และ 1112 และ

(B) ในกรณีพยายามฆ่า ต้องโทษจำคุกไม่เกิน 20 ปี

(b) ผู้ใดกระทำการใดอันเป็นการทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กาย หรือทำให้ทรัพย์ของผู้อื่นเสียหาย หรือขู่ว่าจะทำดังกล่าว เพื่อตอบโต้ ล้างแค้นบุคคลใดเพราะเหตุ

(1) ที่ได้เป็นพยานหรือคู่ความในกระบวนการดำเนินคดี หรือที่ได้เบิกความ จัดทำบันทึก เอกสาร หรือมอบวัตถุพยานในกระบวนการดำเนินคดี หรือ

(2) ที่ได้ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับการกระทำ หรืออาจจะกระทำความผิดตามกฎหมายแห่งรัฐบาลกลาง หรือการฝ่าฝืนเงื่อนไขคุมประพฤติ ทัณฑ์บน หรือการปล่อยชั่วคราวแก่เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย

หรือพยายามกระทำดังกล่าว ต้องได้รับโทษปรับตามอัตราในกฎหมายลักษณะนี้ หรือโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี หรือทั้งจำทั้งปรับ

(c) หากการตอบโต้ ล้างแค้น เกิดขึ้นเพราะการที่ได้เป็นพยานหรือคู่ความในคดีอาญา โทษจำคุกสูงสุดจะเพิ่มขึ้นจากที่กำหนดไว้ในกรณีธรรมดา หรือเทียบเท่าโทษสูงสุดที่จะลงได้ในบรรดาฐานความผิดทั้งหลายที่ถูกฟ้องในคดีนั้น

มาตรานี้ใช้ได้ด้วยกับความผิดที่กระทำในต่างประเทศ[11]

---

[11] ศิระ รัตตานุกูล, “การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่

3.1.2 การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน

โครงการคุ้มครองพยานจัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติควบคุมองค์กรอาชญากรรม 1970 (The Organized Crime Control Act 1970) ซึ่งให้อำนาจอัยการสูงสุดแห่งรัฐบาลกลาง (the U.S. Attorney General) มีอำนาจย้ายถิ่นพำนักและให้ความคุ้มครองพยานของรัฐบาลกลางหรือของมลรัฐ ในกระบวนพิจารณาที่เกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม หรือความผิดอาญาร้ายแรงฐานอื่น การคุ้มครองพยานเป็นกระบวนการซึ่งพยาน เช่น ผู้ที่ต้องให้การเป็นพยานในคดีอาญาจะได้รับความคุ้มครองจากการข่มขู่ที่อาจเกิดขึ้นก่อนการให้การเป็นพยาน และการแก้แค้นด้วยวิถีทางที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายภายหลังจากที่ให้การเป็นพยานแล้ว รัฐบาลกลางของอเมริกาให้ความช่วยเหลือโดยการย้ายที่อยู่และเปลี่ยนชื่อแก่พยานที่ได้รับความเสี่ยงอันเนื่องมาจากการให้การเป็นพยาน รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือด้านการเงินและการจ้างงาน และเพื่อเป็นการป้องกันการตามตัวพบ พยานถูกห้ามไม่ให้ติดต่อกับผู้คนที่เคยรู้จักกันมาก่อน หน่วยงานผู้ดูแลอ้างว่า “ภายใต้การดูแลของ Marshals Service นั้น ไม่มีพยานที่เข้าร่วมโครงการคนใดที่ปฏิบัติตามแนวทางเพื่อความปลอดภัยแล้วจะได้รับอันตรายเลย” อย่างไรก็ตาม พยานที่ได้รับอันตรายล้วนเป็นผลมาจากการปฏิบัติตามแนวทางอย่างไม่เต็มที่ และบ่อยครั้งเป็นผลเนื่องมาจากการติดต่อผู้คนที่เคยรู้จักมาก่อน หรือได้ออกจากโครงการไปก่อน

โครงการของรัฐบาลกลางในการคุ้มครองพยานเรียกว่า Witness Protection Program หรือ Witness Security Program (WITSEC) พยานส่วนใหญ่ได้รับการคุ้มครองโดย U.S. Marshals Service แต่การคุ้มครองพยานที่ถูกคุมขังจะเป็นหน้าที่ของทัณฑสถานแห่งรัฐบาลกลาง (Federal Bureau of Prison)

พยานที่สามารถเข้าโครงการได้ ต้องเป็นพยานที่คำพยานมีส่วนสำคัญในความสำเร็จแห่งคดีอาญา และชีวิตของพยานหรือครอบครัวพยานตกอยู่ในความเสี่ยง ซึ่งคำให้การของพยานต้องน่าเชื่อถือ และน่าเชื่อว่าจะไม่เปลี่ยนคำให้การในภายหลัง สำนักงานอัยการสูงสุดได้กำหนดคดีที่พยานสามารถเข้าร่วมโครงการได้ ซึ่งรวมถึงองค์กรอาชญากรรม ความผิดอันเป็นฐานแห่งความผิดขององค์กรอาชญากรรม เช่น ฆาตกรรม ลักพาตัว เล่นการพนัน วางเพลิง ปล้นทรัพย์ ให้สินบน กระทำความผิดเกี่ยวกับหุ้น ความผิดเกี่ยวกับสื่อลามกอนาจาร เป็นต้น การค้ายาเสพติด ความผิดอาญาร้ายแรงใดๆ ซึ่งคำให้การของพยานอาจก่อให้เกิดการแก้แค้นโดยความรุนแรงหรือข่มขู่ ในคดีแพ่งและคดีปกครองบางคดีซึ่งคำพยานอาจทำให้พยานตกอยู่ในอันตราย

จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 24,” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2549, หน้า 51-57.

United States Marshals หรือตำรวจศาลเป็นหน่วยงานหนึ่งของกระทรวงยุติธรรม มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารร่วมกันกับกระทรวงการคลัง โดย United States Marshals เป็นผู้บังคับใช้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน การตัดสินใจว่าจะให้ความคุ้มครองพยานคนใดจะอยู่ในดุลพินิจของหน่วยงานดังกล่าวขึ้นตรงต่อประธานาธิบดี และอยู่ในความควบคุมของศาล United States Marshals มีหน้าที่หลักคือตามจับกุมผู้กระทำผิด เช่น ผู้หลบหนีการประกันตัว รักษาความปลอดภัยในบริเวณศาล (ตำรวจศาล)

นอกจากนี้ United States Marshals จะมีบทบาทในการคุ้มครองผู้เสียหายในระหว่างพิจารณาในศาลร่วมกับพนักงานอัยการ[12]

United States Marshals ได้มีการแบ่งความรับผิดชอบออกเป็นหน่วยงานย่อยอีก 3 ระดับคือ

1. สำนักงานใหญ่ (Marshals Service Headquarters)

2. สำนักงานภาค/สำนักงานเขต (Regional Offices) ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด 12 แห่ง และแบ่งแยกเป็นสาขาย่อยอีก 95 แห่ง

3. หน่วยงานกลาง (Metro Units)

หน่วยงานทั้งสามระดับดังกล่าว จะมีหน้าที่ทำการตรวจสอบให้การคุ้มครองพยานโดยเจ้าพนักงานเหล่านั้นได้รับฝึกฝนมาเป็นอย่างดี เพื่อคอยให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่พยาน และยังทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่เจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่น (Local Marshal) ในเรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานอีกด้วย[13]

United States Marshals มีสายการบังคับบัญชาสูงขึ้นไปในการตัดสินใจโดยแยกบุคคลเหล่านี้ออกจากกระทรวงยุติธรรม อัยการสูงสุดอาจมอบหมายหน้าที่บางอย่างให้ United States Marshals โดยอัยการสูงสุดจะเป็นผู้ดูแลผู้ที่เข้ามาอยู่ในโครงการคุ้มครองพยานในระบบระยะยาวด้วย กล่าวคือ เป็นหน้าที่ของ 2 หน่วยงานหลักที่บังคับใช้กฎหมายคือกระทรวงการคลังจะรับผิดชอบเรื่องการเงิน ส่วน United States Marshals เป็นผู้มีหน้าที่คุ้มครองพยาน

---

[12] United States Code, Title 42, Chapter 112, Section 10607 (c) (4).

[13] The Witness Security Program was authorized in 1970 by The Organized Crime Control Act of 1970 and The Comprehensive Crime Control Act of 1984.

ในการช่วยเหลือพยานจะมีหน่วยงานเฉพาะในการให้ความช่วยเหลือแก่พยาน และดูแลสิทธิของผู้เสียหายรวมไปถึงครอบครัวของผู้เสียหายโดยเน้นการให้ความสะดวกในการติดต่อสื่อสารกับพนักงานอัยการและเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม

ขั้นตอนในการเข้าสู่โครงการ เริ่มจากเจ้าหน้าที่ตำรวจของมลรัฐหรือของรัฐบาลกลางจะเป็นผู้ส่งคำร้องขอความคุ้มครองต่อ Office of Enforcement Operations (OEO) ภายใต้กระทรวงยุติธรรมสหรัฐอเมริกา (ซึ่งมีอัยการสูงสุดเป็นผู้ดูแล) ซึ่งคำขอหรือใบสมัครดังกล่าวต้องระบุคำให้การเป็นพยานภัยคุกคามต่อตัวพยาน และความเสี่ยงใดๆ ที่อาจเกิดขึ้นต่อชุมชนใหม่ที่พยานจะย้ายไปอยู่ OEO จะจัดให้มีการสัมภาษณ์เบื้องต้นกับ United States Marshals ซึ่งจะทำให้พยานทราบล่วงหน้าได้ว่าชีวิตจะเปลี่ยนไปอย่างไรหากมีการเข้าสู่โปรแกรม ต่อมา United States Marshals ก็จะประสานงานให้มีการสัมภาษณ์โดยตรงกับอัยการโดย United States Marshals จะให้ข้อเสนอแนะว่าพยานควรจะเข้าสู่โครงการหรือไม่ และส่งคำแนะนำไปยัง OEO

ผู้มีอำนาจเด็ดขาดในการตัดสินให้พยานเข้าสู่โครงการได้ คือ อัยการสูงสุดแห่งรัฐบาลกลาง ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติควบคุมองค์กรอาชญากรรม 1970 และ กฎหมายปฏิรูปความปลอดภัยของพยาน 1984 เมื่ออัยการสูงสุดหรือผู้ที่อัยการสูงสุดมอบหมายพิจารณาคำเสนอแนะของ United States Marshals และอัยการผู้ดำเนินคดีแล้ว ก็จะประเมินความเสี่ยงที่พยานหรือสมาชิกในครอบครัวของพยานจะก่อให้เกิดแก่ชุมชนใหม่ที่จะย้ายไป (ในกรณีที่พยานเป็นอาชญากร) ซึ่งต้องประเมินปัจจัยต่างๆ ในการให้ความคุ้มครองอันได้แก่ ประวัติอาชญากรรม ทางเลือกอื่นนอกจากโครงการคุ้มครองพยาน และคำให้การของพยานอื่นๆ หากพิจารณาแล้วเห็นว่าคำให้การของพยานมีความสำคัญยิ่งกว่าอันตรายอันอาจมีต่อชุมชนที่จะย้ายเข้าไปอยู่ อัยการสูงสุดสามารถรับพยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยานได้ OEO แห่งกระทรวงยุติธรรมจะส่งคำสั่งไปยังต้นสังกัดของหน่วยงานผู้มีคำร้องขอ ซึ่งพยานและสมาชิกครอบครัวต้องลงนามในบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) เพื่อรับรองว่าตนเข้าใจกฎระเบียบของโครงการ

เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่า ควรให้บุคคลใดเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยานอัยการสูงสุดจะต้องจัดทำบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) กับผู้จะขอรับความคุ้มครองเสียก่อน ตามที่บัญญัติไว้ใน United States Code Title 18, Part II, Chapter 224 Section 3521 (d) (1) อาทิเช่น

1. ข้อตกลงจะต้องให้การและให้ข้อมูลแก่พนักงาน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินคดี
2. ข้อตกลงจะไม่ก่ออาชญากรรมใดๆ เสียเอง

3. ข้อตกลงจะทำการใดๆ ที่จำเป็นเพื่อหลีกเลี่ยงการค้นข้อมูลโดยบุคคลอื่นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลนั้น

4. ข้อตกลงจะปฏิบัติหน้าที่ตามข้อบังคับ หรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย (Legal Obligations) และคำพิพากษาของศาล (Civil Judgments)

5. ข้อตกลงจะต้องให้ความร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่และลูกจ้างของรัฐบาล ผู้ซึ่งจัดให้มีการใช้ความคุ้มครอง

6. ข้อตกลงจะมอบให้บุคคลใดเป็นตัวแทนเพื่อปฏิบัติการตามกระบวนการให้ลุล่วงไป

7. ข้อตกลงจะสาบานว่าจะปฏิบัติตามกฎหมายอันสำคัญทุกประการอันรวมถึงหน้าที่อันเกี่ยวเนื่องกับอำนาจปกครองเด็กและสิทธิการเข้าเยี่ยมเยียน

8. ข้อตกลงจะเปิดเผยซึ่งการได้รับการให้ประกันทัณฑ์บน และคุมประพฤติใดๆ หากบุคคลนั้นอยู่ระหว่างคุมประพฤติ หรือให้ประกันภายใต้กฎหมายแห่งมลรัฐใด และให้ความยินยอมในการเข้าสู่การกำกับดูแลของรัฐบาลกลาง (ตามมาตรา 3522)

9. ข้อตกลงจะต้องรายงานอย่างสม่ำเสมอถึงกิจกรรมและที่อยู่ปัจจุบันให้เจ้าหน้าที่ของโครงการทราบ

10. อัยการสูงสุดอาจยกเลิกมาตรการให้ความคุ้มครองได้ เมื่อได้มีการฝ่าฝืนข้อตกลงดังกล่าวอย่างร้ายแรง โดยแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร (Notice) พร้อมทั้งให้แจ้งผลให้ผู้นั้นทราบคำสั่งยกเลิกเป็นเด็ดขาด

บันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) จะต้องมีข้อตกลงความรับผิดชอบของบุคคลและข้อตกลงต่างๆ รวมทั้งการกำหนดโทษบุคคล ซึ่งนำข้อมูลเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานมาเปิดเผยโดยไม่ได้รับอนุญาต โดยจะมีความผิดทั้งโทษจำคุก และปรับรวมทั้งการศึกษาผลกระทบเกี่ยวกับกรณีที่รัฐใช้ระบบการคุ้มครองพยาน (Witness Protection Program) ต่อกระบวนการยุติธรรม การให้พยานบุคคลเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน ยังใช้ในกรณีผู้ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความผิดในคดีสำคัญโดยเฉพาะการก่อการร้าย หรือและมีการปกปิดสิ่งที่ใช้ยืนยันตัวบุคคล รวมทั้งครอบครัว หรือคุ้มครองด้วยวิธีอื่นๆ[14]

ข้อมูลเบื้องต้นที่ United States Marshals จะต้องรู้และรับทราบถึงชีวิตประจำวันของพยาน คือ วันหนึ่งๆ พยานอยู่ที่ไหน ทำอะไร ทำงานที่ไหน ฯลฯ โดยหน้าที่นี้จะถูกมอบให้กับตำรวจสายสืบที่จะเป็นผู้ติดต่อกับผู้ที่จะมาเป็นพยานตลอดเวลา

รูปแบบในการคุ้มครองพยานสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ กล่าวคือ

---

[14] ประยุทธ แก้วภักดี, “การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญา,” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542, หน้า 68.

1. การคุ้มครองในระบบระยะสั้น

เป็นการคุ้มครองพยานที่อาศัยความสมัครใจไม่ได้ใช้กฎหมายบังคับบุคคลใดให้มาเข้าโครงการดังกล่าว โดยกำหนดการโยกย้ายพยานบุคคลออกจากบริเวณซึ่งคาดว่าจะมีอันตรายหรือมีบุคคลที่จะเข้ามาทำร้ายจนกว่าจะแน่ใจว่าพยานบุคคลดังกล่าวจะปลอดภัย เช่น ทำการย้ายจนกว่าบุคคลจะทำอันตรายพยานนั้นถูกศาลพิพากษาให้จำคุก และมีการประเมินค่าบุคคลนั้นพ้นจากภาวะอันตรายแล้วหรือไม่ หากมีภาวะอันตรายเกิดขึ้นใหม่ก็สามารถทำการร้องขอให้มีการคุ้มครองอีกได้ ในกรณีผู้ต้องหาที่กันไว้เป็นพยานที่อยู่ในเรือนจำ ประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีการร่วมมือกันระหว่างตำรวจและหน่วยงานต่างๆ ของรัฐบาลและสหพันธ์เพื่อคุ้มครองพยานให้มีความปลอดภัยในการดำเนินคดี

ในการหาที่อยู่ United States Marshals จะจ่ายเงินให้ในการที่จะให้พยานมาช่วยเหลือในการดำเนินคดี เป็นต้น โครงการคุ้มครองพยานของประเทศสหรัฐอเมริกาจะใช้มาตรการคุ้มครองในระบบระยะสั้นมากกว่าระบบระยะยาว เพราะจะคุ้มครองพยานจนกระทั่งศาลเสร็จสิ้นกระบวนการ โดยพิจารณาว่าการคุกคามยังมีอยู่หรือไม่ กล่าวคือ จะทำให้จนกระทั่งคดีจบ

2. การคุ้มครองในระบบระยะยาว

การคุ้มครองในระบบนี้จะมีความเข้มงวดมาก โดยมีระบบตายตัว ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของพยานที่จะต้องทราบให้แน่ใจก่อน กล่าวคือ ใครหรือผู้ใดจำเป็นหรือไม่ ที่จะได้รับความคุ้มครอง พิจารณาถึงบุตร ภริยา ผู้ใกล้ชิดกับพยานที่จะต้องได้รับการพิจารณา เช่น บุตร ภริยาของพยาน จะต้องย้ายไปพร้อมด้วยหรือไม่ โดยจะต้องมีการประเมินโดย United States Marshals และอัยการร่วมกัน

ในการคุ้มครองลักษณะนี้ United States Marshals จะดำเนินการโดย

1. ย้ายถิ่นที่อยู่ของพยานและครอบครัวให้พ้นจากเขตอันตราย (Danger Area) ไปยังเขตที่ปลอดภัย (Secure Area)

2. ขอให้ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนชื่อ นามสกุล ตามที่ตั้งใหม่ให้พยานและครอบครัวพร้อมจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Identity) ทั้งหมดขึ้นแทนของเดิม

3. จัดหาบ้านพัก การรักษาพยาบาล การฝึกงาน สถานที่ศึกษาของบุตรและจัดหางานให้ใหม่ตามความรู้ความถนัดของตน

4. จ่ายค่าครองชีพเบื้องต้น จนกว่าพยานจะช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้

5. ให้ความคุ้มครองพยานตลอด 24 ชั่วโมง ขณะเมื่อพยานไปให้การหรือเบิกความต่อศาล

เมื่อพยานได้รับการคุ้มครองตามโครงการคุ้มครองพยาน พยานจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข ซึ่งเป็นข้อจำกัดบางประการที่กำหนดไว้เพื่อให้เกิดความปลอดภัยยิ่งขึ้นดังนี้

1. พยานจะต้องไม่พบกับเพื่อนเก่าและญาติ เว้นแต่คู่สมรสและบุตรของตนเท่านั้น
2. พยานจะนำเอาอัลบั้มรูปส่วนตัวของพยานไปได้เพียง 1 อัลบั้ม
3. หากมีจดหมายใดๆ ส่งถึงพยาน จะต้องทำลายจดหมายนั้นทันทีเมื่ออ่านจบ
4. พยานจะต้องไม่รับโทรศัพท์เอง แต่สามารถโทรศัพท์ไปหาครอบครัวได้ โดยจะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐช่วยเหลือติดต่อโทรศัพท์ให้
5. จะมีการฝึกอบรมอาชีพ หรือหางานใหม่ให้ เมื่อพยานทำงานมีรายได้แล้ว รัฐบาลจะงดเงินช่วยเหลือ

United States Marshals ปกติจะไม่ไปทำการคุ้มครองพยานในรัฐต่างประเทศ แต่หากจะต้องดำเนินการในเรื่องนี้ ก็จะมีความพร้อมในการดำเนินการ โดยเก็บเป็นความลับ ซึ่งอาจจะดำเนินการในประเทศที่มีอาณาเขตอยู่ในความปกครองอย่างเช่น เกาะกวม เป็นต้น แต่หากจะต้องดำเนินการให้พยานไปอยู่ในรัฐอื่นก็ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประเทศ

ในการย้ายฐานที่อยู่ให้แน่ใจว่าพ้นจากการถูกคุกคามจริงๆ เมื่อย้ายที่อยู่ไปแล้วอาจถูกคุกคามได้อีกหรือไม่ อาจมีการใช้เครื่องจับเท็จ แบบทดสอบบุคลิกอุปนิสัยใจคอของพยานก่อนประกอบการพิจารณาด้วย หลังจากนั้นแล้วอัยการสูงสุดจะจัดทำบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) กับบุคคล แต่ละบันทึกความเข้าใจจะต้องมีข้อตกลงเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานห้ามนำข้อมูลต่างๆ มาเปิดเผยโดยไม่ได้รับอนุญาตโดยจะมีความผิดทั้งโทษจำคุกและปรับ รวมทั้งการศึกษาผลกระทบเกี่ยวกับกรณีที่รัฐใช้ระบบการคุ้มครองพยาน (Witness Protection Program) ต่อกระบวนการยุติธรรม

สำหรับการรักษาความลับของพยานโดยการปกปิดไม่เปิดเผยเกี่ยวกับชื่อตัว สกุล และที่อยู่ของพยานภายใต้โครงการคุ้มครองพยาน สื่อมวลชนจะมีบทบาทในการตรวจสอบ โดยรัฐจะไม่ไปฟ้องผู้สื่อข่าวในการเปิดเผย แต่จะดำเนินคดีแก่ผู้เปิดเผยความลับหากเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเองก็จะมีการสืบสวนสอบสวนเจ้าหน้าที่ผู้นั้น โดยประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีมาตรการลงโทษแก่ผู้ที่ทำการเปิดเผยความลับที่สามารถระบุตัวพยาน ผู้ใกล้ชิด ญาติ เหตุผลหลักที่ต้องมีโครงการนี้ก็คือ เพื่อให้พยานร่วมมือกับรัฐในการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ โครงการนี้มีความสำคัญ ทำให้องค์กรอาชญากรรมในประเทศสหรัฐอเมริกามีจำนวนลดลง United States Marshals มีทั้งระดับมลรัฐและสหพันธรัฐทั้งหมดเป็นฝ่ายบริหารทั้งสิ้น ผู้ที่จะเข้ามาอยู่ในโครงการคุ้มครองพยานก็ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของฝ่ายบริหาร และมีกฎเกณฑ์ที่ทำให้มั่นใจว่า ผู้

นั้นมีความเหมาะสมที่จะเข้าโครงการ FBI และตำรวจจะทำงานร่วมกับพนักงานอัยการทุกขั้นตอนในการตัดสินใจในกระบวนการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นขั้นตอนตั้งแต่การสืบสวน การฟ้องร้องคดี การเจรจาต่อรอง การประเมินภัยคุกคาม ฯลฯ โครงการคุ้มครองพยานไม่ได้ใช้กับทุกคน พยานบางคนก็ขอออกจากโครงการ เนื่องจากไม่สามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้ให้ปฏิบัติได้ ในการคุ้มครองพยานในระบบระยะยาวนั้น มีผู้เข้าโครงการค่อนข้างน้อย เนื่องจากหลักเกณฑ์ เงื่อนไข ข้อปฏิบัติที่มีมาก เช่น ผู้ที่เข้ามาในโครงการนั้นต้องให้เจ้าหน้าที่ติดต่อได้โดยตรง หรือติดประชุมในหน้าที่การงาน ก็ต้องเรียกได้ทันทีต้องเดินทางไปตามนัดทุกอย่างและให้ความร่วมมือไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น

ในประเทศสหรัฐอเมริกา การคุ้มครองพยานนั้น แม้เป็นการคุ้มครองในระบบระยะยาวที่อาจต้องใช้เวลาหลายปี ก็ไม่จำเป็นต้องใช้เงินมาก พยานอาจไม่จำเป็นต้องอยู่อาศัยโดยใช้เงินของรัฐ หลังจากนั้นพยานก็จะดำเนินชีวิตด้วยตนเอง ไม่จำเป็นต้องใช้เงินสนับสนุนอยู่ตลอดเวลาในระยะที่ยาวเกินไป ค่าใช้จ่ายก็มีด้วยกันทั้งสองระบบ อย่างน้อยต้องมีค่าใช้จ่ายตั้งแต่เริ่มต้นชีวิตใหม่ การย้ายที่อยู่ หางานให้ทำใหม่ หลังจากนั้นพยานจะต้องรับภาระในค่าใช้จ่ายด้านอื่นๆ ด้วยตัวเอง แต่ต้องคอยตรวจสอบว่าพยานมีพฤติกรรมเช่นไร มีการประเมินอยู่ตลอดเวลาที่อยู่ในโครงการ กล่าวคือ ก็ต้องใช้งบประมาณ ซึ่งอาจได้โดยการยึดทรัพย์จากผู้กระทำผิดโดยการนำไปขาย และได้เงินสนับสนุนจากสภา Congress

ในการคุ้มครองผู้ร่วมกระทำผิดที่เป็นพยานให้รัฐก็ได้รับการคุ้มครองเท่าเทียมกันเหมือนพยานทั่วไปตามมาตรการต่างๆ ที่ United States Marshals กำหนดไว้เนื่องจากมีความเสี่ยงภัยต่อภยันตรายเช่นเดียวกับบุคคลภายนอก ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้กรมราชทัณฑ์ (The Bureau of Prison) มีหน้าที่ในการรักษาความปลอดภัย และหากบุคคลดังกล่าวพ้นโทษ แต่ต้องการเข้าโครงการคุ้มครองพยานจะเป็นหน้าที่ของ United States Marshals ต่อไป สำหรับการให้ความคุ้มครองผู้ต้องหานั้นจะใช้วิธีการย้ายบุคคลดังกล่าวออกจากบริเวณที่มีอันตรายและบุคคลที่จะทำร้ายเขาโดยให้ไปอยู่ที่อื่นตราบนานเท่าที่อันตรายยังมีอยู่ในกรณีผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำ หากผู้นั้นรู้จักกับใครหรือผู้ใดที่ทำให้เกิดอันตราย ก็จะจับแยกไปอยู่ส่วนอื่นๆ ของเรือนจำ โดยผู้ต้องขังอาจเปลี่ยนเรือนจำและชื่อของผู้นั้น แม้ว่าจะอยู่ในชื่ออื่นหรือผู้ร่วมกระทำผิดที่ได้เข้าโครงการคุ้มครองพยานก็ตาม พยานก็ยังต้องถูกดำเนินคดีและรับโทษอยู่ในเรือนจำ เนื่องจากสมัครใจให้ข้อมูลกับรัฐ ซึ่งเจ้าหน้าที่ทัณฑสถานต้องเข้าใจว่า ไม่ว่าจะอยู่ในเรือนจำหรือนอกเรือนจำก็จะต้องให้ความคุ้มครองพยานบุคคลที่เป็นผู้ต้องขังได้

ในระหว่างการพิจารณาคดี United States Marshals จะดำเนินการในส่วนการคุ้มครองความปลอดภัยด้านการคมนาคมระหว่างเรือนจำกับการมาปรากฏตัวในศาล[15]

กรณีที่มีการซักค้านพยานในศาลโดยทนายจำเลย เมื่อเสร็จภารกิจในการเป็นพยานแล้ว United States Marshals จะรีบพาตัวพยานออกไป เพื่อไม่ให้อยู่ในภาวะที่ต้องทำหน้าที่ไม่จำเป็นสำหรับพยานเอง[16]

3.2 ประเทศออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลีย เป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีการจัดตั้งโครงการคุ้มครองพยาน เนื่องจากการคุ้มครองพยานเป็นมาตรการหนึ่งที่จะช่วยให้กระบวนการยุติธรรมของประเทศออสเตรเลียประสบความสำเร็จ การคุ้มครองพยานบุคคลของประเทศออสเตรเลียจึงเกิดขึ้นตั้งแต่คณะรัฐมนตรีลงมติรับปฏิญญาสิทธิ 17 ประการของเหยื่ออาชญากรรมของสหประชาชาติ ย้อนกลับไปในช่วงปี ค.ศ. 1980 Australian Federal Police (AFP) ได้จัดตั้งกลุ่มอย่างไม่เป็นทางการขึ้นเพื่อทำหน้าที่คุ้มครองพยานบุคคลเกี่ยวกับคดีซึ่งพยานถูกขู่เข็ญทำร้าย ดังนั้นถ้าพยานบุคลเลือกที่ให้การเป็นพยานต่อกระบวนการยุติธรรม พยานก็จะได้รับความคุ้มครองตลอดเวลา 24 ชั่วโมงจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ รวมไปถึงการย้ายที่อยู่ให้กับพยานด้วย ต่อมาในปี ค.ศ. 1983 ได้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการคุ้มครองพยานขึ้น ทำหน้าที่คุ้มครองพยานบุคคลที่ตกลงจะให้การต่อต้านองค์กรอาชญากรรมขึ้นเรียกว่า Witness Protection Program โครงการดังกล่าวได้รับการพัฒนาจนกลายเป็นมาตรการที่ใช้ในบรรดารัฐต่างๆ ของประเทศออสเตรเลีย ในขณะเดียวกันก็ได้ขยายประเภทความผิดที่ให้มีการคุ้มครองพยานมากขึ้น แต่ก็ยังให้ความสำคัญต่อองค์กรอาชญากรรม อาชญากรรมข้ามชาติและการคอร์รัปชั่นของข้าราชการและนักการเมือง ทำให้ประเทศออสเตรเลียประสบความสำเร็จอย่างมากในการบังคับใช้กฎหมาย[17]

---

[15] ประยุทธ แก้วภักดี, “การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญา,” หน้า 70.

[16] ศิระ รัตตานุกูล, “การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 24,”, หน้า 47-51.

[17] John G Vatentin , Present Issues for Organized Crime : The Australian UNAFEI , Resource Material Series No. 44 , 1993 หน้า 112-113

3.2.1 การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา

ประเทศออสเตรเลียได้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน 1994 พระราชบัญญัติฉบับนี้ถือว่าเป็นหลักของกฎหมายคุ้มครองพยานของประเทศออสเตรเลีย มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 18 เมษายน ค.ศ. 1995 เป็นกฎหมายพิเศษที่วางกฎเกณฑ์เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานในประเทศออสเตรเลียอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีบทบัญญัติทั้งสิ้น 32 มาตรา ครอบคลุมรายละเอียดเกี่ยวกับผู้รับผิดชอบ การจัดตั้งโครงการการคุ้มครองพยานแห่งชาติ คุณสมบัติ สิทธิและหน้าที่ของพยานที่เข้าร่วมโครงการ ข้อมูลที่เปิดเผยได้และที่เปิดเผยไม่ได้ การจัดทำบันทึกความเข้าใจ การคุ้มครองพยานกรณีที่เป็นคนต่างชาติที่อยู่ในประเทศอื่น ประเภทของการคุ้มครอง การกำหนดโทษ เป็นต้น หลังจากพระราชบัญญัตินี้ออกใช้บังคับแล้ว ก็ได้มีกฎหมายอื่นอีกหลายฉบับเกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน บัญญัติตามออกมา เช่น Witness Protection Program Set No. 65 Part 2 1996 เป็นต้น พระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ได้มีการกำหนดมาตรการที่สำคัญในการคุ้มครองพยานในการดำเนินคดี ดังนี้

ก. ให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานคุ้มครองพยาน ไม่จำต้องนำเสนอเอกสารที่อยู่ในความครอบครองเกี่ยวกับข้อมูลของพยานต่อศาล

ข. ในกรณีจำเป็นที่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนต้องทราบที่อยู่และพฤติการณ์ของพยาน เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้องต้องเปิดเผยข้อมูลนั้น แต่หากขณะนั้นมีผู้อื่นนอกจากผู้พิพากษาอยู่ด้วย เจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่จำต้องเปิดเผยข้อมูล

ค. ผู้พิพากษาที่ได้รับข้อมูลจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของพยาน

ง. ในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล หากจะต้องมีการเปิดเผยรูปพรรณสัณฐานของพยานที่ได้รับการคุ้มครอง ศาลจะต้องดำเนินกระบวนพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรูปพรรณสัณฐานเป็นการส่วนตัว และจะต้องมีคำสั่งเกี่ยวกับการห้ามเผยแพร่พยานหลักฐานที่มีการนำเสนอในศาล เพื่อเป็นหลักประกันว่ารูปพรรณสัณฐานของพยานจะไม่ถูกเปิดเผย

นอกจากนี้ ตามกฎหมายอาญาแห่งเครือจักรภพยังได้มีการกำหนดให้ บุคคลที่กระทำการต่อไปนี้ กับพยานที่ไปปรากฏตัวหรือจะไปปรากฏตัวต่อศาลในกระบวนพิจารณาคดี ต้องมีความรับผิดทางอาญาที่ต้องผ่านกระบวนการฟ้องแบบความผิดขั้นร้ายแรงที่มีโทษขั้นต่ำ 1 ปีขึ้นไป (indictable offence) โทษของความผิดฐานนี้คือจำคุก 5 ปี

1. ข่มขู่ ทำให้กลัว หรือคุกคาม
2. ใช้ความรุนแรง หรือประทุษร้ายแก่กาย
3. ก่อหรือบงการการใช้ความรุนแรง ทำให้เสียหายหรือก่อให้เกิดความเสียเปรียบ
4. ก่อหรือจัดการให้เกิดการลงโทษ

ในส่วนของกฎหมายภายในของรัฐต่างๆ ยังมีการกำหนดความผิดที่เกี่ยวข้องกับพยานอาทิ ประมวลกฎหมายอาญาของรัฐควีนแลนด์บัญญัติฐานความผิดว่าด้วยการกระทำทุจริตต่อพยาน (มาตรา 127) การหลอกลวงพยาน (มาตรา 128) และการป้องกันพยานมิให้เบิกความ (มาตรา 130) ไว้ดังนี้

มาตรา 127 ผู้ใด ซึ่ง

(1) ให้ มอบ หรือจัดหาให้ หรือสัญญาหรือเสนอว่าจะให้หรือมอบหรือจัดหาให้หรือพยายามจะจัดหาให้ซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์ในลักษณะใด ๆ แก่หรือสำหรับบุคคลใด ๆ จากการที่ได้ตกลงว่าหรือเป็นที่เข้าใจได้ว่าผู้ซึ่งถูกเรียกหรือจะถูกเรียกไปเป็นพยานในกระบวนการพิจารณาคดีจะเบิกความเท็จหรือเบิกความโดยปิดบังความจริง หรือ

(2) พยายามกระทำด้วยประการอื่นใดเพื่อก่อให้ผู้ซึ่งถูกเรียกหรือจะถูกเรียกไปเป็นพยานในกระบวนการพิจารณาคดีให้เบิกความเท็จหรือเบิกความโดยปิดบังความจริง หรือ

(3) ร้องขอ รับ หรือเรียกรับ หรือตกลงที่จะหรือพยายามที่จะรับหรือเรียกรับซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์ในลักษณะใด ๆ แก่หรือสำหรับบุคคลใด ๆ จากการที่ได้ตกลงหรือเป็นที่เข้าใจได้ว่าผู้ซึ่งถูกเรียกหรือจะถูกเรียกไปเป็นพยานในกระบวนการพิจารณาคดีจะเบิกความเท็จหรือเบิกความโดยปิดบังความจริง

ต้องมีความรับผิดอาญาโดยมีโทษจำคุกที่มีการใช้แรงงานอย่างหนักถึง 7 ปี

ทั้งนี้ ผู้กระทำความผิดจะไม่ถูกจับดำเนินคดีโดยปราศจากหมายจับที่ออกโดยชอบ

มาตรา 128 ผู้ใดซึ่งทำการปลอมหรือหลอกลวง หรือทำหรือแสดงข้อความ รายงาน เครื่องหมาย หรือลายลักษณ์อักษร โดยรู้ว่าสิ่งนั้นเป็นเท็จ แก่บุคคลซึ่งถูกเรียกหรือจะถูกเรียกไปเป็นพยานในกระบวนการพิจารณาคดี ด้วยเจตนาที่จะให้กระทบถึงการเบิกความของบุคคลนั้น ต้องมีความรับผิดอาญาโดยมีโทษจำคุกที่มีการใช้แรงงานอย่างหนักถึง 3 ปี

มาตรา 130 ผู้ใดซึ่งโดยเจตนา ป้องกันหรือพยายามที่จะป้องกันบุคคลผู้ถูกหมายเรียกไปเป็นพยานมิให้เข้าเบิกความต่อหน้าศาลหรือคณะกรรมการวินิจฉัยเรื่องใด ๆ หรือมิให้แสดงสิ่งใดที่ถูกหมายเรียกเป็นพยานวัตถุ ต้องมีความรับผิดอาญาโดยมีโทษจำคุกที่มีการใช้แรงงานอย่างหนักถึง 1 ปี

ในทำนองเดียวกันกับบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแห่งออสเตรเลียตะวันตก เขตออสเตรเลียเหนือ และพระราชบัญญัติอาญาแห่งเครือจักรภพ ประมวลกฎหมายของแทสมาเนียมีบทบัญญัติที่ครอบคลุมคล้ายกับมาตรา 127 และ 130 ของประมวลกฎหมายอาญาของรัฐควีนแลนด์ แต่ไม่มีมาตราที่คล้ายกับมาตรา 128

3.2.2 การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่โครงการคุ้มครองพยาน

หลักเกณฑ์ในการปฏิบัติต่อพยานของเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัยถูกกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ค.ศ.1994 โดยกำหนดให้มีการจัดตั้งโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติ หรือ National Witness Protection Set (NWPP) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองพยานของประเทศออสเตรเลีย โดยบทบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติออสเตรเลีย (The Commissioner of the Australian Federal Police) เป็นผู้รักษาการตามโครงการคุ้มครองพยาน และมีอำนาจตัดสินว่าบุคคลใดสมควรได้รับการคุ้มครองตามโครงการ ส่วนเจ้าหน้าที่ในโครงการจะต้องเป็นเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ ซึ่งหมายความถึง เจ้าหน้าที่ที่ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจ เจ้าหน้าที่ตำรวจแห่งรัฐบาลกลาง หรือสมาชิกพิเศษของสำนักงานตำรวจแห่งรัฐบาลกลาง

(ก) โดยหน้าที่ของบุคคลดังกล่าวจะต้องเกี่ยวข้องกับโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติ และ

(i) บุคคลดังกล่าวจะต้องมีคุณสมบัติที่ผ่านการตรวจสอบด้านความมั่นคงแห่งชาติ เนื่องจากหน้าที่ดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับการเข้าถึงข้อมูลความมั่นคงแห่งชาติในประเภทที่จัดลำดับชั้น “ลับ” หรือ “ลับที่สุด” หรือ

(ii) บุคคลดังกล่าวดำรงตำแหน่งที่ผ่านการตรวจสอบความน่าไว้วางใจในระดับสูงสุด เนื่องจากหน้าที่ดังกล่าวจะเกี่ยวข้องกับข้อมูลที่มีความสำคัญและอ่อนไหว และ

(ข) ได้รับการประกาศอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรโดยผู้บัญชาการตำรวจว่าให้ดำรงตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้งภายใต้วัตถุประสงค์แห่งพระราชบัญญัตินี้

ประกอบกับ Witness Protection Program Set 1996 No. 65 Part 2 ซึ่งได้บัญญัติหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองพยานได้ว่า

(1)เจ้าพนักงานตำรวจระดับหัวหน้าตำรวจจะเป็นผู้ดำเนินการร่วมกับผู้บัญชาการตำรวจในการจัดการเกี่ยวกับโครงการคุ้มครองพยาน ตามที่หัวหน้าตำรวจพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความจำเป็นและชอบด้วยเหตุผล เพื่อคุ้มครองความปลอดภัย และสวัสดิภาพของพยาน

(2) การดำเนินการภายใต้บังคับของ (1) ให้รวมถึง

(a) ดำเนินการตามที่จำเป็น

(i) เพื่ออนุญาตให้พยานเปลี่ยนแปลงหลักฐานข้อมูลส่วนตัวใหม่

(ii) ดำเนินการอื่นใดเพื่อคุ้มครองพยาน

(b) จัดหาสถานที่อยู่ให้พยานใหม่

(c) จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกให้พยาน

(d) จัดการขนย้ายทรัพย์สินของพยาน

(e) ดำเนินการช่วยเหลือทางด้านการเงินแก่พยานตามสมควร

(f) อนุญาตให้บุคคลที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติการณ์เกี่ยวกับโครงการคุ้มครองพยานใช้ชื่อสมมุติ ในการปฏิบัติหน้าที่ โดยมีเอกสารสนับสนุนชื่อสมมุตินั้น

(g) อนุญาตให้กระทำการใดๆ ภายใต้ขอบเขตของการคุ้มครองพยานเพื่อความปลอดภัยของพยาน

(h) ดำเนินการใดๆ ซึ่งเป็นผลจากหน้าที่ซึ่งหัวหน้าตำรวจสั่งให้ดำเนินการเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามกฎหมายคุ้มครองพยาน[18]

โดยในการเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. พยานหรือบุคคลในครอบครัวของพยานได้ทำการร้องขอเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน โดยพยานจะต้องเปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นทั้งหมดต่อผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติออสเตรเลียโดยไม่มีข้อยกเว้น ข้อมูลดังกล่าวได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับความรับผิดตามกฎหมาย ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติอาชญากรรม ข้อมูลการฟ้องร้องคดีในฐานะโจทก์หรือจำเลย ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการฟ้องร้องให้เป็นบุคคลล้มละลาย ข้อมูลเกี่ยวกับข้อจำกัดความรับผิดในบริษัท ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะคนต่างด้าว ข้อมูลเกี่ยวกับความรับผิดทางการเงินและทรัพย์สิน ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติด้านสุขภาพ ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการทางธุรกิจ ข้อมูลเกี่ยวกับการต้องโทษตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลในคดีอาญา ฯลฯ

2. ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติออสเตรเลียมีหน้าที่ตัดสินใจแต่เพียงผู้เดียวที่จะให้พยานผู้นั้นเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน ทั้งนี้ต้องได้รับความยินยอมจากพยานผู้นั้นด้วย ในการตัดสินใจว่าจะให้พยานเข้าโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติหรือไม่ ผู้บัญชาการตำรวจจะต้องคำนึงถึง

(ก) ว่าพยานมีประวัติอาชญากรรมหรือไม่ โดยเฉพาะอาชญากรรมที่รุนแรงและว่ามีข้อมูลใดหรือไม่ที่จะบ่งชี้ถึงความเสี่ยงภยันตรายต่อสาธารณชน หากระบุพยานในโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติ และ

---

[18] Section 4 of Witness Protection Program Set 1996, Part 2

(ข) ผลการตรวจหรือผลการประเมินสุขภาพจิต หากมีการตรวจสอบหรือประเมินสุขภาพจิตของพยานว่ามีความเหมาะสมที่จะถูกระบุพยานในโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติ และ

(ค) ความร้ายแรงของลักษณะความผิดที่พยานหลักฐานหรือคำเบิกความใดๆ นั้นมีความเกี่ยวข้อง และ

(ง) ลักษณะและความสำคัญของพยานหลักฐานหรือคำให้การใดๆ ที่เกี่ยวข้อง และ

(จ) ว่าจะมีวิธีการหรือทางเลือกอื่นใดหรือไม่ในการให้ความคุ้มครองพยาน และ

(ฉ) ลักษณะของภยันตรายที่อาจเกิดขึ้นแก่พยาน และ

(ช) ลักษณะความเกี่ยวพันของพยานปากนี้และปากอื่น ๆ ที่จะเข้าไปอยู่ในโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติด้วยเช่นกัน

ผู้บัญชาการตำรวจ อาจคำนึงถึงปัจจัยอื่นใดอีกก็ได้ตามที่เห็นสมควร

3. เมื่อได้ให้พยานเข้าสู่โครงการและพยานได้ตกลงยินยอมเข้าสู่โครงการแล้ว ทั้งสองฝ่ายจะต้องมีการลงนามในบันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding) ซึ่งจะมีรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบการให้ความคุ้มครอง รวมทั้งเงื่อนไขต่างๆ ที่พยานจะต้องปฏิบัติระหว่างอยู่ภายใต้โครงการ หากไม่ปฏิบัติตามก็จะทำให้การคุ้มครองตามโครงการยุติลง เงื่อนไขในการปฏิบัติตนของพยานตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายและบันทึกความเข้าใจ เช่น

- ไม่กระทำผิดกฎหมายอาญาแห่งเครือจักรภพ หรือกฎหมายแห่งมลรัฐหรือกฎหมายแห่งราชอาณานิคม หรือ

- ไม่เข้าทำกิจกรรมใด ๆ ที่ระบุห้ามไว้ในบันทึกข้อตกลงความเข้าใจ หรือ

- ไม่กระทำการใดที่ขัดกับหลักการและเจตนารมณ์ของการมีโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติ

- ไม่กระทำการใดที่ขัดกับหลักความปลอดภัย หรือที่ขัดกับเหตุผลของการให้ความคุ้มครองพยานหรือช่วยเหลือ

- จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งที่มีเหตุผลของผู้บัญชาการตำรวจทุกประการที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองและความช่วยเหลือแก่ผู้เข้าร่วม

- จะปฏิบัติตามข้อเรียกร้องที่ผู้บัญชาการตำรวจอาจกำหนดขึ้นในเรื่องการเข้ารับการตรวจสุขภาพกายและสุขภาพจิตและส่งผลการตรวจให้แก่ผู้บัญชาการตำรวจ หรือเข้ารับคำปรึกษาหรือรับการบำบัดที่เกี่ยวกับสุราและยาเสพติด

4. ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติเป็นผู้ลงทะเบียนพยานที่เข้าสู่โครงการโดยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ โดยให้เฉพาะผู้บัญชาการตำรวจ บุคคลที่ดำรงตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้ง และ

บุคคลใดๆ ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บัญชาการตำรวจเท่านั้น ที่จะมีอำนาจเข้าถึงข้อมูลใด ๆ ทางทะเบียน และรวมถึงเอกสารใด ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับทะเบียนดังกล่าว รวมถึงจะต้องผ่านการตรวจสอบและการประเมินความน่าไว้วางใจของระบบการเก็บทะเบียนในชั้น “ลับ” หรือ “ลับที่สุด” โดยสำนักตรวจราชการแห่งเครือจักรภพ และหากผู้บัญชาการตำรวจจะอนุญาตให้บุคคลอื่นเข้าถึงข้อมูลในทะเบียนเพื่อประโยชน์แก่การบริหารความยุติธรรม ผู้บัญชาการตำรวจจะต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายทราบเกี่ยวกับ

ก. ชื่อของบุคคลที่ได้รับอนุญาต และ

ข. ข้อมูลของบุคคลที่ได้รับอนุญาต และ

ค. เหตุผลในการอนุญาต

5. เมื่อพยานได้เข้าสู่โครงการ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติจะดำเนินการดังต่อไปนี้

- จัดทำเอกสารสำคัญขึ้นใหม่ เช่น บัตรประจำตัวประชาชน
- เปลี่ยนชื่อและจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง
- การย้ายถิ่นฐาน
- การจัดหาที่อยู่ใหม่
- จัดการขนส่งสิ่งของที่เป็นของพยาน
- ให้ค่าครองชีพที่จำเป็น รวมถึงการให้ความช่วยเหลือทางการเงินประเภทอื่น
- ให้ค่าย้ายถิ่นฐาน
- ช่วยเหลือในการหางานและการศึกษาต่อ
- ให้ความมั่นใจแก่พยานในการดำรงชีพด้วยตนเอง
- กระทำการอื่นใดที่พิจารณาเห็นว่ามีความจำเป็นต่อความปลอดภัยของพยาน

6. เมื่อพยานได้รับการกำหนดรูปพรรณสัณฐานใหม่แล้ว กฎหมายให้อำนาจผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติที่จะอนุญาตให้พยานปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานเดิมและอ้างเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานใหม่ และยังอนุญาตให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ รองผู้บัญชาการฯ หรือเจ้าหน้าที่พิเศษที่เกี่ยวข้องของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ไม่จำต้องนำเสนอเอกสารที่อยู่ในความครอบครองเกี่ยวกับข้อมูลของพยานในโครงการต่อศาล ในกรณีที่มีความจำเป็นที่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนต้องทราบที่อยู่และพฤติการณ์เกี่ยวกับพยานในโครงการผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ รองผู้บัญชาการฯ หรือเจ้าหน้าที่พิเศษฯ จำต้องเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้องในศาล แต่หากปรากฏว่าขณะนั้นมีผู้อื่นนอกจากผู้พิพากษาอยู่ด้วย บุคคลดังกล่าวไม่จำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูล กฎหมายยังกำหนดผู้พิพากษาที่ได้รับข้อมูลจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลดังกล่าว นอกจากนี้ ในกระบวนพิจารณาคดีของศาล หากจะต้องมีการเปิดเผยรูปพรรณสัณฐานของพยานที่ได้รับความคุ้มครอง ศาลจะต้องดำเนินกระบวนพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรูปพรรณสัณฐานของพยานเป็นการส่วนตัว และจะต้องมีคำสั่งเกี่ยวกับการห้าม

เผยแพร่พยานหลักฐานที่มีการนำเสนอในศาล เพื่อเป็นการประกันว่ารูปพรรณสัณฐานของพยานดังกล่าวจะไม่ถูกเปิดเผย

7. หากพยานที่ได้รับชื่อแสดงตนใหม่ บัตรแสดงตนใหม่ ภายใต้โครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติประสงค์ที่จะทำการสมรส จะต้องส่งหลักฐานให้แก่ ผู้บัญชาการตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อให้สามารถยืนยันได้ว่าอายุของผู้เข้าร่วมจะต้องอยู่ในเกณฑ์ที่ทำการสมรสได้ และรูปพรรณสันฐานที่แท้จริงของผู้เข้าร่วม แต่หากปรากฏว่าผู้เข้าร่วมได้เคยสมรสมาก่อนแล้ว ให้ผู้เข้าร่วมจัดส่งหลักฐานให้แก่ผู้บัญชาการตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย เพื่อแสดงว่าคู่สมรสคนก่อนถึงแก่ความตายหรือผู้เข้าร่วมได้หย่าขาดจากคู่สมรสคนก่อนแล้ว

8. หลังจากที่ได้รับชื่อใหม่แล้ว ผู้เข้าร่วมก็ไม่จำต้องเปิดเผยชื่อและตัวตนเดิมให้บุคคลใดๆ ตามที่ถูกเรียกร้อง แม้จะมีกฎหมายแห่งเครือจักรภพกำหนดไว้ก็ตาม ผู้เข้าร่วมสามารถกล่าวอ้างชื่อแสดงตัวใหม่ว่าเป็นชื่อแสดงตัวเพียงชื่อเดียวในกระบวนพิจารณาใด ๆ หรือเพื่อวัตถุประสงค์ใดตามกฎหมายแห่งเครือจักรภพ และให้ถือว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย

การคุ้มครองพยานจะสิ้นสุดลงเมื่อ

1. ผู้เข้าร่วมโครงการร้องขอเป็นลายลักษณ์อักษร และผู้บัญชาการตำรวจมีคำสั่งให้สิ้นสุด

2. อาจสิ้นสุดลงโดยคำสั่งของผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจ หากปรากฏว่า

- ผู้เข้าร่วมจงใจละเมิดข้อตกลงใด ๆ ของบันทึกข้อตกลงความเข้าใจ หรือ
- ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจ พบว่าผู้เข้าร่วมจงใจให้ข้อมูลที่เป็นเท็จหรือบิดเบือนในสาระสำคัญแก่ผู้บัญชาการตำรวจ หรือ
- หากผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจเห็นว่าพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมที่เกิดขึ้นแล้วหรือที่มีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้น จะทำให้เสื่อมเสียต่อหลักการและเจตนารมณ์ของโครงการให้ความคุ้มครองพยานแห่งชาติ หรือ
- เมื่อสถานการณ์อันก่อให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องให้ความคุ้มครองและความช่วยเหลือสำหรับผู้เข้าร่วมสิ้นสุดลง หรือ
- เมื่อผู้เข้าร่วมจงใจละเมิดข้อตกลงใด ๆ รวมถึงข้อตกลงที่จะต้องให้พยานหลักฐานให้แก่เครือจักรภพ มลรัฐ หรือราชอาณานิคม ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติ หรือ
- เมื่อผู้เข้าร่วมปฏิเสธหรือไม่ได้ลงนามลงในบันทึกข้อตกลงความเข้าใจฉบับใหม่ เมื่อถูกขอร้องให้ลงนาม

- เมื่อผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจเห็นว่าไม่มีเหตุผลที่จะให้ผู้เข้าร่วมยังคงอยู่ในโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติอีกต่อไป หรือ

- ในกรณีที่ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจ เห็นว่าภายใต้สถานการณ์ดังกล่าว ความคุ้มครองและความช่วยเหลือควรสิ้นสุดลง

หากผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจ เห็นว่าความคุ้มครองและความช่วยเหลือภายใต้โครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติควรสิ้นสุดลง ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจจะต้องดำเนินการตามที่จำเป็นในการแจ้งให้ผู้เข้าร่วมทราบ และแจ้งให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทราบ

นอกจากนี้ ในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานฉบับนี้ยังได้มีการกำหนดโทษในกรณีที่มีผู้กระทำความผิดตามกฎหมายฉบับนี้อีกด้วย กล่าวคือ

(1) ห้ามมิให้ผู้ใดเปิดเผยข้อมูล

(ก) เกี่ยวกับชื่อแสดงตัวหรือแหล่งที่อยู่ของบุคคลที่เป็นหรือได้เป็นผู้เข้าร่วมแห่งเครือจักรภพ หรือ

(ข) ที่จะทำให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ความปลอดภัยของบุคคลดังกล่าว

บทลงโทษ : โทษจำคุกเป็นระยะเวลา 10 ปี

(2) บุคคลใดซึ่งเป็นหรือได้เป็นผู้เข้าร่วมแห่งเครือจักรภพ หรือบุคคลใดผู้ซึ่งเคยผ่านการทดสอบประเมินผลเพื่อการระบุพยานในโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติในฐานะผู้เข้าร่วมจะต้องไม่เปิดเผย

(ก) ข้อเท็จจริงที่ว่าบุคคลดังกล่าวเป็นหรือเคยได้เป็นผู้เข้าร่วม หรือได้ผ่านการทดสอบประเมินผลเพื่อการระบุพยานในโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติ หรือ

(ข) ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานของโครงการคุ้มครอง พยานแห่งชาติ หรือ

(ค) ข้อมูลเกี่ยวกับผู้บัญชาการตำรวจ ผู้ช่วยผู้บัญชาการตำรวจ เจ้าหน้าที่ตำรวจแห่งรัฐบาลกลาง หรือสมาชิกพิเศษของสำนักงานตำรวจแห่งรัฐบาลกลาง ผู้ซึ่งเกี่ยวข้องหรือได้เกี่ยวข้องกับโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติ หรือ

(ง) ข้อเท็จจริงที่ว่าบุคคลดังกล่าวได้ลงนามในบันทึกข้อตกลงความเข้าใจ หรือ

(จ) รายละเอียดเกี่ยวกับบันทึกข้อตกลงความเข้าใจที่บุคคลดังกล่าวได้ลงนาม

เว้นแต่บุคคลดังกล่าวจะได้รับอนุญาตจากผู้บัญชาการตำรวจ ให้เปิดเผย หรือการเปิดเผยได้กระทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการทำคำฟ้องหรือจัดทำข้อมูลให้แก่ผู้ตรวจการรัฐสภาภายใต้ พระราชบัญญัติผู้ตรวจการรัฐสภา ค.ศ. 1976 หรือ พระราชบัญญัติข้อร้องเรียน (ตามกฎหมายตำรวจแห่งรัฐบาลกลาง) ค.ศ. 1981

บทลงโทษสำหรับการกระทำความผิดภายใต้บทบัญญัตินี้: โทษจำคุก 5 ปี

3.3 ประเทศเยอรมัน

การคุ้มครองพยานในประเทศเยอรมันนั้น มิได้มีบทบัญญัติกฎหมายกำหนดไว้เป็นที่แน่ชัดหรือเป็นการเฉพาะเจาะจงแต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม หากศึกษาจากบทบัญญัติกฎหมายอื่นๆ ประกอบกันแล้ว จะเห็นได้ว่า ได้มีบทบัญญัติในเรื่องของการคุ้มครองพยานอยู่บ้าง ดังปรากฏในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกฎหมายตำรวจ (Police Law)[19] ซึ่งกฎเกณฑ์ที่อยู่ในกฎหมายตำรวจเป็นส่วนเสริมกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในระหว่างการพิจารณาคดีอาญาโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องให้ความเคารพการดำเนินกระบวนพิจารณาโดยอัยการและศาลเสมอ การให้ความคุ้มครองภายใต้กฎหมายตำรวจนี้มีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีขององค์กรอาชญากรรมที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์และโสเภณี เป็นต้น

3.3.1 การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา

การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาของประเทศเยอรมันได้มีการกำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเยอรมันได้มีการกำหนดรายละเอียดที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน ดังนี้[20]

1. <u>มาตรา 68 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา</u>

ภายใต้ประโยคที่ 2 แห่งมาตรา 68 อนุมาตรา 1 พยานที่ได้ให้ข้อมูลที่ทราบจากการปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ของตน (เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ซึ่งกระทำการในหน้าที่) มีสิทธิแจ้งที่อยู่อาศัยของตนโดยใช้ที่อยู่ตามที่ทำงานของตนแทนสถานที่ที่เป็นที่อยู่อาศัยจริงของตนก็ได้[21]

---

[19] Johan Peter Wilhelm Hilger, Organized Crime/Witness Protection in Germany, in UNAFEI Resource Material Series No. 58, 2001, at 99; Special Investigative Tools to Combat Transnational Organized Crime (TOC), in UNFEI Resource Material Series No. 58, 2001, at 245

[20] Johan Peter Wilhelm Hilger, “องค์กรอาชญากรรม / การคุ้มครองพยานในประเทศเยอรมัน,” โดย อำนาจ เนตยสุภา, สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด: กรุงเทพฯ, หน้า 1-4.

[21] หลักนี้นำไปใช้กับผู้ที่อยู่ในตำแหน่งหน้าที่อื่นเช่นเดียวกัน แต่ไม่นำไปใช้ในกรณีที่เป็นการให้ข้อมูลทางธุรกิจ ซึ่งในกรณีนี้ อาจอยู่ภายใต้มาตรา 68 II 1 StPO

นอกจากนั้น ไม่ว่าพยานจะเป็นบุคคลใด ก็อาจได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ผู้ที่ทำการซักถามให้ระบุถึงสถานที่ทำงานหรือสถานที่ประกอบธุรกิจของพยานแทนสถานที่ที่เป็นที่อยู่อาศัย หรืออาจระบุถึงที่อยู่อื่นซึ่งอาจส่งหมายได้ก็ได้ หากเป็นที่เกรงว่ากล่าวว่าพยานจะได้รับอันตรายสืบเนื่องมาจากการปกป้องผลประโยชน์ในทางกฎหมาย ด้วยเหตุเดียวกันนี้ พยานอาจได้รับอนุญาตให้ไม่ต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ซึ่งอาจติดต่อตนได้ด้วย (มาตรา 68 อนุมาตรา 2 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา)

ภายใต้มาตรา 68 อนุมาตรา 3 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตัวตนที่แท้จริงของพยาน (หมายถึงข้อมูลส่วนบุคคลทั้งหมด)[22] อาจถูกเก็บไว้เป็นความลับ หากมีเหตุให้เกรงว่าการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือเสรีภาพของพยานหรือของบุคคลอื่นใด (ถ้อยคำในกฎหมายไม่ได้กำหนดว่าต้องน่าอันตรายถึงขนาดไหน) เอกสารที่เกี่ยวโยงถึงตัวบุคคลนั้นจะได้รับการเก็บรักษาไว้ ณ สำนักงานอัยการ กล่าวคือจะไม่มีการนำส่งเอกสารนั้นต่อศาล และจะไม่มีการตรวจสอบเอกสารนั้นในช่วงระยะเวลาดังกล่าว เอกสารจะไม่ถูกนำไปไว้ในสำนวนจนกว่าการคุกคามนั้นจะหมดไป หากมีการระบุข้อมูลบางส่วนเกี่ยวกับตัวตนของพยานไว้ในคำฟ้องที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือในหมายเรียกที่มีขึ้นในภายหลังแล้ว จะต้องแจ้งว่าเหตุที่ต้องปกปิดข้อมูลบางส่วนเพราะพฤติการณ์ดังกล่าวด้วย

ข้อยกเว้นที่บุคคลไม่ต้องระบุถึงตัวตนที่แท้จริงของตนมิได้ยกเว้นหน้าที่ของบุคคลในชั้นพิจารณาคดีในศาล[23]ที่จะต้องระบุถึงสถานะของตนว่าเกี่ยวข้องกับการรู้เห็นเหตุการณ์ในคดีอย่างไร ข้อบังคับนี้มักใช้กับพยานที่เป็นเจ้าหน้าที่สืบสวนนอกเครื่องแบบ[24]

2. <u>มาตรา 68b แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา</u>

บทบัญญัตินี้เป็นการปรับปรุงเรื่องการให้การคุ้มครองพยาน โดยกำหนดให้มีการแต่งตั้งที่ปรึกษาด้านกฎหมายให้กับพยานอย่างเป็นทางการด้วยค่าใช้จ่ายของรัฐหากปรากฏว่าพยานไม่สามารถใช้สิทธิของตนเองในขั้นตอนของการซักถามได้ สำหรับพยานในคดีอาญาที่สำคัญ ๆ หรืออาชญากรรมที่เกี่ยวกับการค้าหรือกลุ่มอาชญากรรม เช่นความผิดเกี่ยวกับองค์กร

---

[22] ในกรณีที่มีการกำหนดฐานะใหม่ของบุคคลให้กับพยานที่ตกอยู่ในอันตรายแล้ว อาจเป็นการเพียงพอและจำเป็นตามหลักของการได้สัดส่วนว่าเฉพาะฐานะใหม่ของบุคคลเท่านั้นที่จะได้รับการเก็บไว้เป็นความลับ

[23] หน้าที่นี้ไม่รวมถึงการซักถามในชั้นสอบสวน

[24] ได้มีการนำหลักนี้มาใช้กับสิทธิของผู้ต้องหาในการซักถามด้วย ข้อเท็จจริงที่ว่าผู้มีอำนาจในการดำเนินคดีได้ใช้วิธีการสืบสวนลับจึงอาจปรากฏขึ้นในชั้นพิจารณาของศาลได้ ซึ่งหากไม่นำหลักนี้มาใช้แล้ว ก็จะทำให้พยานนั้นไม่เป็นประโยชน์อีกต่อไป

อาชญากรรมนั้น จะต้องมีการแต่งตั้งที่ปรึกษาในทุกกรณี การจัดให้มีที่ปรึกษานี้ ก็เพื่อให้แน่ใจว่าพยานจะสามารถใช้สิทธิของตนในการต่อสู้และป้องกันตนเองได้ และจะต้องให้แน่ใจว่าได้มีการนำมาตรการในการคุ้มกันพยานที่มีอยู่ภายใต้กฎหมายมาใช้อย่างเพียงพอ

3. มาตรา 223 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ภายใต้บทบัญญัติมาตรานี้ ในกรณีที่มีอุปสรรคซึ่งไม่อาจข้ามผ่านไปได้เกิดขึ้นต่อพยานในชั้นพิจารณาในศาลเป็นระยะเวลานานหรือตลอดไปแล้ว ศาลอาจมีคำสั่งให้มีการซักถามพยานนอกศาลโดยผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นพิเศษก็ได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ต้องหาและทนายความของผู้ต้องหาสามารถเข้าร่วมในการซักถามนั้นได้ แต่ก็เป็นไปได้ที่ผู้ต้องหาจะถูกกันให้ออกจากขั้นตอนของการซักถามเป็นการชั่วคราวภายใต้มาตรา 247 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่ไม่ว่าในกรณีใดๆ ทนายความของผู้ต้องหาจะไม่ถูกให้ออกจากชั้นของการซักถาม แม้จะมีเหตุผลเกี่ยวกับอันตรายที่อาจเกิดแก่พยานก็ตาม

นอกจากนั้น อาจมีการซักถามพยานโดยผู้พิพากษาที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้นโดยใช้เทคโนโลยีด้านวีดีโอดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 247a ซึ่งการบันทึกวีดีโอนี้สามารถนำไปใช้ในการพิจารณาคดีได้[25]

4. มาตรา 247 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ภายใต้บทบัญญัติมาตรานี้ ศาลสามารถมีคำสั่งให้ผู้ต้องหาออกจากห้องพิจารณาระหว่างการซักถามได้หากเกรงว่าผู้ต้องหาร่วมหรือพยานจะไม่พูดความจริงหากมีการซักถามต่อหน้าผู้ต้องหานั้น แต่เมื่อผู้ต้องหากลับสู่ห้องพิจารณาแล้ว ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาจะต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบถึงใจความสำคัญที่ได้เบิกความลับหลังผู้ต้องหา

สิ่งที่ควรกล่าวถึงในที่นี้อีกประการหนึ่งคือ ศาลอาจให้มีการดำเนินกระบวนพิจารณาโดยผ่านทางโทรทัศน์ดังที่กำหนดไว้ในมาตรา 172 แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม หากเกรงว่าจะเกิดภยันตรายต่อความมั่นคงของประเทศ หรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือภยันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือเสรีภาพของพยานหรือของบุคคลอื่นใด

ศาลมีหน้าที่ที่จะต้องคุ้มครองพยาน โดยพยานจะต้องได้รับการคุ้มครองจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นต่อชีวิตหรือร่างกายที่เป็นผลเนื่องจากการเข้าร่วมในกระบวนการพิจารณาของศาล[26]

---

[25] Kleinknecht/Meyer-GoBner § 223, 20.

[26] BverfGE 57, 250, 284.

5. มาตรา 96 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ภายใต้มาตรา 96 ศาลไม่อาจเรียกให้หน่วยงานที่มีอำนาจส่งเอกสารหรือข้อมูล หากหน่วยงานที่มีอำนาจสูงสุดเห็นว่าการเปิดเผยซึ่งข้อความในเอกสารนั้นจะเป็นผลเสียต่อรัฐ นอกจากนั้น อาจมีการปฏิเสธศาลโดยไม่ให้ข้อมูลที่เกี่ยวกับชื่อและที่อยู่ของพยานซึ่งหน่วยงานที่มีอำนาจได้เก็บเป็นความลับ ดังนั้น อาจมีกรณีที่ไม่อาจให้ความคุ้มครองแก่พยานอย่างในกรณีทั่วไปได้เนื่องจากมีอันตรายที่ผิดวิสัย มาตรา 96 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงให้ตำรวจหรืออัยการสามารถกันไม่ให้พยานเข้าไปในการพิจารณาชั้นศาล ซึ่งกรณีหมายความว่าฐานะที่แท้จริงและที่อยู่ของพยานเหล่านั้นจะถูกเก็บเป็นความลับโดยหน่วยงานที่ดำเนินคดีอาญา เพื่อที่พยานจะได้ไม่ถูกเรียกให้เข้าร่วมในการพิจารณาคดี แต่จะให้บุคคล (เจ้าหน้าที่ตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา) ที่ได้ทำการสอบถามพยานเหล่านี้ในชั้นสอบสวนมาเบิกความในฐานะเป็นพยานบอกเล่าแทน นอกจากนั้น หากมีการห้ามไม่ให้เข้าร่วมในชั้นพิจารณาดังกล่าวแล้ว จะต้องมีการอ่านรายงานบันทึกคำเบิกความในศาลด้วย (มาตรา 251 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา) การคุ้มครองพยานภายใต้มาตรานี้มักจะนำมาใช้กับพยานที่เป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจและเจ้าหน้าที่สืบสวนนอกเครื่องแบบ

นอกจากนั้น ศาลจะต้องคอยตรวจสอบอยู่เสมอด้วยความรับผิดชอบของศาลเองว่า ควรหรือไม่ที่จะงดซักถามพยานที่ไม่ได้ถูกห้ามให้เข้าร่วมการพิจารณาตาม มาตรา 96 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาหรือไม่ เนื่องจากอาจมีอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายที่อาจเกิดขึ้นต่อพยานได้ [27]

6. มาตรา 110b และมาตรา 110d

ฐานะที่แท้จริงของเจ้าหน้าที่สืบสวนนอกเครื่องแบบซึ่งทำงานโดยใช้ชื่อที่สมมติขึ้นอาจถูกเก็บไว้เป็นความลับแม้ภายหลังเสร็จสิ้นภารกิจแล้วเฉพาะสำนักงานอัยการและผู้พิพากษาผู้ซึ่งรับผิดชอบในภารกิจนั้นเท่านั้นที่อาจมีคำสั่งให้มีการแจ้งฐานะที่แท้จริงแก่ตนได้ นอกจากนี้อาจให้มีการปกปิดฐานะที่แท้จริงของบุคคลนั้นไว้เป็นความลับในระหว่างการพิจารณา ทั้งนี้ภายใต้บทบัญญัติมาตรา 96 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเฉพาะเมื่อมีเหตุให้เกรงว่าการเปิดเผยฐานะที่แท้จริงของบุคคลนั้นอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย หรือเสรีภาพของเจ้าหน้าที่สืบสวนนอกเครื่องแบบนั้นหรือของบุคคลอื่น หรืออาจลดความเป็นไปได้ในการที่จะใช้การสืบสวนนอกเครื่องแบบต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ คำสั่งและเอกสารที่เกี่ยวกับการจัดให้มีการสืบสวนนอกเครื่องแบบนี้จะไม่นำไปเก็บไว้ในสำนวนคดีอาญา แต่จะเก็บรักษาไว้ที่สำนักงานอัยการ โดยจะนำเอกสารเหล่านี้ไปใส่ไว้ในสำนวนคดีก็ต่อเมื่อจะไม่

[27] BGHSt 39, 141 ; BGH NStZ 1984, 31.

ก่อให้เกิดผลกระทบต่อวัตถุประสงค์ในการสืบสวนหรือความมั่นคงแห่งรัฐ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือร่างกายของบุคคล หรือต่อความเป็นไปได้ในการจัดให้มีการสืบสวนนอกเครื่องแบบต่อไป

กล่าวโดยสรุปคือ ในชั้นอัยการตามที่มีการกำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีรายละเอียดของอำนาจหน้าที่ ดังนี้

1. หน้าที่ในการเก็บเอกสาร ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น ได้มีบทบัญญัติที่ได้กล่าวถึงเรื่องของข้อมูลส่วนบุคคลและลักษณะรูปพรรณสันฐานของพยานไว้ ในมาตรา 68B ซึ่งมีใจความว่า หากกรณีที่พิจารณาแล้วเห็นว่าหากมีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลและลักษณะรูปพรรณสันฐานของพยานล้วนจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตหรือเสรีภาพของพยานหรือบุคคลอื่น จะต้องทำการเก็บข้อมูลดังกล่าวไว้เป็นความลับ โดยเอกสารดังกล่าวจะถูกเก็บรักษาไว้โดยพนักงานอัยการ

2. หน้าที่ในการเป็นพยานบอกเล่า ในกรณีที่ต้องมีการปิดบังตัวพยานบุคคลดังกล่าว ในการนำตัวมาเบิกความในชั้นศาลนั้น กฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการผู้ซึ่งได้ซักถามพยานปากดังกล่าวในขั้นตอนของการสอบสวน (Investigation Proceedings) เข้ามาตอบข้อซักถามพยานในฐานะพยานบอกเล่าแทนพยานบุคคลดังกล่าวในชั้นศาลได้ รวมทั้งอาจจะมีการนำบันทึกคำให้การของพยานที่เบิกความนอกห้องพิจารณาคดีมาอ่านในระหว่างพิจารณาคดี[28] ทั้งนี้ ในการกระทำดังกล่าว ส่วนมากจะใช้ในกรณีที่พยานบุคคลดังกล่าวเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือสายลับ

นอกจากนี้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของเยอรมันยังได้กำหนดถึงวิธีการสืบพยานในกระบวนพิจารณาที่เป็นการคุ้มครองพยานโดยผู้พิพากษา ซึ่งในประเทศเยอรมันผู้พิพากษามิได้มีอำนาจเป็นแต่เพียงผู้ที่รับฟังพยานหลักฐานตามที่โจทก์หรือจำเลยเสนอมาเท่านั้น แต่ยังสามารถทำการซักถาม ไต่สวน เพื่อหาข้อเท็จจริงในคดีได้ด้วยตนเอง ดังนั้น การตัดสินคดีของผู้พิพากษาจึงมิได้เป็นเพียงการตัดสินจากข้อมูลที่โจทก์หรือจำเลยเสนอเท่านั้น ดังนั้น เมื่อหากเกิดอุปสรรคหรือเหตุอื่นใดที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่พยานบุคคลได้นั้น ศาลมีอำนาจหน้าที่ที่จะดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ซักถามและบันทึกเทปล่วงหน้า[29] หากปรากฏว่าพยานบุคคลดังกล่าวไม่สามารถเข้าเบิกความต่อศาลได้เป็นระยะเวลานานหรือโดยไม่มีกำหนด ศาลอาจแต่งตั้งให้ผู้พิพากษาคน

[28] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 251

[29] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 223

หนึ่งคนใด ไปทำการซักถามพยานปากดังกล่าวไว้ล่วงหน้า โดยที่ทนายจำเลยและจำเลยสามารถเข้าร่วมฟังการซักถามพยานปากดังกล่าวได้ นอกจากนี้ ยังสามารถทำการบันทึกเทปวีดีโอไว้เพื่อนำไปใช้ในระหว่างการพิจารณาคดีได้อีกเช่นกัน

2. กำหนดให้มีการสืบพยานลับหลังได้[30] ในกรณีที่คาดว่าหากมีการซักถามพยานดังกล่าวต่อหน้าจำเลย จะเป็นเหตุให้พยานไม่ทำการเบิกความตามความเป็นจริง ศาลมีอำนาจสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาคดีระหว่างการซักถามพยานปากดังกล่าวได้ โดยเมื่อภายหลังจากที่การสืบพยานเสร็จสิ้นและจำเลยได้อนุญาตให้กลับเข้ามายังห้องพิจารณาคดีแล้ว ผู้พิพากษาจะต้องทำการแจ้งให้จำเลยทราบถึงใจความสำคัญของคำเบิกความของพยานคนดังกล่าว

3. การใช้ดุลยพินิจในการอนุญาตให้ใช้โทรทัศน์วงจรปิด หรือการประชุมทางจอภาพ (Video Conference)[31] หากปรากฏถึงเหตุอันเชื่อได้ว่า หากพยานบุคคลดังกล่าวมาปรากฏตัวในศาล เพื่อเบิกความเป็นพยานในคดี แล้วจะเกิดอันตรายแก่พยาน ศาลอาจมีคำสั่งให้พยานสามารถเบิกความได้จากนอกห้องพิจารณา โดยอาจอยู่ในห้องอื่นของอาคารศาล หรืออยู่ ณ สถานที่อื่นที่มีความปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นในหรือนอกประเทศก็ตาม โดยผ่านทางโทรทัศน์วงจรปิด หรือการประชุมทางจอภาพ (Video Conference)

ส่วนกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองพยาน (Zeugenschutzgesetz)[32] มาตรา 58a มาตรา 168e มาตรา 247a และมาตรา 255a ได้วางหลักไว้ในเรื่องนี้ว่าพยานอาจถูกซักถามต่างหากโดยผู้พิพากษาเสียตั้งแต่ในชั้นสอบสวน โดยเป็นกระบวนการที่แยกออกจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในการพิจารณา และในชั้นพิจารณาคดีนั้น พยานก็ไม่ต้องปรากฏตัวในห้องพิจารณาเพื่อการซักถามทุกครั้งไป ในทั้งสองกรณีดังกล่าว คำให้การของพยานจะถูกส่งผ่านทางวีดีโอไปพร้อมกับมีการบันทึกภาพและเสียงด้วยหากเข้าเงื่อนไขตามกฎหมาย นอกจากนั้น ยังอาจให้มีการบันทึกคำถามโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจและอัยการอีกด้วย

การบันทึกการซักถามและการนำการบันทึกนี้ไปใช้แทนการซักถามทำให้พยานในคดีองค์กรอาชญากรรมที่ตกอยู่ในภาวะอันตรายไม่ต้องปรากฏตัวในชั้นพิจารณาและสามารถให้การในชั้นพิจารณาได้โดยผ่านทางการซักถามทางวีดีโอ โดยมีรายละเอียดดังนี้

---

[30] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 247

[31] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 247A

[32] BGBl, 1998 I, 820.

1. ภายใต้มาตรา 58a แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในการซักถามพยานไม่ว่าในขั้นตอนใดในชั้นพิจารณา อาจมีการบันทึกภาพและเสียงเอาไว้ด้วยก็ได้ แต่หากมีเหตุให้เกรงว่าจะไม่อาจมีการซักถามพยานได้ในชั้นพิจารณา และการบันทึกนั้นเป็นการจำเป็นแก่การพิสูจน์ความจริง จะต้องมีการบันทึกภาพและเสียงไว้เสมอ

2. มาตรา 168e แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในกรณีที่มีอันตรายร้ายแรงต่อความเป็นอยู่ของพยานซึ่งไม่อาจป้องกันได้โดยวิธีอื่นใด กฎหมายกำหนดให้ผู้พิพากษาดำเนินการซักถามพยานเสียตั้งแต่ในชั้นสอบสวนโดยทำเป็นสัดส่วนที่แยกออกต่างหากจากบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณา ภาพและเสียงของการซักถามจะถูกส่งผ่านมายังบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาในเวลาเดียวกัน โดยสามารถติดต่อผู้พิพากษาได้โดยทางโทรศัพท์หรือวิทยุ ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นที่แน่นอนว่าที่ทนายจำเลยสามารถเข้าสอดแทรกในการซักถามด้วยการถามค้านได้ตลอดเวลา โดยอาจมีการบันทึกการซักถามไว้เพื่อป้องกันการถามซ้ำได้

3. ภายใต้เงื่อนไขเดียวกัน มาตรา 247 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาครอบคลุมถึงการซักถามพยานที่มิได้อยู่ในห้องพิจารณาผ่านทางวีดีโอด้วย พยานอาจอยู่ในห้องอื่นที่ติดกับอาคารศาลหรืออยู่อย่างปลอดภัยในบ้านหรือในต่างประเทศ เช่น ในกรณีที่จะเป็นอันตรายอย่างมากจนเกินไปหากให้พยานปรากฏตัวที่ศาล เป็นต้น

4. ในกรณีที่มีการใช้วีดีโอแทนการซักถามอยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติมาตรา 225a แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เมื่อใดที่ต้องมีการอ่านบันทึกคำเบิกความให้สามารถเปิดเทปวีดีโอแทนได้

นอกจากนี้ยังมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญ คือ

1. ในกรณีที่พยานไม่ได้อยู่ในห้องพิจารณา แต่อยู่ในสถานที่ลับนั้น การปิดกั้นการส่งสัญญาณภาพในการซักถามพยานระหว่างการพิจารณาเช่น การบิดเบือนจอภาพ หรือการปิดบังบริเวณใบหน้าของพยาน ไม่อาจกระทำได้ [33] แต่หากการให้เห็นหน้าพยานทางวีดีโอจนจำได้ว่าเป็นใคร ไม่อาจลดหรือบรรเทาความเสี่ยงได้อย่างเพียงพอ ก็จำต้องใช้วิธีกันพยานออกไปโดยสิ้นเชิงตามวิธีการที่ระบุไว้ในบทบัญญัติมาตรา 96 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2. อาจมีมาตรการคุ้มกันอีกหลายประการเข้ามาเกี่ยวข้อง อาทิเช่น อาจใช้การซักถามทางวีดีโอกับพยานที่อยู่ในห้องพิจารณา พิจารณาคดีในช่วงการซักถามผ่านกล้อง และอนุญาต

---

[33] BGHSt 32, 221: Renzikowski JZ 1999, 605: Kleinknecht/ Meyer-GoBner § 68, 18 - ทั้งหมดกับแหล่งอ้างอิงอื่นๆ

ให้พยานสามารถปฏิเสธไม่ให้รายละเอียดส่วนตัวภายใต้มาตรา 68 อนุ 3 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

3. ในการพิจารณาว่าจะนำมาตรการในการคุ้มครองพยานมาตรการใดมาใช้นั้น ศาลจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบหลายประการ และต้องให้ความสำคัญกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในแต่ละกรณี อันได้แก่

(ก) หน้าที่ในการสืบสวนการกระทำความผิดอย่างมีประสิทธิภาพโดยสอดคล้องกับหลักความยุติธรรม

(ข) การให้ความเคารพซึ่งสิทธิของผู้ต้องหาในการได้รับโอกาสที่จะปกป้องตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นไปตามหลักนิติธรรม โดยเฉพาะการมีสิทธิที่จะซักถามพยานอย่างเต็มที่

(ค) หน้าที่ในการคุ้มครองพยานในกรณีจำเป็นเนื่องจากมีอันตรายต่อบุคคลอย่างร้ายแรง หรือมีผลประโยชน์ของรัฐซึ่งมีความสำคัญ เป็นต้น

ดังนั้น อาจมีการสั่งให้ใช้มาตรการในการคุ้มครองพยานที่ครอบคลุมมากกว่าหากมาตรการในลำดับที่รองลงมาซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายน้อยกว่าต่อการสืบหาหรือการป้องกันนั้นไม่เพียงพอ[34]

4. เป็นที่ทราบกันว่า มาตรการในการคุ้มครองพยานที่ตกอยู่ในอันตรายอาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างสำคัญต่อการพิสูจน์ความจริงและต่อผลประโยชน์ในการต่อสู้คดีในแต่ละคดี จึงต้องนำมาตรการในการคุ้มครองพยานมาใช้ด้วยความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการประเมินพยานหลักฐานของศาล โดยเฉพาะในกรณีการใช้พยานหลักฐานทางอ้อมนั้น ศาลจะต้องพิจารณาถึงอันตรายที่จะเกิดขึ้นด้วย นอกจากนี้หลักที่ว่า “บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ากระทำความผิด” (มาตรา 6 II แห่ง อนุสัญญาเพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน) เริ่มจะมีความสำคัญมากขึ้นในแต่ละคดี [35]

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าศาลจะนำมาตรการคุ้มครองใดๆมาใช้ในการคุ้มครองพยาน ศาลจะต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ เป็นกรณีไป เช่น หน้าที่ของศาลที่จะดำเนินการต่อการกระทำ

---

[34] Renzikowsky JZ 1999, 605.

[35] พยานหลักฐานที่มีอยู่ซึ่งอาจมีข้อสงสัย และโอกาสของผู้ต่อสู้คดีในการตรวจสอบถึงที่มาของพยานหลักฐานและตัวพยานหลักฐานเองเช่น โดยการสอบถามด้วยตนเอง เป็นต้น ได้ถูกจำกัดเนื่องจากความจำเป็นในการคุ้มครองพยาน

ความผิดทางอาญาในลักษณะที่สอดคล้องกับหลักความยุติธรรม สิทธิของจำเลยที่จะมีโอกาสให้การต่อสู้คดีอย่างเต็มที่ภายใต้หลักนิติธรรม ซึ่งรวมถึงโอกาสที่จะซักถามพยาน เป็นต้น

3.3.2 การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน

ตำรวจและศาลได้สร้าง “โครงการคุ้มครองพยาน” ขึ้นมาใช้กับพยานที่ตกอยู่ในอันตรายด้วยเหตุนี้ จึงได้มีหน่วยงานพิเศษที่ทำหน้าที่คุ้มครองพยานซึ่งมีประสบการณ์ในการคุ้มครองพยานขึ้น และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้สร้างแนวปฏิบัติร่วมกัน[36] ซึ่งกำหนดรายละเอียดและการมีผลใช้บังคับของกฎหมายที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ขึ้นในประเทศเยอรมัน โดยอาศัยบทบัญญัติในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายตำรวจมาปรับใช้ บทบัญญัติในกฎหมายตำรวจได้กำหนดหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองพยานไว้ ดังนี้

1. ดูแลสภาพจิตใจของพยาน และให้คำแนะนำในทางด้านพฤติกรรม

2. จัดให้มีพนักงานตำรวจคุ้มครองความปลอดภัยของพยานในระยะเวลาที่ยาวนาน โดยจัดตำรวจติดตาม ทั้งแบบเปิดเผย และแบบเป็นการลับ

3. จัดหาชื่อ ที่อยู่ เอกสารเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานใหม่ อาชีพใหม่ โดยจะอยู่ภายในหรือนอกประเทศก็ได้

4. ให้ความช่วยเหลือในด้านเงินทุนเลี้ยงชีพเป็นการชั่วคราว จนกว่าจะมีอาชีพใหม่และสามารถเลี้ยงตนเองได้[37]

พยานประมาณ 650 คนต่อปีได้รับการคุ้มครองภายใต้โครงการคุ้มครองพยานนี้ โดยเท่าที่ผ่านมายังไม่ปรากฏว่ามีปัญหาร้ายแรงเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาในการแสวงหาความจริงหรือผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อสิทธิในการต่อสู้คดีของผู้ต้องหา ทั้งไม่ปรากฏว่ามาตรการที่ใช้ในการคุ้มครองพยานนั้นไม่เพียงพอแต่อย่างใด[38] พยานที่จะเข้ามาอยู่ภายใต้โครงการนี้ต้องให้ความยินยอม รวมทั้งต้องมีความเหมาะสมทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ

---

[36] Griesbaum NStZ 1988, 433.

[37] Hilger, id., at 103-104

[38] Johan Peter Wilhelm Hilger, “องค์กรอาชญากรรม / การคุ้มครองพยานในประเทศเยอรมัน,” โดย อำนาจ เนตยสุภา, หน้า 8.

3.4 <u>ตารางสรุปแนวทางปฏิบัติต่อพยานของต่างประเทศ</u>

แนวทาง การปฏิบัติต่อพยาน	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศออสเตรเลีย	ประเทศเยอรมัน
1. การปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญา	ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยกำหนดให้อัยการสูงสุดเป็นผู้มีอำนาจในการออกระเบียบปฏิบัติที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติต่อพยาน ทั้งการใช้มาตรการในการจัดย้ายที่อยู่และการจัดให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองเมื่อเห็นว่าพยานและครอบครัวอาจได้รับอันตราย, การจัดทำแนวทางปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ดังที่ปรากฏใน Attorney General Guideline for Victim and Witness Assistance 1. เจ้าหน้าที่ต้องแจ้งให้แก่นายจ้างของพยานทราบถึงความจำเป็นในการต้องขาดงานในช่วงที่พยานต้องมาให้ปากคำทั้งในชั้นพนักงานสอบสวนและในชั้นศาล รวมถึงเจ้าหนี้ของพยาน หากการมาให้ปากคำหรือรูปคดีส่งผลให้พยานต้องชำระหนี้ล่าช้า 2. จัดให้มีการอำนวยความสะดวกต่างๆ	พระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ได้มีการกำหนดมาตรการที่สำคัญในการปฏิบัติต่อพยานในการดำเนินคดีอาญา ดังนี้ 1. ให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องไม่จำต้องนำเสนอเอกสารที่อยู่ในความครอบครองเกี่ยวกับข้อมูลของพยานต่อศาล 2. ในกรณีจำเป็นที่ผู้พิพากษาเจ้าของสำนวนต้องทราบที่อยู่และพฤติการณ์ของพยาน เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้องต้องเปิดเผยข้อมูลนั้น แต่หากขณะนั้นมีผู้อื่นนอกจากผู้พิพากษาอยู่ด้วย เจ้าหน้าที่ผู้นั้นไม่จำต้องเปิดเผยข้อมูล 3. ผู้พิพากษาที่ได้รับข้อมูลจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของพยาน 4. ในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล หากจะต้องมีการเปิดเผยรูปพรรณสัณฐานของพยานที่ได้รับการคุ้มครอง ศาลจะต้องดำเนิน	วิธีในการปฏิบัติต่อพยานในคดีอาญาได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยสามารถสรุปได้ดังนี้ 1. พนักงานอัยการมีหน้าที่ในการเก็บเอกสาร ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคลและลักษณะรูปพรรณสัณฐานของพยาน หากพิจารณาแล้วเห็นว่าหากมีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลและลักษณะรูปพรรณสัณฐานของพยานล้วนจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตหรือเสรีภาพของพยานหรือบุคคลอื่น จะต้องทำการเก็บข้อมูลดังกล่าวไว้เป็นความลับ 2. ในกรณีที่ต้องมีการปิดบังตัวพยานบุคคล ในการนำตัวมาเบิกความในชั้นศาล กฎหมายกำหนดให้พนักงานอัยการผู้ซึ่งได้ซักถามพยานปากดังกล่าวในขั้นตอนของการสอบสวน เข้ามาตอบข้อซักถามพยานในฐานะพยานบอกเล่าแทนพยานบุคคลดังกล่าวในชั้นศาลได้ รวมทั้งอาจจะมีการนำบันทึกคำให้การของพยานที่เบิกความนอกห้องพิจารณา

	ให้แก่พยาน ในเวลาที่พยานต้องมาให้ปากคำ 3. จัดให้มีการรักษาความปลอดภัยให้แก่พยานในขณะเดินทางมาให้ปากคำ 4. จัดที่พักของพยานแยกต่างหากจากฝ่ายโจทก์ 5. รายงานสถานะหรือความคืบหน้าของคดีให้พยานทราบอย่างต่อเนื่อง 6. จัดให้มีการดูแลสภาพจิตใจและความรู้สึกของพยาน	กระบวนพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรูปพรรณสัณฐานเป็นการส่วนตัว และจะต้องมีคำสั่งเกี่ยวกับการห้ามเผยแพร่พยานหลักฐานที่มีการนำเสนอในศาล เพื่อเป็นหลักประกันว่ารูปพรรณสัณฐานของพยานจะไม่ถูกเปิดเผย	คดีมาอ่านในระหว่างพิจารณาคดี 3. ศาลสามารถมีคำสั่งให้ผู้ต้องหาออกจากห้องพิจารณาระหว่างการซักถามได้หากเกรงว่าผู้ต้องหาร่วมหรือพยานจะไม่พูดความจริงหากมีการซักถามต่อหน้าผู้ต้องหานั้น แต่เมื่อผู้ต้องหากลับสู่ห้องพิจารณาแล้ว ผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาจะต้องแจ้งให้ผู้ถูกกล่าวหาทราบถึงใจความสำคัญที่ได้เบิกความลับหลังผู้ต้องหา รวมถึงการใช้ดุลยพินิจในการอนุญาตให้ใช้โทรทัศน์วงจรปิด หรือการประชุมทางจอภาพ 4. ซักถามและบันทึกเทปล่วงหน้า[39] หากปรากฏว่าพยานบุคคลดังกล่าวไม่สามารถเข้าเบิกความต่อศาลได้เป็นระยะเวลานานหรือโดยไม่มีกำหนด ศาลอาจแต่งตั้งให้ผู้พิพากษาคนหนึ่งคนใด ไปทำการซักถามพยานปากดังกล่าว การจะใช้มาตรการใดก็ตามศาลจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบอื่นๆ ประกอบด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความเคารพซึ่งสิทธิของผู้ต้องหาในการได้รับโอกาสที่จะปกป้องตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

[39] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 223

2. การพิจารณาการเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยาน	พยานต้องเกี่ยวข้องในคดีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม หรือความผิดร้ายแรงอื่นๆ เช่น การลักลอบค้ายาเสพติด, การพนันในลักษณะมีเครือข่ายโยงใย (Syndicated Gambling), การกรรโชก ฉ้อโกง, การให้สินบนเจ้าหน้าที่ของรัฐ, การฟอกเงิน, การใช้อิทธิพลครอบงำเจ้าหน้าที่ของรัฐ, การกระทำความผิดในคดีสำคัญโดยเฉพาะการก่อการร้ายหรือการจารกรรมข้อมูล, การลักลอบผลิตและค้าอาวุธ,การลักลอบขนชาวต่างชาติเข้าประเทศ, การฉ้อราษฎร์บังหลวง, การขัดขวางความยุติธรรมในส่วนสำคัญ, การกระทำผิดเกี่ยวกับเพศ การค้าประเวณีที่กระทำในรูปองค์กรอาชญากรรม, การลักลอบขนของหนีภาษี	ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติออสเตรเลียมีหน้าที่ตัดสินใจแต่เพียงผู้เดียวโดยจะต้องคำนึงถึง 1. ประวัติอาชญากรรม โดยเฉพาะอาชญากรรมที่รุนแรง 2. ผลการตรวจหรือผลการประเมินสุขภาพจิต 3. ความร้ายแรงของลักษณะความผิดที่พยานหลักฐานหรือคำเบิกความใดๆ นั้นมีความเกี่ยวข้อง 4. ลักษณะและความสำคัญของพยานหลักฐานหรือคำให้การใดๆ ที่เกี่ยวข้อง 5. ทางเลือกอื่นใดในการให้ความคุ้มครองพยาน 6. ลักษณะของภยันตรายที่อาจเกิดขึ้นแก่พยาน 7. ลักษณะความเกี่ยวพันของพยานปากนี้และปากอื่น ๆ ที่จะเข้าไปอยู่ในโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติด้วยเช่นกัน	ตำรวจและศาลได้สร้าง “โครงการคุ้มครองพยาน” ขึ้นมาใช้กับพยานที่ตกอยู่ในอันตราย และเป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างกระทรวงยุติธรรมและการกระทรวงมหาดไทยในการสร้างแนวทางการพิจารณาและแนวทางการปฏิบัติร่วมกัน
3. การจัดทำบันทึกความเข้าใจ	บุคคลใดเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยานอัยการสูงสุด จะต้องจัดทำบันทึกความเข้าใจ (MOU) กับผู้จะขอรับความคุ้มครองเสียก่อน โดยรายละเอียดควรประกอบไปด้วย 1. ข้อตกลงจะต้องให้การและให้ข้อมูลแก่	เมื่อได้ให้พยานเข้าสู่โครงการและพยานได้ตกลงยินยอมเข้าสู่โครงการแล้ว ทั้งสองฝ่ายจะต้องมีการลงนามในบันทึกความเข้าใจ หากไม่ปฏิบัติตามก็จะทำให้การคุ้มครองตามโครงการยุติลง เงื่อนไขในการปฏิบัติตนของพยานตามที่	ไม่ปรากฏข้อมูลที่ชัดเจนในการให้พยานต้องทำข้อตกลงหรือบันทึกความเข้าใจ แต่อย่างไรก็ตามการจะให้พยานเข้าสู่โครงการคุ้มครองพยานได้นั้นจะต้องได้รับความยินยอมจากพยาน

	พนักงาน ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินคดี 2. ข้อตกลงจะไม่ก่ออาชญากรรมใดๆ เสียเอง 3. ข้อตกลงจะทำการใดๆ ที่จำเป็นเพื่อหลีกเลี่ยงการค้นข้อมูลโดยบุคคลอื่นในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการให้ความคุ้มครองแก่บุคคลนั้น 4. ข้อตกลงจะปฏิบัติหน้าที่ตามข้อบังคับ หรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย (Legal Obligations) และคำพิพากษาของศาล (Civil Judgments) 5. ข้อตกลงจะต้องให้ความร่วมมือกับพนักงานเจ้าหน้าที่และลูกจ้างของรัฐบาล ผู้ซึ่งจัดให้มีการใช้ความคุ้มครอง 6. ข้อตกลงจะมอบให้บุคคลใดเป็นตัวแทนเพื่อปฏิบัติการตามกระบวนการให้ลุล่วงไป 7. ข้อตกลงจะสาบานว่าจะปฏิบัติตามกฎหมายอันสำคัญทุกประการอันรวมถึงหน้าที่อันเกี่ยวเนื่องกับอำนาจปกครองเด็กและสิทธิการเข้าเยี่ยมเยียน 8. ข้อตกลงจะเปิดเผยซึ่งการได้รับการให้ประกันทัณฑ์บน และคุมประพฤติใดๆ หากบุคคลนั้นอยู่ระหว่างคุมประพฤติ หรือให้ประกันภายใต้กฎหมายแห่งมลรัฐใด และให้	กำหนดไว้ในกฎหมายและบันทึกความเข้าใจ เช่น - ไม่กระทำผิดกฎหมายอาญาแห่งเครือจักรภพหรือกฎหมายแห่งมลรัฐหรือ กฎหมายแห่งราชอาณานิคม หรือ - ไม่เข้าทำกิจกรรมใด ๆ ที่ระบุห้ามไว้ในบันทึกข้อตกลงความเข้าใจ หรือ - ไม่กระทำการใดที่ขัดกับหลักการและเจตนารมณ์ของการมีโครงการคุ้มครองพยานแห่งชาติ - ไม่กระทำการใดที่ขัดกับหลักความปลอดภัยหรือที่ขัดกับเหตุผลของการให้ความคุ้มครองพยานหรือช่วยเหลือ - จะต้องปฏิบัติตามคำสั่งที่มีเหตุผลของผู้บัญชาการตำรวจทุกประการที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองและความช่วยเหลือแก่ผู้เข้าร่วม - จะปฏิบัติตามข้อเรียกร้องที่ผู้บัญชาการตำรวจอาจกำหนดขึ้นในเรื่องการเข้ารับการตรวจสุขภาพกายและสุขภาพจิตและส่งผลการตรวจให้แก่ผู้บัญชาการตำรวจ หรือเข้ารับคำปรึกษาหรือรับการบำบัดที่เกี่ยวกับสุราและยาเสพติด เป็นต้น	

	ความยินยอมในการเข้ากำกับดูแลของรัฐบาลกลาง 9. ข้อตกลงจะต้องรายงานอย่างสม่ำเสมอถึงกิจกรรมและที่อยู่ปัจจุบันให้เจ้าหน้าที่ของโครงการทราบ 10. อัยการสูงสุดอาจยกเลิกมาตรการให้ความคุ้มครองได้ เมื่อได้มีการฝ่าฝืนข้อตกลงดังกล่าวอย่างร้ายแรง โดยแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษร (Notice) พร้อมทั้งให้แจ้งผลให้ผู้นั้นทราบ คำสั่งยกเลิกเป็นเด็ดขาด รวมทั้งการกำหนดโทษบุคคล ที่นำข้อมูลเกี่ยวกับการคุ้มครองพยานมาเปิดเผยโดยไม่ได้รับอนุญาต		
4. การปฏิบัติคุ้มครองพยานในขณะที่พยานอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน	จะอยู่ภายใต้การคุ้มครองของ United States Marshals โดยแบ่งเป็น 1. <u>การคุ้มครองในระบบระยะสั้น</u> โดยกำหนดการโยกย้ายพยานบุคคลออกจากบริเวณซึ่งคาดว่าจะมีอันตรายหรือมีบุคคลที่จะเข้ามาทำร้ายจนกว่าจะแน่ใจว่าพยานบุคคลดังกล่าวจะปลอดภัย ในกรณีผู้ต้องหาที่กันไว้เป็นพยานที่อยู่ในเรือนจำ ประเทศ	การคุ้มครองพยานจะอยู่ภายใต้สำนักงานตำรวจแห่งชาติออสเตรเลีย โดย 1. พยานจะต้องเปิดเผยข้อมูลที่จำเป็นทั้งหมดต่อผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติออสเตรเลียโดยไม่มีข้อยกเว้น 2. ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติต้องลงทะเบียนพยานที่เข้าสู่โครงการโดยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และมีระบบการป้องกันการ	เนื่องจากในประเทศเยอรมันไม่มีกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยานโดยตรง ในการคุ้มครองพยานจึงอาศัยบทบัญญัติในกฎหมายตำรวจที่ได้กำหนดหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ดำเนินการคุ้มครองพยานไว้ ดังนี้ 1. ดูแลสภาพจิตใจของพยาน และให้คำแนะนำในทางด้านพฤติกรรม 2. จัดให้มีพนักงานตำรวจคุ้มครองความปลอดภัย

	สหรัฐอเมริกาจะมีการร่วมมือกันระหว่างตำรวจและหน่วยงานต่างๆ ของรัฐบาลและสหพันธ์เพื่อคุ้มครองพยานให้มีความปลอดภัยในการดำเนินคดี 2. <u>การคุ้มครองในระบบระยะยาว</u> การคุ้มครองในระบบนี้จะมีความเข้มงวดมาก โดยมีระบบตายตัว และจะมีการพิจาณาโดย United States Marshals และอัยการร่วมกันว่าใครหรือผู้ใดจำเป็น ที่จะได้รับความคุ้มครอง ซึ่งอาจรวมถึงบุตร ภริยา ผู้ใกล้ชิดกับพยาน ในการคุ้มครองลักษณะนี้ United States Marshals จะดำเนินการโดย 1. ย้ายถิ่นที่อยู่ของพยานและครอบครัวให้พ้นจากเขตอันตราย ไปยังเขตที่ปลอดภัย 2. ขอให้ศาลมีคำสั่งเปลี่ยนชื่อ นามสกุล ตามที่ตั้งใหม่ให้พยานและครอบครัวพร้อมจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทั้งหมดขึ้นแทนของเดิม 3. จัดหาบ้านพัก การรักษาพยาบาล การฝึกงาน สถานที่ศึกษาของบุตรและจัดหางานให้ใหม่ตามความรู้ความถนัดของตน 4. จ่ายค่าครองชีพเบื้องต้น จนกว่าพยานจะช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้ 5. ให้ความคุ้มครองพยานตลอด 24 ชั่วโมง	เข้าถึงทะเบียน โดยกำหนดเจ้าหน้าที่ที่ได้รับอนุญาตจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ 3. เมื่อพยานได้เข้าสู่โครงการ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติจะดำเนินการดังต่อไปนี้ - จัดทำเอกสารสำคัญขึ้นใหม่ เช่น บัตรประจำตัวประชาชน - เปลี่ยนชื่อและจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้อง - การย้ายถิ่นฐาน - การจัดหาที่อยู่ใหม่ - จัดการขนส่งสิ่งของที่เป็นของพยาน - ให้ค่าครองชีพที่จำเป็น รวมถึงการให้ความช่วยเหลือทางการเงินประเภทอื่น - ให้ค่าย้ายถิ่นฐาน - ช่วยเหลือในการหางานและการศึกษาต่อ - ให้ความมั่นใจแก่พยานในการดำรงชีพด้วยตนเอง - กระทำการอื่นใดที่พิจารณาเห็นว่ามีความจำเป็นต่อความปลอดภัยของพยาน 4. เมื่อพยานได้รับการกำหนดรูปพรรณสัณฐานใหม่แล้ว กฎหมายให้อำนาจผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติที่จะอนุญาตให้พยานปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานเดิมและอ้าง	ของพยานในระยะเวลาที่ยาวนาน โดยจัดตำรวจติดตาม ทั้งแบบเปิดเผย และแบบเป็นการลับ 3. จัดหาชื่อ ที่อยู่ เอกสารเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานใหม่ อาชีพใหม่ โดยจะอยู่ภายในหรือนอกประเทศก็ได้ 4. ให้ความช่วยเหลือในด้านเงินทุนเลี้ยงชีพเป็นการชั่วคราว จนกว่าจะมีอาชีพใหม่และสามารถเลี้ยงตนเองได้

	ขณะเมื่อพยานไปให้การหรือเบิกความต่อศาล ทั้งนี้ พยานจะต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข ซึ่งเป็นข้อจำกัดบางประการที่กำหนดไว้เพื่อให้เกิดความปลอดภัยยิ่งขึ้นดังนี้ 1. พยานจะต้องไม่พบกับเพื่อนเก่าและญาติเว้นแต่คู่สมรสและบุตรของตนเท่านั้น 2. พยานจะนำเอาอัลบั้มรูปส่วนตัวของพยานไปได้เพียงหนึ่งอัลบั้ม 3. หากมีจดหมายใดๆ ส่งถึงพยาน จะต้องทำลายจดหมายนั้นทันทีเมื่ออ่านจบ 4. พยานจะต้องไม่รับโทรศัพท์เอง แต่สามารถโทรศัพท์ไปหาครอบครัวได้ โดยจะมีเจ้าหน้าที่ของรัฐช่วยเหลือติดต่อโทรศัพท์ให้ 5. จะมีการฝึกอบรมอาชีพ หรือหางานใหม่ให้ เมื่อพยานทำงานมีรายได้แล้ว รัฐบาลจะงดเงินช่วยเหลือ	เฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับรูปพรรณสัณฐานใหม่ 5. หลังจากที่ได้รับชื่อใหม่แล้ว ผู้เข้าร่วมก็ไม่จำต้องเปิดเผยชื่อและตัวตนเดิมให้บุคคลใดๆ ตามที่ถูกเรียกร้อง แม้จะมีกฎหมายแห่งเครือจักรภพกำหนดไว้ก็ตาม ผู้เข้าร่วมสามารถกล่าวอ้างชื่อแสดงตัวใหม่ว่าเป็นชื่อแสดงตัวเพียงชื่อเดียวในกระบวนพิจารณาใด ๆ หรือเพื่อวัตถุประสงค์ใดตามกฎหมายแห่งเครือจักรภพ และให้ถือว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย	
5. การกระทำความผิดต่อพยาน	ใน United States Code Title 18 Part I Chapter 73 Section 1501-1518 มีการกำหนดความรับผิดทางอาญาต่อบุคคลที่ยุ่งเหยิงหรือรบกวนอันเป็นการคุกคามพยาน	กฎหมายอาญาแห่งเครือจักรภพกำหนดให้บุคคลที่กระทำการต่อไปนี้ กับพยานที่ไปปรากฏตัวหรือจะไปปรากฏตัวต่อศาลในกระบวนพิจารณาคดี ต้องมีความรับผิดทาง	ไม่มีการกำหนดไว้เป็นเฉพาะ จึงใช้ฐานความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา

	โดยให้ถือว่าเป็นความผิดเกี่ยวกับการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีหลักเกณฑ์ที่กำหนดเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อพยาน ดังนี้ 1. การประทุษร้ายพยานหรือผู้เสียหายหรือสายลับ โดยการ - ฆ่า หรือพยายามฆ่า - คุกคาม หรือใช้กำลัง ข่มขู่ หรือจูงใจโดยมิชอบ หรือพยายามกระทำการดังกล่าว หรือกระทำการล่อลวง - กีดกัน ก่อให้เกิดความล่าช้า หรือป้องกันมิให้มีการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย หรือผู้พิพากษาแห่งรัฐบาลกลาง 2. การตอบโต้ล้างแค้นพยาน ผู้เสียหาย หรือสายลับ โดยการ - ฆ่า หรือพยายามฆ่า - กระทำการใดอันเป็นการทำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายแก่กาย หรือทำให้ทรัพย์ของผู้อื่นเสียหาย หรือขู่ว่าจะทำดังกล่าว เพื่อตอบโต้ล้างแค้น ทั้งนี้ ใช้บังคับกับความผิดที่ได้กระทำในต่างประเทศด้วย	อาญา 1. ข่มขู่ ทำให้กลัว หรือคุกคาม 2. ใช้ความรุนแรง หรือประทุษร้ายแก่กาย 3. ก่อหรือบงการการใช้ความรุนแรง ทำให้เสียหายหรือก่อให้เกิดความเสียเปรียบ 4. ก่อหรือจัดการให้เกิดการลงโทษ	

บทที่ 4

การปฏิบัติต่อพยานของประเทศไทยในปัจจุบันและปัญหาอุปสรรคในการบังคับใช้ พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 และการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.1 การปฏิบัติต่อพยานของประเทศไทยในปัจจุบัน

4.1.1 การปฏิบัติต่อพยานในชั้นพนักงานสอบสวน

กระบวนการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบัน สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานแรกในกระบวนการยุติธรรมในฐานะของผู้บังคับใช้กฎหมายซึ่งมีภารกิจหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดต่อกฎหมาย ซึ่งในกระบวนงานดังกล่าวเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องมีกระบวนงานส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับพยานในคดีอาญา โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจจะทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ รวมตลอดถึงการสอบสวนพยานบุคคล ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบว่าความผิดที่เกิดขึ้นเกิดจากการกระทำของผู้ใด ก่อนที่จะส่งสำนวนการสอบสวนพร้อมความเห็นให้กับพนักงานอัยการพิจารณาสั่งการต่อไป ดังนั้น เจ้าพนักงานตำรวจในชั้นสอบสวนถือเป็นต้นทางแห่งกระบวนการยุติธรรม เพราะหากตำรวจสามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ความยุติธรรมก็จะตามมา แต่หากชั้นสอบสวนหาพยานไม่ได้หรือพยานบิดพลิ้วอาจมีผลให้ความยุติธรรมเสียไปได้ ดังนั้นในการสอบสวนพยานบุคคลในชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนทุกคนต้องดำเนินการสอบสวนและปฏิบัติต่อพยานบุคคลตามวิธีการและหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น ประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนแนวคำพิพากษา และข้อบังคับหรือคำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ในการปฏิบัติต่อพยานในชั้นพนักงานสอบสวนในปัจจุบัน สามารถแยกตามประเภทของพยานบุคคล โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1.1.1 พยานฝ่ายผู้กล่าวหา

พยานประเภทนี้มีที่มาจากเหตุ ดังต่อไปนี้

- จากการตรวจสถานที่เกิดเหตุ จะทราบได้ว่ามีบุคคลใดอยู่ในที่เกิดเหตุบ้าง เช่น ผู้ได้รับบาดเจ็บอยู่ในที่เกิดเหตุ หรือทราบว่าผู้ใดนำผู้บาดเจ็บส่งไปรับการตรวจรักษาพยาบาล บุคคลดังกล่าวนี้จึงเป็นพยานที่ได้จากที่เกิดเหตุ นอกจากนี้ยังมีบุคคลอยู่ตาม

เส้นทางซึ่งผู้กระทำผิดหลบหนีออกจากที่เกิดเหตุ ดังนั้น ในการตรวจสถานที่เกิดเหตุพึงแสวงหาบุคคลดังกล่าวนี้ เพื่อสอบสวนเป็นพยานในคดี

- จากการกล่าวอ้างหรือให้การหรือการยืนยันจากผู้เสียหาย หรือจากผู้กล่าวหา หรือจากพยานว่าเป็นบุคคลที่รู้เห็นในคดีนั้น ๆ

- จากบุคคลซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องหรืออาจยืนยันซึ่งเอกสารหรือวัตถุพยานอันเป็นการสนับสนุนให้พยานเอกสารหรือวัตถุพยานนั้นๆ มีน้ำหนักน่าเชื่อถือ จากการสอบสวนพยานฝ่ายผู้กล่าวหานี้ ชอบที่พนักงานสอบสวนจะซักถามพยานที่ให้การเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในคดี และพิสูจน์ได้ว่าพยานรู้เห็นจริงหรือว่ามีการซักซ้อม ตระเตรียม หรือว่าจ้างให้มาเป็นพยาน ถ้าพยานให้การสอดคล้องต้องกันโดยเป็นเหตุเป็นผลก็เป็นข้อเท็จจริงที่น่าเชื่อถือ แต่ถ้าพยานแต่ละคนให้การขัดกันหรือมีเหตุผลข้อเท็จจริงที่ไม่น่าเป็นไปได้ น้ำหนักคำพยานนั้นที่จะรับฟังก็ย่อมลดน้อยลง หรือไม่น่ารับฟัง แต่ทั้งนี้ต้องอาศัยเหตุการณ์ข้อเท็จจริงหรือเหตุผลอื่นประกอบด้วย ฉะนั้น ในการสอบสวนพยานฝ่ายผู้กล่าวหาซึ่งจะต้องสอบสวนโดยอาศัยประสบการณ์ ตลอดจนการมีความรู้ในเรื่องความเป็นไปได้มาซักถามพยานอย่างละเอียดรอบคอบ

อย่างไรก็ตาม พยานที่ถูกกล่าวอ้างดังกล่าวนี้ พนักงานสอบสวนจะต้องรีบสอบสวนโดยด่วน เพื่อป้องกันการซักซ้อมหรือในบางกรณีก็อาจมีการแยกสอบสวนพยานเพื่อป้องกันมิให้พยานได้พบปะกัน ภายหลังจากที่ได้สอบสวนพยานผู้หนึ่งไปแล้ว ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณี และเพื่อมิให้ผู้กล่าวหาหรือพยานดูถูกพนักงานสอบสวนได้ว่าไม่รู้เท่าทันหรือถูกหลอก

4.1.1.2 พยานฝ่ายผู้ต้องหา

พยานประเภทนี้ มักจะปรากฏจากบุคคลที่ผู้ต้องหากล่าวอ้าง เช่น อ้างว่าขณะเกิดเหตุพยานบุคคลนี้อยู่ร่วมกับผู้ต้องหา ไปด้วยกันหรืออ้างสถานที่อยู่ หรือจากการตรวจสถานที่เกิดเหตุพบว่ามีเหตุผลเชื่อว่าบุคคลนี้อยู่กับผู้ต้องหา จึงจำเป็นต้องสอบสวนให้ได้ความกระจ่างว่าในสถานที่ซึ่งผู้ต้องหาได้อยู่ทั้งก่อนเกิดเหตุ ขณะเกิดเหตุและหลังเกิดเหตุเป็นใครบ้าง อีกทั้งต้องสอบสวนถึงเหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ว่าได้มีการกระทำอะไรเกิดขึ้น ซึ่งต้องรีบสอบสวนพยานหลักฐานต่างๆ นี้โดยเร็ว การสอบสวนพยานที่ผู้ต้องหากล่าวอ้างนั้น พนักงานสอบสวนควรเดินทางไปสอบสวนยังที่อยู่ของพยานดีกว่าเรียกพยานมาสอบสวน ณ ที่ทำการของพนักงานสอบสวน เพราะการเรียกพยานมาสอบสวนนั้น พยานมีโอกาสได้พบปะกันระหว่างพยานด้วยกันหรือพบกับผู้ต้องหา หรือญาติ หรือพรรคพวกของผู้ต้องหาได้ อันจะทำ

ให้พยานถูกกดดันหรือบีบคั้นเพื่อให้การบิดเบือนเป็นประโยชน์กับฝ่ายผู้ต้องหาได้ พยานฝ่ายผู้ต้องหานั้น ถ้ามิใช่เป็นบุคคลที่อยู่ในที่เกิดเหตุจริงๆ แล้ว ย่อมจะให้การมีความแตกต่างถ้อยคำของผู้ต้องหาที่ให้การไว้บ้างในหลายประเด็น เช่น การแต่งกาย การพูดคุย การรับประทานอาหาร ชนิดของอาหาร หรือการแบ่งมอบหมายการงาน ความถนัดของมือข้างซ้ายข้างขวา เหล่านี้ก็จะทำให้วินิจฉัยได้ว่าผู้ต้องหาให้การจริงหรือเท็จประการใดบ้าง

พยานฝ่ายผู้ต้องหานั้น พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่มักไม่ค่อยสอบปากคำโดยคิดว่าพยานฝ่ายผู้กล่าวหาดีแล้ว หนักแน่นแล้ว เพียงพอแล้ว ไม่จำเป็นต้องสอบพยานฝ่ายผู้ต้องหาก็ได้ ซึ่งเป็นการเข้าใจผิด เพราะหากพนักงานสอบสวนละเว้นการสอบพยานดังกล่าว ผู้ต้องหาซึ่งมีสิทธิอ้างพยานในชั้นศาลก็จะขอให้ศาลเรียกไปเบิกความในศาลและมีการซักซ้อมกับฝ่ายผู้ต้องหา หรือมีการเตรียมการที่จะเบิกความให้เป็นประโยชน์ในทางคดีแก่ผู้ต้องหาได้[1] ประการนี้ หากว่ามีเหตุผลและพยานบุคคลตลอดจนวัตถุพยานฝ่ายผู้กล่าวหาหนาแน่นดีแล้วก็ควรสอบสวนพยานที่ผู้ต้องหาอ้างเป็นการปิดปากไว้ก่อน ซึ่งหากผู้ต้องหานำไปกล่าวอ้างชั้นศาล พยานนี้ก็ไม่อาจจะบิดเบือนข้อเท็จจริงไปได้

ข้อสังเกต

(1) สอบสวนพยานคนใดไว้แล้ว พยานคนนั้นเกิดตาย พนักงานสอบสวน จะต้องสอบสวนบุคคลที่รู้เห็นในการสอบสวนพยานผู้นั้นไว้ประกอบด้วย เพื่อใช้ในการรับรองคำให้การพยานที่ตายนั้นในชั้นศาล (ฎีกาที่ 1769/2541)

(2) พยานถูกยิงหลอดเสียงแตก และเขียนหนังสือไม่ได้ การสอบสวนให้พยานตอบโดยการแสดงอาการกิริยา เช่น พยักหน้า หรือใช้มือโบกว่าใช่ หรือไม่ใช่ก็ได้ และควรสอบสวนต่อหน้าบุคคลอื่นด้วย (ตามหนังสือ คด.ที่ 0503(ส)/4426 ลง 10 ก.ย.2524)

(3) คำเบิกความของพยานที่หูหนวกและเป็นใบ้ให้ถือว่าเป็นคำเบิกความของพยานบุคคลส่วนวิธีถามหรือตอบนั้น อาจจะทำโดยวิธีเขียนหนังสือหรือโดยวิธีอื่นที่สมควรก็ได้ (ฎีกาที่ 81/2531)

(4) บุตรโจทก์ถูกรถของนาย ส. ชนตาย พนักงานสอบสวนจดคำพยานไม่ตรงข้อเท็จจริง เพื่อช่วย นาย ส .ดังนี้พนักงานสอบสวนผิด มาตรา 157, 200 (ฎีกาที่ 2294/2517)

(5) พนักงานสอบสวนได้ชกปากผู้ต้องหา เพราะไม่ยอมรับสารภาพผิดมาตรา 157 (ฎีกาที่ 1399/2508)

---

[1] ข้อบังคับ มท. พ.ศ.2523 แก้ไข (ฉบับที่ 7) พ.ศ.2538 ข้อ 3 และ ป.เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 8 บทที่ 5 ข้อ 254

(6) การสอบสวนจำเลยในชั้นสอบสวน พนักงานสอบสวนไม่ได้เตือนจำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 134 คำให้การจำเลยในชั้นสอบสวนจะใช้อ้างเป็นพยานหลักฐานยันจำเลยไม่ได้ (ฎีกาที่ 1304/2483)

(7) ในการสอบสวนหากปรากฏว่ามีผู้ให้การโดยมิได้มีการสาบานหรือปฏิญาณตน การสอบสวนก็มิเสียไป (ฎีกาที่ 614/2486)

(8) พนักงานสอบสวน เอาคำให้การของพยานที่ให้การไว้ในชั้นกรรมการสอบสวนมาถามพยาน และให้รับรองและสอบถามเพิ่มเติมแล้วจดบันทึกและอ่านบันทึกให้พยานฟังและลงลายมือชื่อดังนี้ ถือว่าได้มีการสอบสวนโดยชอบแล้ว(ฎีกาที่ 869/2520)

(9) มีผู้มาแจ้งความร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีในข้อหาหนึ่ง พนักงานสอบสวนได้ทำการสอบสวนเห็นว่าเป็นความผิดอีกข้อหาหนึ่ง ดังนี้ เป็นดุลพินิจของพนักงานสอบสวน สามารถทำได้ (ฎีกาที่ 755/2509)

(10) พยานให้การต่อพนักงานสอบสวนแล้ว แต่ไม่ยอมลงลายมือชื่อในคำให้การ ดังนี้ ให้พนักงานสอบสวนบันทึกเหตุนั้นไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 11 (ฎีกาที่ 51/2481)

(11) บันทึกคำให้การพยานในชั้นสอบสวน ลง วัน เดือน ปี ไม่ตรงกับวันที่สอบจริง ไม่ทำให้การสอบสวนเสียไป ถือว่าเป็นการสอบสวนที่ชอบแล้ว (ฎีกา 1991/2535)

(12) ในคดีที่ผู้เสียหายหรือพยานเป็นจำนวนมาก พนักงานสอบสวนจำเป็นต้องทำแบบพิมพ์เดียวกัน แล้วกรอกข้อความในส่วนที่แตกต่างกันของพยานแต่ละคน ซึ่งเป็นที่รับรู้กันในปัจจุบันเช่นนี้ถือว่าใช้ได้ (ฎีกาที่ 2888/2535)

4.1.1.3 พยานฝ่ายเป็นกลาง

พยานประเภทนี้ เป็นพยานที่ได้จากการสืบสวนสอบสวนของพนักงานสอบสวน ซึ่งจะมีน้ำหนักน่าเชื่อถือในคดี อีกทั้งให้ความเป็นธรรมแก่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายมากที่สุด พยานบุคคลที่ได้เช่นนี้เป็นพยานที่ พนักงานสอบสวนซักไซ้จากการสอบสวน ผู้กล่าวหาหรือผู้ต้องหาหรือพยานบุคคลอื่น แล้วปรากฏขึ้นมาโดยทั้งๆที่ผู้กล่าวหาและผู้ต้องหาพยายามปกปิดเอาไว้ เพราะหากอ้างขึ้นมาก็จะทำให้ฝ่ายตนเสียหาย บางครั้งพยานบุคคลประเภทนี้ก็ได้จากการตรวจสถานที่เกิดเหตุ โดยมีผู้อยู่ใกล้ชิดเหตุการณ์เล่าให้ฟังว่าตนเองเป็นผู้เห็นหรือยืนยันว่าพยานบุคคลนั้น ๆ เห็น หรืออยู่ในที่เกิดเหตุ หรือน่าจะเห็นเหตุการณ์ในขณะเกิดเหตุ หรือผ่านไปพบเห็นเหตุการณ์ดังกล่าวเข้าพอดี ซึ่งพยานดังกล่าวนี้ มักไม่ใช่เป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคู่กรณี นอกจากนี้ พยานที่เป็นผู้ชำนาญการ เป็นผู้ออกความเห็น พยานบุคคลประเภทนี้ในบางครั้งก็จำเป็นต้องเรียกมาสอบสวน เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงละเอียดยิ่งขึ้นในบางประเด็น หรือรับฟังจากเอกสารที่ส่งมา ในการสอบสวนพยานทั้งสามประเภทดังกล่าวข้างต้นนั้น พนักงาน

สอบสวนจะต้องพิจารณาประเด็นที่จะสอบให้เป็นลูกโซ่สอดคล้องกัน อีกทั้งต้องปรากฏเหตุผลและที่มาของพยานมิใช่ไม่ปรากฏเหตุผลความเป็นมาของพยานนั้น ๆ

การสอบสวนและบันทึกถ้อยคำหรือคำให้การของพยานนั้น ต้องถือปฏิบัติตามระเบียบของการสอบสวน อีกทั้งกฎหมายที่กำหนดวิธีการปฏิบัติต่อพยาน เช่น การให้พยานสาบานตน หรือกรณีที่จะต้องมีล่ามแปลหรือปฏิบัติตามที่ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา พ.ศ.2523 กำหนดไว้ นอกจากนี้จะต้องเคร่งครัดต่อข้อกำหนดตามกฎหมาย เช่น การขีดฆ่าคำผิดและลงชื่อกำกับ หรือการอ่านข้อความที่บันทึกให้พยานฟังแล้วให้ลงนามไว้ทุกแผ่น นอกจากนี้เอกสารการสอบสวนพยานจะต้องสะอาดเรียบร้อย มีรูปแบบที่งามตา (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 11, 13, 133, - ป.เกี่ยวกับคดี ลักษณะที่ 8 บทที่ 1 ข้อ 124)

4.1.1.4 พยานที่มีเอกสิทธิ์ทางการทูต

หากประสงค์จะสอบสวนบุคคลซึ่งเป็นทูตหรืออยู่ในคณะทูตที่มีเอกสิทธิ์ทางการทูตเป็นพยานต้องรายงานสำนักงานตำรวจแห่งชาติสั่งการก่อนจะออกหมายเรียกหรือเชิญตัวมาสอบสวนเป็นพยานโดยพลการไม่ได้

ถ้าได้รับอนุมัติให้สอบสวนบุคคลดังกล่าวเป็นพยานได้ หากจำเป็นต้องใช้ล่ามก็ให้สอบสวนล่ามและผู้ที่นั่งฟังการสอบสวนเป็นพยานด้วยว่าได้ฟังพยานนั้น ๆ ให้การอย่างไร ด้วยอาการอย่างไร ทั้งนี้หากว่าพยานกลับไปประเทศของตนก่อนที่ไปเบิกความที่ศาลหรือกลับใจอ้างเอกสิทธิ์ในภายหลัง จะได้ส่งคำให้การของพยานและนำล่ามหรือผู้ที่ฟังการสอบสวนเข้าสืบชั้นศาลต่อไป

4.1.1.5 พยานที่เป็นใบ้ หูหนวก

- ต้องใช้ล่าม โดยล่ามต้องสาบานหรือปฏิญาณตนก่อน
- พยานที่เป็นใบ้ต้องสาบานหรือปฏิญาณตนก่อนให้การ
- ถ้าคนใบ้อ่านหนังสือได้ ควรใช้วิธีเขียนหนังสือถาม และให้คนใบ้เขียนหนังสือตอบก็จะได้ความดีขึ้น
- อ่านคำให้การให้ล่ามและพยานที่เป็นใบ้ฟังให้ล่ามและคนใบ้ลงลายมือชื่อไว้ อนึ่งพยานที่เป็นใบ้นั้น ถ้าไม่ใช่ตัวผู้เสียหายซึ่งจะต้องสอบสวนเป็นพยานเสมอและควรหลีกเลี่ยงไม่สอบสวนเป็นพยาน เพราะยุ่งยากและอาจได้ผลแก่คดีน้อย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 95 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความมาตรา 15)

4.1.1.6 พยานแพทย์หรือผู้ชำนาญการพิเศษ

พยานประเภทนี้ซึ่งได้ออกรายงานผลการตรวจไว้แล้วไม่จำเป็นต้องสอบปากคำอีก เว้นแต่มีประเด็นต้องสอบสวนนอกเหนือจากรายงานผลการตรวจหรือมีประเด็นอื่นที่ยังไม่สิ้นสงสัย (ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 243, หนังสือ คด.ตร.ที่ 0004.6/10940 ลง 3 ก.ย.2545 เรื่องแนวทางการปฏิบัติในการทำสำนวนการสอบสวนเพิ่มเติม)

พยานซึ่งเป็นแพทย์ผู้ชันสูตรพลิกศพ หรือชันสูตรบาดแผลผู้เสียหายนั้นควรทำความเห็นตามหลักวิชาการแพทย์ ถึงสาเหตุที่ตายหรือความเห็นในลักษณะบาดแผลนั้นว่า รักษากี่วันหาย เป็นอันตรายธรรมดาหรืออันตรายสาหัสไว้ด้วย

4.1.1.7 พยานที่เป็นเด็กอ่อนอายุ

- กฎหมายไม่กำหนดว่าบุคคลใดจึงจะเป็นพยานได้หรือไม่ได้ เพียงแต่ระบุว่าถ้าบุคคลนั้นสามารถเข้าใจและตอบคำถามได้และเป็นผู้ที่ได้เห็น ได้ยิน หรือทราบข้อความเกี่ยวในเรื่องที่จะให้การเป็นพยานนั้น มาด้วยตนเองโดยตรงก็ให้รับฟังเป็นพยานได้ ฉะนั้น แม้เป็นเด็กอ่อนอายุ ถ้าสามารถเข้าใจและตอบคำถามได้ และรู้เห็นเหตุการณ์ในคดีก็อาจสอบสวนเป็นพยานได้

- เด็กอายุต่ำกว่า 14 ปี ไม่ต้องสาบานหรือปฏิญาณตนก่อนให้การ

- ต้องสร้างบรรยากาศในการซักถามเพื่อมิให้เด็กประหม่า หรือตกใจกลัวจนเสียผลในการให้ข้อเท็จจริง ด้วยการตั้งคำถามง่าย ๆ และให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองเด็กนั่งฟังการสอบสวนด้วย

- ต้องสอบสวนปากคำบิดามารดา หรือผู้ปกครองเด็กไว้ด้วยว่าเมื่อเห็นเหตุการณ์ในคดีแล้ว เด็กได้เล่าเรื่องที่พบเห็นได้ฟังอย่างไรบ้างหรือไม่

- ในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกายอันมิใช่ความผิดที่เกิดจากการชุลมุนต่อสู้ ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ความผิดฐานกรรโชก ชิงทรัพย์และปล้นทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ หรือคดีความผิดอื่นที่มีอัตราโทษจำคุก ซึ่งผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีร้องขอ การถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานที่เป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปี ให้พนักงานสอบสวนแยกกระทำเป็นส่วนสัดในสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และให้มีนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่

เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการร่วมอยู่ด้วยในการถามปากคำเด็กนั้น และในกรณีที่นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เห็นว่าการถามปากคำเด็กคนใดหรือคำถามใด อาจจะมีผลกระทบกระเทือนต่อจิตใจเด็กอย่างรุนแรง ให้พนักงานสอบสวนถามผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์เป็นการเฉพาะตามประเด็นคำถามของพนักงานสอบสวน โดยมิให้เด็กได้ยินคำถามของพนักงานสอบสวนและห้ามมิให้ถามเด็กซ้ำซ้อนหลายครั้งโดยไม่มีเหตุอันสมควร

- ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนอย่างยิ่งซึ่งมีเหตุอันควรไม่อาจรอนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอและพนักงานอัยการเข้าร่วมในการถามปากคำพร้อมกันได้ ให้พนักงานสอบสวนถามปากคำเด็กโดยมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งตามวรรคหนึ่งอยู่ร่วมด้วยก็ได้ แต่ต้องบันทึกเหตุที่ไม่อาจรอบุคคลอื่นไว้ในสำนวนการสอบสวน และมิให้ถือว่าการถามปากคำผู้เสียหายหรือพยานซึ่งเป็นเด็กในกรณีดังกล่าวที่ได้กระทำไปแล้วไม่ชอบด้วยกฎหมาย

4.1.1.8 พยานที่เป็นพระภิกษุหรือสามเณรในพระพุทธศาสนา

- อย่าเรียกหรือนิมนต์พยานมาที่สถานีตำรวจ เว้นแต่พยานจะเต็มใจมาเอง และอย่าออกหมายเรียกเพราะหมายนั้นไม่มีสภาพบังคับเนื่องจากพยานมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องปฏิบัติตามหมายเรียก

- ก่อนถามปากคำ ไม่ต้องให้พยานสาบานหรือปฏิญาณตนเพราะพยานมีเอกสิทธิ์ที่จะไม่ต้องสาบานหรือปฏิญาณตนก่อนให้การ

- อธิบายให้พยานทราบว่า พยานมีเอกสิทธิ์ที่ไม่ไปให้การเป็นพยานศาล และมีสิทธิที่จะไม่เบิกความได้ แล้วสอบถามพยานให้แน่ใจว่าพยานจะไม่ใช้เอกสิทธิ์ดังกล่าว จึงบันทึกคำพยานไว้

4.1.1.9 พยานที่ใกล้ถึงความตาย

ก. คำกล่าวของผู้ถูกทำร้ายก่อนตายนั้น หมายถึง ถ้อยคำที่ผู้ตายได้กล่าวไว้ต่อผู้ใกล้ชิด หรือเจ้าพนักงานก่อนตาย ซึ่งโดยปกติก็นำผู้ที่รับฟังคำบอกเล่านั้นมาให้การหรือเบิกความต่อศาล จึงถือเป็นพยานบอกเล่า แต่ศาลรับฟังหากว่าอยู่ในหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) ต้องนำสืบเพื่อเป็นพยานหลักฐานในคดีที่ต้องบาดเจ็บหรือถูกประทุษร้ายถึงตายเท่านั้น

(2) ผู้กล่าวได้รู้สึกตัวดีว่ากำลังใกล้จะตาย

(3) ความตายนั้นใกล้จะถึง คำกล่าวที่จะรับฟังนั้นจะรับฟังเฉพาะถึงเหตุในการที่ต้องบาดเจ็บหรือถูกประทุษร้ายเท่านั้น

ข. ในกรณีที่พนักงานสอบสวนเป็นผู้บันทึกถ้อยคำของผู้ถูกทำร้ายก่อนตายไว้ด้วยตนเอง มีหลักเกณฑ์ในการบันทึก ดังนี้

(1) บันทึกถึงความรู้สึกของผู้ถูกทำร้ายใกล้จะตายว่า

- เขากำลังใกล้จะตายเพราะบาดแผลที่ถูกทำร้าย
- ในขณะที่ให้การหรือเล่าเหตุการณ์อันร้ายแรงให้ฟังนี้เขายังมีสติอยู่
- ให้ผู้นั้นลงชื่อหรือพิมพ์ลายนิ้วมือไว้ท้ายคำให้การ

(2) บันทึกรายละเอียดต่าง ๆ ไว้ คือ

- ชื่อและตำบลที่อยู่ที่ถูกต้องของผู้ใกล้ตาย
- วันเดือนปีและเวลาที่ถูกทำร้าย
- ใครเป็นผู้ทำร้าย ด้วยอาวุธใด
- ถูกทำร้ายตรงไหน ก่อนหลังอย่างไร
- สาเหตุที่ถูกทำร้ายกับใคร
- ผู้ทำร้ายเป็นใครบ้าง จำได้หรือไม่ รูปพรรณของผู้ทำร้ายมีรูปร่างอย่างไร
- ข้อเท็จจริงอื่น ๆ เพิ่มเติม

(3) คำให้การของบุคคลผู้ใกล้จะตายนั้น ให้อ่านให้ผู้ใกล้ตายฟังต่อหน้าพยานอย่างน้อย 1 คน และพนักงานสอบสวนและพยานจะต้องลงชื่อกำกับไว้ทันที ถ้าพนักงานสอบสวน ไม่ได้สอบปากคำผู้ถูกทำร้ายก่อนตายไว้ ให้สอบสวนผู้ที่ได้รับคำบอกเล่าเช่นนั้นไว้ โดยหลักการเช่นเดียวกันที่กล่าวมาข้างต้น ดังนี้พนักงานสอบสวนจะต้องรีบไปสอบสวนผู้ที่ถูกทำร้ายโดยเร็ว ด้วยเหตุที่คำให้การของผู้ถูกทำร้ายก่อนตายนั้น ศาลรับฟังหากไปสอบสวนแล้วแต่ปรากฏว่าผู้ถูกทำร้ายดังกล่าวยังไม่ตายแต่ไม่อาจให้ถ้อยคำได้ เช่น หมดสติ หรืออาการหนักหรือแพทย์กำลังช่วยชีวิตอยู่ ดังนั้น พนักงานสอบสวนจะต้องบันทึกเหตุขัดข้องนี้ไว้ แล้วให้พยานที่ทราบเหตุดังกล่าวนี้ลงลายมือชื่อรับรองไว้ในบันทึกนั้นด้วย

4.1.1.10 พยานสำคัญในคดีอาญา

ก. การคุมพยาน ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติให้พนักงานสอบสวนจดตำบลสถานที่อยู่และที่พักอาศัยของพยานไว้ให้ชัดเจน และต้องออกไปสอดส่องเยี่ยมเยียนพยานอยู่เสมอให้สามารถส่งหมายและติดตามตัวไปเบิกความต่อศาลได้ หากเห็นว่าพยานจะ

บิดพริ้วไม่ไปเบิกความ พนักงานสอบสวนจะต้องรายงานผู้บังคับบัญชาเพื่อพิจารณาสั่งการและถ้าพยานคนใดยากจนขัดสนก็ให้แจ้งพนักงานอัยการเพื่อขอเบิกเงินค่าพาหนะและเบี้ยเลี้ยง[2]

ข. การป้องกันพยาน กรณีที่พยานสำคัญในคดีอาญาบางคดีมีความจำเป็นและสมควรต้องจัดการให้มีการป้องกัน คือ

- พยานนั้น เป็นพยานสำคัญในคดี
- พยานเป็นผู้ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือตามทางสืบสวนมีเหตุน่าเชื่อว่าถ้าปล่อยให้พยานอยู่ในที่เดิมแล้วจะเกิดอันตรายก่อนที่พยานจะได้ไปเบิกความก็ดี หรือปรากฏว่ามีการดำเนินการจะให้พยานหลบหนีไปก็ดีเป็นพยานสำคัญในคดีและไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือมีเหตุน่าเชื่อว่าจะเกิดอันตรายก่อนที่พยานจะไปเบิกความหรือมีการดำเนินการจะให้พยานหลบหนี
- ให้พนักงานสอบสวนรายงานชี้แจงเหตุผลพร้อมด้วยอัตราเบี้ยเลี้ยงต่อกรมตำรวจ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ) เพื่อขออนุมัติให้ดำเนินการป้องกันพยาน
- เมื่อได้รับคำสั่งอนุมัติแล้ว ให้พนักงานสอบสวนระดับสารวัตรขึ้นไป อธิบายความประสงค์ในการป้องกันพยานให้พยานทราบให้พยานลงลายมือชื่อในบันทึกข้อตกลงป้องกันพยานตามแบบบันทึกที่กำหนดขึ้น (แบบ ก.)
- ในการนี้ให้ พนักงานสอบสวนจัดที่อยู่อาศัยหรือสถานที่กินอยู่หลับนอนให้แก่พยานชั่วคราว และจ่ายค่าเบี้ยเลี้ยงค่าทดแทนจนกว่าพยานจะเบิกความเสร็จ ในระหว่างรออยู่นี้ หากพยานจะไปที่ใดจะต้องขออนุญาตจากพนักงานสอบสวนก่อนเพื่อให้สามารถติดตามตัวมาเบิกความได้ (ไม่ใช่เป็นการควบคุม)
- ทำคำร้องตามแบบที่กำหนดไว้ในระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดียื่นต่อศาลโดยเร็ว โดยแสดงเหตุผลให้ศาลทราบว่า ทางราชการได้จัดการป้องกันพยานสำคัญนี้อย่างใด เพื่อขอให้ศาลรีบพิจารณาคดีและให้พยานนั้นได้เบิกความโดยเร็ว[3]

4.1.1.11 การขอให้สืบพยานไว้ก่อน

(1) ก่อนฟ้องคดีต่อศาล เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าพยานบุคคลจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ยากแก่การนำสืบ ให้พนักงานอัยการโดยตรงหรือได้รับคำร้องขอจากพนักงานสอบสวนจะนำผู้ต้องหามาศาลและยื่นคำร้องต่อศาล โดยระบุการกระทำ

---

[2] ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 8 บทที่ 6 เรื่องการคุมพยานและการป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญา ข้อ 255

[3] ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 8 บทที่ 6 เรื่องการคุมพยานและการป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญา ข้อ 256, ระเบียบตำรวจ ว่าด้วยการคุมพยานและการป้องกันพยานสำคัญในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2530

ทั้งหลายที่อ้างว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิดเพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้สืบพยานนั้นไว้ทันทีก็ได้ (ป.วิ อาญา มาตรา 237 ทวิ วรรคแรก)

(2) คดีเรื่องใดเมื่อมีการจับกุมผู้ต้องหาได้ทั้งหมด หรือเพียงบางคนก็ตามเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าพยานบุคคล ซึ่งจะอ้างนำมาสืบในภายหน้าจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร ยากแก่การนำสืบ พนักงานสอบสวนจะดำเนินการให้มีการสืบพยานก่อนฟ้องได้ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- กรณีที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวอยู่ให้พนักงานสอบสวนส่งคำร้องและหลักฐานการสอบสวนเบื้องต้น พร้อมนำตัวผู้ต้องหาส่งพนักงานอัยการ โดยระบุการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าผู้ต้องหาได้กระทำผิดเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องสืบพยานไว้ก่อน เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลมีคำสั่งให้สืบพยานนั้น

- กรณีที่ผู้ต้องหาได้รับการปล่อยชั่วคราว ให้พนักงานสอบสวนสั่งให้นายประกันนำตัวผู้ต้องหามาส่งแล้วส่งคำร้องขอและหลักฐานการสอบสวนเบื้องต้น พร้อมนำตัวผู้ต้องหาส่งพนักงานอัยการ โดยระบุการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าผู้ต้องหาได้กระทำผิด เหตุผลและความจำเป็นที่ต้องสืบพยานไว้ก่อนเพื่อให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลมีคำส่งให้สืบพยานนั้น

- กรณีที่ผู้ต้องหาอยู่ในระหว่างฝากขังตามอำนาจศาล ให้พนักงานสอบสวนส่งคำร้องขอและหลักฐานการสอบสวนเบื้องต้นต่อพนักงานอัยการโดยไม่จำเป็นต้องส่งตัวผู้ต้องหา โดยระบุการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด เหตุผลและความจำเป็นที่ต้องสืบพยานไว้ก่อน เพื่อให้พนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลมีคำสั่งให้สืบพยานนั้น ทั้งนี้ให้รายงานไว้ในคำร้องขอว่าผู้ต้องหาได้ถูกขังโดยศาลอยู่แล้วตามคำร้องฝากขังที่.....ลงวัน เดือน ปีใดด้วย

(3) กรณีที่ผู้ต้องหาเห็นว่าหากตนถูกฟ้องเป็นจำเลยแล้วบุคคลซึ่งจำเป็นจะต้องนำมาสืบเป็นพยานของตนจะเดินทางออกไปนอกราชอาณาจักร อันทำให้เป็นการยากแก่การที่จะนำบุคคลนั้นมาสืบในภายหน้า ถ้าเป็นกรณีผู้ต้องหาถูกควบคุมตัวหรือได้รับการปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวนจะยื่นคำร้องโดยผ่านพนักงานสอบสวนก็ได้ เพื่อดำเนินการต่อไปตาม (2) แล้วแต่กรณี

(4) คำร้องขอให้มีการสืบพยานไว้ก่อนให้ระบุการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด เหตุผลและความจำเป็นที่จะต้องสืบพยานไว้ก่อนตามแบบคำร้องขอสืบพยานไว้ก่อนตามแบบท้ายระเบียบฯ และให้รวมไว้ในสำนวนการสอบสวน

4.1.1.12 แนวทางการปฏิบัติต่อพยานตามข้อกำหนดจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน[4]

เนื่องจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติตระหนักถึงความสำคัญของการสอบสวนคดีอาญาอันเป็นภารกิจหลักในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชน โดยมีพนักงานสอบสวนเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่นี้ ซึ่งการดำเนินการจะต้องมีความโปร่งใส สุจริต รวดเร็ว เสมอภาคและเที่ยงธรรมอย่างแท้จริง จึงได้กำหนดเป็นนโยบายเน้นหนักมุ่งปรับปรุงงานอำนวยความยุติธรรมทางอาญา โดยยึดหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ควบคู่ไปกับการรักษาความสงบสุขของสังคม และพัฒนาพนักงานสอบสวนให้มีคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณที่เหมาะสมต่อการดำรงไว้ซึ่งบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบขององค์กรต้นธารของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

การที่พนักงานสอบสวนจะปฏิบัติหน้าที่ให้สัมฤทธิผลและมีแนวทางการดำรงตนตามครรลองที่ถูกต้องได้ดีเพียงใดนั้น จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือในลักษณะของจริยธรรม หรือจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนที่กำหนดขึ้นเป็นพิเศษนอกเหนือจากจริยธรรมของข้าราชการตำรวจโดยทั่วไป ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 79 ได้บัญญัติให้รัฐพัฒนาระบบงาน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณธรรม และจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ควบคู่ไปกับการปรับปรุงรูปแบบและวิธีการทำงาน และส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ เพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบและเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ แผนปฏิรูประบบบริหารภาครัฐกำหนดให้มีการรณรงค์และส่งเสริมค่านิยมสร้างสรรค์และจรรยาบรรณวิชาชีพของเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งหลักการของระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ยุติธรรม โปร่งใสและความมีส่วนร่วม เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน สำนักงานตำรวจแห่งชาติเห็นเป็นการสมควรปรับปรุง พัฒนาจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนให้เป็นมาตรฐานเหมาะสมสอดคล้องกับปัจจัยต่างๆ และมีความชัดเจน บังเกิดผลในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมยิ่งขึ้นโดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากกระบวนการประชาสังคม จึงสมควรแก้ไขระเบียบในเรื่องนี้เสียใหม่เพื่อเป็นหลักเกณฑ์ในการประพฤติปฏิบัติของพนักงานสอบสวนควบคู่ไปกับอุดมคติของตำรวจ เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนและสังคมส่วนรวม จรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนไว้ดังต่อไปนี้

---

[4] ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 8 การสอบสวน บทที่ 17 จรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน ข้อ 208, ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วย จรรยาบรรณของพนักงานสอบสวน พ.ศ. 2544

ข้อ 1 พนักงานสอบสวนต้องเคารพในสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

แนวทางปฏิบัติ

- ต้องศึกษาทำความเข้าใจกฎหมายและบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ถึงสิทธิและเสรีภาพของ ประชาชนอย่างถ่องแท้

- ต้องแจ้งสิทธิตามกฎหมายให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ

- ปลูกจิตสำนักของพนักงานสอบสวนให้ตระหนักในหน้าที่ ต้องเคารพในสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญโดยผู้บังคับบัญชาให้การอบรมเป็นประจำ

- ให้พนักงานสอบสวนมีบทบาทในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ในเรื่องสิทธิตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

ข้อ 2 พนักงานสอบสวนต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริตและยึดมั่นในศีลธรรม

แนวทางปฏิบัติ

- การปฏิบัติหน้าที่ต้องอยู่บนพื้นฐานของความสุจริต ตรงไปตรงมา ไม่มุ่งหวังหรือแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้จากการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะด้วยการเรียกร้อง แสดงท่าทีหรือกิริยาอาการอื่นใด และสามารถตรวจสอบได้

- ไม่พยายามหลีกเลี่ยงหรือแสวงหาช่องว่างของกฎหมายเพื่อกระทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง

- มีจิตสำนักในการปฏิบัติงานในกรอบของศีลธรรมตามหลักศาสนา

ข้อ 3 พนักงานสอบสวนต้องอำนวยความยุติธรรมด้วยความรวดเร็วต่อเนื่อง โปร่งใส และเป็นธรรมโดยปราศจากอคติ

แนวทางปฏิบัติ

- ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง ไม่เข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

- ให้บริการแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ตามลำดับขั้นตอนภายในระยะเวลาที่กำหนด

- ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยความเต็มใจ

ข้อ 4 พนักงานสอบสวนต้องกล้ายืนหยัดกระทำในสิ่งที่ถูกต้อง

<u>แนวทางปฏิบัติ</u>

- ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยยึดมั่นในความถูกต้อง ดีงาม และชอบธรรม
- ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักวิชาและจรรยาวิชาชีพ
- ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เกรงกลัวต่ออิทธิพลใดๆ

ข้อ 5 พนักงานสอบสวนพึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะ อุตสาหะ เสียสละ และอดทน เพื่อประโยชน์แห่งการอำนวยความยุติธรรม

<u>แนวทางปฏิบัติ</u>

- ปฏิบัติงานในหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบและอุทิศตนทุ่มเทสติปัญญาความรู้ความคิดที่มีอยู่ให้กับงานอย่างเต็มที่
- ปฏิบัติงานในหน้าที่โดยมีจิตสำนักและหลักการตามกฎหมายเพื่อประโยชน์แห่งการอำนวยความ ยุติธรรม
- ปลูกฝังจิตสำนึกพนักงานสอบสวนในเรื่องการเสียสละ อดทนและความรับผิดชอบในหน้าที่

ข้อ 6 พนักงานสอบสวนพึงมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความสุภาพอ่อนโยน มีไมตรี และเต็มใจ ให้บริการประชาชน

<u>แนวทางปฏิบัติ</u>

- พนักงานสอบปฏิบัติหน้าที่และให้บริการประชาชนด้วยความเป็นธรรม เอื้อเฟื้อมีน้ำใจและใช้กิริยาวาจาที่สุภาพ อ่อนโยน โดยมีจิตสำนึกการให้บริการประชาชน
- เต็มใจแนะนำ ช่วยเหลือในการบริการประชาชนเสมือนญาติ

ข้อ 7 พนักงานสอบสวนพึงหมั่นศึกษาหาความรู้ และพัฒนาตนเองตลอดเวลา

<u>แนวทางปฏิบัติ</u>

- ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม พัฒนาตนให้มีความรู้ความชำนาญทันต่อเหตุการณ์
- ขยันหมั่นเพียร ทำความเข้าใจต่อกฎหมายและระเบียบปฏิบัติและนำไปยึดถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด

- มีความริเริ่ม สร้างสรรค์ พัฒนาการปฏิบัติงานให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา

ข้อ 8 พนักงานสอบสวนพึงสำนึกและยึดมั่นในวิชาชีพการสอบสวน มีความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีและวิชาชีพของตนเอง

<u>แนวทางปฏิบัติ</u>

- ดำรงตนให้เหมาะสมกับการเป็นข้าราชการในกระบวนการยุติธรรม ด้วยการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ อย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี มีหลักการ มีคุณธรรม เป็นที่ยอมรับนับถือของประชาชน

- ปฏิบัติหน้าที่ในวิชาชีพการสอบสวนด้วยความมั่นคงและความภาคภูมิใจในเกียรติคุณและศักดิ์ศรีของความเป็นพนักงานสอบสวน

- ปฏิบัติงานด้วยจิตวิญญาณของพนักงานสอบสวนให้เป็นที่เชื่อถือและศรัทธาของประชาชน

4.1.1.13 แนวปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

เนื่องจากได้มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เพื่อรองรับสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครองการปฏิบัติที่เหมาะสม โดยมาตรา 6 ได้กำหนดให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติกำหนดระเบียบในการแจ้งและวิธีการที่เจ้าพนักงานตำรวจจะให้ความคุ้มครองแก่พยานตามคำขอและการสิ้นสุดลงซึ่งการคุ้มครองพยาน เพื่อให้การคุ้มครองพยานในคดีอาญาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงวางระเบียบกำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา[5] ไว้ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1) การให้ความคุ้มครองพยาน หมายความถึง การคุ้มครองรักษาความปลอดภัยแก่พยานมิให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียงทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยานรวมทั้งบุคคลตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

---

[5] ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วย กำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548

2) การให้ความคุ้มครองความปลอดภัยให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) จัดเจ้าหน้าที่ตำรวจไปให้ความปลอดภัยแก่พยาน

(2) การจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย

(3) การปกปิดมิให้มีการเปิดเผยถึงการคุ้มครองพยาน รวมทั้งชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ตามความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานและลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องได้รับความยินยอมจากพยาน หรือบุคคลตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เป็นหนังสือลงลายมือชื่อเป็นสำคัญ

3) พยานที่จะได้รับความคุ้มครองให้ได้รับความปลอดภัยตามระเบียบนี้ หมายถึงพยานบุคคลซึ่งจะมาให้ หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาลในการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งผู้ชำนาญการพิเศษและบุคคลตามมาตรา 7 แห่ง พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 แต่มิให้หมายความรวมถึงจำเลยที่อ้างตนเป็นพยาน

4) ในการร้องขอให้มีการให้ความคุ้มครองแก่พยานหรือบุคคลตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นผู้เยาว์ จะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลดังต่อไปนี้

- บิดาและมารดา
- บิดาหรือมารดา ในกรณีที่มารดาหรือบิดาตายหรือไม่อยู่ในสภาพหรือฐานะที่อาจให้ความยินยอม หรือโดยพฤติการณ์ไม่อาจขอความยินยอมจากบิดาหรือมารดาคนหนึ่งคนใดได้

5) คำร้องขอรับการคุ้มครองพยานให้ทำเป็นหนังสือตามแบบที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติกำหนด

ในกรณีที่พยานร้องขอรับการคุ้มครองด้วยวาจา ให้เจ้าหน้าที่จัดทำคำร้องให้พยานลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน

6) การยกเลิกให้ความคุ้มครองพยานการคุ้มครองพยานสิ้นสุดลงเมื่อมีเหตุอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

- เมื่อพยานถึงแก่ความตาย
- พยานร้องขอ หรือไม่ให้ความยินยอมหลังจากที่ได้รับความคุ้มครองแล้ว

- พยานไม่ให้ความร่วมมือในการคุ้มครอง ซึ่งอาจเป็นสาเหตุทำให้พยานไม่ได้รับความปลอดภัยได้

- พฤติการณ์เกี่ยวกับความปลอดภัยของพยานเปลี่ยนแปลงไป เช่น ผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา หรือจำเลยในคดีอาญาซึ่งพยานต้องไปให้ถ้อยคำถึงแก่ความตาย หรือมีการนำสืบพยานในชั้นศาลเสร็จสิ้นแล้ว เป็นต้น

- พยานไม่ยอมให้การเป็นพยานโดยไม่มีเหตุอันควร

- เมื่อมีหลักฐานแน่ชัดว่าพยานได้ให้การอันเป็นเท็จ

4.1.2 การปฏิบัติต่อพยานในชั้นพนักงานอัยการ

ขั้นตอนในการดำเนินคดีตามกระบวนการยุติธรรมภายหลังการดำเนินการสอบสวนของพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนจะเสนอสำนวนการสอบสวนต่อพนักงานอัยการ ซึ่งจะเป็นผู้วินิจฉัยว่าพยานหลักฐานการสอบสวนพียงพอที่จะพิสูจน์ให้รับฟังได้โดยปราศจากข้อสงสัยหรือไม่ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดตามข้อกล่าวหา หากเห็นว่าเพียงพอ พนักงานอัยการก็จะสั่งฟ้อง หากเห็นว่าไม่เพียงพอก็จะสั่งไม่ฟ้อง หรือหากเห็นว่าการสอบสวนยังไม่สิ้นกระแสความก็จะสั่งให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนเพิ่มเติมในประเด็นที่กำหนดให้จนกว่าจะเพียงพอที่จะวินิจฉัยได้ว่าจะสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้อง เมื่อสั่งฟ้องแล้วก็จะติดตามการดำเนินคดีในศาลและเมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้วหากเห็นว่าคำพิพากษาไม่ถูกต้องไม่เหมาะสมก็จะอุทธรณ์ฎีกาต่อไปจนถึงที่สุด ดังนั้น พนักงานอัยการจึงเป็นองค์กรตรวจสอบถ่วงดุลและคานอำนาจการใช้ดุลพินิจทั้งของพนักงานสอบสวนและศาลเพื่อให้เป็นไปอย่างถูกต้องชอบธรรม

นอกเหนือจากอำนาจหน้าที่ในการสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องผู้ต้องหาแล้ว พนักงานอัยการยังมีหน้าที่ในการมีส่วนร่วมสอบสวนคดีที่ผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายหรือพยานเป็นเด็กอายุไม่เกิน 18 ปี ซึ่งอัยการจะเข้าไปมีส่วนในการอำนวยความยุติธรรมตั้งแต่ในชั้นสอบสวน โดยจะเข้าสอบปากคำผู้ต้องหา สอบปากคำพยาน ผู้เสียหายและการให้พยานเด็กทำการชี้ตัวผู้ต้องหาด้วย ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองให้เยาวชนผู้นั้นได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมแก่วัย

อย่างไรก็ตาม จากสถิติการดำเนินคดีอาญาของสำนักงานอัยการสูงสุดในปี พ.ศ. 2534 และพ.ศ. 2535 ปรากฏว่ามีคดีร้อยละ 20 ที่ไม่มีประจักษ์พยานไปชี้ตัวจำเลยในชั้นศาลเป็นเหตุให้ศาลยกฟ้องโจทก์ ดังนั้น สำนักงานอัยการสูงสุดได้ตระหนักถึงปัญหาเรื่องนี้จึงกำหนดมาตรการเพื่ออำนวยความสะดวกแก่พยานไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ.2538 2 ประการ คือ

ก. ปรับปรุงวิธีการส่งหมายเรียกพยานโดยนำวิธีการอื่น ๆ เข้ามาเสริมวิธีการส่งหมาย เช่น ส่งทางไปรษณีย์ หรือขอความร่วมมือจากฝ่ายปกครอง ฯลฯ เป็นต้น

ข. อำนวยความสะดวกในเรื่องการเบิกจ่ายค่าพาหนะและค่าตอบแทนพยานตลอดจนการให้ความปลอดภัยพยาน ตามระเบียบว่าด้วยการดำเนินคดีอาญา พ.ศ.2528 ข้อ 78

นอกจากนี้ ตามระเบียบงานคดีของสำนักงานอัยการสูงสุด ข้อ 77. กำหนดว่า "พนักงานอัยการพึงเห็นความสำคัญและระลึกถึงหน้าที่ของพยานที่ต้องมาศาลต้องให้การ และต้องสาบานหรือปฏิญาณตน ในกรณีที่พยานมีหน้าที่ต้องสาบานหรือปฏิญาณตนให้พนักงานอัยการเอาใจใส่ดูแลว่าก่อนเบิกความพยานได้สาบานหรือปฏิญาณตนแล้ว" และ ข้อ 78. กำหนดว่า "พนักงานอัยการพึงปฏิบัติโดยสุภาพต่อพยานและระลึกถึงสิทธิของพยานที่จะให้การได้โดยปราศจากการถูกขัดขวางสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครอง และสิทธิที่จะได้รับค่าพาหนะและเบี้ยเลี้ยง ..."

ต่อมาในปี พ.ศ. 2547 ได้มีการแก้ไขระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ โดยกำหนดแนวทางการปฏิบัติต่อพยานไว้ในส่วนที่ 3 การดำเนินคดีชั้นพิจารณาโดยทั่วไป[6] ซึ่งมีเนื้อหาสาระดังนี้

ข้อ 106 (การติดตามพยานมาเบิกความ)

พนักงานอัยการต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบในการติดตามพยานมาเบิกความต่อศาล ไม่ควรจะปัดความรับผิดชอบให้หน่วยงานอื่น วิธีการใดๆ ที่ถูกต้องชอบธรรมในอันที่จะติดตามพยานมาเบิกความให้พึงกระทำ เช่น การติดตามผลการส่งหมายเรียกพยานอย่างจริงจัง การกำชับพนักงานสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนให้ติดตามหรือนำพยานมาศาล การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในท้องถิ่น การติดต่อกับบุคคลอื่นที่รู้ที่อยู่พยาน การติดต่อกับพยานโดยตรงทางไปรษณีย์หรือทางโทรศัพท์ เป็นต้น

ข้อ 107 (การให้ความสำคัญแก่พยาน)

พนักงานอัยการต้องให้ความสำคัญและระลึกถึงหน้าที่ของพยานที่ต้องมาศาล ต้องให้การ และต้องสาบานหรือปฏิญาณตน

---

[6] ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการดำเนินคดีอาญาของพนักงานอัยการ พ.ศ. 2547 ส่วนที่ 3 การดำเนินคดีชั้นพิจารณาโดยทั่วไป

ในกรณีที่พยานมีหน้าที่ต้องสาบานหรือปฏิญาณตน ให้พนักงานอัยการเอาใจใส่ดูแลว่าก่อนเบิกความพยานได้สาบานหรือปฏิญาณตนแล้ว

หากพนักงานอัยการนำเด็ก หรือเยาวชนเข้าเบิกความเป็นพยานต่อศาล ให้พนักงานอัยการดำเนินการเตรียมความพร้อมให้กับพยานนั้นเท่าที่สามารถทำได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พยานมีความคุ้นเคยกับสภาพห้องพิจารณา บุคคลและกระบวนการที่เกี่ยวข้อง และให้พยานมีความเข้าใจว่าการดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมนั้นดำเนินไปเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้นั้นได้รับการศึกษา ฝึกอบรม ช่วยเหลือและสงเคราะห์ให้กลับไปอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

ข้อ 108 (การปฏิบัติต่อพยาน)

พนักงานอัยการพึงปฏิบัติโดยสุภาพต่อพยาน และต้องระลึกถึงสิทธิของพยานที่จะให้การได้โดยปราศจากการถูกขัดขวาง สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครอง สิทธิที่จะได้รับค่าพาหนะและเบี้ยเลี้ยง และพนักงานอัยการต้องอำนวยความสะดวกแก่พยานให้ได้รับสิทธิดังกล่าวอย่างดีที่สุด

ข้อ 109 (การสืบพยานและการใช้คำถามกับพยานที่เป็นเด็กและเยาวชน)

การสืบพยานที่เป็นเด็กและเยาวชน เมื่อพนักงานอัยการพิจารณาจากสติปัญญา อารมณ์ และผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจที่พยานได้รับจากการกระทำความผิดมาแล้ว เห็นว่าพยานควรเบิกความต่อหน้าเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องเท่านั้น หรือการปรากฏตัวของจำเลย หรือบุคคลบางคนอาจเป็นอุปสรรคต่อการเบิกความของพยาน ให้พนักงานอัยการแถลงต่อศาล ขอให้บุคคลซึ่งเห็นว่าไม่ควรอยู่ต่อหน้าพยานออกไปนอกห้องพิจารณา หรือแถลงถึงอุปสรรคดังกล่าว เพื่อให้ศาลพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร

ในการสืบพยาน ให้พนักงานอัยการใช้คำถามที่เข้าใจง่ายสำหรับพยานที่เป็นเด็กและเยาวชน และให้ทดสอบอยู่เสมอว่าพยานเข้าใจคำถามถูกต้องหรือไม่ นอกจากนี้ให้หลีกเลี่ยงการใช้คำถาม ที่อาจก่อให้เกิดความสับสน เข้าใจยาก หรืออาจทำร้ายจิตใจของพยาน

ข้อ 110 (การสืบพยานผู้ชำนาญการพิเศษ)

โดยที่พยานผู้ชำนาญการพิเศษ เป็นบุคคลที่จะต้องให้การต่อศาลเกี่ยวกับความเห็นในทางวิชาการ พนักงานอัยการควรซักถามให้พยานได้ให้การถึงความรู้ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ของพยานผู้นั้นด้วย

ในการซักถามพยานผู้ชำนาญการพิเศษนั้น ต้องซักถามให้ได้ความว่ามีความชำนาญพิเศษในการใด ๆ เช่น ในทางวิทยาศาสตร์ ศิลปะ ฝีมือ พาณิชยการ การแพทย์ หรือกฎหมายต่างประเทศ และความเห็นของเขานั้นมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดีในบางกรณี เช่น การตรวจสอบพิมพ์ลายนิ้วมือ พนักงานอัยการควรซักถาม เพื่อให้พยานมีโอกาสเบิกความให้ความกระจ่างต่อศาลว่า ตามหลักวิชาจะไม่มีการผิดพลาดได้เลย

4.1.3 การปฏิบัติต่อพยานในชั้นพิจารณาคดีของศาล

ศาลยุติธรรมเป็นหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมมีหน้าที่ดำเนินการดูแลและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ในปัจจุบันศาลได้ใช้ความพยายามอย่างยิ่งที่จะให้ความสำคัญในการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานที่มาเบิกความต่อศาลมาโดยตลอด โดยจะเห็นได้จากประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการ ข้อ 23 ซึ่งกำหนดว่า. “ผู้พิพากษาจักต้องสอดส่องดูแลให้คู่ความ ทนายความ พยานและประชาชนที่มาศาลได้รับความเป็นธรรม ความสะดวกและการปฏิบัติที่มีอัธยาศัย” และในปี พ.ศ. 2548 ศาลยุติธรรมได้ออกระเบียบเพื่อกำหนดแนวทางในการปฏิบัติต่อพยาน [7] ไว้ โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

หลักการเหตุผล

โดยที่การพิจารณาพิพากษาอรรถคดี จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่จะมาเป็นพยาน เพื่อให้การแสวงหาข้อเท็จจริงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 244 บัญญัติให้บุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญามีสิทธิได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมจากรัฐ

แนวทางในการปฏิบัติต่อพยาน

ข้อ 3 ในการดำเนินการต่างๆ ของศาล ผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ศาลพึงให้เกียรติแก่พยาน เช่น ตรงต่อเวลา ใช้วาจาสุภาพและปฏิบัติต่อพยานอย่างมีอัธยาศัยไมตรี ไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และคำนึงถึงวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่นประกอบด้วย

ข้อ 4 ให้ศาลชั้นต้นประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานอัยการและสถานีตำรวจที่อยู่ในเขตอำนาจ เพื่อให้หน่วยงานเหล่านั้นจัดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรงในการ

[7] ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวทางในการปฏิบัติต่อพยาน พ.ศ. 2548

จัดส่งหมายเรียกพยาน แจ้งผลการส่งหมายและติดตามพยานมาศาล รวมทั้งการประสานงานแก้ไขเหตุขัดข้องต่าง ๆ เพื่อให้พยานมาเบิกความต่อศาลตามกำหนดนัด

ข้อ 5 ศาลชั้นต้นพึงขอความร่วมมือให้พนักงานสอบสวนที่อยู่ในเขตอำนาจแจ้งให้พยานในชั้นสอบสวนทราบถึงสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยและค่าตอบแทนเมื่อมาเบิกความต่อศาล

ข้อ 6 ในคดีอาญา เมื่อพยานหรือผู้ที่จะให้ข้อเท็จจริงในฐานะพยานคัดค้านการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ด้วยเกรงว่าจะได้รับภัยอันตรายหรือความเสียหายอันเนื่องมาแต่การปล่อยชั่วคราวนั้น ศาลต้องพิจารณาข้อคัดค้านดังกล่าวประกอบด้วยและไม่ว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นประการใด ให้แจ้งคำสั่งดังกล่าวให้พยานทราบโดยเร็ว

ข้อ 7 ก่อนหรือหลังจากที่พยานเบิกความต่อศาล ถ้าพยานได้แจ้งขอความช่วยเหลือหรือขอทราบข้อมูลเกี่ยวกับการมาเบิกความเป็นพยาน ให้เจ้าหน้าที่ศาลรีบดำเนินการให้ตามสมควรแก่กรณี

ข้อ 8 ศาลชั้นต้นควรจัดให้มีที่พักสำหรับพยานในระหว่างรอเข้าเบิกความต่อศาลตลอดจนการอำนวยความสะดวกประการอื่นตามสมควร เช่น จัดสถานที่จอดรถให้ เป็นต้น

ข้อ 9 เมื่อพยานมาถึงศาลในวันนัดสืบพยาน ให้เจ้าหน้าที่ศาลแจ้งให้พยานทราบถึงหมายเลขห้องพิจารณาคดีและที่พักสำหรับพยาน ถ้าพยานมีผู้ติดตามและขอให้บุคคลดังกล่าวอยู่ด้วย ในระหว่างนั้นหรือขณะเบิกความ ก็ให้อำนวยความสะดวกแก่ผู้ติดตามนั้นตามควรแก่กรณี ก่อนเข้าเบิกความต่อศาล ให้เจ้าหน้าที่ศาลแจ้งให้พยานทราบถึงสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ของพยาน ตลอดจนให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติตนในการเบิกความต่อศาลและวิธีการขอรับค่าตอบแทน ภายหลังเบิกความเสร็จ

ข้อ 10 ให้ศาลชั้นต้นจัดตั้งศูนย์ประสานงานพยานเพื่อทำหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับพยาน การให้ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งการประสานงานอย่างอื่นที่จำเป็น เพื่อให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกแก่พยานในการมาเบิกความต่อศาล

ข้อ 11 ให้ศูนย์ประสานงานพยานรวบรวมข้อมูลพยานบุคคลที่ศาลได้ออกหมายเรียกโดยให้มีชื่อที่อยู่ และหมายเลขโทรศัพท์หรือช่องทางอื่นที่สามารถติดต่อพยานได้โดยสะดวกเพื่อประโยชน์ในการ ติดต่อประสานงานกับคู่ความและพยาน รวมทั้งรวบรวมข้อมูล

ของบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดี เช่น นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ผู้ชำนาญการพิเศษ และล่าม เป็นต้น

ข้อ 12 ให้ศูนย์ประสานงานพยานขอความร่วมมือไปยังพยานและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดีตามข้อ 11 ขอให้แจ้งให้ศาลทราบทันทีที่ข้อมูลที่ให้ไว้ของบุคคลดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไป โดยอธิบายให้เห็นถึงความสำคัญที่ต้องขอความร่วมมือดังกล่าวให้ทราบด้วย

ข้อ 13 ในกรณีที่มีการออกหมายเรียกพยานนั้น ควรแจ้งเรื่องที่ประสงค์จะให้พยานเบิกความ และถ้าศาลเห็นว่ามีความจำเป็น ศาลอาจสั่งให้ระบุข้อที่พยานจะถูกซักถามไว้ด้วยก็ได้

ข้อ 14 ให้ศาลกำชับให้มีการขอและจัดส่งหมายเรียกให้แก่พยานโดยเร็วที่สุด เพื่อให้พยานมีเวลาเพียงพอในการเตรียมตัวมาเบิกความต่อศาล และให้ผู้ส่งรีบรายงานผลการส่งหมายให้ศาลทราบ

ข้อ 15 การกำหนดเวลานัดสืบพยานบุคคล ควรกำหนดให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการปฏิบัติงานหรือการดำรงสถานะของพยานนั้นประกอบด้วย เช่น แพทย์โดยปกติจะต้องทำหน้าที่รักษาผู้ป่วยในช่วงเช้า หรือพระภิกษุจะต้องฉันภัตตาหารก่อนเที่ยงวัน เป็นต้น

ข้อ 16 ในการจัดส่งหมายเรียก ให้แนบข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ตั้งของศาล รวมทั้งคำแนะนำเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ของพยานและหมายเลขโทรศัพท์หรือโทรสารของศูนย์ประสานงานพยาน เพื่อประโยชน์แก่พยานในการติดต่อกับศาลหรือขอทราบข้อมูลเพิ่มเติม พร้อมทั้งแจ้งขอบคุณไปยังพยานที่จะมาเบิกความต่อศาล

ข้อ 17 ภายหลังจากที่ได้แจ้งวันนัดสืบพยานให้ทราบแล้ว หากมีการเปลี่ยนแปลงวันนัดสืบพยานหรือพยานไม่จำต้องมาเบิกความต่อศาลอีกต่อไป ให้รีบแจ้งให้พยานทราบถึงกำหนดนัดใหม่หรือการที่ไม่ต้องมาศาลนั้นโดยเร็ว

ข้อ 18 แม้พยานได้รับหมายเรียกของศาลแล้ว ควรจัดให้มีการประสานงานกับพยานนั้นเป็นระยะ ๆ เพื่อทราบถึงความพร้อมของพยานที่จะมาเบิกความและควรแจ้งยืนยันวันนัดสืบพยานให้พยานทราบอีกครั้งหนึ่งก่อนถึงกำหนดนัดสืบพยาน การประสานงานตามวรรคหนึ่งอาจทำโดยทางไปรษณีย์ โทรศัพท์ โทรสาร หรือสื่อเทคโนโลยี สารสนเทศประเภทอื่น

ข้อ 19 ในการกำหนดวันนัดสืบพยาน ศาลควรสอบถามคู่ความถึงช่วงเวลาที่พยานสะดวกจะมาเบิกความ รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเป็นอุปสรรคแก่พยานในการมาเบิกความต่อศาล ถ้ามีความจำเป็นต้องใช้ล่าม นักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ช่วยเหลือในการสืบพยาน ก็ให้รีบดำเนินการเสียแต่เนิ่น ๆ

ข้อ 20 ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการสืบพยานไว้ล่วงหน้า พยานที่เป็นเด็กหรือเยาวชนอายุไม่เกิน 14 ปี หรือเป็นผู้เสียหายในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือเจ็บป่วยร้ายแรง หรือมีความบกพร่องทางจิตใจหรือในการจดจำ หรือมีความรู้สึกหวาดกลัวผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งหรือเป็นผู้ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งหากรอจนถึงวันนัดสืบพยาน พยานอาจหลงลืมหรือยากแก่การติดตามให้มาศาล ศาลพึงใช้ดุลพินิจให้สืบพยานเหล่านี้ไว้ล่วงหน้าก่อนถึงวันนัดสืบพยาน

ในกรณีที่พยานเป็นเด็กหรือเยาวชนอายุไม่เกิน 18 ปี ซึ่งการซักถามพยานจะต้องทำผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่ศาลควรจัดให้พยานเหล่านั้นพบกับบุคคลดังกล่าวก่อนเข้าเบิกความต่อศาล

ข้อ 21 การจัดเวลาให้พยานเบิกความควรพิจารณาให้เหมาะสมแก่สุขภาพและวัยของพยานด้วยเพื่อไม่ให้เกิดการเหนื่อยล้าเกินสมควร

ข้อ 22 เว้นแต่จะมีกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับของศาลยุติธรรมกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นห้ามมิให้คู่ความหรือบุคคลที่มิได้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีทำการบันทึก ถ่ายภาพ หรือถ่ายทอดภาพและเสียงของพยานในขณะเบิกความหรือภายในบริเวณศาล

ข้อ 23 ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถามพยานด้วยคำถามที่อาจทำให้พยานต้องถูกดำเนินคดีอาญาให้ศาลเตือนพยานว่าพยานมีสิทธิไม่ตอบคำถามนั้น หรือในกรณีที่คู่ความใช้คำถามที่มีลักษณะเป็นการข่มขู่ ดูหมิ่น หมิ่นประมาท หรือเสียดสีพยาน ศาลควรมีคำสั่งให้ระงับการใช้คำถามเช่นว่านั้นเสีย

ข้อ 24 ในกรณีที่พยานมีสิทธิได้รับค่าตอบแทน ให้ศาลสั่งจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พยานตามระเบียบทันทีที่พยานเบิกความเสร็จและให้เจ้าหน้าที่ศาลดำเนินการเบิกจ่ายค่าตอบแทนดังกล่าวให้แก่พยานโดยเร็ว

ข้อ 25 ให้สำนักงานศาลยุติธรรมจัดสรรงบประมาณแก่ศาลชั้นต้นให้เพียงพอต่อการดำเนินการตามระเบียบนี้ และในกรณีมีความจำเป็นต้องมีวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใดในทาง

ธุรการเพื่อให้การปฏิบัติตามระเบียบนี้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย ให้เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นผู้กำหนดวิธีการนั้น

การกำหนดค่าตอบแทนการเป็นพยานในชั้นศาล

การจ่ายค่าตอบแทนแก่พยานในคดีอาญาตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547 นั้น พยานจะได้รับค่าตอบแทนเมื่อได้ให้ข้อเท็จจริงหรือเบิกความต่อศาลแล้ว จึงจะมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรตามอัตราที่กำหนด ดังนี้

ในกรณีที่พยานมีที่พักอาศัยอยู่ในเขตจังหวัดที่มาให้ข้อเท็จจริงยังที่ทำการพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาล ได้รับค่าตอบแทนครั้งละ 200 บาท

ในกรณีที่พยานผู้ที่มีที่พักอาศัยอยู่นอกเขตจังหวัดที่เดินทางมาให้ข้อเท็จจริงยังที่ทำการของพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวน พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา หรือศาล ได้รับค่าตอบแทนครั้งละ 500 บาท

เจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับคดี เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้จับกุม พนักงานสอบสวน หรือข้าราชการอื่น ๆ เมื่อได้เบิกความต่อศาลในฐานะพยานโจทก์ในคดีอาญาความผิดต่อแผ่นดินหรือในคดีอาญาความผิดต่อส่วนตัวซึ่งพนักงาน อัยการเป็นโจทก์แล้ว เจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวย่อมมีสิทธิได้รับค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรตามที่กฎหมายบัญญัติ

อัตราค่าตอบแทนจำนวน 200 และ 500 บาท ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมดังกล่าวกำหนดจากระยะการเดินทางโดยถือเอาที่อยู่ของพยานเป็นเกณฑ์นั้น มิได้มีเจตนารมณ์ให้จ่ายเป็นค่าพาหนะ เพียงแต่อาศัยระยะทางมาเป็นตัวกำหนดค่าใช้จ่ายเท่านั้น ดังนั้น พยานในคดีอาญาดังต่อไปนี้จึงอยู่ในดุลพินิจของศาลที่จะมีคำสั่งให้มีการจ่ายค่าตอบแทนหรือไม่ก็ได้

(1) พยานโจทก์ เฉพาะคดีความผิดต่อส่วนตัวซึ่งผู้เสียหายเป็นโจทก์

(2) พยานจำเลย ทั้งในคดีความผิดต่อส่วนตัวและคดีความผิดต่อแผ่นดิน ไม่ว่าผู้เสียหายหรือพนักงานอัยการเป็นโจทก์

4.1.4 การปฏิบัติต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในการคุ้มครองความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยของหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน

ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 ซึ่งได้ทำการศึกษามาแล้วในบทที่ 2 นั้น ได้แบ่งมาตรการของการคุ้มครองพยานในคดีอาญาออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน คือกรณีที่พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย พนักงานผู้มีอำนาจสืบสานสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วแต่กรณี อาจจัดให้พยานอยู่ในความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร หรือตามที่พยานหรือบุคคลซึ่งประโยชน์เกี่ยวข้องได้ร้องขอ และในกรณีจำเป็นบุคคลดังกล่าวจะขอให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยานได้ตามความจำเป็น โดยได้รับความยินยอมจากพยาน ด้วยการคุ้มครองให้พยานได้รับความปลอดภัย ได้แก่ การจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย การปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ตามคามเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานในลักษณะของคดีอาญา

มาตรการดังกล่าวมิใช่คุ้มครองเฉพาะผู้ที่เป็นพยานเท่านั้น ยังให้ความคุ้มครองบุคคลที่พยานร้องขอซึ่งรวมไปถึงสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยานแล้วอาจไม่ได้รับความปลอดภัย

ปัจจุบันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานได้กำหนดแนวทางในการให้ความคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ตามระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วย กำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ได้กำหนดว่าการให้ความคุ้มครองพยาน หมายความถึง การคุ้มครองรักษาความปลอดภัยแก่พยานมิให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียงทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยานรวมทั้งบุคคลตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 โดยได้กำหนดแนวทางการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยของพยานให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) จัดเจ้าหน้าที่ตำรวจไปให้ความปลอดภัยแก่พยาน

(2) การจัดให้พยานอยู่ในสถานที่ที่ปลอดภัย

(3) การปกปิดมิให้มีการเปิดเผยถึงการคุ้มครองพยาน รวมทั้งชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ตามความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานและลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้การปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องต้องได้รับความยินยอมจากพยานหรือบุคคลตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เป็นหนังสือลงลายมือชื่อเป็นสำคัญ

ตามข้อ 9 ของระเบียบดังกล่าวข้างต้นได้กำหนดให้ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ รักษาการตามระเบียบดังกล่าว และให้มีอำนาจในการออกคำสั่ง หรือแนวทางปฏิบัติเพื่อการดำเนินการตามระเบียบดังกล่าว ดังนั้น เพื่อให้การปฏิบัติตามระเบียบเป็นไปด้วยความถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติจึงได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติในการคุมครองพยานในคดีอาญาตามมาตรการทั่วไป[8] ไว้ดังต่อไปนี้

แนวทางการปฏิบัติในการคุมครองพยานในคดีอาญาตามมาตรการทั่วไป (ซึ่งตามมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 คือมาตรการที่ใช้ในการคุ้มครองพยานในกรณีที่พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย) มีรายละเอียดดังนี้

1. คดีอาญาที่พยานน่าจะไม่ได้รับความปลอดภัย ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจจะให้ความคุ้มครองได้แก่

1.1 คดีอาญาที่มีอัตราโทษอย่างต่ำจำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป

1.2 คดีอาญาที่มีอัตราโทษอย่างต่ำจำคุกตั้งแต่สามปีขึ้นไป และผู้กระทำความผิดหรือผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดหรือผู้ต้องสงสัยเป็นผู้มีอิทธิพลเกี่ยวกับคดีอาญา 15 ประเภท ดังต่อไปนี้

1) กลุ่มผู้มีอิทธิพลเรียกรับผลประโยชน์จากโรงงาน ร้านค้า สถานบริการหรือสถานประกอบการต่าง ๆ

2) กลุ่มผู้มีอิทธิพลลักลอบจัดให้มีบ่อนการพนัน จัดให้มีการพนันทายผลฟุตบอล หวยใต้ดิน หวยหุ้น จับยี่กี ตู้เกมส์ไฟฟ้า

3) กลุ่มผู้มีอิทธิพลในการฮั้วประมูล และขัดขวางการเสนอ/แข่งขันราคาในการประมูลงานของทางราชการ

4) กลุ่มผู้มีอิทธิพลลักลอบนำคนเข้า – ออก และอยู่ในราชอาณาจักรโดยผิดกฎหมาย

---

[8] บันทึกสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 0004.21/2592 ลงวันที่ 19 พฤษภาคม 2548 เรื่อง กำหนดแนวทางปฏิบัติในการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

5) กลุ่มผู้มีอิทธิพลหลอกลวงประชาชนไปทำงานต่างประเทศ

6) กลุ่มผู้มีอิทธิพลรับจ้างทวงหนี้ด้วยการข่มขู่หรือใช้กำลัง

7) กลุ่มผู้มีอิทธิพลลักลอบค้าอาวุธ

8) กลุ่มผู้มีอิทธิพลบุกรุกที่สาธารณะหรือทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

9) กลุ่มผู้มีอิทธิพลลักลอบขนสินค้าหนีภาษี น้ำมันเถื่อน น้ำมันปาล์มเถื่อน บุหรี่ สุราเถื่อน และรับเคลียร์การนำเข้าสินค้าผิดกำหมาย

10) กลุ่มผู้มีอิทธิพลมือปืนรับจ้าง

11) กลุ่มผู้มีอิทธิพลเกี่ยวกับยาเสพติด

12) กลุ่มผู้มีอิทธิพลหลอกลวงต้มตุ๋นนักท่องเที่ยว

13) กลุ่มผู้มีอิทธิพลลักลอบหญิงและเด็กบังคับค้าประเวณี โสเภณีเด็ก

14) กลุ่มผู้มีอิทธิพลเรียกรับผลประโยชน์จากคิวรถจักรยานยนต์ และรถยนต์รับจ้างผิดกำหมาย

15) กลุ่มผู้มีอิทธิพลเรียกรับผลประโยชน์จากการเคลียร์หรือคุ้มครองการกระทำผิดบนเส้นทางหลวงหรือทางสาธารณะ

1.3 คดีอาญาที่เห็นว่าพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยและผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเห็นสมควรให้คุ้มครองความปลอดภัย

2. ผู้มีอำนาจอนุมัติการคุ้มครองพยาน

2.1 พยานในคดีอาญาตาม 1.1 และ 1.2 ให้พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนหรือสอบสวนคดีอาญารายงานขออนุมัติตามลำดับชั้นถึงผู้บังคับการ (ผบก.)หรือผู้รักษาราชการแทน เป็นผู้อนุมัติการคุ้มครอง เป็นระยะเวลาไม่เกินเจ็ดวัน สำหรับพยานตาม 1.3 ให้รีบรายงานและขออนุมัติการคุ้มครองพยานต่อผู้บัญชาการ (ผบช.) โดยเร็ว

2.2 หากมีความจำเป็นที่จะคุ้มครองพยานเกินกว่าเจ็ดวัน ให้ผู้บังคับการ (ผบก.) หรือผู้รักษาราชการแทนเป็นผู้อนุมัติไปได้อีกไม่เกินสิบสี่วัน

2.3 หากมีความจำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองเกินกว่า 2.2 ให้ผู้บัญชาการ (ผบช.) หรือผู้รักษาราชการแทน เป็นผู้อนุมัติไปได้ไม่เกินหกสิบวัน หากต้องการให้ความคุ้มครองเกินกว่าหกสิบวันให้ขออนุมัติต่อผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

2.4 ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนเพื่อการคุ้มครองพยานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการขออนุมัติให้ความคุ้มครองต่อผู้มีอำนาจทางโทรศัพท์ โทรสาร หรือเครื่องมือสื่อสารอื่นใดก็ได้

3. เมื่อผู้มีอำนาจอนุมัติการคุ้มครองพยานให้พนักงานผู้รับผิดชอบแจ้งให้ผู้รับการคุ้มครองทราบโดยเร็วและรีบดำเนินการคุ้มครองทันที

4. ผู้มีหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยาน

4.1 ให้หัวหน้าสถานีตำรวจที่รับผิดชอบคดีอาญาที่มีการร้องขอให้ความคุ้มครองจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจไปให้ความคุ้มครอง ณ สถานที่ที่พยานอยู่หรือสถานที่อื่นใดที่เห็นสมควร

หากพยานมีที่อยู่หรือพักอาศัยอยู่นอกเขตพื้นที่รับผิดชอบให้หัวหน้าสถานีตำรวจที่รับผิดชอบในพื้นที่ที่พยานอยู่หรือพักอาศัยจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจไปให้ความคุ้มครองแก่พยานเมื่อมีการร้องขอจากหัวหน้าสถานีตำรวจที่รับผิดชอบในคดีอาญาที่ต้องให้ความคุ้มครองพยาน

ในกรณีจำเป็นหรือพิจารณาแล้วเห็นว่า หากพยานพักอาศัยอยู่ที่พักอาศัยของตนเองอาจไม่ได้รับความปลอดภัย ก็ให้จัดสถานที่ที่ปลอดภัยให้พยานอยู่ก็ได้

4.2 หากกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่เพียงพอในการคุ้มครองพยานให้รายงานเหตุผลและความจำเป็นให้ผู้บังคับการ (ผบก.) ทราบ และให้ผู้บังคับการ (ผบก.) ใช้ดุลพินิจในการจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อคุ้มครองพยานดังกล่าวหรืออาจร้องขอต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อดำเนินการตามข้อ 4.4 ต่อไป

4.3 กรณีหน่วยงานที่ต้องการให้การคุ้มครองพยานไม่ได้เป็นสถานีตำรวจภูธรหรือสถานีตำรวจนครบาล ให้หัวหน้าหน่วยงานพิจารณาจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจภายในหน่วยงานของตนเองไปคุ้มครองพยานหรืออาจดำเนินการตาม 4.1 วรรคสองก็ได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ทางคดีและความผิดที่เกี่ยวข้องเป็นสำคัญ

4.5 ในกรณีที่หน่วยงานอื่นนอกสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติร้องขอให้ตำรวจคุ้มครองพยานให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นผู้พิจารณามอบหมายหน่วยงานตาม 4.1, 4.2 และ 4.3 เป็นหน่วยงานให้ความคุ้มครองพยาน ในกรณีนอกเหนือขีดความสามารถของหน่วยงานดังกล่าวที่จะสามารถให้ความคุ้มครองได้ จะสั่งให้หน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดเป็นหน่วยงานกลางสำหรับทำหน้าที่คุ้มครองพยานก็ได้ ระยะเวลาคุ้มครองพยานให้เป็นไปตาม 2.1, 2.2 และ 2.3

5. ก่อนดำเนินการให้ความคุ้มครองให้พนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ผู้ให้ความคุ้มครองพยานแจ้งแก่พยานหรือบุคคลตามมาตรา 7 ว่าในกรณีเกิดความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน เพราะมีการกระทำผิดอาญาโดยเจตนา เนื่องจากการที่พยานจะมา หรือได้มาเป็นพยาน บุคคลนั้นมีสิทธิได้รับ

ค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควร ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน พ.ศ. ๒๕๔๗

1.2 สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้ออกระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดียาเสพติด พ.ศ.2547 กำหนดแนวทางการให้ความคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป (เฉพาะพยานในคดียาเสพติด) ไว้ดังนี้

1. วิธีการให้ความคุ้มครองพยานหรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานนั้น ให้เจ้าพนักงานปฏิบัติต่อพยานหรือบุคคลนั้นตามความเหมาะสมอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) จัดให้อยู่ในอารักขา

(2) จัดให้อยู่หรือพักอาศัยในสถานที่ที่ปลอดภัย

(2) จัดให้มีการติดต่อ สอบถามความเป็นอยู่ หรือตรวจสถานที่ที่อยู่หรือที่พักอาศัยอย่างสม่ำเสมอ

(4) ดำเนินการอื่นใดตามที่เลขาธิการ ป.ป.ส. เห็นสมควร

2. ในการคุ้มครองพยานหรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ให้เจ้าพนักงานหรือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบดำเนินการด้วยความรอบคอบ ให้เหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานหรือบุคคลดังกล่าว และความสำคัญแห่งคดี ทั้งนี้ เจ้าพนักงานต้องจัดให้มีมาตรการปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานหรือบุคคลดังกล่าวได้ และให้ถือปฏิบัติว่าข้อมูลดังกล่าวเป็นความลับของทางราชการ ในกรณีจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองพยาน เจ้าพนักงานหรือผู้ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบอาจขอให้เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยาน หรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานก็ได้ แล้วรายงานให้เลขาธิการทราบ ทั้งนี้ การขอนั้นให้เป็นไปตามระเบียบที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือหน่วยงานของเจ้าหน้าที่ที่จะขอให้ช่วยกำหนดไว้ [9]

---

[9] ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดียาเสพติด พ.ศ.2547 หมวด 4 ข้อ 15, 16

1.3 กระทรวงกลาโหม

กระทรวงกลาโหมได้ออกระเบียบกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548 กำหนดแนวทางการให้ความคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปในคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร ไว้ดังต่อไปนี้

1. ในกรณีที่พยานในคดีอาญาอาจไม่ได้รับความปลอดภัย พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญาที่อยู่ในอำนาจศาลทหาร พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้อง คดีอาญา ศาลทหาร พยาน หรือบุคคลอื่นใด ซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องอาจขอให้สำนักงาน จัดให้พยานอยู่ในความคุ้มครองตามมาตรการทั่วไปตามความจำเป็นและที่เห็นสมควรทั้งนี้ ต้องได้รับความยินยอมของพยานด้วย

2. ให้นำความในระเบียบดังกล่าว มาใช้บังคับกรณีที่พยานได้ร้องขอให้นำมาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานมาบังคับแก่สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งอาจไม่ได้รับความปลอดภัยจากการที่พยานจะมาให้หรือได้ให้ข้อเท็จจริงต่อพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาหรือศาลทหาร ในการดำเนินคดีอาญาด้วยโดยอนุโลม

3.วิธีให้ความคุ้มครอง ให้ปฏิบัติดังนี้

3.1 จัดส่งพนักงานเจ้าหน้าที่หน่วยงานคุ้มครองพยานไปอารักขา ณ ที่พักอาศัย

3.2 จัดให้อยู่หรือพักอาศัยในสถานที่ปลอดภัย

3.3 จัดให้พักอาศัยในสถานที่ราชการของหน่วยงานคุ้มครองพยาน

3.4 ปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ ภาพหรือข้อมูลอื่น ๆ ที่สามารถระบุตัวได้

3.5 จัดให้มีการติดต่อสอบถามความเป็นอยู่ หรือตรวจสถานที่ที่อยู่หรือที่พักอาศัยอยู่สม่ำเสมอ

3.6 จัดให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติตามเงื่อนไข ในการคุ้มครอง

การดำเนินการข้างต้นอาจดำเนินการอย่างเข้มงวดตลอดเวลาหรือบางครั้งหรือบางเวลาก็ได้ ทั้งนี้ ต้องกระทำด้วยความรอบคอบโดยให้คำนึงถึงความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของผู้รับการคุ้มครอง และลักษณะของคดีอาญาที่เกี่ยวข้องและคณะกรรมการอาจเปลี่ยนแปลงวิธีการให้ความคุ้มครองตามวรรคหนึ่งได้ตามความเหมาะสม

4. การดำเนินการอื่นใดอันเกี่ยวกับมาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานซึ่งในระเบียบดังกล่าวมิได้กำหนดไว้ ให้คณะกรรมการมีอำนาจใช้ดุลพินิจ

ดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการดำเนินการตามมาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยานได้ตามที่เห็นสมควร [10]

1.4 กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้ออกระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยการแจ้ง วิธีการที่เจ้าหน้าที่ให้ความคุ้มครองแก่พยานและการสิ้นสุดซึ่งการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2549 กำหนดแนวทางการให้ความคุ้มครองพยานซึ่งเป็นเด็กหรือเยาวชนที่ถูกส่งตัวมายังสถานพินิจหรือศูนย์ฝึกและอบรมตามมาตรการทั่วไป ไว้ดังต่อไปนี้

1. ในกรณีที่มีข้อสงสัยว่าเด็กหรือเยาวชนอาจไม่ได้รับความปลอดภัย ให้ผู้อำนวยการสั่งให้มีการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนนั้นไว้ก่อน แต่วิธีการคุ้มครองนั้นต้องไม่กระทบต่อสิทธิของเด็กหรือเยาวชน

2. วิธีการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน อาจใช้วิธีหนึ่งวิธีใดดังต่อไปนี้

(1) จัดให้ได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด

(2) จัดให้ย้ายหอนอน

(3) จัดให้ย้ายสถานที่ควบคุมหรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม โดยได้รับความเห็นชอบจากอธิบดี

(4) ดำเนินการอื่นใดให้ได้รับความช่วยเหลือ หรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควรโดยอาจประสานกับหน่วยงานอื่นให้ความคุ้มครอง รวมทั้งอาจประสานกับสำนักงานคุ้มครองพยานเพื่อให้ความช่วยเหลือในสิ่งที่เด็กหรือเยาวชนควรได้รับ

3. หากเด็กหรือเยาวชนผู้รับความคุ้มครองพ้นจากการควบคุมและไม่ประสงค์รับความคุ้มครองอีกต่อไป แต่ผู้อำนวยการพิจารณาแล้วเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจไม่ได้รับความปลอดภัยให้แนะนำเด็กหรือเยาวชนไปขอการคุ้มครองจากพนักงานเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่น

4. ในระหว่างการคุ้มครองหากผู้อำนวยการเห็นว่าวิธีการคุ้มครองที่ใช้อยู่ไม่เหมาะสมอาจมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงได้ [11]

---

[10] ระเบียบกระทรวงกลาโหม ว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548 ข้อ 6,7,8 และ 29

[11] ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ว่าด้วยการแจ้ง วิธีการที่เจ้าหน้าที่ให้ความคุ้มครองแก่พยานและการสิ้นสุดซึ่งการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2549 ข้อ 9,10,11,12 และ 13

2. มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน หากปรากฏแน่ชัดว่ามีเหตุอันควรให้ความคุ้มครองพยานหรือบุคคลอื่นใดเกี่ยวข้อง พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา หรือพนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา อาจยื่นคำร้องต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย เพื่อขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

โดย **"สำนักงานคุ้มครองพยาน"** ซึ่งเป็นหน่วยงานในสังกัดของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกระทรวงยุติธรรม จัดดำเนินการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษด้วยวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใดได้แก่

(1) ย้ายที่อยู่ หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม

(2) จ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรให้แก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของพยานเป็นระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี เว้นแต่มีเหตุจำเป็นอาจขอขยายระยะเวลาครั้งละไม่เกินสามเดือน แต่ไม่เกินสองปี

(3) ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปลี่ยนตัว ชื่อสกุลและหลักฐานทางทะเบียนสามารถระบุตัวพยานรวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยานด้วย

(4) ดำเนินการเพื่อให้มีอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรม หรือดำเนินการใดเพื่อให้พยานสามารถดำรงอาชีพอยู่ได้ตามที่เหมาะสม

(5) ช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ

(6) ดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น

(7) ดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร

การดำเนินการข้างต้น ให้ถือว่าเป็นความลับและห้ามมิให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเปิดเผยข้อมูลนั้นเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเท่านั้น

จากการศึกษาของคณะผู้วิจัย ปรากฏว่าในปัจจุบันยังไม่มีการวางแนวทางที่ชัดเจนเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อพยานในขณะที่พยานอยู่ในความคุ้มครองของเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยตามมาตรการพิเศษ แต่ปรากฏว่าได้มีการวางแนวทางการปฏิบัติตนของพยานที่ได้รับการคุมครองตามมาตรการพิเศษ เพื่อเป็นเงื่อนไขให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมอาจสั่งให้ยุติการคุ้มครองพยานหากพยานไม่ปฏิบัติตามได้ (พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญาฯ มาตรา 12 (2))

ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ พ.ศ. 2448 มีรายละเอียดดังนี้

1. กำหนดคำนิยาม ดังต่อไปนี้

เจ้าหน้าที่" หมายความว่า เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองพยานเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานอื่นที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ให้ปฏิบัติงานคุ้มครองพยาน

"มาตรการพิเศษ" หมายความว่ามาตรการให้การคุ้มครองพยานตามที่บัญญัติไว้ในหมวด 2 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย สั่งให้ใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองความปลอดภัย

"ความปลอดภัย" หมายความว่าความปลอดภัยในชีวิตร่างกาย อนามัยเสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งของพยานทั้งก่อน ขณะและหลังมาเป็นพยาน

2. กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม หรือผู้ซึ่งได้รับอบหมายสั่งการให้ใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน พยานต้องปฏิบัติดังต่อไปนี้

(1) พยานต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่และปฏิบัติตามแนะนำของเจ้าหน้าที่ในเรื่องที่เกี่ยวกับความปลอดภัยของตนเองและผู้เกี่ยวข้อง

(2) พยานต้องไม่ปฏิบัติตัวที่อาจทำให้เกิดความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของตนเองและผู้เกี่ยวข้อง

(3) กรณีที่พยานจะติดต่อหรือสื่อสารกับบุคคลภายนอกจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ก่อน

(4) กรณีมีการย้ายที่อยู่หรือที่พักอาศัย พยานต้องไม่กระทำการหรือมี พฤติการณ์ซึ่งอาจเปิดเผยให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดทราบได้ว่าตนอยู่ที่ใด

(5) พยานต้องหลีกเลี่ยงไม่กระทำการใดๆ ซึ่งอาจเปิดเผยสถานะของตนเอง

(6) พยานต้องยินยอมให้เจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจสอบที่พักอาศัยของพยานได้ตามสมควร

(7) พยานต้องปฏิบัติตามข้อปฏิบัติอื่นที่สำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควร

3. กรณีพยานไม่ปฏิบัติตาม 2. ดังกล่าวข้างต้น ให้เจ้าหน้าที่ทำรายงานพร้อมระบุเหตุผลแจ้งสำนักงานคุ้มครองพยานเพื่อเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย พิจารณาสั่งให้การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษสิ้นสุดลง

4. ให้นำความตาม 2. และ 3. มาใช้บังคับกับในกรณีที่สามี ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัยและพยานได้ร้องขอให้นำมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานมาใช้บังคับแก่บุคคลดังกล่าว

5. เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย สั่งให้การคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษสิ้นสุดลง ให้สำนักงานคุ้มครองพยานแจ้งให้พยานทราบโดยเร็ว

คำสั่งสิ้นสุดการคุ้มครองให้ทำเป็นหนังสือและอย่างน้อยต้องมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

(1) ชื่อตัว ชื่อสกุล ของผู้ร้องและผู้รับการคุ้มครอง

(2) วัน เดือน ปี ที่มีคำสั่ง

(3) เหตุผลที่มีคำสั่ง

(4) สิทธิและเงื่อนไขในการอุทธรณ์คำสั่ง

การแจ้งคำสั่งให้สำนักงานคุ้มครองพยานแจ้งให้แก่พยานโดยตรงหรือแจ้งผ่านหน่วยงานที่ให้การคุ้มครองพยาน หรือ จัดส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ แต่หากจำเป็นและเร่งด่วนอาจแจ้งทางโทรสารหรือสิ่งอิเล็กทรอนิกส์อื่น[12]

4.2 ปัญหาอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

จากแนวคิดที่ว่าการให้ความคุ้มครองพยานบุคคลจะเป็นมาตรการอันหนึ่งที่ช่วยให้บุคคลเกิดความกล้าที่จะเสียสละความสะดวกสบายส่วนตัวเข้ามาเป็นพยานในคดีต่าง ๆ ที่เข้ารู้เห็นเหตุการณ์โดยไม่หวาดหวั่นต่อภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากการข่มขู่ของบรรดามิจฉาชีพ เพราะตามสภาพปกติทั่วไปประจักษ์พยานในคดีอาญาก็หายากอยู่แล้ว ถ้ายังคงปล่อยให้พยานถูกข่มขู่หรือถูกทำร้าย เนื่องจากเข้ามาเป็นพยานเท่ากับเป็นการเพิ่มความยากลำบากของการแสวงหาพยานยิ่งขึ้นไปอีก ทุกคนจะปฏิเสธการเป็นพยานเพราะเกรงกลัวต่อภัยมืดที่จะติดตามมาในภายหลัง

ในคดีอาญาทุกประเภทไม่ว่าจะเกิดขึ้นภายในประเทศไทยหรือเกิดต่างประเทศ รัฐและผู้เสียหายหรือเจ้าทุกข์ต่างก็มุ่งที่จะให้ได้ตัวผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรมาดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายเพื่อลงโทษให้สาสมกับความผิดที่เขาได้ก่อขึ้น ทั้งนี้การพิจารณาคดีเริ่มตั้งแต่ชั้นจับกุม สอบสวน ฟ้องร้อง พิพากษาตัดสินและการลงโทษจะต้องอาศัยพยานหลักฐาน

---

[12] ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ พ.ศ. 2448 ข้อ 3,5,6,7, และ 8

(Evidence) เป็นสำคัญ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าพยานหลักฐานถือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งโดยเริ่มต้นตั้งแต่ชั้นจับกุมในขั้นตอนของตำรวจตลอดไปจนถึงขั้นศาล ความคุ้นเคยในการดำเนินคดีอาญาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยจะเน้นไปที่พยานบุคคล (Witness) เป็นสำคัญยิ่งกว่าพยานหลักฐานชนิดอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการกระทำผิดที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับพยานบุคคลทั้งสิ้น เช่น ฆ่าคนตาย ทำร้ายร่างกาย ลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ อนาจาร ข่มขืนกระทำชำเรา เป็นต้น ดังนั้น การที่พยานบุคคลไม่ให้ความร่วมมือกับพนักงานสอบสวน หรือไม่ไปศาล จะเป็นผลให้ไม่มีพยานหลักฐานพิสูจน์ความผิดของจำเลยได้และในที่สุดศาลก็จะยกฟ้องคดีและปล่อยตัวจำเลยพ้นข้อหาไปไม่สามารถลงโทษจำเลยได้

ปัญหาการสูญเสียพยานก่อนที่จะถึงขั้นตอนการสืบพยานในศาล เนื่องจากการดำเนินคดีในกระบวนการยุติธรรมต้องมีขั้นตอนตั้งแต่ชั้นสอบสวนจนถึงในชั้นศาล ซึ่งกว่าจะถึงชั้นศาลอาจจะห่างจากเวลาเกิดเหตุเป็นปี ระยะเวลาดังกล่าวอาจจะเปิดโอกาสให้จำเลยใช้อิทธิพลทางอ้อมหรือทางตรงกับพยาน โดยอาจจะถูกว่าจ้างไม่ให้มาเบิกความเป็นพยาน หรือว่าจ้างให้เบิกความเท็จหรือกลับคำให้การ ทำให้พยานโจทก์ขาดหายไปไม่สามารถนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้ ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็น คดีที่มีการทำร้ายชีวิต ร่างกาย จึงเป็นที่มาของการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายและพยานในคดีอาญา

การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญาในประเทศไทย แม้ว่าปัจจุบันจะมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 แต่จากการศึกษาของคณะผู้วิจัยพบว่าการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวยังไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ และยังมีปัญหาในทางปฏิบัติอยู่หลายประการ โดยปัญหาอุปสรรคที่คาดว่าอาจจะเกิดจากกฎหมายและการดำเนินการคุ้มครองพยาน แบ่งออกเป็น

4.2.1 ปัญหาเกี่ยวกับตัวบทกฎหมาย

ปัญหาอุปสรรคในการตีความตัวบทกฎหมาย เนื่องจากพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญาพ.ศ. 2546 มีรากฐานมาจากความตกลงร่วมกันของสมาชิกสหประชาชาติและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งมีเจตนารมณ์ในการรองรับสิทธิของบุคคลที่จะเข้าเป็นพยาน ร่วมกับการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพล ดังนั้น จึงมีลักษณะผสมระหว่างกฎหมายอาญากับกฎหมายมหาชน คือมีทั้งบทลงโทษผู้ละเมิดต่อบทบัญญัติของกฎหมาย และมุ่งคุ้มครองความปลอดภัยของบุคคลเพื่อประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมและประเทศชาติ แต่ด้วยถ้อยคำหรือเนื้อหาของพระราชบัญญัตินี้ในบางมาตรายังสามารถตีความหมายได้หลายแง่มุม จึงขอนำเสนอความเห็นที่แตกต่างกันของนักวิชาการนิติศาสตร์ และผู้ทรงคุณวุฒิในสายงานอื่นที่เกี่ยวข้อง1 เพื่อเป็นข้อสังเกตหรือเป็นแนวทางใน

การพิจารณาหาข้อยุติที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน ดังเช่น ข้อความในมาตรา 4 และมาตรา 10 กล่าวคือ

- มาตรา 4 “การเรียกร้อง หรือการได้มาซึ่งสิทธิหรือประโยชน์ตามพระราชบัญญัตินี้ไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่พยานพึงได้รับตามกฎหมายอื่น”

มีความเห็นแตกต่างกันในการตีความ เนื่องจากผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านเห็นว่าเป็นการให้อำนาจโดยกฎหมายที่รัฐสามารถจ่ายค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายได้จากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แม้ว่าจะเป็นเหตุหรือเพื่อเหตุเดียวกัน เช่น การจ่ายค่าตอบแทนแก่พยานในการเข้าเบิกความในศาล ซึ่งระเบียบของสำนักงานอัยการสูงสุดและพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานฯ ต่างก็ระบุไว้ โดยที่ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านเห็นว่าเป็นการซ้ำซ้อนน่าจะได้รับสิทธิจากหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง และอาจถือได้ว่าเป็นการจ่ายค่าตอบแทนโดยรัฐเดียวกัน คือหน่วยงานใดจ่ายก็ถือว่าได้จ่ายถูกต้องแล้ว แต่ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านเห็นว่าถ้อยคำในมาตรานี้ เปิดช่องว่างให้สามารถเบิกจ่ายได้จากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ในการจ่ายค่าตอบแทนในกรณีเกิดความเสียหายแก่ชีวิตร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดของพยานหรือสามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน เพราะมีการกระทำความผิดอาญาโดยเจตนา เนื่องจากการที่พยานจะมาหรือได้มาเป็นพยานบุคคลนั้นมีสิทธิได้รับค่าตอบแทน ที่จำเป็นและสมควร ซึ่งในกรณีนี้มีกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง คือ พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ที่บัญญัติรองรับสิทธินี้เช่นกัน จึงน่าจะสร้างความชัดเจนในการตีความในมาตรา 4 นี้เพื่อมิให้เกิดข้อโต้แย้งและเกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงาน

- มาตรา 10 “ให้สำนักงานคุ้มครองพยานดำเนินการเพื่อคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้.....”

ปัญหาในมาตรา 10 นี้ เกิดจากถ้อยคำ “อย่างหนึ่งอย่างใด” ซึ่งนักวิชาการนิติศาสตร์เห็นว่าควรตีความอย่างเคร่งครัด คือ ให้เลือกใช้มาตรการเพียงข้อหนึ่งข้อใดเท่านั้น ด้วยเหตุผลที่ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานฯ มีบทกำหนดโทษทางอาญาจึงต้องนำหลักกฎหมายอาญามาใช้ในการตีความ แต่ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กรในกระบวนการยุติธรรมมีความเห็นว่าควรคำนึงถึงประโยชน์ในทางมหาชนและเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองความปลอดภัยแก่บุคคล โดยให้เกิดอรรถประโยชน์สูงสุดแก่กระบวนการยุติธรรมเป็นที่ตั้ง การตีความจึงน่าจะสอดคล้องกับความมุ่งประสงค์ในทางที่เป็นประโยชน์ต่อพยานและบุคคลที่เกี่ยวข้องรวมทั้งเพื่อให้ใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการเปิดโอกาสให้ใช้มาตรการพิเศษอย่างใดก็ได้ หรือหลายประการพร้อมๆ กันก็ได้

4.2.2 ปัญหาความไม่เหมาะสมของมาตรการคุ้มครองพยาน

ความไม่เหมาะสมเกี่ยวกับการจ่ายค่าเลี้ยงชีพ ทั้งในประเด็นเรื่องระยะเวลาที่กำหนดให้จ่ายค่าเลี้ยงชีพที่สมควรแก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของพยานเป็นระยะเวลาไม่เกิน 1 ปี เว้นแต่มีเหตุจำเป็น อาจจะขอขยายระยะเวลาครั้งละไม่เกิน 3 เดือน แต่ไม่เกิน 2 ปี เนื่องจากการคุ้มครองพยานนั้นได้เริ่มตั้งแต่วันเกิดเหตุจนกว่าคดีจะแล้วเสร็จ ซึ่งไม่แน่นอนว่าแต่ละคดีนั้นจะใช้เวลานานเท่าใด ดังนั้นระยะเวลาการคุ้มครองดังกล่าวจึงควรกำหนดให้ขึ้นอยู่กับคดีแต่ละคดีเป็นสำคัญ และในประเด็นของอัตราค่าเลี้ยงชีพซึ่งเป็นจำนวนเล็กน้อย ไม่คุ้มกับการที่พยานต้องเสียเงินและเสียเวลาเดินทางไปพบพนักงานสอบสวนและไปเบิกความที่ศาล ต้องเสี่ยงภัยเสี่ยงชีวิตเพราะอาจถูกพวกของจำเลยคุกคามทำร้าย โดยไม่มีสิ่งใดตอบแทนนอกจากคำว่า “พลเมืองดี” ดังนั้นจึงไม่แปลกอะไรที่คนจำนวนไม่น้อยปฏิเสธการเป็นพยาน เพราะเขาต้องเลือกการมีชีวิตอยู่มากกว่าการเป็นพลเมืองดีแต่ตัวเองและครอบครัวต้องทุกข์ลำเค็ญในภายหลัง

ในส่วนของมาตรการการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการเปลี่ยนตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยาน รวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยานด้วย ก็เป็นมาตรการที่ไม่เหมาะสมกับประเทศไทย เนื่องจากเหตุผลดังนี้

- พิจารณาทางด้านภูมิประเทศแล้ว ประเทศไทยเป็นประเทศที่ค่อนข้างเล็ก สามารถที่จะสืบหาตัวพยานได้ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงข้อมูลต่างๆ แล้วก็ตาม แต่ในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศที่ใหญ่มีพื้นที่และจำนวนประชากรมาก การคุ้มครองพยานในหลักการนี้จึงเหมาะสมกับประเทศใหญ่ๆ มากกว่า

- พิจารณาจากด้านเศรษฐกิจ รวมถึงงบประมาณในการจัดทำ แก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับตัวพยานยังไม่มีหน่วยงานใดสนับสนุนหรือรองรับกับกรณีดังกล่าว

- พิจารณาจากด้านสังคม ความเป็นอยู่ของพยาน รวมถึงบุคคลในครอบครัวพยานก็ก่อให้เกิดความยุ่งยาก ทั้งทางด้านถิ่นที่อยู่ สถานที่ทำงาน สถานศึกษากับตัวพยานหรือบุตรของพยาน

- ก่อให้เกิดความยุ่งยากกับหลักฐานทางทะเบียนต่างๆ ของพยาน ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สิน บัญชีเงินฝาก

- ระบบฐานข้อมูลของรัฐ ไม่ได้จัดทำขึ้นมาเพื่อรองรับกับกรณีดังกล่าวแต่อย่างใด

4.2.3 ปัญหาอุปสรรคด้านสภาพภูมิศาสตร์ ทัศนคติ และแนวทางการดำเนินชีวิตในสังคมไทย

ซึ่งมีประเด็นพิจารณาดังต่อไปนี้

1) จากผลสำเร็จของการปฏิบัติงานคุ้มครองพยานในต่างประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกาซึ่งพบว่ามีพื้นที่กว้างขวาง ทำให้การติดตามพยานของฝ่ายตรงข้ามภายหลังการโยกย้ายที่อยู่นั้นเป็นไปได้ยากเปรียบเทียบกับประเทศไทยแล้ว ขนาดของพื้นที่ที่มีขนาดเล็กกว่ากันมากอาจก่อให้เกิดปัญหาอุปสรรคต่อการโยกย้ายเปลี่ยนแปลงที่อยู่ของพยานได้ เนื่องจากง่ายต่อการติดตามทั้งจากระบบการคมนาคมขนส่งและระบบการติดต่อสื่อสารที่ทันสมัยขึ้นมากในปัจจุบัน

2) ทัศนคติและแนวทางการดำเนินชีวิตในสังคมไทย จากอดีตที่เป็นสังคมช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาสู่ยุคแห่งผลประโยชน์ ทำให้สังคมไทยเกิดความแตกต่างระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบท ซึ่งสังคมเมืองจะมีสัมพันธภาพในเชิงผลประโยชน์มากกว่าน้ำใจและการช่วยเหลือเกื้อกูล อันเป็นอุปสรรคด้านทัศนคติการให้ความร่วมมือกับรัฐในการเป็นพยานในคดีต่างๆ โดยจะมีการคำนวณอัตราความเสี่ยงภัย และการสูญเสียผลประโยชน์หรือความเป็นส่วนตัวในระดับที่สูงมาก ดังนั้น รัฐจะต้องให้ความมั่นใจแก่พยานในระดับสูงเช่นกันจึงจะสามารถจูงใจหรือกระตุ้นจิตสำนึกความเป็นพลเมืองดีขึ้นมาได้ ส่วนสังคมชนบทที่ยังคงสภาพการเป็นสังคมปิดอยู่เป็นส่วนใหญ่นั้น แม้ว่าจะมีผลดีด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลและความมีน้ำใจต่อกันก็ตาม แต่ปัญหาอุปสรรคอาจเกิดขึ้นจากความต้องการปกปิดข้อมูลของพยานในมาตรการคุ้มครอง ซึ่งจะกระทำได้ยากในสังคมชนบทเช่นกัน

นอกจากนี้ปัญหาการปรับตัวของพยานให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมหลังการเข้าสู่กระบวนการคุ้มครองก็เป็นปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความสำเร็จในการคุ้มครองพยานอีกประการหนึ่ง ซึ่งต้องพิจารณาด้วยความละเอียดอ่อน เพราะพื้นฐานการดำเนินชีวิตของคนไทยที่ส่วนมากไม่ชอบการโยกย้ายถิ่นฐาน และยึดติดกับสภาพครอบครัวใหญ่ที่จะอยู่ในพื้นที่หรือตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนใกล้เคียงกัน มีความเคยชินกับการไปมาหาสู่ระหว่างญาติพี่น้อง ดังนั้นการต้องเข้าสู่มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานเมื่อมีความจำเป็นอาจสร้างความลำบากใจในการดำเนินชีวิตแก่พยานจนเกิดผลในทางลบต่อประสิทธิภาพของมาตรการ เนื่องจากไม่ได้รับความร่วมมือจากพยาน

4.2.4 ปัญหาอุปสรรคด้านการงบประมาณที่จะต้องใช้ในการคุ้มครองพยาน

ปัญหาการจัดตั้งและบริหารงานงบประมาณ เนื่องจากค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายที่ระบุไว้ตามกฎหมายนั้น เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าต้องใช้งบประมาณที่สูงมากในแต่ละปี ซึ่งขณะนี้ยังไม่ทราบลำดับความสำคัญและจำนวนเงินที่ต้องนำมาคำนวณในการจัดสรรงบประมาณที่แน่นอน เพราะยังไม่มีสถิติการใช้จ่ายงบประมาณในส่วนนี้มาก่อน รวมถึงความชัดเจนของหน่วยงานที่จะเป็นผู้จัดตั้งและบริหารงบประมาณ เนื่องจากมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก อีกทั้งยังต้องพิจารณาถึงความสะดวกรวดเร็วในการจ่ายค่าตอบแทนค่าใช้จ่ายอีกด้วยโดยในส่วนของแนวทางการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานคุ้มครองพยานนั้นมีความเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิบางท่าน ที่นำเสนอแนวทางการพิจารณาจัดตั้งกองทุนเพื่อการคุ้มครองพยานขึ้นในลักษณะคล้ายคลึงกับ กองทุน ป.ป.ส. และกองทุน ป.ป.ง. ซึ่งคาดว่าคงจะมีการพิจารณาร่วมกันต่อไป

4.2.5 ปัญหาความเหมาะสมในการนำไปปรับใช้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

กฎหมายคุ้มครองพยานในประเทศไทย ได้บัญญัติขึ้นในขณะที่มีการใช้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 ที่ถูกเพิกถอนไป ซึ่งเป็นสิ่งที่ริเริ่มในการเข้ามาของสิ่งที่แสดงให้เห็นคุณค่าของความสำคัญในการจัดระบบปกป้องคุ้มครองพยาน และยังเป็นครั้งแรกที่มีการยอมรับว่า ระบบคุ้มครองพยานไม่ควรอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อคุ้มครองเหยื่อหรือพยานในกรณีอาชญากรรมร้ายแรง ซึ่งเป็นที่มาของการจัดตั้งหน่วยงานคุ้มครองพยานภายใต้กระทรวงยุติธรรม การวิสามัญฆาตกรรมที่มีอยู่มากมาย การซ้อมทรมาน และใช้กำลังบังคับให้หายตัวไป แต่อย่างไรก็ตาม ในสภาพความเป็นจริง สำนักคุ้มครองพยานมีเจ้าหน้าที่เพียงไม่กี่คนและมีงบประมาณไม่มาก เพื่อทำหน้าที่ตามอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานดังกล่าวด้วยเหตุนี้ ความรับผิดชอบในงานด้านการคุ้มครองพยานจึงตกไปสู่หน่วยงานอื่นแทน เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งถูกกำหนดให้รับผิดชอบในการคุ้มครองพยาน แต่ปัจจุบันกลับพบว่าประชาชนที่เป็นพยานกลับไม่ยินยอมที่จะได้รับความคุ้มครองโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ เนื่องจากปัญหาการขาดความมั่นใจในความปลอดภัยที่จะได้รับและปัญหาพนักงานสอบสวนเองที่ขาดความรู้ ขาดประสบการณ์ ความชำนาญในการสอบสวน ตำรวจใหม่ไม่มีความชำนาญทำให้การสอบสวนไม่ครบสาระ ไม่ครบประเด็น ทำให้คดีขึ้นสู่ศาลอาจจะยกฟ้องได้ นอกจากนี้ทัศนคติของพนักงานสอบสวนมีผลต่อรูปคดี พนักงานสอบสวนเห็นใจผู้เสียหาย บางทีน่าเห็นใจเพราะเป็นคนยากจนแต่ถูกข่มเหง อาจทำให้ข้อหาของจำเลยจากหนักเป็นเบาหรือเพิ่มข้อหา สิ่งที่สำคัญที่สุดพนักงานสอบสวนถูกอิทธิพลแทรกแซง ทำให้ความยุติธรรมในชั้นสอบสวนเสียหายมากคือตัวนายพนักงานสอบสวน นักการเมืองท้องถิ่น นักการเมืองทั่วไป จึงทำให้เกิด

ภาวะ “วิกฤตศรัทธา” ต่อ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยาน จึงเป็นที่มาของการตั้งคำถามเกี่ยวกับความเหมาะสม[13]

นอกจากนี้สำนักงานคุ้มครองพยาน เป็นหน่วยประสานนโยบายไปสู่การปฏิบัติของแต่ละหน่วยงานซึ่งมีข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองพยาน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่มากมายหลายประการ ทั้งด้านนโยบาย ด้านการประสานงานและด้านการปฏิบัติการ แต่ไม่มีอำนาจในการสั่งการหน่วยงานอื่น และในความเป็นจริงต้องยอมรับว่ายังมีข้อจำกัดสำหรับหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นใหม่ไม่น้อยโดยเฉพาะอัตรากำลังเจ้าหน้าที่และบรรทัดฐานการปฏิบัติงาน แม้ว่าปัจจุบันสำนักงานคุ้มครองพยานจะเน้นด้านการประสานงานเท่านั้นก็ตาม แต่การวางหลักการประสานงานให้ได้รับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องมักจะเกิดปัญหาอุปสรรคในขั้นตอนต่างๆ อยู่เสมอ

4.2.6 ปัญหาความไม่ชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน

ซึ่งมีประเด็นพิจารณาดังต่อไปนี้

1) แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการออกกฎระเบียบของหน่วยงานต่าง ๆ ที่กำหนดแนวทางในการปฏิบัติต่อพยานเอาไว้ แต่ก็เป็นการกำหนดเพียงแนวทางกว้างๆ ไม่เป็นเอกภาพและไม่มีการกำหนดถึงแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ปฏิบัติให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน นอกจากนี้ก็ยังไม่มีการกำหนดกระบวนการและวิธีการในการปฏิบัติต่อพยานในการใช้มาตรการคุ้มครองในแต่ละมาตรการไว้อย่างชัดเจน ทำให้การดำเนินการคุ้มครองพยานของแต่ละหน่วยงานเป็นไปอย่างคนละทิศทาง

2) ไม่มีการกำหนดกฎหมายระเบียบและแนวทางอื่นๆ ที่จะแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อเสริมประสิทธิภาพของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ซึ่งหากพิจารณาถึงมาตรการคุ้มครองพยานของประเทศเยอรมันจะพบว่ามีมาตรการทางกฎหมายและมาตรการทางบริหารหลายประการที่นำมาใช้เสริมระบบการคุ้มครองพยานอาทิเช่น การกำหนดให้พนักงานอัยการผู้ทำหน้าที่สอบปากคำพยานสามารถมาเบิกความต่อศาลในฐานะพยานบอกเล่าแทนการนำพยานมาเบิกความต่อศาลด้วยตนเอง การสืบพยานลับหลังจำเลย หรือการใช้ โทรทัศน์วงจรปิด หรือการประชุมทางจอภาพ (Video Conference) แทนการสืบพยานในห้องพิจารณาตามปกติ เป็นต้น โดยมาตรการต่างๆ เหล่านี้บางมาตรการประเทศไทยได้นำมาใช้ในกระบวนการพิจารณาของ

---

[13] ประเทศไทย: ตำรวจต้องไม่เข้ามาเกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบในการคุ้มครองพยาน ซึ่งเป็นกรณีที่เกิดจากตำรวจอื่นจดหมายเปิดผนึกถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยคณะกรรมาธิการสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย www.thailand.ahrchk.net/mainfile.php/2008st/176/

เด็กและเยาวชนซึ่งมีกฎระเบียบรองรับให้ดำเนินการได้ แต่ในกระบวนการพิจารณาคดีอื่นๆ โดยทั่วไปยังไม่มีกฎหมายที่จะให้อำนาจไว้ นอกจากระเบียบปฏิบัติบางลักษณะที่สอดคล้องกับการคุ้มครองพยาน เช่นการจัดห้องชี้ตัวผู้ต้องหา ที่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมต่างก็ได้ดำเนินการเป็นที่เรียบร้อยแล้วข้อควรคำนึงถึงอีกประการหนึ่งก็คือ ระเบียบปฏิบัติที่จะนำมารองรับมาตรการคุ้มครองพยาน ในกรณีที่พยานเป็นข้าราชการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งมีความแตกต่างไปจากพยานบุคคลโดยทั่วๆ ไป

4.2.7 ปัญหาอุปสรรคด้านการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานหลักตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

ซึ่งมีประเด็นพิจารณาดังต่อไปนี้

1) การรักษาความลับของพยานซึ่งเป็นหัวใจของความสำเร็จในการคุ้มครองพยาน เนื่องจากมีผลกระทบโดยตรงต่อความปลอดภัยของพยาน โดยแนวทางการบริหารงานคุ้มครองพยานของประเทศไทยถูกกำหนดไว้เบื้องต้นในขณะนี้ด้วยรูปแบบ Contact out กล่าวคือ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมกันรับผิดชอบ การคุ้มครองพยาน ตามอำนาจหน้าที่ของแต่ละองค์กร โดยมีหน่วยงานหลัก คือ สำนักงานคุ้มครองพยาน การรักษาความลับของพยานจึงเป็นเงื่อนไขหลักในการประสานงานการคุ้มครองพยานที่ทุกฝ่ายต่างเฝ้าจับตามองว่าจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดในรูปแบบ Contact out ซึ่งมีหน่วยงานหลายหน่วยเข้ามาเกี่ยวข้องเช่นนี้

2) นอกจากการรักษาความลับของพยานที่เป็นหัวใจของความสำเร็จในการคุ้มครองพยานแล้ว ความรวดเร็วก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความสำเร็จในการคุ้มครองพยานเช่นกัน ความล่าช้า จึงเป็นปัญหาอุปสรรคที่ทำให้การคุ้มครองพยานไม่บรรลุวัตถุประสงค์ได้ เนื่องจากมาตรการคุ้มครองพยานต้องช่วงชิงความได้เปรียบในการเข้าถึงตัวพยานและการพิจารณาใช้มาตรการ รวมถึงขั้นตอนอื่นๆ โดยอาศัยความรวดเร็วล้ำหน้าองค์กรอาชญากรรมและผู้มีอิทธิพลจึงจะคุ้มครองป้องกันภัยที่จะเกิดแก่พยานรวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมให้แก่ประชาชนได้ แต่ลักษณะพิเศษประการหนึ่งในขั้นตอนระบบราชการที่ได้รับการกล่าวขานอยู่เสมอคือ ความล่าช้า ซึ่งหากเกิดขึ้นในกระบวนการคุ้มครองพยานเมื่อใด นั่นหมายถึงว่าความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ของพยานจะต้องสูญเสียไปพร้อมๆ กับความเชื่อมั่นและประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรม จึงเป็นปัจจัย ที่จะต้องพิจารณาอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้อีกประการหนึ่ง

อาจกล่าวโดยสรุปว่า การคุ้มครองพยานในคดีอาญาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 ยังขาดประสิทธิภาพในการคุ้มครองพยานด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1. มาตรการทั่วไปในการคุ้มครองพยาน ตามมาตรา 6 และมาตรา 7 อาจทำให้พยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย

2. สามี ภริยา บุพการี ผู้สืบสันดานของพยานหรือบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย ซึ่งมีผลต่อการเป็นพยานของบุคคลในคดีอาญา

3. กระบวนการยุติธรรมทางอาญายังไม่สามารถคุ้มครองความปลอดภัยได้อย่างเพียงพอ พยานหรือผู้เสียหายอาจถูกข่มขู่ ถูกบังคับมิให้ข้อเท็จจริงต่อศาล พนักงานสอบสวนและในขณะเดียวกันอาจมีปัญหาในเรื่องการคุ้มครองพยานและปฏิบัติต่อพยาน หรือผลเสียหายที่ไม่เหมาะสม จึงทำให้เกิดการค้นหาความจริงจากพยานเป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ พยานหรือผู้เสียหายไม่ให้การหรือไม่กล้ามาให้ปากคำต่อศาล พนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา

4. การประสานของพนักงานเจ้าหน้าที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ทำให้เกิดช่องว่างในความเสี่ยงของบุคคลจะมาเป็นพยานในคดีอาญา

5. การสอบสวนและการสั่งคดีตามกฎหมายไทยมีการแยกภาระหน้าที่กันอย่างเด็ดขาดระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ จึงทำให้กระบวนการรวบรวมพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงก่อนฟ้องและภายหลังฟ้องมีปัญหาความล่าช้า และมีผลกระทบต่อการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

6. กระบวนการยุติธรรมในการดำเนินคดีอาญาของไทยดำเนินคดีล่าช้าไม่ต่อเนื่องโดยองค์กรเดียวกันให้เสร็จสิ้น จึงไม่เอื้ออำนวยต่อระบบการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

7. ในคดีอาญาปัจจุบันนำระบบการพิจารณาต่อเนื่องมาใช้มีผลกระทบต่อพยานบุคคลปัญหาการเข้าคิวรอการพิจารณาทำให้พยานหลงลืมข้อเท็จจริง และทำให้พยานเกิดความเสี่ยงของพยานทำให้พยานเบื่อหน่ายไม่อยากไปเป็นพยาน

8. พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ.2546 มีขั้นตอนที่ซับซ้อนเป็นการสร้างภาระให้แก่พยานเกินความจำเป็น จนทำให้พยานไม่ต้องการที่จะไปเป็นพยาน

9. ในคดีอาญาที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นผู้มีอิทธิพล พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญาขาดประสิทธิภาพในการคุ้มครองพยาน

10. บุคลากรและเจ้าหน้าที่ที่จะมารองรับการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานยังไม่มีเป็นรูปธรรม หากในอนาคตมีพยานจำนวนมากก็จะทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนบุคลากรเจ้าหน้าที่ในการคุ้มครองพยาน

11. ค่าตอบแทนตามมาตรา 15 ยังไม่มีการกำหนดค่าตอบแทนให้แก่พยานในจำนวนที่แน่นอน ทำให้พยานขาดความมั่นใจที่จะไปเป็นพยาน

12. การกำหนดอาชีพให้แก่พยานระหว่างการคุ้มครองพยานยังไม่มีเป็นรูปธรรมว่าอาชีพใดและมีค่าตอบแทนอย่างไร ทำให้พยานเกิดความเสี่ยงต่ออาชีพที่ทำอยู่ก่อนที่จะไปเป็นพยาน

ในส่วนของปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ สำนักงานคุ้มครองพยาน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมราชทัณฑ์ กรมการปกครอง กระทรวงกลาโหม กรมสอบสวนคดีพิเศษ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และปัญหาเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานทั้งในชั้นของพนักงานสืบสวนสอบสวน พนักงานอัยการหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญาตามที่กฎหมายกำหนดและศาล และในระหว่างที่พยานอยู่ในการคุ้มครองความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัย คณะผู้วิจัยจะได้ทำการศึกษาต่อไป

4.2.8 ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมตามทัศนคติของพยาน

จากรายงานการศึกษาวิจัยของศูนย์ข้อมูลกฎหมายเอเชีย เรื่อง คุ้มครองพยานหรือบิดเบือนความยุติธรรม (กุมภาพันธ์ 2550) มีการศึกษาถึงทัศนคติของพยานต่อการให้ความคุ้มครองพยาน โดยมีกรณีศึกษาของนางอังคณา นีละไพจิตร ซึ่งเป็นภรรยาของนายสมชาย นีละไพจิตร ทนายความคนสำคัญที่ทำคดีเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน และถูกบังคับให้หายไปเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2547 และเจ้าหน้าที่ตำรวจห้านายถูกตั้งข้อหาว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการลักพาตัวทนายสมชาย ตำรวจสี่นายในจำนวนนี้เป็นเจ้าหน้าที่หน่วยปราบปรามอาชญากรรม เมื่อวันที่ 12 มกราคม 2549 หนึ่งในจำเลยถูกตัดสินจำคุกสามปี ศาลยอมรับว่าทนายสมชายถูกลักพาตัวไปจริง นายกรัฐมนตรีและข้าราชการคนอื่นๆ ยอมรับว่าผู้กระทำผิดเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ กรมสอบสวนคดีพิเศษยังดำเนินการสืบหาความจริงต่อไป แต่นางอังคณาไม่เชื่อว่ากรมสอบสวนคดีพิเศษมีความจริงใจต่อการทำคดีนี้โดยเฉพาะตัวผู้อำนวยการ ซึ่งเธอได้เรียกร้องให้ยุติบทบาทในการสืบสวนคดีนี้

นางอังคณาได้ต่อสู้เพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมอย่างจริงจังและเป็นโจทก์ร่วมฟ้องในคดีอาญาต่อจำเลยทั้งห้า โดยที่พนักงานอัยการไม่เห็นด้วย จึงทำให้เธอตกเป็นเป้าของการข่มขู่

วันที่ 18 เมษายน 2548 นางอังคณาได้รับโทรศัพท์จากชายคนหนึ่ง ซึ่งเธอจำเสียงได้ว่าเป็นเจ้าหน้าที่หน่วยสืบราชการลับ ชายคนนั้นถามเกี่ยวกับการเข้าพบเจ้าหน้าที่องค์การสหประชาชาติของเธอ หลังจากนั้นไม่นานมีผู้ชายเข้ามาพูดด้วยขณะที่เธออยู่ห่างจากบ้านพักไม่มากนัก และเตือนไม่ให้เธอต่อสู้เรียกร้องทำคดีที่เกี่ยวกับการหายไปของสามี เช่นการไปให้สัมภาษณ์ทางโทรทัศน์หรือแสดงความคิดเห็นในเวทีสาธารณะ

หลังจากการรณรงค์หาผู้สนับสนุนอย่างจริงจังและข่าวการข่มขู่ถูกเผยแพร่ออกไป รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมในขณะนั้นจึงได้สั่งการให้อังคณาได้รับการคุ้มครองความปลอดภัย สำนักงานคุ้มครองพยานได้จัดตำรวจสองนายจากกองตำรวจนครบาลมาคุ้มครองเป็นเวลาสองเดือน

เจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นผู้ชายทั้งสองคนได้มาที่บ้านอังคณา ดูเหมือนทั้งคู่ไม่ได้รับคำสั่งหรือเข้าใจอย่างชัดเจนว่าตนต้องทำหน้าที่อะไร ตำรวจสองนายนี้คิดว่าตนต้องอยู่ในบ้านของพยาน ซึ่งนางอังคณาปฏิเสธไม่ยอมให้ตำรวจเข้าพักในบ้าน ตำรวจจึงไปเช่าที่พักใกล้ๆแทน ทุก ๆ วันตำรวจสองนายจะตระเวนดูความเรียบร้อยในละแวกบ้าน ตอนกลางคืนก็กลับไปพักที่บ้านเช่าของตน โดยจะหมั่นมาตรวจดูว่าสถานการณ์ทุกอย่างเป็นปกติดี เมื่อนางอังคณาร้องเรียนไปว่ารู้สึกไม่พอใจพฤติกรรมการให้ความคุ้มครองหนึ่งในเจ้าหน้าที่สองนายนั้นได้กล่าวขอโทษเธอ โดยให้เหตุผลว่าตนไม่เคยได้รับคำสั่งให้ทำหน้าที่ในลักษณะนี้มาก่อนและไม่ได้รับคำสั่งที่ชัดเจนด้วย สรุปก็คือตำรวจไม่เข้าใจว่าตนควรทำหน้าที่อย่างไร

สามีของนางอังคณาถูกตำรวจลักพาตัวไป และเธอได้ร้องขอการคุ้มครองจากผู้กระทำผิดหรือพรรคพวกของบุคคลเหล่านั้น จึงไม่น่าประหลาดใจที่เธอจะรู้สึกไม่ปลอดภัยเมื่อต้องอยู่ในสายตาของตำรวจตลอดเวลามากกว่าเวลาที่ไม่มีตำรวจ เพื่อนฝูงและคนข้างบ้านเลิกแวะมาเยี่ยมเยียนเธอ ครอบครัวของเธอก็รู้สึกไม่ปลอดภัยไปด้วย ตำรวจยังต้องการทราบหมายเลขโทรศัพท์ของลูกๆ ทั้งห้าคนของเธอและกิจกรรมต่าง ๆ ที่พวกเขาทำ ในจำนวนนี้สี่คนเป็นสาวรุ่น เมื่ออังคณาได้พบกับนายกรัฐมนตรี เธอถามนายกฯ ตรงๆ ว่าโทรศัพท์ที่บ้านเธอถูกดักฟังใช่หรือไม่ และนายกฯ ก็ไม่ปฏิเสธ

เมื่อระยะเวลาการให้ความคุ้มครองสองเดือนสิ้นสุดลง นางอังคณาปฏิเสธที่จะยืดเวลาการคุ้มครองต่อไป เพราะรู้สึกว่าเธอถูกรบกวนและถูกตามตอแยจากตำรวจ นางอังคณาหันไปรับความช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงานและจัดระบบเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยด้วยตัวเอง

จากกรณีศึกษาดังกล่าว เป็นตัวอย่างหนึ่งของความรู้สึกของพยานที่มีต่อการให้ความคุ้มครองความปลอดภัยของสำนักงานคุ้มครองพยาน

และอีกกรณีศึกษาหนึ่งเป็นของฉวีวรรณ ยุทธหาญและอดิเรก ยิ้มวดี ซึ่งเป็นพยานในคดีที่มีการฟ้องเจ้าหน้าที่ตำรวจห้านาย ซึ่งถูกกล่าวหาว่ามีส่วนพัวพันกับการหายตัวไปของนายสมชาย นีละไพจิตร ทนายความนักสิทธิมนุษยชนคนสำคัญ ซึ่งผลจากคำให้การของพยานทั้งสองคนทำให้หนึ่งในจำเลยทั้งห้าถูกตัดสินว่ามีความผิดจริงเมื่อวันที่ 12 มกราคม 2549

ทั้งฉวีวรรณและอดิเรกต่างลังเลใจที่จะไปพบเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อแจ้งเหตุการณ์ที่ตนได้เห็น ตำรวจบอกคนทั้งสองว่าพวกเขาเพียงแต่ให้ปากคำที่สถานีตำรวจเท่านั้น แล้วก็กลับบ้านได้ แต่ทั้งสองไม่คิดว่าจะต้องไปเบิกความในศาล หากรู้เช่นนั้นทั้งสองคนคงไม่กล้าออกมาแจ้งความในตอนแรก

ฉวีวรรณ ซึ่งอายุยังน้อยบอกเจ้าหน้าที่สืบสวนในตอนแรกว่า เธอเห็นเหตุการณ์ลักพาตัวอย่างชัดเจน และสามารถชี้ตัวจำเลยได้ถูกต้อง ซึ่งภายหลังจำเลยคนนั้นก็ถูกตัดสินว่ามีความผิดจริง แต่เมื่อมาปรากฏตัวในศาลวันที่ 25 สิงหาคม 2548 เธอปฏิเสธที่จะชี้ตัวจำเลยเมื่อจำเลยคนนั้นนั่งอยู่ต่อหน้าเธอ เห็นได้ชัดว่าเธอรู้สึกกลัวและจะมองไปที่อื่นหรือไม่ก็มองขึ้นข้างบน เมื่อถูกขอหลายครั้งให้พยายามชี้ตัวผู้ถูกกล่าวหา เธอก็เพียงแต่เหลือบไปมองจำเลยคนนั้นแล้วก็ก้มหน้ามองพื้นอีก

เช่นเดียวกับอดิเรกที่ปฏิเสธที่จะตอบคำถามหลายๆ ข้อในศาล เมื่อผู้พิพากษาถามว่าเขาทราบหรือไม่ว่าเขาอาจมีความผิดในข้อหาให้การเท็จ หากเขาให้การไม่ตรงกับคำให้การครั้งก่อน ๆ อดิเรกได้พยายามอธิบายเหตุผลที่เขารู้สึกตกที่นั่งลำบากว่า เมื่อตำรวจเป็นทั้งเจ้าหน้าที่สืบสวนคดีและเป็นจำเลยในคดี เขาย่อมรู้สึกกลัวทั้งสองฝ่าย

ฉวีวรรณและอดิเรกรู้สึกว่าตนตกอยู่ในอันตรายอย่างมาก เมื่อมาปรากฏตัวที่ศาล ไม่ใช่เพราะคนที่เขาให้การยืนยันว่าทำความผิด แต่เป็นเพราะลักษณะการจัดที่นั่งในศาลและกระบวนการดำเนินคดีในศาล

ภาพร่างจากห้องพิจารณาคดีอาญา ศาลอาญา วันที่ 25 สิงหาคม 2548 (นางฉวีวรรณนั่งอยู่กลางห้อง)

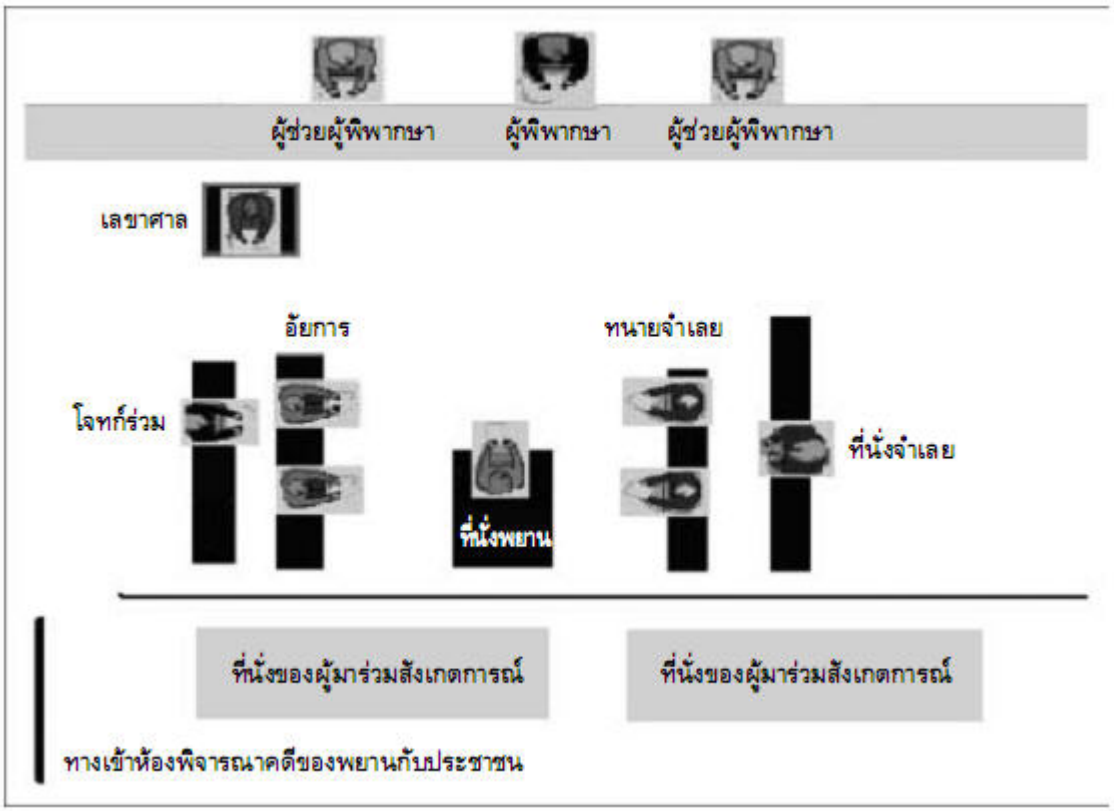

ผังแสดงห้องพิจารณาคดีอาญาของประเทศไทย (จำเลยไม่ได้อยู่ในคอกกั้น)

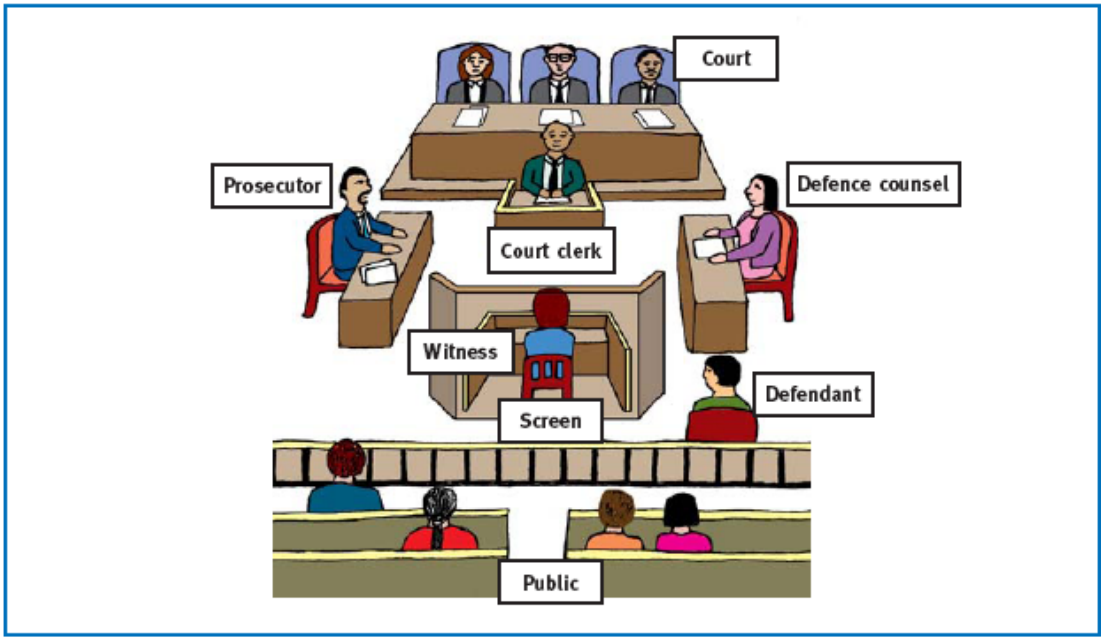

ผังแสดงห้องพิจารณาคดีอาญาของประเทศญี่ปุ่น (พยานอยู่ในฉากกั้น)

พยานในประเทศไทยจะนั่งรออยู่หน้าห้องพิจารณาคดีจนกว่าศาลจะเรียกให้ขึ้นเบิกความ แต่จะไม่มีห้องที่จัดเตรียมไว้เป็นพิเศษเพื่อให้พยานนั่งรอ หากจำเลยได้รับอนุญาตให้ประกันตัวได้ จำเลยจะสามารถเดินเข้าออกจากห้องพิจารณาคดีได้ตามต้องการในเวลาใดก็ได้ ซึ่งแต่ละครั้งก็จะต้องเดินผ่านพยาน ผู้ที่เข้ามาสังเกตการณ์ในศาลก็สามารถเข้าออกได้ วันที่พยานมาเบิกความในคดีนี้มีตำรวจหลายคนมานั่งสังเกตการณ์อยู่ด้วย และอีกหลายคนที่เดินไปมาอยู่ชั้นล่าง ดูเหมือนจะมีการจัดเจ้าหน้าที่ตำรวจจำนวนมากให้มาที่ศาลในวันนั้นเพื่อทำให้พยานรู้สึกกลัว เนื่องจากในวันอื่นๆ จะไม่มีตำรวจมามากขนาดนั้น พวกตำรวจยังเดินไปไหนมาไหนในศาลได้อย่างอิสระ แม้แต่ระหว่างพักรับประทานอาหารกลางวัน ศาลก็ไม่ได้เตรียมการอะไรเป็นพิเศษเพื่อดูแลความปลอดภัยให้พยานคนที่ทำงานด้านสิทธิมนุษยชนบางคนที่มาฟังการพิจารณาคดีจะนั่งเป็นเพื่อนฉวีวรรณในโรงอาหารที่ศาล

เมื่อเข้าไปในห้องพิจารณาคดีแล้วพยานจะนั่งอยู่ระหว่างอัยการกับฝ่ายจำเลยและนั่งหันหน้าเข้าผู้พิพากษา ตามปกติห้องพิจารณาคดีในประเทศไทยจะมีขนาดเล็ก และพยานจะนั่งอยู่ห่างจากจำเลยที่ได้รับการประกันตัวเพียง 2 - 3 เมตรนั้น โดยจำเลยจะมองเห็นด้านข้างของพยาน จะไม่มีอะไรกั้นระหว่างผู้ตกเป็นเหยื่อหรือพยานกับจำเลยและยังไม่มีการคุ้มกันพิเศษใด ๆ ในกรณีที่จำเลยได้ยื่นขอประกันตัว

ทั้งฉวีวรรณและอดิเรกถูกอัยการขอให้ดูเทปบันทึกภาพ เพื่อใช้เป็นเครื่องชี้ตัวจำเลย เทปม้วนนั้นเปิดหลังจากเครื่องคอมพิเตอร์ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้หนึ่งเป็นผู้นำมาที่ศาลและตั้งอยู่บนโต๊ะตัวเล็ก ๆ หลังที่นั่งพยาน เวลาจะดูเทปนี้พยานแต่ละคนต้องหันหน้ากลับมาทางที่

นั่งของผู้สังเกตการณ์ที่นั่งอยู่รวมกัน ซึ่งมีตำรวจนอกเรื่องแบบและคนอื่นๆ อีกหลายคนที่สนับสนุนจำเลยรวมอยู่ด้วย เห็นได้ชัดว่าฉวีวรรณไม่ค่อยเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือ จากนั้นก็มีการเปิดเทปม้วนนั้น ทั้งทนายและจำเลยจะลุกขึ้นและเดินไปมาข้างหลังเธอ และยังมีคนกลุ่มหนึ่งมารวมกันอยู่ด้านหลังของพยาน ทั้งพูดคุยและเดินไปมาในห้องพิจารณาคดีตามต้องการ

จากกรณีศึกษาดังกล่าว เป็นการสะท้อนให้เห็นทัศนคิตและความรู้สึกของพยานต่อบทบาทของผู้พิพากษาในการให้หลักประกันว่า บุคคลที่มาเป็นพยานควรจะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยและรู้สึกอุ่นใจเมื่อมาให้การในศาล เพื่อให้การไต่สวนคดีเป็นไปอย่างเที่ยงธรรม เห็นได้ชัดว่าผู้พิพากษาก็รู้สึกเช่นเดียวกับคนอื่นๆ ที่อยู่ในศาล กล่าวคือ รู้สึกได้ว่าพยานมีความกลัวโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของฉวีวรรณ ซึ่งเป็นผู้หญิงตัวเล็กๆ ที่ถูกบังคับให้ต้องนั่งเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่ตำรวจ 5 นายในห้องพิจารณาคดีที่แวดล้อมไปด้วยผู้ชายและเพื่อเป็นการรับรู้ถึงความอึดอัดใจของฉวีวรรณ

บทที่ 5

รายงานผลการประชุมสัมมนาและประชุมเชิงปฏิบัติการ

5.1 การประชุมสัมมนาครั้งที่ 1

ในการดำเนินการศึกษาวิจัยโครงการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมแก่พยานในคดีอาญาและแนวทางการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ปีงบประมาณ 2551 นั้น คณะผู้วิจัยได้จัดการประชุมสัมมนาผู้แทนหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้อกับการคุ้มครองพยานและในหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา นักวิชาการ องค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อให้ทราบถึงกรอบแนวทางการดำเนินงานตามโครงการ พร้อมทั้งระดมความคิดเห็นขึ้น ในวันจันทร์ที่ 12 พฤษภาคม 255 ณ โรงแรมแกรนด์ เมอร์เคียวฟอร์จูน กรุงเทพฯ

หน่วยงาน	ความคิดเห็น
กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ	- จากประสบการณ์ที่ทำงานร่วมกับสำนักงานคุ้มครองพยานมา และในฐานะที่เป็นผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นมา การให้ความคุ้มครองพยานจะเน้นในเรื่องของความปลอดภัยของตัวพยานเป็นสำคัญ แต่ในลักษณะของการทำงานกลับไม่เป็นเช่นนั้น เพราะในการคุ้มครองพยานจะมีลำดับชั้นการบังคับบัญชา ทุกอย่างมันต้องเป็นลำดับชั้นบังคับบัญชาตลอด ดังนั้นจะมีปัญหาในเรื่องความลับแทนที่จะถึงท่านรัฐมนตรีเลย กลับต้องผ่านรองอธิบดี อธิบดี ปลัดกระทรวง แล้วถึงจะไปถึงรัฐมนตรี ดังนั้นในระหว่างทางมีความเป็นไปได้สูงที่ความลับจะรั่วไหลออกไป จริงๆ แล้วในกฎหมายฉบับนี้กำหนดว่า สำนักคุ้มครองพยานน่าจะขึ้นตรงกับกระทรวงยุติธรรม แต่ด้วยเหตุผลในการที่จะตั้งกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขึ้นมา จึงผลักดันให้สำนักงานคุ้มครองพยานเข้าไปอยู่ในกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ แต่หากผลักดันให้สำนักงานคุ้มครองพยานเป็นอิสระและเป็นเอกภาพ การให้ความคุ้มครองพยานจะดูน่าเชื่อถือมากขึ้น จึงมีแนวคิดว่า สำนักงานคุ้มครองพยานไม่น่าจะขึ้นอยู่กับกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ควรให้มีอำนาจสูงขึ้น เพื่อทำให้การจัดการต่างๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้นและเป้าหมายสุดท้ายคือ การได้มีโอกาส

	คุ้มครองพยานอย่างจริงจัง และพยานได้รับประโยชน์จากการคุ้มครองด้วยและที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ สำนักงานมีสถานะเป็นกองศักยภาพหรือการที่จะไปประสานงานกับหน่วยงานอื่นนั้น มีไม่มากนักหรืออาจกล่าวได้ว่า เป็นเรื่องระดับของศักดิ์ศรี จึงควรจะเป็นหน่วยงานกลางที่มีศักยภาพ และมีเอกภาพพอสมควร ควรออกจากกรมไปอยู่ภายใต้กระทรวงยุติธรรม ให้ขึ้นตรงกับรัฐมนตรี - ในเรื่องของการเบิกจ่ายเงินนั้น ได้แก้ปัญหาความลับรั่วไหล โดยให้หลักฐานตัวจริงทั้งหมดอยู่ที่สำนักงาน หาก สตง. ต้องการมาตรวจสอบก็สามารถกระทำได้และทำแบบฟอร์มอีกแบบนึง ซึ่งให้รายละเอียดพอสมควร
สำนักงานคุ้มครองพยาน	- ควรที่จะมีระเบียบหรือแนวทางปฏิบัติที่สามารถใช้เป็นมาตรฐานกลางให้แก่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติต่อพยานให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และสร้างความรู้สึกและทัศนคติที่ดีแก่พยานในการที่จะให้การเป็นพยาน - ปัญหาในขณะนี้คือ ยังไม่มีระเบียบ หรือแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติต่อพยาน - เนื่องจากมีหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับพยานในคดีอาญาหลายหน่วยงาน ดังนั้น จึงมีความต้องการให้ร่างแนวทางฯ มีผลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปบังคับใช้ภายในหน่วยงานของตนได้ - พยานจำนวนไม่น้อยเป็นเด็กและสตรี จึงพยายามหาแนวทางในการคุ้มครองและช่วยเหลือ - เนื่องจากแต่ละหน่วยงานมีแนวทางปฏิบัติต่อพยานที่ใกล้เคียงกัน จึงไม่อาจรู้ได้ว่าแนวทางของตนเป็นการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานหรือไม่เพียงใด และปัจจุบันการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานยังไม่มีระเบียบหรือแบบแผนที่ชัดเจนนัก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของพยานอยู่ในขั้นการพิจารณาทุกกระบวนการพิจารณา หรือว่าพยานอยู่ในมาตรการการคุ้มครอง

	- สำนักงานคุ้มครองพยานได้ประสบปัญหาในทางปฏิบัติในเรื่องของความลับ ซึ่งเป็นปัญหาที่มีการกระทบกับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานคุ้มครองพยานเป็นอย่างยิ่ง ในเรื่องของการเบิกจ่ายงบประมาณในส่วนนี้ไม่มีปัญหาในเรื่องการเบิกจ่าย แต่จะเกิดปัญหาเรื่องการหักล้างเงินยืมที่เรานำไป คือ เข้าใจว่าเจ้าหน้าที่การเงินของกรมฯ มีความกังวลและมีความห่วงใยในเรื่องของหลักฐานการเบิกจ่ายเพราะเอาเงินราชการไปใช้ อย่างน้อยก็น่ามีใบเสร็จมารองรับการใช้จ่ายในส่วนนั้น แต่ว่าทางการเงินเองอาจจะไม่เข้าใจว่า ภารกิจของสำนักงานคุ้มครองพยานไม่เหมือนภารกิจของราชการปกติ เพราะฉะนั้นทุกครั้งที่ไปปฏิบัติราชการเดือนนึงเรายืมไปเดือนนึง เมื่อครบหนึ่งเดือน เงินครบแล้วเราต้องมาหักล้างเงินยืม ซึ่งพอมาหักล้างเงินยืมแล้ว ทุกอย่างเปิดเผยหมดว่าโรงแรมที่ไหนอย่างไร นั่นคือปัญหาก่อนที่ท่านรองอธิบดีจะเข้ามาดูแล ซึ่ง ณ ปัจจุบันท่านได้แก้ปัญหาในระดับนึง คือ ไม่ต้องเอาใบเสร็จมาเบิก คือ เอาไปแทงไปแค่อย่างเดียว ส่วนใบเสร็จสำคัญจริงๆ จะต้องเก็บไว้ที่สำนักงานคุ้มครองพยาน ถ้าสำนักงานตรวจเงินแผ่นดินมาตรวจสอบตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมก็สามารถมาตรวจสอบได้ เจ้าหน้าที่เจ้าของสำนวนก็จะเก็บเอาไว้ อีกประเด็นนึง คือ เรื่องการกำหนดชั้นความลับว่า หากมีการเปิดเผยความลับ เจ้าหน้าที่ที่เปิดเผยหรือเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องจะมีโทษทางอาญา ถ้าเกิดพยานเป็นอะไรไป ปัญหาคือ การเบิกจ่ายเงินต้องผ่านกระบวนการเจ้าหน้าที่หลายขั้นตอนมาก อย่างเช่น ถ้าเสนอไปเรื่องนึง จะต้องผ่านเจ้าหน้าที่การเงินตรวจสอบงบประมาณก่อนว่ามีงบไหมแล้ว ไปที่หน้าห้องผู้บังคับบัญชา แล้วผู้บังคับบัญชาอนุมัติมาแล้วก็จะไปที่ห้องการเงินเพื่อทำเรื่องเบิกจ่ายเงินอีก เรื่องทุกเรื่องประทับตราลับหมด แต่เจ้าหน้าที่คนอื่นมองว่าเป็นเรื่องปกติ ไม่ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญที่เขียนว่าลับ ตรงจุดนั้นตามระเบียบรักษาความปลอดภัย คือ มีความกังวลในส่วนนี้ว่า ถ้าข้อมูลรั่วออกไปแล้ว เชื่อว่าเจ้าของสำนวนไม่ได้รับผิดคนเดียว สามารถไล่สายได้ว่ามีใครเข้ามาเกี่ยวข้องในบันทึกฉบับนั้นบ้าง แต่ถ้าจะเข้าใจว่าภารกิจคุ้มครองพยานเป็นภารกิจที่เสี่ยงออกมาหน่อย เพราะว่าเป็นเรื่องความปลอดภัยในชีวิตของคนก็สามารถที่จะลบขั้นตอนในส่วนนั้นได้ ซึ่งมองว่าหลายหน่วยงานอาจเจอปัญหานี้ไม่เฉพาะแต่สำนักงานคุ้มครองพยาน เชื่อว่าหลายหน่วยงานที่ปฏิบัติงานคุ้มครองพยานเจอสำนักงานตำรวจแห่งชาติเองก็เจอ ว่าการที่เจ้าหน้ารับเรื่องมา หรือเสนอเรื่องมาเพื่ออนุมัติ การคุ้มครองพยาน ก็ให้

	ประทับตราลับ แต่ว่าทางตำรวจเองในส่วนของต่างจังหวัดยังละเลยในส่วนนี้อยู่ มองว่าข้อมูลในส่วนนี้เป็นเรื่องปกติยังไม่ถึงขนาดเคร่งครัดมากมายนัก มองว่าในเรื่องของความลับเป็นเรื่องละเอียดอ่อน เป็นปัญหาที่ยังแก้ไขไม่ได้ - ในเรื่องการปฏิบัติที่เหมาะสมนั้น ในส่วนของทางสำนักงานคุ้มครองพยานเองจะไม่ค่อยเกี่ยวกับทางพนักงานสอบสวนเพราะเราไม่มีอำนาจในการสืบสวนสอบสวน แต่ว่าถ้าจะแบ่งการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพยานจะแบ่งได้ออกประมาณ 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1. กรณีพยานมาปฏิสัมพันธ์กับสำนักงานคุ้มครองพยาน คือการที่พยานเดินเข้ามาในสำนักงานคุ้มครองพยานและขอรับการคุ้มครอง เราจะต้องปฏิบัติต่อพยานอย่างไรบ้าง ซึ่งทุกวันนี้ก็ยังปฏิบัติอยู่ ยังต้องสอบถามพูดคุยกับพยานอย่างไรให้เค้าสบายใจ ถ้าเค้าไม่มีความชัดเจน เราต้องอธิบายให้ชัดเจนยังไงบ้าง จนเค้าออกจากสำนักงานไปเค้าจะยื่นหรือไม่ยื่นอีกเรื่องนึง 2. กรณีพยานอยู่ในโปรแกรมการคุ้มครอง พยานแต่ละคนจะไม่เหมือนกัน การที่เราต้องไปคุยกับพยานนั้น เป็นเรื่องละเอียดอ่อน คดีที่เกิดขึ้นในกรณีหนึ่งไม่สามารถเป็นตัวชี้วัดได้ว่าอีกกรณีจะต้องปฏิบัติตามนั้น ในส่วนของการอบรมเจ้าหน้าที่เรื่องจิตวิทยา การพูดคุยกับพยาน การปฏิสัมพันธ์กันหลายๆ เจ้าหน้าที่เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง เพราะว่าความเครียดจะเกิดขึ้นทันที การที่เราไปอยู่กับพยาน 24 ชม. อยู่กันเป็นเวลา 5 – 6 เดือน เจอทุกวัน ทะเลาะกันซึ่งยืนยันได้ว่าจะต้องมี แต่ทะเลาะด้วยเหตุและผล บางทีพยานอยู่นานแล้วอยากโทรศัพท์แต่บอกโทรไม่ได้ แต่นั่นหมายถึงว่า จะต้องอธิบายให้เข้าใจว่ามีเหตุผลอย่างไร ไม่ใช้อารมณ์ อารมณ์และจิตวิทยาจึงเป็นเรื่องสำคัญ 3. กรณีพยานออกจากโปรแกรม ถึงแม้ว่าพยานจะออกจากโปรแกรมหรือเบิกความไปแล้ว สำนักงานฯ ก็ต้องดูแลพยานด้วย ดังนั้นการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพยานในชั้นนี้ยังต้องมีอยู่ และจะค่อยๆเลือนหายไป แต่ถ้าพยานเบิกความแล้ว เราทิ้งขว้างพยานเลย ถ้าหลายคนรู้พยานหลายคนก็คงจะรู้สึกผิดหวังเช่นกัน ในส่วนของสำนักงานฯ เองมีอยู่ประมาณ 2 - 3 กรณี มีอยู่กรณีหนึ่งพยานอยู่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช พยานที่ออกจากโปรแกรมจะมาปฏิสัมพันธ์กันตลอดว่า

	พยานอยู่ไหน มีการเช็คข้อมูล และส่งข่าวให้ว่าคดีที่เค้าให้การไปมีความคืบหน้าอะไรบ้าง จนไปถึงศาลมีพิพากษาให้ประหารชีวิต พยานเค้าโล่งใจว่าสิ่งที่ทำเป็นสิ่งที่ถูกต้องและสำนักงานเองก็รู้สึกดีใจที่เราดูแลพยานรายนี้ดี กับอีกกรณี คือว่า บางทีอยู่ในโปรแกรม แต่เราเปลี่ยนวิธีการคุ้มครองจากที่เราดูแลอยู่ พฤติการณ์ความไม่ปลอดภัยของพยานเบาลง ไม่ต้องส่งเจ้าหน้าที่ไปดูแลตลอด 24 ชั่วโมง ก็อาจเปลี่ยนวิธีการเป็นจัดหาที่ปลอดภัยให้พยาน เราจะพยายามตามความรู้สึกของเค้าตลอดว่าเป็นไงบ้าง การปฏิบัติตรงนี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อน หลายท่านพอเปลี่ยนวิธีการคุ้มครอง หรือพยานออกจากโปรแกรมก็รู้สึกละเลย - ในปัจจุบันการปฏิบัติเราไม่มีระเบียบการที่เหมาะสมอย่างเช่น ศาลซึ่งค่อนข้างออกมาดูดีมาก ทางสำนักงานเองก็ยังไม่มีระเบียบการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพยาน นอกจากระเบียบในส่วนของจริยธรรมคุณธรรมของเจ้าหน้าที่ - การยุติการคุ้มครองมีหลายรูปแบบ แบบแรกที่เรียกกันคือ พยานขอยุติเอง คือว่าเมื่ออยู่ไปช่วงระยะเวลานึง พยานเบื่อ หรือรู้สึกมีความปลอดภัยในระดับนึงแล้ว เพราะได้ข้อมูลจากบางส่วนที่เราให้เจ้าหน้าที่ไปตรวจสอบในพื้นที่แล้วพยานรู้สึกพอใจ ก็จะขอยุติการคุ้มครองในส่วนนั้น กับอีกกรณี คือจะเป็นความยินยอมของพยานเองในเรื่องของการยุติความคุ้มครองของเจ้าหน้าที่ บางครั้งเราไม่สามารถที่จะไปบอกให้พยานยุติการคุ้มครอง เพราะฉะนั้นเจ้าหน้าที่จะขอยุติการคุ้มครองเอง แต่มีน้อยมาก เมื่อเรายุติการคุ้มครองพยานแล้ว จะต้องแจ้งสิทธิตามกฎหมาย เช่น การมีสิทธิที่จะอุทธรณ์หลังจากที่เรามีคำสั่ง 30 วัน แต่จะอุทธรณ์หรือไม่ก็เป็นสิทธิของพยาน แต่โดยหลักที่ทำงานมาส่วนมากพยานจะขอยุติการคุ้มครองเอง จะไม่ค่อยมีเจ้าหน้าที่ไปขอยุติการคุ้มครอง แต่เราจะแจ้งพยานว่าพยานเป็นมีความปลอดภัยในระดับหนึ่งแล้ว พยานจะยินยอมที่จะยุติการคุ้มครองในส่วนนั้น - การแบ่งแนวทางในชั้นพนักงานสืบสวนสำนักงานอาญาหรือว่าพยานที่เบิกความต่อศาล หรือพยานที่เข้าโปรแกรมคุ้มครอง ถ้าเราจะแบ่งในส่วนของตรงนี้ เมื่อพยานเบิกความต่อศาลไม่ได้หมายความพยานทุกรายเข้าสู่โปรแกรมการคุ้มครองอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นถ้าจะแบ่งตรงนี้ให้ขาด จะเห็นว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตำรวจ อัยการ หรือ ศาล พนักงาน

	สืบสวนต้องปฏิบัติกับพยานของเค้าเอง และถ้านำเข่าสู้โปรแกรมการคุ้มครองนั่นก็เป็นอีกกรณีว่า เจ้าหน้าที่จะปฏิบัติอย่างไร และเนื่องจากพยานไม่ได้เข้าร่วมโปรแกรมทุกคน จึงน่าจะแยกระเบียบหรือแนวทางให้ขาด - การคุ้มครองพยานในคดีที่พยานอยู่ในโปรแกรมการคุ้มครองและโดนผู้ต้องหาในคดีแจ้งความกลับว่าพยานนี้ไปแจ้งความเท็จ แต่ว่าสิ่งที่สำนักงานได้รับจากพนักงานสอบสวนคือการปฏิบัติต่อพยานในฐานะที่เป็นผู้ต้องหา จึงอยากให้คณะผู้วิจัยว่าศึกษาลึกในส่วนนี้ด้วยว่า พยานถูกฟ้องเป็นผู้ต้องหา ถูกแจ้งความเป็นผู้ต้องหา จะปฏิบัติกับผู้ต้องหาซึ่งเป็นพยานในอีกฐานะหนึ่งอย่างไรบ้าง
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	- การให้ความคุ้มครองพยานมีปัญหาด้านงบประมาณเพราะจะไม่อาจรู้ว่าระยะเวลาให้ความคุ้มครองจะยาวนานแค่ไหน เพราะว่าการคุ้มครองพยาน มีทั้งคุ้มครองก่อนให้การและคุ้มครองหลังให้การแล้ว เพราะว่าหลายหน่วยหารือมาที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติว่า เมื่อพยานให้การเสร็จแล้วควรจะต้องคุ้มครองต่อไปไหม ซึ่งจริง ๆ แล้วจะต้องพิจารณาว่าพยานหมดอันตรายหรือยัง ปลอดภัยไหม เพราะอันตรายที่เกิดจากการล้างแค้นหรือแก้แค้นจากญาติของผู้ที่พยานให้การอาจจะมีอีกก็ได้ แล้วให้ตรวจสอบและทำหนังสือว่าเขายินยอมออกจากการคุ้มครอง ถึงจะให้ยกเลิกการคุ้มครอง - ในกรณีที่พยานเข้าสู่โปรแกรมการคุ้มครอง การปฏิบัติที่เหมาะสมกับพยานที่เข้าโปรแกรมแล้วไม่ค่อยน่าเป็นห่วง เพราะเมื่อยินยอมแล้วที่จะเข้าสู่โปรแกรมการคุ้มครองแล้ว จะปฏิบัติยังไงก็ปฏิบัติกันง่าย คุ้มครองดูแลได้ง่าย แต่พยานทั่วไปที่ไม่ได้เข้ามาสู่โปรแกรมการคุ้มครอง ควรจะได้ทำวิจัยไปถึงตัวผู้ที่เป็นพยานว่า เขาได้รับความเดือดร้อนอย่างไรจากกระบวนการสอบสวน ตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน อัยการ ศาล นอกจากนั้น จะต้องศึกษาวิจัยออกมาว่า ในปัจจุบันพยานที่อุตส่าห์เสียสละเวลาและรายได้ และเสี่ยงภัยเข้ามาเป็นพยาน เขาได้อะไรตอบแทนบ้าง ได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมหรือไม่เพียงใด โดยเฉพาะการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนทุกวันนี้ยังเป็นภาพติดลบอยู่ ไม่ได้รับความพึงพอใจกับประชาชนอย่างเต็มที่ เช่น ก่อนจะสอบปากคำ บางโรงพัก

	ต้องให้นั่งรอ 2 - 3 ชั่วโมง และในขณะที่นั่งรออยู่ในห้อง ก็ไม่มีอะไรจัดให้เขาเลย ไม่มีห้องพิเศษให้เขานั่งพักผ่อน หรือไม่จัดคนให้เพียงพอในการสอบพยาน หรือการไปดูที่เกิดเหตุ แจ้งให้มาที่เกิดเหตุหน่อย พนักงานสอบสวนก็ไม่ค่อยไป ให้ใครไปก็ไม่รู้ แล้วเขารอบางทีเป็นวันแล้วเขาก็อยู่บ้านรอให้ตำรวจไปดูให้เขา ทำให้เขาได้รับความเดือดร้อนไหม ปฏิบัติเหมาะสมกับเขาไหม แล้วการสอบสวนที่ล่าช้าหลังจากได้รับคดีแล้ว เขาไม่รู้อะไรอีกเลย พยานหรือผู้เสียหายไม่รู้อะไรอีกเลย จนกระทั่งถูกเรียกมาเป็นพยาน พนักงานสอบสวนไม่เคยแจ้งต่อเขาเลยว่า เวลานี้สำนวนไปถึงไหน รวมถึงการที่พนักงานสอบสวนไม่รับแจ้งความด้วย การไม่ได้รับแจ้งความไม่รับคำร้องทุกข์เลยเป็นเรื่องที่ปัญหาประชาชนไม่ได้รับการเยียวยาในเรื่องคดีอาญา พอหลังจากที่เค้ารับแล้วก็ไม่ได้ทำอะไรเลย เก็บคดีไว้เฉยๆ ฉะนั้น พยานเหล่านี้จะไม่ได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสม หรือกรณีหมายเรียก ที่มีข้อกฎหมายใส่ลงไปด้วยว่าถ้าไม่มาตามหมายเรียกจะต้องผิดอย่างนั้นผิดอย่างนี้ เหมือนกับข่มขู่พยานไปในตัวว่าพยานต้องมานะ ไม่มาถือว่าขัดต่อหมายเรียก กรณีเช่นนี้ถือการปฏิบัติที่เหมาะสมกับพยานหรือไม่
กรมสอบสวนคดีพิเศษ	- ในส่วนของกรมสอบสวนคดีพิเศษเองจะมีพยานที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบในเบื้องต้น ปี 2548 – 2549 ประมาณ 30 - 40 กว่าคน แต่ปัจจุบันเหลือ 20 กว่าคน โดยส่วนใหญ่เป็นพยานในคดีพิเศษ คือเป็นพยานที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือเป็นพยานในคดีองค์กรอาชญากรรม หรืออาชญากรรมข้ามชาติที่ใช้แหล่งประเทศไทยฟอกเงิน เช่น ที่เกาะสมุย มีพยานที่เป็นชาวต่างประเทศที่ได้ให้ความร่วมมือและยินดีมาให้การเป็นพยานและอยู่ในการดูแลของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ส่วนในเรื่องของวิธีการคุ้มครองนั้นผู้ที่จะมาให้ถ้อยคำหรือข้อเท็จจริงหรือให้การ สามารถที่จะขอเข้ามาอยู่ในการคุ้มครองพยานได้ ถ้าหากว่าสิ่งที่ได้ให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงหรือให้การมาเป็นประโยชน์กับรูปคดี เนื่องจากพยานบุคคลเป็นพยานสำคัญในคดีพิเศษ เช่น พยานที่รู้เห็นเหตุการณ์ก็จะให้เข้ามาอยู่โครงการคุ้มครองพยาน ถ้าพบว่ามีพฤติกรรมการณ์ที่ไม่ปลอดภัย เช่น มีผู้เสียหายรายหนึ่งมาร้องทุกข์กล่าวโทษให้ดำเนินคดีในเรื่องของการบุกรุกทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดกระบี่ เมื่อมาพบเราแล้วกลับไปปรากฏว่าบ้านถูกเผาหมด จึงมายื่นคำร้องขอรับการ

	คุ้มครองพยาน ซึ่งกรมสอบสวนคดีพิเศษได้ส่งเจ้าหน้าที่ไปลงพื้นที่ในทันที แล้วสอบข้อเท็จจริงและเห็นควรที่จะให้พยานเข้ามาอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน ก็ขออนุมัติด้วยวาจาเข้ามาก่อน ซึ่งทางเราที่อยู่ในกรุงเทพฯ ก็รายงานผู้บังคับบัญชาไป กลับมากรุงเทพฯ จึงดำเนินการอีกที เพราะฉะนั้นในการคุ้มครองพยาน เราจะจัดเจ้าหน้าที่เข้าไปดูแลพยานที่อยู่ในคดีพิเศษเอง ซึ่งจะมีปัญหาด้านกำลังเจ้าหน้าที่ในการเข้าไปคุ้มครอง เพราะสำนักคดี กรมสอบสวนคดีพิเศษมีเจ้าหน้าที่แค่ 60 – 70 คน แต่มีคดีที่อยู่ในความรับผิดชอบเป็นจำนวนมาก ปัญหาจึงเกิดขึ้นเช่นเดียวกับของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ - เมื่อพยานได้เข้ามาเป็นพยานในคดีพิเศษแล้ว สิทธิที่จะต้องได้รับตามรัฐธรรมนูญ คือ สิทธิที่จะได้การปฏิบัติที่เหมาะสม ค่าตอบแทน ค่าใช้จ่าย เป็นต้น ที่เราจะต้องให้กับพยาน เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องให้การคุ้มครองดูแลอย่างเต็มที่ ถ้าหากว่าเป็นกรมสอบสวนคดีพิเศษคุ้มครองเอง กรมจะใช้เจ้าหน้าที่ไปให้การคุ้มครองดูแลพยานเกือบ 20 ชั่วโมงต่อวัน เช่น ถ้าพยานจะอยู่ที่บ้าน ในถิ่นที่อยู่ของพยานเอง เจ้าหน้าที่เข้าไปให้การคุ้มครองดูแลอาจพักอยู่ใกล้ ๆ คอยให้การดูแลตลอดเวลาหรือ ถ้ามีความจำเป็นจริงๆ ต้องเอาพยานออกนอกพื้นที่ก็ต้องหาที่ปลอดภัยให้กับพยาน ในขณะเดียวกันก็ต้องเข้าไปให้การคุ้มครองพยานด้วย ในส่วนะพยานที่เป็นผู้หญิงเราก็ใช้เจ้าหน้าที่ผู้หญิงอาจจะมีเจ้าหน้าที่ผู้ชายอีกคนหนึ่งไปให้การอารักขาคุ้มครอง ซึ่งจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องของการปฏิบัติการพิเศษ ในเรื่องการคุ้มครองการอารักขาเข้าไปดูแลด้วยอีกทีหนึ่ง - ในคดีหลายๆ คดีโดยเฉพาะคดีที่เกิดขึ้นต่อความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พยานส่วนใหญ่ที่เป็นชาวมุสลิมที่อยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนใหญ่ไม่อยากจะเข้ามาในพื้นที่กรุงเทพมหานครมากนัก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม การเป็นอยู่ ทำให้พยานไม่อยากจะละทิ้งถิ่นฐานแล้วออกจากพื้นที่มาอยู่ในกรุงเทพฯ เพราะไม่คุ้นเคย เพราะฉะนั้น สิ่งที่จะต้องให้การคุ้มครองเมื่อพยานอยากจะเข้าโครงการ แต่เขาประสงค์ที่จะอยู่ในพื้นที่ คือ ต้องร้องขอไปทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรือทางกองทัพให้จัดเจ้าหน้าที่ไปให้การคุ้มครองดูแล แต่เมื่อกำลังคนของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้นมีจำกัด การให้เจ้าหน้าที่มาอยู่กับพยานตลอด 24 ชั่วโมงคงเป็นไปไม่ได้ ด้วยภารกิจ

	และหน้าที่ความรับผิดชอบหลักมีอยู่ เพราะฉะนั้น เขาต้องมั่นใจในสถานที่ที่จัดให้พยานอยู่ ถ้าเขามั่นใจก็จะแวะเวียนไปดูเป็นครั้งคราวสุดแท้แต่ เช่น อาจวันเว้นวัน สัปดาห์ละ สองครั้งสามครั้ง ขยันหน่อยก็อาจจะไปดูทุกวัน ถ้าเขาเข้าไปอยู่ในพื้นที่ในลักษณะของเข้าไปอยู่ตลอดเวลาเนี่ย มันเป็นความเสี่ยง อย่างเช่น คดีความมั่งคงที่ถูกยิงด้วยกลุ่มอาร์พีเค จะไม่ปลอดภัยกับพยาน ถ้าให้เจ้าหน้าที่ไปคุ้มครองใกล้ชิด ทั้งเจ้าหน้าที่และพยานเองจะไม่ได้รับความปลอดภัยหรือได้รับการปะทุษร้ายตลอดเวลา จึงต้องอยู่ในดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วยว่าสมควรที่จะใช้มาตรการระดับไหนอย่างไร - บทบัญญัติของกฎหมายคุ้มครองพยานเอง ได้ยกเว้นในเรื่องของการกำจัดสิทธิเสรีภาพบางประการ แม้รัฐธรรมนูญได้ให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนไว้ แต่กฎหมายคุ้มครองพยานก็ออกมาจำกัดสิทธิและเสรีภาพด้วย เพราะฉะนั้น จึงต้องได้รับความยินยอมจากพยาน เช่น ในเรื่องของการอยู่ การรักษาระเบียบวินัยต่างๆ ที่จะต้องให้กับเจ้าหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการใช้โทรศัพท์ การห้ามการติดต่อ ในทางปฏิบัติมีพยานหลายคนที่ไม่ให้ความร่วมมือมากนัก และไม่ระมัดระวังในเรื่องของความปลอดภัยของตัวเอง เช่น เราได้เตือนแล้วว่าอย่าเข้าไปในพื้นที่นั้นเป็นพื้นที่ที่ไม่ปลอดภัย ก็ปรากฏว่ายังมีการผ่าฝืน อย่างเช่น คดีสำคัญคดีความมั่งคงที่อยู่ในการพิจารณาของศาลนั้น พยานประมาณ 3 - 4 คน ไม่เชื่อฟังเจ้าหน้าที่ได้เข้าไปในพื้นที่ ซึ่งเป็นพื้นที่อันตราย เช่น ในโรงเรียนธรรมมาวิทยา หรือพื้นที่ใกล้เคียง ปรากฏว่าถูกลอบยิงเสียชีวิตไป 3 - 4 คนก็มี ตรงนี้ก็เป็นเรื่องที่พยานจะต้องให้ความร่วมมือด้วย ซึ่งคงจะเป็นเรื่องยากอย่างหนึ่ง ดังนั้น ในร่างแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต้องมีในส่วนของการปฏิบัติตนของพยานด้วยเหมือนกัน เพราะฉะนั้น ในทางกรมสอบสวนคดีพิเศษคุ้มครองเองหรือให้เจ้าหน้าที่ตำรวจคุ้มครอง ต่อไปเมื่อเข้าไปทำความตกลงแล้ว ในเรื่องของที่พักต้องเลือกดูเหมือนกันว่า เจ้าหน้าที่จะไปอยู่อย่างไรและการปฏิบัติที่เหมาะสมเป็นอย่างไร ส่วนในเรื่องกิจวัตรประจำวันของพยาน การจำกัดสิทธิเสรีภาพในบางครั้งต้องกระทำ เช่น สิทธิในการโทรศัพท์ สิทธิในการออกไปไหนมาไหน สิทธิที่จะติดต่อกับญาติพี่น้องหรือเพื่อนฝูง เราต้องให้การดูแล แต่บางครั้งก็มีการละเมิดเหมือนกัน ในปัจจุบันที่ต้องห้ามคือเรื่องของการห้ามโทรศัพท์ เพราะองค์กรอาชญากรรม หรือแม้เจ้าหน้าที่ของรัฐต่างๆ นั้น มีศักยภาพในการตรวจสอบข้อมูลการใช้โทรศัพท์ หรือ

	การตรวจสอบแหล่งที่อยู่ของพยานที่ใช้โทรศัพท์ เพราะฉะนั้นถ้าลักษณะของการไม่เชื่อฟังในเรื่องการโทรศัพท์ พยานอาจจะคุยกันแป๊ปเดียว แต่สามารถเช็คได้ ซึ่งเป็นอันตรายอย่างยิ่ง เพราะฉะนั้นตรงนี้จะต้องระมัดระวัง พยานที่เข้ามาอยู่ในการคุ้มครองต้องเปลี่ยนเบอร์โทรศัพท์ถ้าจะใช้โทรศัพท์จะต้องบอกเจ้าหน้าที่ - จะต้องคำนึงอยู่เสมอว่าพยานได้รับการกระทบกระเทือนจิตใจหลายๆ ไม่ว่าจะเป็นบ้านถูกเผา ไม่ว่าจะเป็นพยานที่ถูกยิง จะโดยผู้มีอิทธิพล จะโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือกลุ่มองค์กรอาชญากรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่กระทบต่อขวัญกำลังใจของพยานอย่างมาก เกิดความกลัวและความเครียด เพราะฉะนั้นการปฏิบัติต่อพยาน โดยเฉพาะในเรื่องของการให้เกียรติเป็นสิ่งที่สำคัญ เช่น ในคดีหนึ่ง เจ้าหน้าที่ตำรวจนำพยานที่เป็นสุภาพสตรีไปสอบพยานในโรงแรม โดยที่ไม่มีเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เป็นผู้หญิงอยู่เลย จะถือว่าเป็นการปฏิบัติที่เหมาะสมหรือไม่ ซึ่งพยานเองก็บอกว่าไม่เหมาะสม อย่างน้อยควรจะต้องมีเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เป็นผู้หญิงเข้ามาอยู่เป็นเพื่อนด้วยแต่ในช่วงนั้น อาจติดขัดในเรื่องของกำลังพล เจ้าหน้าที่ตำรวจที่เป็นผู้หญิงอาจจะยังมีไม่มากเหมือนกับปัจจุบัน เพราะฉะนั้นในการปฏิบัติตรงนี้ก็สำคัญเหมือนกัน - ในเรื่องของการสอบพยานนั้น ยกตัวอย่างเช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ไปสอบพยานในคดีหนึ่งที่เขาเห็นเหตุการณ์ หรือรู้เห็นเหตุการณ์ก่อนที่จะเกิดการเสียชีวิตของคนคนหนึ่ง และได้ไปให้การต่อพนักงานสอบสวน หลังจากเกิดเหตุแล้ว พบศพแล้ว ก็มีการบล็อคพยานคนนี้ หลายหน่วยที่เข้าไปสอบ ถ้าเข้าไปเมื่อไร พยานคนนี้จะถูกบล็อคตัวไปที่อื่น หนีไปจากการให้พบ หรือให้การกับเจ้าหน้าที่ของกองปราบ จนกระทั่งพยานต้องหนีไปในหลายๆ พื้นที่ แต่ก็ยังถูกตามไป จนในที่สุดก็ต้องใช้กำลังทหารคุ้มครองพยานออกมาจากพื้นที่ แล้วส่งตัวให้กับกองปราบ พอกองปราบรับไประยะหนึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนก็จะเข้ามาช่วยดูแลต่อ จนกระทั่งนำคดีนี้เข้าสู่กรมสอบสวนคดีพิเศษ จะเห็นว่าสิ่งที่เขาได้รับนั้นมันกระทบกระเทือนต่อจิตใจค่อนข้างมาก หากถามว่าพยานคนนี้เข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้ตายอย่างไร คำตอบคือไม่เกี่ยวเลย แต่บังเอิญเป็นจังหวะที่เขาต้องเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเหตุการณ์ตรงนี้ ถามว่าเขาจะไม่ให้การเป็นพยานได้ไหม คือ ได้ แต่จะทำให้เกิดความยุติธรรมในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างไร ถ้าเขาไม่ยอมให้การเป็นพยาน เพื่อที่จะนำตัว

	ผู้กระทำความผิดมาลงโทษ เราพยายามอธิบายในหลายๆ อย่าง แล้วในที่สุดก็ได้รับความร่วมมือและเข้ามาอยู่ในโครงการคุ้มครองพยาน - ในเรื่องของการสอบปากคำ พอไปถึงขั้นตอนสำคัญที่จะพาดพิดไปถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เขาก็พยายามที่จะตัดหรือเปลี่ยนประเด็น การสอบในลักษณะเช่นนี้ การปฏิบัติเช่นนี้เป็นการเหมาะสมหรือไม่ เพราะหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคือ การไปหาข้อเท็จจริง ไปทำให้ความเป็นธรรมเกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรมให้ได้ และถ้าจะค้นหาความจริงต้องฟังเขาก่อน ฟังให้เขาเล่าไปเล่าไป แล้วเราก็มีวิธีการเช็คด้วยว่าเป็นความจริงหรือเท็จ ตอบไปแล้ววกกลับมาถามอีกทีพยานยังให้การเหมือนเดิมไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง เราก็รับฟังพยานปากนั้นได้ - ในส่วนสถานที่ ในหลายคดีที่ตำรวจก็นำพยานไปสอบที่โรงแรม , เชฟเฮ้าท์ ยกตัวอย่างคดีที่เกิดขึ้นที่กระทบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คดีฆ่านักการทูตซาอุดิอาระเบีย คดีการหายตัวไปของนักธุรกิจชาวซาอุดิอาระเบีย ถามว่าข้อเท็จจริงว่าคดีเกิดขึ้นที่ไหน ก็เกิดขึ้นที่โรงแรมเหมือนกัน มีการเอาไปสอบจนกระทั่งเขาหายตัวไป ถามว่าเป็นการปฏิบัติที่เหมาะสมหรือไม่ - ในเรื่องการคุ้มครองความลับ กฎหมายบอกไว้ว่าชื่อและที่อยู่ของพยานนั้นเป็นความลับ เพราะฉะนั้นในสิ่งที่จะต้องดำเนินการ คือ เมื่อมีพยานเข้ามาอยู่ในโครงการคุ้มครองพยานแล้วจะทำอย่างไรไม่ให้เป็นการเปิดเผยที่อยู่ของพยานให้กับบุคคลที่ไม่เกี่ยวของได้รู้ ซึ่งในทางปฏิบัติมีอุปสรรคหลายๆอย่าง เช่น เรื่องของสายการบังคับบัญชา ควรจำกัดสิทธิรู้หรือไม่รู้หรือไม่ - ในเรื่องของการปกป้องคุ้มครองพยาน ก็ต้องได้รับการฝึกฝน ฝึกอบรม ให้มีความรู้ในเรื่องของการปฏิบัติ ในเรื่องของการต่อสู้เพื่อป้องกันชีวิตของพยาน ในบางครั้งพยานเองก็บอกว่า มีเจ้าหน้าที่บางคนชอบเอาปืนสไลด์ขึ้นมาสไลด์เล่น ชอบพกอาวุธอย่างเปิดเผย ซึ่งพยานเองไม่ชอบ และถือเป็นการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสมเช่นกัน เพราะเจ้าหน้าที่เองต้องระมัดระวังในเรื่องของการปฏิบัติหน้าที่ด้วย เช่น จะต้องไม่ให้คนอื่นรู้ว่าผู้ที่เดินไปกับเราหรือไปไหนกับเรานั้นไม่ใช่พยาน

	และเราไม่ใช่เจ้าหน้าที่ที่จะต้องมาปกป้องเขา อันนี้ก็ถือว่ามีส่วนสำคัญเหมือนกัน หรือในเรื่องของการพาพยานไปพบแพทย์ ก็ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น เพราะว่ามีวิธีการที่จะทำไม่ให้พยานไปให้การต่อพนักงานสอบสวนคดี ไม่ให้พยานไปเบิกต่อศาล เขารู้ช่องทางตรงจุดนี้ดี เพราะฉะนั้นก็จะมีวิธีการในหลากหลายที่จะทำลายความน่าเชื่อถือของพยาน หรือทำลายน้ำหนักของพยาน หรือทำให้พยานไม่ไว้วางใจพนักงานสอบสวนที่รับผิดชอบ เช่น ตัวอย่างที่บอกว่าพยานคนหนึ่งประสาท อย่าไปเชื่อถือ และมีการพูดในทำนองที่มันเสียๆหายๆ กับในกลุ่มของเจ้าหน้าที่เอง ถือว่าไม่เหมาะสมที่จะกระทำเพราะเจ้าหน้าที่ต้องปกป้องพยานด้วย ต้องให้เกียรติพยาน เพราะฉะนั้น เมื่อรู้ข้อมูลมาก็ต้องไปสืบมาว่าจริงไหม - การใช้มาตรการพิเศษ ในเรื่องการเปลี่ยนชื่อสกุล มีความสำคัญเหมือนกัน เพราะว่าเมื่อมีคดีขึ้นสู่ศาลแล้ว มีการเตรียมบัญชีระบุพยานไว้ เพื่อที่จะให้ศาลมอบสำนวนและส่งให้ทางจำเลย ในขณะที่ไม่ได้ตรวจเช็คให้เรียบร้อยว่าทางจำเลยซึ่งมี 8 – 9 คนว่าทนายมาครบมั้ย พอส่งสำเนาให้ให้ไปฝ่ายจำเลย สักพักทนายทางจำเลยที่ 5 – 6 ไม่มา ไม่สามารถดำเนินต่อไปได้ แต่บัญชีระบุพยานนั้นๆ ไปอยู่ในฝ่ายตรงข้ามแล้ว ไม่ได้ชื่ออย่างเดียวที่อยู่ด้วย แล้วถ้ามีการประวิงเวลาในเรื่องของกระบวนพิจารณา กว่าจะพิจารณาเสร็จพยานกว่า 90 ปาก และถ้ารู้ชื่อ รู้ที่อยู่ แล้วพยานเหล่านี้ไม่ยอมออกจากพื้นที่ด้วย อันนี้ก็เป็นสิ่งที่สำคัญว่าต้องใช้มาตรการพิเศษ แต่ว่าในขณะนี้ก็ยังติดปัญหาในหลายๆ ด้านที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้ - ปัญหาด้านกฎหมายระเบียบข้อบังคับ ในเบื้องแรกเลย ช่วงสองปีแรกการคุ้มครองพยานของกรมสอบสวนคดีพิเศษได้ใช้งบประมาณรัฐ เพราะฉะนั้นในเรื่องของการเปิดเผยที่อยู่ของพยาน เราสามารถปกปิดเป็นความลับได้ค่อนข้างดี เนื่องจากว่ามีบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องไม่มากนัก แต่พอในปี 2550 เราปรับเป็นงบปกติขึ้นมาปัญหาก็เกิดขึ้นเกี่ยวกับเรื่องของการเบิกจ่าย ในเรื่องของหลักฐานต่างๆ เจ้าหน้าที่การเงินบอกว่า ต้องขอสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของเจ้าของที่พัก ที่ให้พยานไปพักอยู่ เจ้าหน้าที่ก็ไม่สบายใจ ถ้าต้องเอาหลักฐานที่เป็นบัตรประจำตัวของผู้เป็นเจ้าของที่พักอาศัยให้ เพราะการสืบทำได้ไม่ยากนั่นคือ การเปิดเผยชื่อที่อยู่ เราต้องประสานการปฏิบัติกับเจ้าหน้าที่

	การเงินเหมือนกันว่าหากทำอย่างนี้เท่ากับเป็นการเปิดเผยชื่อที่อยู่ แล้วเจ้าหน้าที่ก็จะมีความผิดตามกฎหมายด้วย ตรงนี้ถือเป็นปัญหาเหมือนกัน ในเรื่องของการเบิกค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองพยาน ในเรื่องงบประมาณ - ส่วนปัญหาในเรื่องของระยะเวลาสิ้นสุดของการคุ้มครองว่าจะยกเลิกการคุ้มครองเมื่อไหร่ พยานจะสิ้นสุดการคุ้มครองเมื่อไหร่ เพราะกฎหมายให้ก่อน ขณะและหลังการเป็นพยาน เค้าเบิกความต่อศาลแล้วควรจะยุติการคุ้มครองเลยมั้ย การสิ้นสุดการคุ้มครองพยานตรงนี้ยังกว้างมาก จะทำอย่างไรที่จะกำหนดรายละเอียด - ควรผลักดันให้สำนักงานคุ้มครองพยาน ซึ่งตามกฎหมายแล้วบัญญัติให้จัดตั้งขึ้นในกระทรวงยุติธรรม แต่ในขณะนี้ไปอยู่ที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งการบังคับบัญชาในเรื่องของความลับ ในเรื่องของการเปิดเผยชื่อที่อยู่ อาจจะมีปัญหาบ้าง ความเป็นเอกภาพในการดูแลงานคุ้มครองพยาน มันก็กระทบไปถึงเรื่องการปฏิบัติ กล่าวคือ เมื่อมาร้องขอต่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กรมฯกลับส่งไปให้หน่วยอื่นดูแลเช่นนี้ เป็นความรู้สึกที่ไม่ดีต่อพยาน เพราะฉะนั้นถ้ามีการร้องขอเข้ามาแล้ว สามารถจัดเจ้าหน้าที่ให้การคุ้มครองได้เลย จะเป็นสิ่งที่พยานประทับใจ เพราะฉะนั้นถ้าหากสำนักงานคุ้มครองพยาน มีการจัดองค์กรที่เป็นเอกภาพ จะขึ้นตรงต่อกระทรวงยุติธรรม จะขึ้นตรงต่อรัฐมนตรีก็ได้ แต่ที่สำคัญคือ ต้องมีกำลังเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการของตนเองที่จะให้การคุ้มครองพยาน ที่จะเดินเข้ามาหาคดี หรือได้รับการร้องของจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติหรือกรมสอบสวนคดีพิเศษก็ดี จะทำให้กระบวนการคุ้มครองพยานของประเทศไทยได้รับการรองรับและได้รับการชื่นชมจากพยานเอง - มีปัญหาในส่วนพยานที่เป็นเรื่องของคดีสำคัญ ๆ ระดับชาติ แต่ไม่ใช่เป็นเรื่องของกฎหมายคดีอาญา ไม่ใช่เป็นพยานในคดีอาญา แต่เป็นพยานในการสืบสวนข้อเท็จจริงของ คตส. พยานในคดีของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งตอนนี้ได้ปรากฏชัดแล้วว่ามันเกิดขึ้นมาในเรื่องที่มีการร้องเรียนของให้เพิกถอนสิทธิ แล้วปรากฏว่าพยานเหล่านี้ถูกข่มขู่ แล้วก็เป็นพยานสำคัญ ในคดีสำคัญ ซึ่งในกฎหมายคุ้มครองพยาน ยังไม่ได้เขียนถึงการให้ความคุ้มครองพยานบุคคลเหล่านี้

	ครอบคลุมไปไม่ถึง ดังนั้น เวลาพยานเหล่านั้นมาร้องขอให้สำนักงานฯ คุ้มครอง สำนักงานตำรวจแห่งชาติก็ทำอะไรไม่ถูกเหมือนกัน เหมือนกันเพราะไม่ใช่พยานคดีอาญา จะให้การคุ้มครองกันอย่างไรก็ได้แต่อาศัยประสบการณ์ คือ ถือว่าพยานเหล่านั้นเป็นประชาชนคนนึงที่กำลังจะได้รับอันตราย จึงต้องใช้อำนาจหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติให้ความคุ้มครอง ซึ่งผู้ใหญ่บางคนไม่ยอมเข้าใจ ไม่ยอมรับ ไม่กล้าสั่งการ ทั้งๆ ที่อาชีพตำรวจ ก็ต้องดูแลความปลอดภัยให้ประชาชนอยู่แล้ว บางทีต้องยกรัฐธรรมนูญ ยกอำนาจสำนักงานตำรวจแห่งชาติทั่วไปมาให้ใช้ กลัวจะออกคำสั่งผิดไปจากที่เคยสั่งการไว้เป็นกระดาษตามระเบียบข้อบังคับที่เกี่ยวกับการคุ้มครองพยาน กลัวแม้กระทั่งออกคำสั่งไปคุ้มครองคนนี้จะเป็นผู้ผิด ที่เป็นเช่นนี้เพราะสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ยังขาดบุคลากรที่เป็นผู้บริหารที่มีความรู้ความเข้าใจกฎหมายตัวนี้ - การที่กำหนดแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมแก่พยาน ควรมองในภาพรวมมากกว่า จะต้องทราบในจุดขั้นตอนปฏิบัติที่แท้จริงก่อนว่าตั้งแต่พยานเริ่มเข้ามาหา แล้วพยานเข้าสู่โครงการมีขั้นตอนในเรื่องของการปฏิบัติอย่างไร ในเรื่องของทางปฏิบัติที่ถามในเรื่องของรัฐธรรมนูญต้องเป็นตัวนำ เสร็จแล้วก็มองในเรื่องของกฎหมายคุ้มครองพยานว่าบทบัญญัติกฎหมายคุ้มครองพยานที่พยานจะต้องยอมรับว่าพยานที่เข้าสู่โครงการจะต้องถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพบางประการ มองว่าน่าจะมีแนวปฏิบัติที่แท้จริงเช่น ส่วนในเรื่องของการเข้ามาสู่โครงการคุ้มครองพยาน ต้องมีการทำบันทึกข้อตกลงในเรื่องของสิทธิและเสรีภาพในข้อตกลงนั้นควรมีอะไรบ้าง เช่น จำกัดสิทธิในการใช้โทรศัพท์ การติดต่อเพื่อน ญาติพี่น้อง การออกไปข้างนอกโดยลำพัง แต่ที่จะต้องยอมรับ คือเราจะต้องไม่เขียนในเชิงที่จะส่อให้เห็นว่าเป็นเรื่องของการปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม นี่คือสิ่งที่ต้องร่างไป อันนี้เมื่อทำข้อตกลงไปแล้ว - เห็นว่าแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมแก่พยานควรต้องประกอบไปด้วย 1. สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ 2. การยกย่องและให้เกียรติพยาน 3. การปฏิบัติตนของพยาน 4. การปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ ไม่ว่าจะเป็นพนักงานสอบสวน อัยการ ศาล ราชทัณฑ์หรือเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัย

	5. ผู้บังคับบัญชา 6. กรอบในเรื่องการรักษาความลับ เป็นเรื่องสำคัญที่ต้องเขียนไว้ด้วยว่า อะไรที่ไม่ควรจะเปิดเผยความลับ ในเรื่องของปฏิบัติของเจ้าหน้าที่เอง ในบางครั้งการคุ้มครองพยานที่รับผิดชอบอยู่ส่วนมากจะเป็นปัญหาที่ได้รับการกระทำที่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้เสียหายของญาติโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐส่วนใหญ่ รวมทั้งพวกคดีอาชญากรรมก็มีบ้าง มีสัก 1 - 2 คดี ถ้าเป็นการกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐโอกาสที่จะทำให้พยานได้รับการกดดันมากขึ้น 7. การสิ้นสุดการคุ้มครองพยาน ควรจากกันด้วยดี และควรจะต้องมีการกำหนดเรื่องค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายที่ควรต้องให้แก่พยานหรือครอบครัว ให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้ - เมื่อพยานเข้ามาสู่กระบวนการคุ้มครองแล้ว เค้าจะต้องให้การที่เป็นประโยชน์ในสิ่งที่เห็นมาตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ถ้าหากเข้าสู่กระบวนคุ้มครองแล้ว แต่พยานไปกลับคำให้การในชั้นศาล ก็มีสิทธิที่เรียกค่าใช้จ่าย แต่ถ้าเป็นเรื่องที่พยานไม่ประพฤติอยู่ในกรอบแล้วเราไปขอยกเลิกตรงนี้ไม่แน่ใจ เพราะกฎหมายบอกว่าถ้าพยานไม่ให้ประโยชน์แก่เรา เรามีสิทธิเรียกเงินคืนได้ แต่ในทางปฏิบัติที่พบ เช่น พยานไม่อยู่ในกรอบ ชอบหลบไปเที่ยว ดื่มสุรา หรือขับขี่รถออกไปเอง ก็มีแนวทางปฏิบัติว่าอาจจะมีสถานภาพอย่างนึง ที่อาจจะต้องใช้เจ้าหน้าที่เกาะติดตลอด 24 ชม. แต่เมื่อถึงเวลานึงเราไปประเมินแล้วสถานการณ์มันหมดไป แต่ถามว่าความไม่ปลอดภัย มันอาจจะเกิดขึ้น ถ้าไม่มีเจ้าหน้าที่ไปดูแลเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา เพราะฉะนั้น เราก็จะผ่อนคลายบ้าง ให้พยานอยู่ไปโดยที่เราไม่ต้องเข้าไปดูแลแต่จะต้องอยู่ในกรอบก็มี เหมือนกันพอเราไม่อยู่ก็หนีไป ถ้าเกิดปัญหาแบบนี้ทางเราก็จะเข้าไปว่ากล่าวตักเตือน ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะรับฟังด้วยดี ทั้งนี้อยู่ที่การสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่กับพยานด้วย ถ้าเจ้าหน้าที่ไปพูดหรือทำในสิ่งที่กดดันพยานพยานอาจจะหนีไปเลยก็ได้ - ในเรื่องของการร่างแนวทาง ไม่แน่ใจว่าต้องลงไปรายละเอียดถึงแยกระดับชั้นพนักงานสืบสวน ระดับอัยการ ชั้นศาลหรือไม่ ถ้าจะออกเป็นระเบียบการคุ้มครองพยาน โดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน ก็น่าจะเป็นเรื่องของการร่างให้เหมาะสมกับภาพรวม คือในความจริงคณะทำงานจะประกอบด้วย ตำรวจ พนักงานสืบสวนที่

	เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายอยู่แล้ว ถ้าเชิญท่านมารวมกันยกร่างขึ้นมาเป็นระเบียบการอย่างที่ว่า และเมื่อเป็นระเบียบกลางก็ไม่ควรแยกว่าอยู่ในชั้นไหน เพราะจริงๆ แล้วในชั้นของการคุ้มครองพยาน ถ้าเป็นในเรื่องของระหว่างการสืบสวนสอบสวน ก็จะอยู่ในอำนาจของหน่วยสอบสวนพอสำนวนให้อัยการแล้วอัยการส่งฟ้องการคุ้มครองดูแลก็ยังอยู่กับพนักงานสืบสวนอีกเหมือนกัน จนกว่าจะเสร็จสิ้นการพิจารณาคดีในชั้นศาล เพราะฉะนั้นในทางปฏิบัติจริงๆแล้ว พยานยังอยู่กับพนักงานสอบสวนอยู่ดี แต่หากมีหน่วยงานกลางขึ้นมาดูแล สมมุติว่าความเป็นไปได้มันเกิดขึ้นในระยะเวลาอันใกล้ เมื่อมีหน่วยงานกลางเข้ามาคุ้มครองแล้ว ก็จะไปสอดคล้องกับคณะผู้วิจัยที่ว่าจะร่างแนวทางขึ้นมาเป็น 2 ร่าง แต่ตอนนี้คิดว่าน่าจะเป็นร่างแนวทางเดียว แต่เขียนในภาพรวมๆ เกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมแก่พยาน โดยอาจรวมไปทีเดียวก็ได้ แต่ต้องแบ่งหมวดให้ชัดเจน คือ หมวดพนักงานสอบสวน หมวดพนักงานอัยการ หมวดศาล (ซึ่งมีแนวทางอยู่แล้ว) และอาจมีอีกกรณีหนึ่ง คือ หมวดของพยานเข้าสู่โปรแกรมการคุ้มครองพยาน
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	- ควรให้พยานอยู่ในที่เดียวกัน เพื่อความสะดวกในการคุ้มครองดูแล - การให้พยานอยู่ในความดูแลของหน่วยงานที่เป็นคดีกันอยู่ อาจทำให้ความลับรั่วไหลได้ - จะทำอย่างไรถ้าพยานถูกอีกฝ่ายหนึ่งฟ้องร้องในคดีแจ้งความเท็จพยานเท็จ หรือคดีความอื่น ๆ - ไม่ควรให้พยานปรากฏตัวต่อหน้าจำเลย เช่น คดียุทธตู้เย็น เป็นต้น ถ้าพยานคนเดียว จะต้องเป็นพยานในหลายคดีต่างหน่วยงานกัน จะให้การคุ้มครองอย่างไร
สำนักงาน ปปง.	- ในส่วนของ ปปง. ลักษณะงานจะเป็นในส่วนของคดีแพ่ง ในการคุ้มครองพยานตามกฎหมายนี่คงไม่เข้าหลักเกณฑ์ตามข้อกฎหมายในทางปฏิบัตินั้น มีความจำเป็นที่บางครั้งเราจะได้ข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องในคดีที่ไม่ถึงขั้นเป็นผู้กระทำความผิดแต่มีส่วนรู้เห็นในเรื่องการฟอกเงิน

	ที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด แล้วบางทีเราจำเป็นต้องไปดำเนินการกับทรัพย์สิน ซึ่งมาเป็นพยานให้เรา และเราจำเป็นจะต้องดูแลก็คงเป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่แต่ละคนเพราะ ปปง. ก็รับโอนมาข้าราชการหลายประเภท บางครั้งก็จะเป็นตำรวจ ซึ่งจะมีความถนัดในเรื่องในการที่จะควบคุมพยานในคดี เพื่อที่จะเอาไปใช้ประโยชน์ในศาลให้ทันเวลา ตรงนี้แต่ละคนก็จะใช้ความสามารถเฉพาะตัว ซึ่งก็คงไม่เกี่ยวอะไรกับหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองพยานเท่าที่ควร จะเป็นความถนัดเฉพาะบุคคลมากกว่า จะคล้ายๆ กันที่ว่าหลักของกฎหมาย คือ เราจะดูแลเค้าเพื่อให้การในศาล วัตถุประสงค์อันเดียวกัน ซึ่งในลักษณะนี้ผมเชื่อว่าถ้าวางกฎหมายตามรูปแบบหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ ยังไงก็ต้องมีจุดที่แตกต่างจากระบบปกติทางของทางราชการ - หลักปฏิบัติในเรื่องของคุ้มครองพยานของ ปปง. ซึ่งเป็นคดีแพ่งก็จะอาศัยการกำกับดูแลของเลขา และส่วนของค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น ระเบียบไม่ได้เขียนไว้ชัดเจนให้เบิกจ่ายได้ แต่ในการทำงานจริงแล้วก็นำเรียนท่านเลขาเพื่อเบิกค่าใช้จ่ายให้แก่พยานที่มาศาล คือ ปปง. ดูแลช่วงที่พยานจะมาเบิกความให้คือ นัดกันมาวันไหน ถ้าจะต้องไปรับหรือว่าจะต้องใช้ค่าเดินทาง ท่านเลขาก็จะอนุมัติเงินให้ ซึ่งตรงจุดนี้ไม่มีอะไรชัดเจน เป็นนโยบายที่ใช้งบลับมาสนับสนุน - การใช้จ่ายงบประมาณในคดีโดยเฉพาะการใช้จ่ายเพื่อพิสูจน์ความจริงในคดีหรือพิสูจน์เงื่อนไขต่างๆ ที่กฎหมายให้อำนาจไว้ ในกรณีที่ต้องใช้การคุ้มครองพยานตรงนี้ รูปแบบของงบประมาณที่จะต้องใช้จริงๆ แล้วนี่ต้องเป็นรูปแบบใหม่เลย สิ่งที่สำคัญตอนนี้คิดว่าในการสืบสวนนั้นมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้จ่ายงบประมาณ การใช้จ่ายตรงนี้เป็นไปได้ไหมที่ใช้ไปก่อน พอเสร็จคดีแล้วมาตรวจสอบทีหลัง และการใช้ไปก่อนตรวจทีหลังจะมีการควบคุมอย่างไร ในทุกวันนี้จะมีใช้การ์ดบัตรเครดิต เอทีเอ็ม ตรงนี้น่าสามารถที่จะเบิกผ่านบัตรหรือใช้บัตรเครดิตได้ เพราะบางครั้ง เราต้องตามอาชญากรเข้าไปในแหล่งอโคจร เช่น ผับบาร์ จึงต้องทำให้แนบเนียน มีการใช้จ่ายเหมือนอย่างนักเที่ยว และต้องตอบภายหลังได้ว่า เข้าไปทำอะไร ติดตามใคร แล้วผลที่สุดคดีออกมาเป็นอย่างไร ถึงจะไม่ได้ผลอย่างไรจะต้องอธิบายได้ แต่สิ่งเหล่านี้เป็นการมาอธิบายกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานโดยเฉพาะ ไม่น่าจะเกี่ยวข้องกับ สตง. การตรวจสอบตรงนี้น่าจะเป็น

	การตรวจสอบเฉพาะอีกเช่นกัน เพราะบางครั้งจะมีผลภายหลังจากที่คดีเสร็จสิ้นแล้ว อาชญากรถูกลงโทษแล้ว แต่การแก้แค้นพยานยังไม่จบสิ้น บางทีความลับจะต้องปิดบังไปอีกระยะนึง และการตรวจสอบที่จำเป็นและก็ช่วงเวลาที่จะให้ไปพร้อมกับเงินที่จะใช้จ่ายกับการทำงานจะต้องชัดเจนว่าคดีนั้นใช้เวลาเท่าไหร่ในการคุ้มครอง ในรอบเวลาที่คุณได้ไปแล้วคุณมีวงเงินเท่านี้เพียงพอมั้ย ถ้ามีอะไรที่ผิดแปลกจากนี้ก็ขออนุมัติต่อผู้รับผิดชอบโดยตรง ต้องผ่านขั้นตอนการเบิกจ่ายตามปกติ อนุมัติแล้วก็เบิกแต่คดีเสร็จต้องแจกแจงให้ได้ ซึ่งคนใช้จ่ายจะต้องทำบันทึกให้พร้อม ซึ่งสำนึกในการใช้งบประมาณตรงนี้ ต้องอยู่กับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วย มองว่าการคุ้มครองพยานเสี่ยงทั้งคนคุ้มครองและคนได้รับการคุ้มครอง ซึ่งมากกว่าเงินที่ให้ไปด้วยซ้ำถ้าเค้าตายหรือพิการใครจะรับผิดชอบ
สำนักงาน ป.ป.ส.	- ในเรื่องการคุ้มครองพยาน ทาง ป.ป.ส. ยังไม่ได้ดำเนินการในส่วนนี้ แต่เราปฏิบัติตามข้อตกลงที่มีกับกรมคุ้มครอง ซึ่งหลักเกณฑ์จะแคบมาก สำหรับ ป.ป.ส. จะไม่เข้าไปยุ่งในเรื่องอื่นๆ และโดยบทบาทเองเจ้าหน้าที่ ป.ป.ส. เองจะสืบสวนสอบสวนเฉพาะเบื้องต้น แล้วก็ส่งรายงานตำรวจการคุ้มครองพยานหลังการจับกุมสืบสวนจับกุมแล้ว จะเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
กรมราชทัณฑ์	- พยานในส่วนของทางกรมราชทัณฑ์ที่รับผิดชอบอยู่มีสถานะสองสถานะในคนเดียวกัน คือ มีสถานะของความเป็นผู้ต้องขังหรือนักโทษและสถานะความเป็นพยานอยู่ด้วย และในสถานะของความเป็นผู้ต้องขังหรือนักโทษ บางทีก็มีระเบียบปฏิบัติในส่วนของราชการที่จะต้องดูแลคนพวกนี้ ให้มีระเบียบในเรื่องตั้งแต่ขั้นตอนการคัดตัว ขั้นตอนการดูแลระหว่างที่อยู่ในเรือนจำ เช่น สมมติว่าเข้ามาในเรือนจำแล้ว ขั้นต้นเลยเรื่องของการทำทะเบียนประวัติ ซึ่งในเรือนจำก็มีหน้าที่ทางกฎหมายที่ต้องทำทะเบียนประวัติรายตัวของผู้ต้องขังแต่ละคน พิมพ์ลายนิ้วมือ รูปถ่าย ซึ่งอาจมีผลต่อการใช้มาตรการคุ้มครองพิเศษ เพราะถ้าเป็นผู้ต้องขังที่คดีเด็ดขาดแล้ว ต้องมีเรื่องของคำพิพากษา เรื่องของหมายศาล เรื่องของสิทธิประโยชน์ที่เค้าจะได้รับ จะต้องเปลี่ยนไปด้วย จะต้องมีเปลี่ยนเรื่องของหมายศาล ชื่อ จะต้องเป็นชื่อเดียวกับหมายตั้งแต่ครั้ง

	แรก แล้วก็เป็นจำเลยในการพิพากษา ตรงนี้ก็จะเป็นประเด็นที่น่าจะพิจารณากันให้ดี อีกอย่างคือ สภาพความเป็นอยู่ในเรือนจำ สมมติว่าพยานยื่นคำร้องขึ้นมาขอคุ้มครอง สมมติเราจะให้มาตรการคุ้มครองกรณีปกติก็ดี หรือมาตรการพิเศษก็ดี เนื่องจากว่าในเรือนจำ สังคมจะแคบ มีคนอยู่ร่วมกันมากๆ ถ้าเกิดเราให้สิทธิพิเศษใครขึ้นมาสักคนจะกลายเป็นจุดสนใจของเพื่อนๆ ผู้ต้องขัง และถ้ามองในมุมกลับกันอาจจะไม่ปลอดภัยกับพยานก็ได้ เพราะว่าในเรือนจำอะไรก็เกิดขึ้นได้ เพราะเราไม่รู้ว่ามีใครสั่งอะไรมาทางไหน มันมีเรื่องของพวกซามูไรหรือมือปืนรับจ้างเยอะและคนพวกนี้ให้อะไรเค้านิดหน่อย เค้าก็ทำ ไม่ได้คิดอะไร ซึ่งเคยมีคดีลักษณะอย่างที่ว่า คือ แค่มีการเล่นการพนันกัน มีคนนึงเค้าเป็นหนี้ แล้วเข้ามาจัดการเรื่องหนี้ให้ ตอนสอบสวนให้การอย่าง พอไปถึงชั้นศาลกลับคำให้การ คนที่จ้างก็หลุดไปเลย อีกประเด็นคือ ความน่าเชื่อถือของพยาน เช่น เป็นพยานในคดีที่สำคัญคดีหนึ่ง แล้วเค้ามีต้องโทษอีกคดีหนึ่ง อย่างกรณีของคดียาเสพติด สมมติว่าทางราชการให้คำมั่นสัญญาว่า ถ้าพยานให้การเป็นประโยชน์จะทำการตอบแทน เช่น จะให้ในเรื่องของการเลื่อนชั้นคดีพิเศษ หรือเรื่องของการพักการลงโทษ ก็จะเป็นแรงจูงใจให้พยาน ความน่าเชื่อถือของพยานจะลดน้อยลง อย่างที่ว่าพยานที่อยู่ในความคุ้มครองของกรมราชทัฑณ์นั้นมีสองสถานะ เพราะฉะนั้นจะต้องระมัดระวังในเรื่องของการให้ความคุ้มครองดูแลด้วย
สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	- รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้คณะกรรมการสิทธิฯ ฟ้องคดีต่อศาลทั้งแพ่งและอาญาที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยรวม ปัญหานี้ก็จะต้องเกิดขึ้นคือในกรณีที่ไม่ใช่คดีอาญา เช่น คดีที่เคยเกิดขึ้นในเรื่องทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กับสัมปทานขนาดใหญ่และมีผู้มีอิทธิพลเข้ามาเกี่ยวข้อง มีการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เพราะฉะนั้นในอนาคตควรจะแก้ไขปัญหากฎหมายคุ้มครองพยานให้ครอบคลุมไปถึงคดีอื่นที่ไม่ใช่คดีอาญาด้วย

5.2 การประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2

ในการดำเนินการศึกษาวิจัยโครงการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมแก่พยานในคดีอาญาและแนวทางการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ปีงบประมาณ 2551 นั้น หลังจากการประชุมสัมมนาครั้งที่ 1 แล้ว คณะผู้วิจัยได้นำแนวทางที่ได้จากการประชุมสัมมนาตาม 5.1 มาศึกษาวิเคราะห์เบื้องต้นเพื่อเป็นแนวทางในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 โดยมีผู้แทนจากหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา นักวิชาการ องค์กรภาครัฐและเอกชน ไม่น้อยกว่า 50 คน ในวันอังคารที่ 22 กรกฎาคม 2551 ณ โรงแรมแกรนด์ เมอร์เคียว ฟอร์จูน กรุงเทพฯ เพื่อร่วมระดมความคิดเห็นในการจัดทำร่างแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานเพื่อนำความเห็นที่ได้รับไปจัดทำเป็นร่างแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานต่อไป โดยคณะผู้วิจัยได้สรุปผลความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำร่างแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน มีรายละเอียดดังนี้

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบทางกฎหมายของร่างแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการคุ้มครองพยานในคดีอาญา

แม้ว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างมีความเห็นร่วมกันว่า ควรจัดทำร่างแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาเป็นระเบียบกลางที่สามารถใช้ร่วมกันได้ทุกหน่วยงาน เพื่อให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานมีแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้เข้าร่วมประชุมได้ให้ความเห็นในประเด็นเกี่ยวกับผลบังคับทางกฎหมายของการไม่ปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการคุ้มครองพยานในดีอาญาดังกล่าว กล่าวคือ หากหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการคุ้มครองพยานฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวควรได้รับการลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้การดำเนินการคุ้มครองพยานเป็นอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การที่จะสามารถกำหนดบทลงโทษหากมีการฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวได้ จึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับการกำหนดรูปแบบทางกฎหมายของร่างแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาที่มีผลบังคับทางกฎหมายชัดเจน มิใช่เป็นเพียงระเบียบหรือประกาศทั่วไปที่ไม่มีผลบังคับหรือบทลงโทษ

ผู้เข้าร่วมประชุมได้เสนอรูปแบบของร่างแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาในหลายรูปแบบดังนี้

1. ออกเป็นระเบียบกลางของกระทรวงยุติธรรม โดยกำหนดสำหรับผู้ฝ่าฝืนให้เป็นความผิดวินัยร้ายแรง แต่อย่างไรก็ตามมีผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่าระเบียบกระทรวงยุติธรรมสามารถบังคับใช้ได้เฉพาะกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม เช่น สำนักงานคุ้มครองพยาน เท่านั้น

2. ออกเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการคุ้มครองพยานในคดีอาญา โดยกำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนให้เป็นความผิดวินัยร้ายแรงตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการที่ตนสังกัด เช่น ระเบียบ กพ. ระเบียบ กต. เป็นต้น นอกจากนี้ การออกเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีมีขั้นตอนและระยะเวลาในการออกไม่ยุ่งยากซับซ้อนเท่าการออกเป็นพระราชบัญญัติ

อย่างไรก็ตาม มีผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่าหากออกเป็นระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี แม้ว่าจะสามารถใช้ได้ครอบคลุมกับหน่วยราชการหลายหน่วยงาน แต่ก็มีข้อจำกัดที่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีไม่มีผลบังคับใช้ได้กับอัยการและศาลรวมถึงหน่วยงานเอกชน เช่นสภาทนายความด้วย

3. ออกเป็นพระราชบัญญัติโดยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 โดยกำหนดบทบัญญัติเพิ่มเติมเป็นอีกหนึ่งหมวดเพื่อวางแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการคุ้มครองพยานในดีอาญา และกำหนดโทษแก่เจ้าหน้าที่ที่ฝ่าฝืน ซึ่งการออกกฎเกณฑ์ในรูปแบบพระราชบัญญัตินี้จะสามารถมีผลใช้บังคับครอบคลุมทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม การออกกฎเกณฑ์ในรูปแบบพระราชบัญญัติย่อมมีปัญหาและอุปสรรคในแง่ของความล่าช้าของขั้นตอนการตรากฎหมายซึ่งต้องใช้ระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 2 ปี

นอกจากนี้ มีผู้เข้าร่วมประชุมให้ความเห็นว่า ควรมีการจัดทำร่างแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการคุ้มครองพยานในคดีอาญา โดยเสนอเป็น 2 ระยะ กล่าวคือ

ระยะที่ 1 ควรเสนอในรูปแบบระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการคุ้มครองพยานในคดีอาญาก่อน ในส่วนของหน่วยงานอื่นที่ไม่ครอบคลุมอาจนำไปออกเป็นระเบียบเกี่ยวกับจริยธรรมหรือจรรยาบรรณของทนาย อัยการ หรือศาล ซึ่งควรกำหนดในเรื่องการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญาเป็นวาระแห่งชาติ

ระยะที่ 2 ต่อไปหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็ควรดำเนินการพิจารณายกร่างและนำเสนอร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546 เพื่อเพิ่มเติมหมวดที่ว่าด้วยแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการคุ้มครองพยานในดีอาญาต่อไป

ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมประชุมยังได้เสนอประเด็นที่น่าสนใจอีก 2 ประเด็น ได้แก่

1. การวางระเบียบหรือแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการซักพยานในชั้นศาล โดยการซักพยานให้คำนึงถึงความถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของพยานด้วย เนื่องจากคดีบางประเภท เช่น คดีข่มขืนหากมีการซักพยานหลายครั้งอาจเป็นการทำร้ายจิตใจพยานได้ อาจมีผลทำให้พยานถอดใจที่จะเป็นพยาน หรือการใช้ถ้อยคำวาจาและน้ำเสียงเป็นการตะคอกหรือข่มขู่พยาน ซึ่งเป็นลักษณะการซักพยานของทนายความบางคน ทำให้พยานตื่นกลัว หรือมีความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจและอาจไม่ให้การที่เป็นประโยชน์ต่อคดีได้ ซึ่งที่ประชุมเห็นว่าการซักพยานที่เหมาะสมก็เป็นเรื่องหนึ่งของการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน โดยหากให้ศาลเป็นผู้ออกระเบียบว่าด้วยการซักพยานในชั้นศาลที่สามารถใช้บังคับกับทั้งทนายความและพนักงานอัยการหากฝ่าฝืนให้ศาลเตือนก่อนหากยังฝ่าฝืนอีกให้ถือเป็นการละเมิดอำนาจศาล ซึ่งในประเด็นนี้ผู้เข้าร่วมประชุมจากศาลฎีกาเกรงว่าอาจไม่เหมาะสม เนื่องจากอาจทำให้ผู้เกี่ยวข้องมองว่าศาลเผด็จการ ดังนั้น ในชั้นแรกอาจมีการดำเนินการจัดทำเป็น MOU ระหว่างศาล สำนักงานอัยการสูงสุด และสภาทนายความ และในชั้นต่อไปจึงออกเป็นระเบียบปฏิบัติน่าจะเหมาะสมกว่า

2. การส่งหมายเรียกพยาน เนื่องจากในปัจจุบันพนักงานสอบสวนเป็นผู้ส่งหมายแต่มีคดีบางประเภทมีปัญหาบางครั้งพยานไม่ได้มาศาลเนื่องจากไม่ได้รับหมายเรียก บางครั้งคดีแพ้ชนะกันตรงที่ไม่มีพยานมาศาลเลยก็มีและพยานย้ายที่อยู่บ่อย นอกจากนี้หมายของศาลเขียนแต่ในลักษณะขู่ว่าถ้าไม่มาศาลจะเป็นความผิดแต่ไม่ได้เขียนถึงประโยชน์ที่พยานจะได้รับเมื่อมาศาล เช่น ค่าเดินทาง ค่าพยาน ที่คุ้มค่าเหมาะสมกับการต้องขาดรายได้เพื่อมาเป็นพยาน ปัญหาที่เกิดขึ้นทุกวันนี้เกิดจากการที่พยานไม่ได้รับหมาย หมายเรียกส่งไม่ถึงพยาน ซึ่งอาจมีสาเหตุเกิดขึ้นทั้งที่เป็นข้อผิดพลาดที่สุจริตและไม่สุจริต ดังนั้น ผู้เข้าร่วมประชุมจึงเห็นว่า ควรมีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งหมายเรียกพยาน และหมายอาญาอื่นๆ เป็นการเฉพาะ ซึ่งมิใช่พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินการส่งหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม แนวคิดในการจัดตั้งสำนักงานส่งหมายอาญาอาจมาสามารถทำได้ในอนาคตอันใกล้นี้ เพราะอาจติดขัดปัญหาในเรื่องของงบประมาณและอัตรากำลัง อย่างไรก็ตามในชั้นแรกที่สามารถทำได้ในขณะนี้ คือกำหนดเป็นหน้าที่ร่วมกันของทั้งพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนในการประสานงานเพื่อร่วมกันติดตามพยานให้มาเบิกความในชั้นศาลให้ได้ ซึ่งหมายถึงทั้งพนักงานอัยการและศาลต้องให้ความสำคัญในการติดตามตรวจสอบการส่งหมายเรียกว่าถึงมือพยานหรือไม่ โดยหน้าที่ดังกล่าวสามารถกำหนดไว้ในแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานที่กำลังจะยกร่าง

นอกจากนี้ มีผู้เสนอให้พนักงานอัยการแสดงบทบาทในการคุ้มครองพยานโดยใช้อำนาจตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 46 กล่าวคือ ในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นว่าผู้ต้องหามีพฤติกรรมที่จะก่อให้เกิดอันตราย ซึ่งรวมถึง การก่อให้เกิดอันตรายต่อพยานที่จะมาเบิกความด้วย พนักงานอัยการควรเสนอให้ศาลเรียกประกันทัณฑ์บน หรือหาคนมาประกันตัว ถ้าผู้นั้นไม่สามารถทำได้ให้ศาลสั่งกักขังผู้นั้นจนกว่าจะทำทัณฑ์บน หรือหาประกันได้ หรือสั่งห้ามเข้าเขตที่กำหนดตามมาตรา 45

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับหมวด 1 การยกย่องและให้เกียรติพยาน

ที่ประชุมมีความเห็นว่า ควรจะต้องประกอบไปด้วยข้อต่อไปนี้

- การตรงต่อเวลาและใช้ระยะเวลาให้เหมาะสมในการพิจารณาคดี
- ใช้วาจาสุภาพและคำนึงถึงสภาพจิตใจของพยาน
- ปฏิบัติต่อพยานอย่างมีอัธยาศัยไมตรี
- ไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม
- ปฏิบัติต่อพยานโดยคำนึงถึงวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่นประกอบ
- ห้ามข่มขู่ ทำให้กลัว หรือคุกคามพยาน
- ห้ามพูดให้พยานรู้สึกท้อแท้ ท้อใจ ชักจูงหรือโน้มน้าวใจพยาน
- ห้ามใช้ความรุนแรง หรือประทุษร้ายแก่กาย/จิตใจพยาน
- ห้ามก่อหรือบงการการใช้ความรุนแรงต่อพยาน
- การอำนวยความสะดวกให้แก่พยานในทุกด้านเท่าที่สามารถทำได้
- การแจ้งสิทธิและหน้าที่ในทุกชั้นทุกขั้นตอนตั้งแต่พยานเข้ามาสู่กระบวนการยุติธรรม

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับหมวด 2 แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญา

1. ที่ประชุมมีความเห็นว่า ควรกำหนดแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมสำหรับการสืบพยานล่วงหน้าด้วย เนื่องจากในการให้การเป็นพยาน หรือการเบิกความของพยานในชั้นศาลมีทฤษฎีว่า วันที่ให้การหรือวันที่เบิกความจะได้ถ้อยคำที่ใกล้เคียงความจริงมากที่สุดอย่างน้อยไม่เกิน 1 วันหลังจากเกิดเหตุการณ์ ดังนั้น การให้พยานมาเบิกความเร็วเท่าไร ความจริงก็จะปรากฏมากขึ้นเท่านั้น หากมีการกำหนดให้พยานในคดีอาญาสามารถได้รับการสืบพยานล่วงหน้าได้ก็จะเป็นผลดีต่อคดี สำหรับกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการสืบพยานล่วงหน้าจะมี 2 ส่วน คือ ในประมวลกฎหมายวิธีพิจาณาความแพ่งมาตรา 101 และในประมวลกฎหมายวิธีพิจาณาความอาญามาตรา 237 ทวิ ซึ่งในมาตรา 237 ทวิ จะเห็นว่าขอบเขตการบังคับใช้

ค่อนข้างจำกัดเฉพาะในช่วงก่อนการฟ้องคดีต่อศาล และเฉพาะกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าพยานจะออกนอกราชอาณาจักรยากแก่การนำมาสืบ หรือหากจะนำประมวลกฎหมายวิธีพิจาณาความแพ่งมาตรา 101 มาใช้กับคดีอาญาโดยผ่านประมวลกฎหมายวิธีพิจาณาความอาญามาตรา 15 ก็ต้องมีการแก้ไขถ้อยคำให้ชัดเจนว่า ในกรณีที่มีพฤติการณ์อันควรเชื่อได้ว่าพยานจะได้รับอันตราย หรือมีความเสี่ยงภัยต่อการเป็นพยาน ศาลอาจพิจารณาอนุญาตให้ทำการสืบพยานล่วงหน้าได้

2. ที่ประชุมมีความเห็นว่า ควรจะแบ่งแยกหมวด 2 ออกเป็นแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในชั้นต่างๆ ตามภาระหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยในส่วนนี้ควรต้องไปดูรายละเอียดการปฏิบัติที่เหมาะสม ซึ่งบางหน่วยงานอาจมีตัวอย่างอยู่แล้ว เช่น ศาล เป็นต้น แล้วนำแนวทางของหน่วยงานนั้นๆ มาดูเป็นแนวทางเพื่อยกร่างให้สอดคล้องกัน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

2.1 ในชั้นพนักงานสอบสวน

- ให้ปฏิบัติหน้าที่ต่อพยานด้วยความรวดเร็ว อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ตามลำดับขั้นตอนภายในระยะเวลาที่กำหนด
- ต้องเปิดโอกาสให้พยานเข้าตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยความเต็มใจ

2.2 ในชั้นพนักงานอัยการ

- ให้ปฏิบัติต่อพยานโดยสุภาพ ระลึกถึงสิทธิของพยาน
- ให้ตระหนักถึงความรับผิดชอบในการติดตามพยานมาเบิกความต่อศาล
- ให้ความสำคัญและระลึกถึงหน้าที่ของพยานที่ต้องมาศาล ต้องให้การและต้องสาบาน หรือปฏิญาณตน
- ในการสืบพยานที่เป็นเด็กและเยาวชน ควรพิจารณาจากสติปัญญา อารมณ์ และผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจที่พยานได้รับมาแล้วและใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย

2.3 ในชั้นศาล

- ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวทางในการปฏิบัติต่อพยาน พ.ศ. 2548

2.4 สำนักงานคุ้มครองพยาน

- จัดสถานที่ให้เหมาะสมและสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ที่จอดรถ ห้องพัก ห้องให้คำปรึกษา ห้องประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เครื่องดื่ม สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับเด็ก สตรี และ ผู้พิการ เป็นต้น
- ให้คำปรึกษาและความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย กฎระเบียบ มาตรการ วิธีการ ฯลฯ แก่พยานที่มาขอคำปรึกษาแนะนำ
- ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองการคุ้มครองพยาน

2.5 ทนายความ

4. ความคิดเห็นเกี่ยวกับหมวดที่ 3 แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

1. การจัดให้พยานอยู่ในความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร

- สำนักงานคุ้มครองพยาน มีวิธีการคุ้มครอง 2 วิธีคือ จัดเจ้าหน้าที่ไปดูแลคุ้มครองในสถานที่ของพยาน หรือนำพยานไปอยู่ในที่ปลอดภัย

2. การปกปิดมิให้มีให้มีการเปิดเผยชื่อตัว สกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้

- ปัจจุบันสำนักงานคุ้มครองพยานยังไม่มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการปกปิดมิให้มีให้มีการเปิดเผยชื่อตัว สกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ ในเบื้องต้นสำนักงานคุ้มครองพยานกำหนดชั้นความลับเกี่ยวกับเอกสารต่างๆ ซึ่งจะเก็บรักษาไว้ที่สำนักงานแล้วใช้ใบแทนในการเบิกจ่ายหรือใบสำคัญใบเสร็จเพื่อปกปิดไม่ให้ที่อยู่ของพยาน ในการตรวจสอบการใช้งบประมาณ สตง. จะเป็นผู้ตรวจสอบ
- ในคดีสำคัญทางการเมือง เช่น คดีทุจริตการเลือกตั้ง ฯลฯ เมื่อมีผู้มีอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติ เช่น กรรมาธิการรัฐสภา หรือวุฒิสภา คณะต่างๆ ได้มีหนังสือเชิญให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กกต. หรือสำนักงานคุ้มครองพยานไปชี้แจง ควรต้องมีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการปกปิดชื่อตัว สกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ เพื่อที่จะชี้แจงให้ผู้มีอำนาจฝ่ายนิติบัญญัติทราบถึงแนวทางดังกล่าวด้วย

3. กรณีจำเป็นอาจมีการขอให้เจ้าพนักงานตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยานตามความจำเป็น โดยได้รับความยินยอมจากพยาน

- สำนักงานคุ้มครองพยาน ชี้แจงว่าในทางปฏิบัติพยานที่เข้ามาร้องขอให้สำนักงานคุ้มครองพยานเป็นผู้ให้ความคุ้มครอง เพราะไม่ต้องการให้ตำรวจมาให้การคุ้มครอง

5. ความเห็นเกี่ยวกับหมวด 4 แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

1. การย้ายที่อยู่ จัดหาที่พักอันเหมาะสม

- ระยะห่างไกลจากที่อยู่เดิม ข้ามจังหวัด ข้ามประเทศ และความเหมาะสมต่อพื้นฐานการดำรงชีวิตของคนไทย ควรขึ้นอยู่กับความยินยอมของพยานเป็นหลัก ในปัจจุบันยังไม่ได้กำหนดแนวทางในการย้ายข้ามประเทศ ซึ่งอาจต้องมีการกำหนดแนวทางโดยการทำ MOU ร่วมกับประเทศที่มีการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองพยาน เช่น ประเทศออสเตรีย ก็เปิดกว้างไว้สำหรับประเทศที่ใช้กฎหมายคุ้มครองพยานสามารถที่จะทำข้อตกลงเพื่อนำพยานไปฝากไว้ แต่ต้องมีการพิจาณาว่าการดำรงชีวิตของพยานจะเป็นอย่างไร เนื่องจากอุปสรรคด้านภาษาและวัฒนธรรมต่างๆ

- ในอนาคตสำนักงานคุ้มครองพยานต้องมีการปรับโครงสร้างโดยมีกลุ่มงานหนึ่งชื่อกลุ่มงานประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ

- สภาพและลักษณะของที่อยู่ใหม่ จะคำนึงถึงความปลอดภัยของพยานเป็นหลัก เนื่องจากหากมีสถานที่ที่ปลอดภัยจริงๆ ในการคุ้มครองพยาน เช่น Safe House ก็สามารถให้ความคุ้มครองพยานให้ปลอดภัยได้โดยไม่ต้องอาศัยกองกำลังที่มีสมรรถนะสูงได้

- ที่อยู่ใหม่ต้องมีผู้รับรู้น้อยที่สุด เช่น รู้เฉพาะเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัยเท่านั้น

- การพรางตัวพยานเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการย้ายพยานไปอยู่ในที่ปลอดภัย โดยไม่เปิดเผยฐานะ ตัวอย่างเช่น พยานเป็นคนภาคเหนือเราต้องพรางตัวเค้าด้วยการแต่งกาย ลักษณะการพูด หรือถ้ามีคนถามก็ต้องพรางตัวโดยการอ้างว่าเป็นอาจารย์บ้าง นักวิจัยบ้าง เจ้าหน้าเองก็ต้องปกปิดชื่อตัวเองเพื่อไม่ให้เปิดเผยฐานะตัวเอง การย่อหย่อนในการปฏิบัติหน้าที่อาจจะทำให้พยานได้รับอันตรายได้

- ควรมีการนำวิธีปฏิบัติในการย้ายที่อยู่ของอเมริกา (U.S. Marshals) มาปรับใช้ในกรณีนี้ เช่น การปกปิดชื่อจริง นามสกุลจริง จัดหาที่อยู่ให้ชั่วคราว จัดการย้ายเครื่องเรือน ให้ค่าครองชีพ ให้ความช่วยเหลือให้พยานมีงานทำ และจัดให้มีการพบปะตามที่เห็นว่าจำเป็น

2. การจ่ายค่าเลี้ยงชีพตามสมควร

- ในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษไม่ได้กำหนดเพดานไว้ โดยสามารถเบิกตามที่ใช้จ่ายจริง แต่ปัญหาคือมีการกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปีและให้ขยายได้ไม่เกินสองปี ซึ่งแตกต่างจากมาตรการทั่วไปซึ่งไม่ได้กำหนดระยะเวลาไว้ ดังนั้น ถ้ากรณีมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความคุ้มครองเกินกว่าสองปีจะดำเนินการอย่างไร

- ควรมีการให้เงินโบนัสหรือเงินรางวัลแก่พยานก้อนหนึ่ง หลังจากที่พยานออกจากโปรแกรมแล้วเพื่อให้เป็นทุนรอนในการไปประกอบอาชีพ เป็นรางวัลตอบแทนที่ต้องเสี่ยงชีวิตมาเป็นพยาน เนื่องจากในทางปฏิบัติในระหว่างการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษคงไม่สะดวกด้วยประการทั้งปวงที่จะจัดหาอาชีพให้พยานทำ เช่นเดียวกับของ U.S. Marshals แต่ของไทยจะหางานให้ทำหลังจากที่พยานออกจากโปรแกรมแล้ว โดยมีหลายหน่วยงานที่จะเข้ามาช่วยในการฝึกอาชีพให้ ซึ่งการให้เงินรางวัลอาจสามารถทำได้ตามมาตรการในมาตรา 10 (7) ซึ่งเปิดกว้างไว้ โดยไม่ดูว่าการให้การของพยานว่าเป็นประโยชน์ต่อรูปคดีมากแค่ไหน

3. การเปลี่ยนชื่อตัว สกุล และหลักฐานทางทะเบียนและการดำเนินการเพื่อกลับสู่ฐานะเดิม

- สำนักงานคุ้มครองพยานเห็นว่าเรื่องของการเปลี่ยนชื่อสกุลอาจต้องไปมีการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับทะเบียนราษฎร์ เพราะ เนื่องจากหนึ่งคนต้องมีหนึ่งประวัติจะมีสองประวัติไม่ได้ หมายเลขประจำตัวประชาชน 13 หลักจะมีปัญหา และต้องคำนึงถึงกรณีที่พยานขอกลับสู่ฐานะเดิม ต้องทำหลังจากการเบิกความในชั้นศาลแล้ว

- ผู้แทนศาลเห็นว่าสามารถทำได้ 2 แบบ คือ เปลี่ยนโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือเปลี่ยนโดยมิชอบด้วยกฎหมายแต่มีกฎหมายมารองรับให้ทำได้ ถ้าเปลี่ยนโดยชอบด้วยกฎหมายต้องทำเรื่องไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นใบขับขี่ ทะเบียนราษฎร์ ใบเกิด บัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน แต่ถ้าเปลี่ยนโดยไม่ชอบไม่ว่าเอกสารใดก็ตามสามารถทำขึ้นมาเลียนแบบเอกสารจริง โดยไม่ต้องแจ้งหน่วยงานใดทั้งสิ้น ถึงเวลาก็ไม่ต้องยกเลิกด้วยเพราะไม่ใช่บัตรจริง น่าสนใจแต่รูปแบบรายละเอียดอาจต้องประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยต้องมีกฎหมายรองรับ เช่นเดียวกับกฎหมายของ DSI ซึ่งกำหนดให้ DSI สามารถสร้างเอกสารเพื่ออำพรางตัวได้โดยมีการประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบแล้วให้หน่วยงานนั้นทำให้โดยที่สามารถใช้ชื่อที่เราต้องการ แต่วิธีที่ต้องการก็ต้องระบุในกฎหมายด้วย อย่างเช่นขอให้ทะเบียนราษฎร์ ทำชื่อมาให้สองร้อยชุดแต่จะแจกให้พยานคนใดเป็นเรื่องของสำนักงานคุ้มครองพยาน ซึ่งเป็นอีกแนวทางหนึ่ง ขึ้นอยู่ที่ว่าจะออกแบบกระบวนการอย่างไร โดยอาจเปรียบเทียบกับต่างประเทศได้ เช่นของประเทสสหรัฐอเมริกาที่มีระบบเปลี่ยนชื่อเปลี่ยนนามสกุลในลักษณะนี้

- ควรมีการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของพยาน เช่น การปลอมตัว จนไปถึงการทำศัลยกรรมใบหน้า ฯลฯ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับความร้ายแรงของอันตรายที่อาจเกิดกับพยาน

- ประเด็นเกี่ยวกับผลทางกฎหมาย ในเรื่องสภาพบุคคล การจัดการทรัพย์สิน หนี้สิน การทำนิติกรรมต่างๆ เช่น หากพยานมีการซื้อขายที่ดิน ขายรถ ข้อมูลไม่ตรงกันเพราะมีการเปลี่ยนชื่อ ชื่อสามีภริยา ลูก จะทำอย่างไร ลูกจะใช้ชื่อพ่ออย่างไร ปัญหาค่อนข้างมากในกรณีการเปลี่ยนชื่อสกุล

4. การดำเนินการให้พยานมีอาชีพหรือการศึกษาอบรมที่เหมาะสม

- การประกอบอาชีพ ความเหมาะสมต่อพื้นฐานการดำรงชีวิตของคนไทย จะขึ้นอยู่กับความยินยอมของพยาน

- ในกรณีที่นักเรียนมาเป็นพยาน ได้รับความร่วมมือจากกระทรวงศึกษาธิการในการเรื่องการสอบล่วงหน้าหรือภายหลัง

5. การช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ

- ยังไม่มีการกำหนดแนวทางที่ชัดเจน

6. การดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น

6.1 เจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัย

- ควรมีการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะมาเป็นเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัยในเรื่องความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ การฝึกอบรม

- ควรมีการกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรการฝึกอบรม การต่อสู้ป้องกันตัวเองและผู้อยู่ในความคุ้มครอง การใช้อาวุธ การพกพาอาวุธ

- ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานที่ผลิตบุคลากรที่มีความชำนาญในการให้การคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานโดยเฉพาะ เช่นเดียวกับ U.S. Marshals ของสหรัฐอเมริกา

- สำนักงานคุ้มครองพยานเห็นว่า ผู้ที่จะมาเป็นเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองต้องมีทักษะวิชาการที่ดี แต่ปัจจุบันยังไม่มีหน่วยงานในการปฏิบัติการตามมาตรการพิเศษ และมีปัญหาว่าถ้าจัดตั้งหน่วยงานพิเศษจะใช้บุคลากรจากที่ใด หรือนำมาจากหน่วยที่มีอยู่แล้วเช่น ตำรวจ กองกำลังพิเศษของทหาร ถ้าย้ายโอนมาจากหน่วยงานอื่นก็อาจจะมีปัญหาในเรื่องระเบียบวินัยที่ต่างกันของแต่ละหน่วยงาน นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ดังกล่าวต้องมีความรู้ด้านจิตวิทยาในการอยู่ร่วมกับพยาน เนื่องจาการนำพยานไปไว้ในเซฟเฮ้าส์ตลอด 24 ชั่วโมงเป็นการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอย่างหนึ่ง เจ้าหน้าที่จึงต้องมีทักษะในการที่จะอยู่ร่วมกับคนแปลกหน้าให้ได้รับความไว้วางใจ ควรให้ความสำคัญในการอยู่ร่วมกันกับพยานค่อนข้างสูง

เพราะฉะนั้นเจ้าหน้าที่ควรจะถูกฝึกอบรมขึ้นใหม่ในหลักสูตรของการอยู่ร่วมกับพยาน ของตำรวจเองก็มี ทหารก็มีและเป็นหลักสูตรที่เข้มข้น ซึ่งไม่ว่าจะมีความเชี่ยวชาญในด้านอาวุธและการต่อสู้เพียงใดแต่หากไม่สามารถอยู่ร่วมกับพยานได้ พยานต้องออกจากโปรแกรมแน่นอนและก็มีเรื่องในการปฏิบัติต่อพยานที่เป็นเด็กและสตรีว่าควรจะปฏิบัติอย่างไร

- ในทางปฏิบัติของสำนักงานคุ้มครองพยานเวลาที่พยานจะเดินทางไปที่ใดเจ้าหน้าที่จะเดินทางไปด้วยทุกครั้ง จะมีชุดเฉพาะกิจในการเดินทางเพื่อให้ความปลอดภัยและอาศัยความร่วมมือจากหน่วยอื่นที่เชี่ยวชาญด้วย เช่น ตำรวจสันติบาล 191 ในส่วนของชุดคุ้มครองพยานเห็นด้วยที่จะต้องฝึกคนสำนักงานฯ เอง แต่ต้องยอมรับว่าประสบการณ์ต่าง ๆ สู้หน่วยเฉพาะกิจที่มีอยู่แล้วไม่ได้ และบางทีอย่าลืมว่าอันตรายที่จะเกิดกับพยานบางทีอาจไม่ได้มาจากแก๊ง แต่อาจจะมาจากหน่วยงานบางหน่วยงานของรัฐเอง ถ้าจะทำอย่างจริงจังต้องทุ่มงบประมาณ และกำลังคนอย่างมาก

- มีผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่าอาจจะจัดหาหน่วยที่เป็นมืออาชีพมาให้การคุ้มครองพยานโดยการเลือกหน่วยที่เชี่ยวชาญดีกว่ามาฝึกชุดเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน ฯ เพราะจะเป็นมืออาชีพกว่า แต่อาจจะต้องอบรมเพิ่มเติมในเรื่องของจิตวิทยาการอยู่ร่วมกับพยาน หรือควรมีการรับโอนย้ายเจ้าหน้าที่จากตำรวจหรือทหาร ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการให้ความคุ้มครองพยานมา และในขณะเดียวกันก็ควรฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของสำนักงานฯ ควบคู่ไปด้วย

- มีผู้เข้าร่วมประชุมเห็นว่า การจะสร้างหน่วยงานเฉพาะขึ้นมาอุปสรรคคือ กระทรวงการคลัง กรมบัญชีกลาง สำนักงาน ก.พ. หน่วยงานเหล่านี้ก็จะบอกว่างานพวกนี้มีคนทำอยู่แล้ว ซึ่งจะได้รับการอนุมัติค่อนข้างยาก เพราะฉะนั้นจึงเสนอให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติแห่งเป็นผู้ส่งเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองในสถานการณ์ทั่วไป แต่สำนักงานตำรวจแห่งชาติอาจจะกำหนดหน่วยงานเฉพาะกิจขึ้นมาได้ สามารถตั้งสำนักงานการคุ้มครองพยานขึ้นมาเฉพาะก็ได้ ซึ่งวิธีนี้จะทำให้การขออนุมัติในหน่วยงานก็ง่ายขึ้นและมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้วย

6.2 รูปแบบและวิธีการในการให้ความคุ้มครอง

- การคุ้มครองในสถานที่อยู่อาศัยของพยานหรือ Safe House
- การคุ้มครองนอกสถานที่ ในระหว่างเดินทางไปให้การ
- อุปกรณ์ป้องกันรักษาความปลอดภัยที่ควรจัดให้พยาน เช่น เสื้อเกราะ อาวุธเพื่อป้องกันตัวตามที่จำเป็น
- ยานพาหนะที่มีระบบรักษาความปลอดภัย เช่น รถกันกระสุน ฯลฯ หรือการเลือกยานพาหนะหลากหลายรูปแบบ เพื่อป้องกันการสังเกตและจดจำได้

7 การดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร

7.1 การดูแลทุกข์สุขของพยาน

- ทางร่างกาย ; การพาไปพบแพทย์ หรือจัดหาแพทย์มาตรวจรักษา หรือตรวจสุขภาพ

- ทางจิตใจ ; การมีจิตแพทย์ให้คำปรึกษาแนะนำ, การติดต่อสื่อสารกับครอบครัว ญาติ เพื่อน (อาจมีข้อจำกัด)

7.2 การกำหนดสิทธิของพยานในชั้นกระบวนการยุติธรรมต่าง ๆ

- สิทธิในการคัดค้านหรือโต้แย้งการปล่อยตัวจำเลยชั่วคราว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 (ถือเป็นผู้เสียหายตามมาตราดังกล่าว) ในชั้นพิจารณาคดี

- สิทธิที่จะอำพรางชื่อ สกุล อำพรางตัว อำพรางเสียง เพื่อป้องกันการเผชิญหน้าของพยานและจำเลยหรือผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ชี้ตัว พิจารณาความ หรือนำมาตรการพิเศษสำหรับการสอบสวนและสืบพยานเด็กมาใช้ เช่น ศาลต้องจัดให้พยานเบิกความในห้องอื่นผ่านโทรทัศน์วงจรปิด/สื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ

- สิทธิที่จะได้รับการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีในทุกชั้นอย่างรวดเร็ว โดยกำหนดระยะเวลาในการดำเนินกระบวนพิจารณาในคดีที่มีพยานที่อยู่ในโปรแกรมคุ้มครองฯ จะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 3 เดือน เป็นต้น

- ควรมีการกำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการขัดขวาง หลอกลวง ให้สัญญา ให้ประโยชน์ที่มิควรได้ ชักจูงใจโดยทุจริตเพื่อกีดกันไม่ให้พยานที่อยู่ในโครงการให้ถ้อยคำ ให้การ เบิกความ หรือเพื่อจูงให้การเท็จ หรือไม่มาปรากฏตัวต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ และกำหนดให้ผู้ที่ทำภยันอันตรายแก่พยานที่อยู่ในโครงการ ไม่ว่าจะเป็นการฆ่า ทำร้ายร่างกาย ข่มขู่ คุกคาม กักขังหน่วงเหนี่ยว หรือทำความเสียหายต่อทรัพย์สินของพยานดังกล่าว ต้องรับโทษสูงขึ้น โดยกำหนดเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานฯ

6. ความเห็นเกี่ยวกับหมวด 5 การปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ที่ประชุมมีความเห็นว่าควรจะต้องกำหนดข้อปฏิบัติตนให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องยึดปฏิบัติ นอกเหนือไปจากหลักจรรยาบรรณและจริยธรรม กล่าวคือ

- ต้องตระหนักในหน้าที่ ต้องเคารพในสิทธิและเสรีภาพของพยานตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ
- การปฏิบัติหน้าที่ต้องอยู่บนพื้นฐานของความสุจริต ตรงไปตรงมา ไม่มุ่งหวังหรือแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้จากการปฏิบัติงาน และสามารถตรวจสอบได้
- มีจิตสำนักในการปฏิบัติงานในกรอบของศีลธรรมตามหลักศาสนา
- ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักวิชาและจรรยาวิชาชีพ

- ต้องปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เกรงกลัวต่ออิทธิพลใดๆ
- ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะ อุตสาหะ เสียสละและอดทน เพื่อประโยชน์แห่งการอำนวยความยุติธรรม
- ต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีด้วยความสุภาพอ่อนโยนมีไมตรีและเต็มใจให้เต็มใจแนะนำ ช่วยเหลือพยานเสมือนญาติ

7. ความเห็นเกี่ยวกับหมวด 6 แนวทางการปฏิบัติต่อพยานที่แตกต่างเนื่องจากความแตกต่างทางเพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา

1. สำหรับพยานหญิง

- ควรจัดสถานที่อยู่อาศัยใหม่ สถานที่สอบปากคำพยานที่เหมาะสมกับศักดิ์ศรีและชื่อเสียงเกียรติยศของพยานหญิง
- ควรมีเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองพยานที่เป็นหญิงด้วย

2. สำหรับพยานที่นับถือศาสนาอื่น

- ควรจัดสถานที่อยู่อาศัย สถานที่สอบปากคำพยานที่เหมาะสมสอดคล้องต่อความเชื่อและแนวทางปฏิบัติของพยานในแต่ละศาสนา

3. สำหรับพยานเด็ก

- การจัดให้มีนักจิตวิทยาเด็กร่วมอยู่ในชุดเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัย

4. สำหรับพยานซึ่งเป็นผู้ทุพลภาพ

- ควรจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก

5. สำหรับพยานที่เป็นผู้ต้องขัง

- การร้องขอคุ้มครองต้องผ่านการทำ Polygraph Examinations ก่อนเพื่อพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของพยาน (ไม่ใช่ทำเพราะได้รับแรงจูงใจว่าจะได้รับการลดโทษ/หรือต้องการไปทำอันตรายหรือเปิดเผยตัวพยานคนอื่นหรือเปิดเผยข้อมูลที่ได้จากพยานอื่นดังกล่าว)
- เมื่อได้รับการอนุมัติให้ได้รับการคุ้มครองต้องทำการย้ายตัวผู้นั้นออกจากเรือนจำเดิมไปยังแดนอื่น หรือเรือนจำอื่น เช่นในกรณีที่พยานนั้นอาจต้องขังอยู่เรือนจำเดียวกับจำเลย และควรให้การดูแลพยานทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน เนื่องจากในทางปฏิบัติกรมราชทัณฑ์จะไม่สามารถให้การคุ้มครองพยานเมื่อเข้าหอนอนแล้วได้

- ในทางปฏิบัติมาถ้ามีการร้องขอ กรมราชทัณฑ์ก็จะจัดเจ้าหน้าที่ที่เป็นชุดคุ้มครอง 1-2 คนไปดูแลหรือถ้าอยู่เรือนจำเดียวกันก็จะย้ายเรือนจำเลยเพื่อความปลอดภัยซึ่งจะเก็บข้อมูลเป็นความลับ ในการคุ้มครองพยานมีระเบียบรองรับอยู่แล้วใช้วิธีคือการแต่งตั้งชุดคุ้มครองขึ้นมาประมาณสามคน ซึ่งจะปฏิบัติไม่ให้เกิดความแตกต่างจากผู้ต้องขังอื่น แต่ก็มีการสังเกตเป็นพิเศษ แต่จะไม่มีการเรียกมาให้เป็นที่สังเกตพิเศษต่อผู้ต้องขังอื่น ทำเหมือนผู้ต้องขังปกติ ซึ่งยังมีความเป็นห่วงเวลาขึ้นเรือนนอนที่ไม่สามารถจะไปคุ้มครองผู้ต้องขังได้

6. สำหรับพยานที่เป็นผู้กระทำผิดกฎหมายอื่นอยู่ เช่น ผู้ลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย

- การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สตม.

- ในทางปฏิบัติที่ผ่านมาสำนักงานคุ้มครองพยานที่ยังไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องอะไรแต่ก็มีการพูดกันว่าพยานที่ร่วมกระทำความผิดอยากจะกันมาเป็นพยานจะต้องทำกันอย่างไรทาง US Marshals เค้าทำกันแต่ทางบ้านเราต้องมีการศึกษาเพราะทางเรายังไม่ได้ไปไกลถึงขนาดนั้น

- ควรต้องพิจารณาเป็นสองกรณี หนึ่งพยานมีการร่วมกระทำความผิดกับคดีนั้น และสองพยานที่ทำความผิดที่ไม่เกี่ยวกับคดีนั้น ทางศาลจะดำเนินคดีแยกกันไปเพราะว่าอายุความการเริ่มนับจะต่างกัน เห็นว่าทางสำนักงานควรพิจารณาดำเนินการประกันตัวผู้ต้องหาในคดีอื่น เพื่อมาเป็นพยานในคดีอาญาที่ขอรับความคุ้มครอง ถ้าคดีอื่นนั้นไม่ร้ายแรงมากและทางสำนักงานคุ้มครองพยานรับตัวไปดูแล ทางศาลก็ไม่น่าจะขัดข้อง

7. สำหรับพยานซึ่งเป็นผู้มีประวัติอาชญากร

- แจ้งประวัติอาชญากรของพยานต่อหน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมายของพื้นที่ที่พยานย้ายไป

- เจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองอาจทำการสุ่มตรวจว่าพยานมีการเสพแอลกฮอลล์ หรือยาเสพติด หรือไม่ และวางเงื่อนไขเพิ่มเติม เพื่อมั่นใจว่าการให้ความคุ้มครองพยานผู้นั้นจะเกิดประโยชน์สูงสุด

8. ความเห็นเกี่ยวกับหมวด 7 แนวทางปฏิบัติตัวที่เหมาะสมของพยานในระหว่างที่อยู่ในความคุ้มครองของเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัย

- การจัดทำ M.O.U. ระหว่างสำนักงานคุ้มครองพยานกับพยานที่อยู่ในความคุ้มครอง โดยกำหนดรูปแบบและวิธีการให้ความคุ้มครอง ระยะเวลาการปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่การปฏิบัติตนของพยาน หน้าที่ให้การหรือข้อมูลที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับการกระทำความผิด เช่น

1. หลีกเลี่ยงการกระทำความผิดอาญา
2. ระมัดระวังไม่ให้บุคคลอื่นรู้ว่าตนได้รับความคุ้มครองฯ
3. การติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น, การเดินทาง
4. การให้ความร่วมมือต่อเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัย
5. การฝ่าฝืนเงื่อนไขและข้อกำหนดตาม M.O.U. ที่อาจเป็นเหตุให้ยุติการคุ้มครอง

- สำนักงานคุ้มครองพยานชี้แจงว่าในแบบคำร้องขอการคุ้มครองพยาน (แบบ สคพ. 1) เป็นการร้องขอใช้มาตรการทั่วไปแบบ สคพ. 2 มาตรการพิเศษ ในแบบคำร้องจะบอกเงื่อนไขบอกสิทธิที่จะได้รับว่าอะไรบ้าง ค่าตอบแทน หน้าที่ที่จะต้องทำ เป็นสิ่งที่พยานอ่านแล้วจะลงลายมือชื่อไว้เพื่อเข้าสู่โปรแกรมการคุ้มครอง พยานต้องรู้เงื่อนไขต่างๆ นี่คือคำร้องแต่เมื่อเข้าสู่โปรแกรมแล้วยังมีหนังสือยินยอมด้วย ซึ่งจะบอกชัดเจนมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ พยานต้องแสดงความประสงค์ว่าต้องการจะให้เจ้าหน้าที่ดูแลอย่างไร ไม่ใช่ว่าทุกอย่างเอาเข้าเซฟเฮ้าส์โดยที่ไม่มีความยิมยอม ถือว่าข้อตกลงนี้เรามีอยู่แล้ว

- ผู้แทนศาลเห็นว่าในเรื่องการปฏิบัติตัวที่เหมาะสม พยานเป็นพระเอก รัฐมีหน้าที่คุ้มครองพยาน พยานทำตัวไม่เหมาะสมอย่างไร ก็ยังคงเป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องคุ้มครองพยาน แต่รัฐต้องปฏิบัติต่อพยานอย่างเหมาะสมเพราะพยานเป็นประธานในคดี รัฐกับพยานคงไม่ใช่เรื่องที่จะต้องมาทำสัญญากัน หน้าที่ของรัฐต้องคุ้มครองพยานทุกคน ต้องไม่ละเมิดสิทธิบุคคลและไม่กระการใดที่เสี่ยงต่อพยานและเจ้าหน้าที่ แต่ถ้าพยานทำผิดทางอาญามา ก็ต้องถูกดำเนินคดีไป

- แนวความคิดของการทำ MOU มองถึงเรื่องความคุ้มค่าของงบประมาณ คือเมื่อพยานมาอยู่ในชุดคุ้มครองแล้วรัฐต้องใช้งบประมาณในการคุ้มครอง แต่ถ้าพยานปฏิบัติตนไม่เหมาะสมไม่คุ้มค่าในทางคดีรัฐก็ต้องสูญเสียงบประมาณไป จึงต้องมีการทำ MOU กัน ถ้ามีการละเมิดเงื่อนไขก็จะทำให้เกิดการยกเลิกการคุ้มครองได้

9. ความเห็นเกี่ยวกับหมวด 8 การปฏิบัติต่อพยานหลังออกจากการคุ้มครองฯ

- มีความเห็นว่าหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองพยาน ไม่ว่าจะเป็นศาล อัยการ ตำรวจ หรือสำนักงานคุ้มครองพยาน ควรจะสอดส่องดูแลพยานต่อไปจนกว่าพยานจะหมดภยันตราย หรือหมดจากภัยคุกคาม

10. ความเห็นในประเด็นอื่น ๆ

1. ความเห็นเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติในกรณีพยานที่อยู่ในความคุ้มครองฯ ถูกฝ่ายตรงข้ามขอให้ศาลหมายเรียกไปเป็นพยาน

- ผู้แทนศาลฎีกาให้ความเห็นว่าโดยปกติแล้วพยานที่คุ้มครองจะเป็นพยานโจทย์ซึ่งจำเลยมีที่จะอ้างพยานคนเดียวกับพยานโจทย์ได้สุดแล้วแต่ดุลพินิจของผู้พิพากษาว่าจะเห็นอย่างไร ถ้าท่านพิจารณาเห็นว่าเป็นพยานคนเดียวกัน ก็ให้ถามไปพร้อมกันเลย แต่ก็เป็นสิทธิในการต่อสู้คดีของคู่ความด้วย เพราะการที่เป็นพยานตัวเองเราจะถามนำไม่ได้ถ้าเค้าอ้างมาพร้อมกันก็ถามทีเดียวเลยได้ แต่ถ้าสืบไปพยานโจทก์ไปแล้ว แล้วจำเลยมาอ้างตอนหลังว่าต้องการพยานโจทก์ก็ต้องนำมาสืบ เพราะเราจะไปตัดพยานเค้าไม่ได้ ต้องให้สิทธิจำเลยต่อสู้เต็มที่ยกเว้นแต่ว่าเค้าทำผิด เราเลยต้องตัดพยานเค้า เว้นแต่ว่าประเด็นที่ขอนำสืบจะไม่เกี่ยวเนื่องกับคดีก็อาจไม่อนุญาต

- ปัจจุบันก่อนที่ศาลจะออกหมายเรียกพยานศาลจะมีระบบตรวจพยานคือศาลจะต้องสอบไม่ว่าจะเป็นคู่กรณีทั้งโจทก์และจำเลย พยานที่นำมาเองหรือขอมา มีความจำเป็นขนาดไหนจะมาเบิกความในประเด็นไหน ถ้าไม่เกี่ยวข้องศาลก็จะไม่อนุญาต หรือขอให้ศาลเรียกบุคคลใด บุคคลหนึ่งมาเป็นพยาน ศาลก็ถามก่อนว่าบุคคลที่จะเข้ามาเกี่ยวข้องกับประเด็นหรือไม่ ถ้าเป็นพยานที่เบิกความให้ข้อมูล ซึ่งทางศาลมีอยู่แล้ว ทางศาลอาจไม่อนุญาตได้ ขึ้นอยู่ที่ดุลยพินิจของศาลแต่ต้อมีมาตรการในการคุ้มครอง

5.3 การประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3

ในการดำเนินการศึกษาวิจัยโครงการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมแก่พยานในคดีอาญาและแนวทางการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ปีงบประมาณ 2551 นั้น หลังจากการประชุมสัมมนาครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 แล้ว คณะผู้วิจัยได้นำเสนอร่างแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญาในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3 ซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันศุกร์ที่ 14 พฤศจิกายน 2551 ณ โรงแรมแกรนด์ เมอร์เคียว ฟอร์จูน กรุงเทพฯ เพื่อให้ผู้แทนจากหน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานและหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา นักวิชาการ องค์กรภาครัฐและเอกชน ไม่น้อยกว่า 50 คน วิพากษ์ร่างฉบับดังกล่าว โดยคณะผู้วิจัยได้สรุปผลความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน มีรายละเอียดดังนี้

สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 3

หมวด/ข้อ	(ร่าง) แนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญา	ความเห็นและข้อเสนอแนะ
หมวด 1 การยกย่องและให้เกียรติพยาน		- ควรเพิ่มเติมในส่วนของที่มาของการออกแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน และคำนามของคำว่า “พยาน” ที่จะได้รับความคุ้มครองตามแนวทางฯนี้ - ควรให้พยานในคดีแพ่งได้รับการปฏิบัติที่เหมาะสมตามแนวทางดังกล่าวด้วย เพราะพยานในคดีแพ่งบางประเภทมีส่วนเกี่ยวพันกับคดีอาญา เช่นพยานในคดีส่วนแพ่งที่เกี่ยวกับการดำเนินการกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน เป็นต้น
1	ในการดำเนินกระบวนพิจารณาหรือดำเนินการใดๆ ต่อพยาน เจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องจะต้องแจ้งสิทธิและหน้าที่ให้พยานทราบทุกขั้นตอนของการดำเนินคดี และต้องรักษาระยะเวลาในการพิจารณาคดี เพื่อให้การพิจารณาดำเนินไปด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม	
2	เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะต้องพึงมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อพยานและบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ทั้งต้องปฏิบัติต่อพยานด้วยความสุภาพอ่อนโยนและมีอัธยาศัยไมตรี	

3	การปฏิบัติต่อพยานจะต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่นประกอบและไม่เลือกปฏิบัติ	
4	การยกย่องและให้เกียรติพยาน ให้หมายรวมถึงการละเว้นการอันไม่ควรพึงปฏิบัติต่อพยาน ดังต่อไปนี้คือ การข่มขู่ การใช้ความรุนแรง หรือการประทุษร้ายแก่กายหรือจิตใจของพยาน การก่อหรือบงการการใช้ความรุนแรงต่อพยาน หรือการพูดให้พยานรู้สึกท้อแท้ ท้อใจ ชักจูงหรือโน้มน้าวใจพยานเพื่อให้พยานให้การ หรือไม่ให้การใด ๆ	
5	หน่วยงานที่เกี่ยวของและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องอำนวยความสะดวกทางกายภาพแก่พยานในทุกด้านเท่าที่สามารถกระทำได้ เช่น อำนวยความสะดวกในการเดินทาง การจัดเตรียมห้องพักรับรองและอาหารว่าง การจัดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับพยานที่พิการ เป็นต้น	
หมวด 2 แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญา		ในส่วนที่เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อพยานของหน่วยงานต่าง ๆ ในหมวดที่ 2 นั้น หากหน่วยงานใดมีระเบียบวางไว้อยู่แล้ว ให้ระบุแต่เพียงว่าให้หน่วยงานนั้นปฏิบัติตามระเบียบของตน ส่วนเรื่องใดที่ไม่ได้มีระบุไว้จึงค่อยระบุเพิ่มเติม ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับระเบียบปฏิบัติของแต่หน่วยงาน
<u>แนวปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานสำหรับการสืบพยานล่วงหน้า</u>		

6	ในกรณีที่ต้องมีการสืบพยานล่วงหน้าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจาณาความแพ่งมาตรา 101 และประมวลกฎหมายวิธีพิจาณาความอาญามาตรา 237 ทวิ ให้หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องดำเนินการและประสานงานในด้านต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินการสืบพยานล่วงหน้าเสร็จโดยเร็ว	เพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ไขกฎหมายที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ในการบัญญัติกฎหมาย ไม่ควรกล่าวถึงเลขมาตรา แต่ควรใช้เป็นชื่อของกฎหมาย เช่น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
แนวปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในชั้นพนักงานสอบสวน		ควรเพิ่มเรื่องการไม่ข่มขู่พยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและเรื่องการปฏิบัติต่อพยานที่มีลักษณะพิเศษ เช่น พยานที่เป็นเด็ก ผู้หญิง พยานในความผิดเกี่ยวกับเพศ
7	พนักงานสอบสวนต้องเคารพในสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ	
8	พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติหน้าที่อยู่บนพื้นฐานของความสุจริต ตรงไปตรงมา ไม่มุ่งหวังหรือแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้จากการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะด้วยการเรียกร้อง แสดงท่าทีหรือกิริยาอาการอื่นใด	
9	พนักงานสอบสวนต้องอำนวยความยุติธรรมด้วยความโปร่งใส และเป็นธรรมโดยปราศจากอคติ	
10	พนักงานสอบสวนต้องให้บริการแก่ประชาชนด้วยความรวดเร็ว อย่างเสมอภาคและเป็นธรรม ตามลำดับขั้นตอนภายในระยะเวลาที่กำหนดและต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยความเต็มใจ	ให้ตัดข้อความที่ระบุว่าต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเข้าตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยแก้ไขเป็นให้เปิดโอกาสเท่าที่สามารถจะทำได้ ทั้งนี้ เพื่อการรักษารูปคดี
11	พนักงานสอบสวนต้องปฏิบัติหน้าที่โดยพึงสำนึกและยึดมั่นในวิชาชีพการสอบสวนและรักษาจรรยาบรรณวิชาชีพและต้องปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เกรงกลัวต่ออิทธิพลใดๆ	

12	พนักงานสอบสวนพึงปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะ อุตสาหะ เสียสละ และอดทน เพื่อประโยชน์แห่งการอำนวยความยุติธรรม	
<u>แนวปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในชั้นพนักงานอัยการ</u>		
13	ในการติดตามพยานมาเบิกความ พนักงานอัยการต้องตระหนักถึงความรับผิดชอบในการติดตามพยานมาเบิกความต่อศาล ไม่ควรจะปัดความรับผิดชอบให้หน่วยงานอื่น วิธีการใด ๆ ที่ถูกต้องชอบธรรมในอันที่จะติดตามพยานมาเบิกความให้พึงกระทำ เช่น การติดตามผลการส่งหมายเรียกพยานอย่างจริงจัง การกำชับพนักงานสอบสวนหรือผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนให้ติดตามหรือนำพยานมาศาล การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในท้องถิ่น การติดต่อกับบุคคลอื่นที่รู้ที่อยู่พยาน การติดต่อกับพยานโดยตรงทางไปรษณีย์หรือทางโทรศัพท์ เป็นต้น	ควรตัดข้อความที่ว่า “ไม่ควรจะปัดความรับผิดชอบให้หน่วยงานอื่น” ออก เนื่องจากแต่ละหน่วยงานมีหน้าที่และความรับผิดชอบของตนอยู่แล้ว
14	พนักงานอัยการต้องให้ความสำคัญและระลึกถึงหน้าที่ของพยานที่ต้องมาศาล ต้องให้การและต้องสาบานหรือปฏิญาณตน ในกรณีที่พยานมีหน้าที่ต้องสาบานหรือปฏิญาณตน ให้พนักงานอัยการเอาใจใส่ดูแลว่าก่อนเบิกความพยานได้สาบานหรือปฏิญาณตนแล้ว หากพนักงานอัยการนำเด็ก หรือเยาวชนเข้าเบิกความเป็นพยานต่อศาล ให้พนักงานอัยการดำเนินการเตรียมความพร้อมให้กับพยานนั้นเท่าที่สามารถทำได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พยานมีความคุ้นเคยกับสภาพห้องพิจารณา บุคคล และกระบวนการที่เกี่ยวข้อง และ ให้พยานมีความเข้าใจว่าการ	- ควรเพิ่มเติมข้อความตอนท้ายของวรรคหนึ่งว่า “ทั้งนี้ ให้สอดคล้องกับข้อยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนด เนื่องจากพยานบางประเภทตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้รับยกเว้นไม่ต้องมาศาล ไม่ต้องให้การสาบาน หรือปฏิญาณตน - ตัดข้อความ ในวรรคท้ายที่ว่า “ให้พยานมีความเข้าใจว่าการดำเนินคดีต่อผู้กระทำ

	ดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมนั้นดำเนินไปเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้นั้นได้รับการศึกษา ฝึกอบรม ช่วยเหลือ และสงเคราะห์ให้กลับไปอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข	ความผิดของเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมนั้นดำเนินไปเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้นั้นได้รับการศึกษา ฝึกอบรม ช่วยเหลือ และสงเคราะห์ให้กลับไปอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข” ออก เนื่องจากในบางครั้งวัตถุประสงค์ของการลงโทษจำเป็นต้องใช้วิธีข่มขู่และยับยั้ง มิใช่ใช้แต่วิธีแก้ไขปรับปรุงเท่านั้น
15	พนักงานอัยการพึงปฏิบัติโดยสุภาพต่อพยาน และต้องระลึกถึงสิทธิของพยานที่จะให้การได้โดยปราศจากการถูกขัดขวาง สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครอง สิทธิที่จะได้รับค่าพาหนะและเบี้ยเลี้ยง และพนักงานอัยการต้องอำนวยความสะดวกแก่พยานให้ได้รับสิทธิดังกล่าวอย่างดีที่สุด	ควรตัดเรื่อง สิทธิที่จะได้ค่าพาหนะและเบี้ยเลี้ยงออกไป เนื่องจาก ในปัจจุบันเป็นเรื่องของศาลที่จะจ่ายให้แก่พยาน
16	ในการสืบพยานที่เป็นเด็กและเยาวชน เมื่อพนักงานอัยการพิจารณาจากสติปัญญา อารมณ์ และผลกระทบทั้งทางร่างกายและจิตใจที่พยานได้รับจากการกระทำความผิดมาแล้ว เห็นว่า พยานควรเบิกความต่อหน้าเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องเท่านั้น หากการปรากฏตัวของจำเลย หรือบุคคลบางคนอาจเป็นอุปสรรคต่อการเบิกความของพยาน ให้พนักงานอัยการแถลงต่อศาล ขอให้บุคคลซึ่งเห็นว่าไม่ควรอยู่ต่อหน้าพยานออกไปนอกห้องพิจารณา หรือแถลงถึงอุปสรรคดังกล่าว เพื่อให้ศาลพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร ในการสืบพยานดังกล่าว ให้พนักงานอัยการใช้คำถามที่เข้าใจง่าย และให้ทดสอบอยู่เสมอว่าพยานเข้าใจคำถามถูกต้องหรือไม่ นอกจากนี้ ให้หลีกเลี่ยงการใช้คำถาม ที่อาจก่อให้เกิดความสับสน เข้าใจยาก หรืออาจทำร้ายจิตใจของพยาน	ควรแก้ไขข้อความในวรรคสองเป็น “ในการสืบพยานดังกล่าวให้พนักงานอัยการใช้คำถามที่เข้าใจง่ายและให้คอยสังเกตว่า พยานเข้าใจคำถามหรือไม่ “นอกจากนี้ ให้หลีกเลี่ยงการใช้คำถาม ที่อาจก่อให้เกิดความสับสน เข้าใจยาก หรืออาจทำร้ายจิตใจของพยาน”
17	ในการสืบพยานผู้ชำนาญการพิเศษ พนักงานอัยการควรซักถามให้พยานได้ให้การถึงความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ของพยานผู้นั้นด้วยและต้องซักถามให้ได้ความว่า มีความชำนาญพิเศษในการใด ๆ เช่น ในทางวิทยาศาสตร์ ศิลปะ ฝีมือ พาณิชยการ การแพทย์หรือกฎหมายต่างประเทศ และ	ตัดข้อความ “ว่าตามหลักวิชาจะไม่มีการผิดพลาดได้เลย” ออก

	ความเห็นของเขานั้นมีประโยชน์ในการวินิจฉัยคดีในบางกรณี เช่น การตรวจสอบพิมพ์ลายนิ้วมือ พนักงานอัยการควรซักถาม เพื่อให้พยานมีโอกาสเบิกความให้ความกระจ่างต่อศาลว่า ตามหลักวิชาจะไม่มีการผิดพลาดได้เลย	
<u>แนวปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในชั้นศาล</u>		
18	ในการดำเนินการต่าง ๆ ของศาล ผู้พิพากษาและเจ้าหน้าที่ศาลพึงให้เกียรติแก่พยาน เช่น ตรงต่อเวลา ใช้วาจาสุภาพ และปฏิบัติต่อพยานอย่างมีอัธยาศัยไมตรี ไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม และคำนึงถึงวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่นประกอบด้วย	
19	ให้ศาลชั้นต้นประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานอัยการ และสถานีตำรวจที่อยู่ในเขตอำนาจ เพื่อให้หน่วยงานเหล่านั้นจัดให้มีผู้รับผิดชอบโดยตรงในการจัดส่งหมายเรียกพยาน แจ้งผลการส่งหมาย และติดตามพยานมาศาล รวมทั้งการประสานงานแก้ไขเหตุขัดข้องต่าง ๆ เพื่อให้พยานมาเบิกความต่อศาลตามกำหนดนัด	
20	ศาลชั้นต้นพึงขอความร่วมมือให้พนักงานสอบสวนที่อยู่ในเขตอำนาจแจ้งให้พยานในชั้นสอบสวนทราบถึงสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยและค่าตอบแทนเมื่อมาเบิกความต่อศาล	
21	ในคดีอาญา เมื่อพยานหรือผู้ที่จะให้ข้อเท็จจริงในฐานะพยานคัดค้านการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยด้วยเกรงว่าจะได้รับภัยอันตรายหรือความเสียหายอันเนื่องมาแต่การปล่อยชั่วคราวนั้น ศาลต้องพิจารณาข้อคัดค้านดังกล่าวประกอบด้วย และไม่ว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นประการใด ให้แจ้งคำสั่งดังกล่าวให้พยานทราบโดยเร็ว	

22	ก่อนหรือหลังจากที่พยานเบิกความต่อศาล ถ้าพยานได้แจ้งขอความช่วยเหลือหรือขอทราบข้อมูลเกี่ยวกับการมาเบิกความเป็นพยาน ให้เจ้าหน้าที่ศาลรีบดำเนินการให้ตามสมควรแก่กรณี	
23	เมื่อพยานมาถึงศาลในวันนัดสืบพยาน ให้เจ้าหน้าที่ศาลแจ้งให้พยานทราบถึงหมายเลขห้องพิจารณาคดีและที่พักสำหรับพยาน ถ้าพยานมีผู้ติดตามและขอให้บุคคลดังกล่าวอยู่ด้วย ในระหว่างนั้นหรือขณะเบิกความ ก็ให้อำนวยความสะดวกแก่ผู้ติดตามนั้นตามควรแก่กรณี ก่อนเข้าเบิกความต่อศาล ให้เจ้าหน้าที่ศาลแจ้งให้พยานทราบถึงสิทธิและหน้าที่ต่าง ๆ ของพยาน ตลอดจนให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติตนในการเบิกความต่อศาลและวิธีการขอรับค่าตอบแทนภายหลังเบิกความเสร็จ	
24	ให้ศาลชั้นต้นจัดตั้งศูนย์ประสานงานพยานเพื่อทำหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับพยาน การให้ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งการประสานงานอย่างอื่นที่จำเป็น เพื่อให้ความช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกแก่พยานในการมาเบิกความต่อศาล	
25	ให้ศูนย์ประสานงานพยานรวบรวมข้อมูลพยานบุคคลที่ศาลได้ออกหมายเรียกโดยให้มีชื่อที่อยู่ และหมายเลขโทรศัพท์หรือช่องทางอื่นที่สามารถติดต่อพยานได้โดยสะดวกเพื่อประโยชน์ในการ ติดต่อประสานงานกับคู่ความและพยาน รวมทั้งรวบรวมข้อมูลของบุคคลอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดี เช่น นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ผู้ชำนาญการพิเศษ และล่าม เป็นต้น	
26	ให้ศูนย์ประสานงานพยานขอความร่วมมือไปยังพยานและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับคดี ขอให้แจ้งให้ศาลทราบทันทีที่ข้อมูลที่ให้ไว้ของบุคคลดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงไป โดยอธิบายให้เห็นถึงความสำคัญที่ต้องขอความร่วมมือดังกล่าวให้ทราบด้วย	
27	ในกรณีที่มีการออกหมายเรียกพยานนั้น ควรแจ้งเรื่องที่ประสงค์จะให้พยานเบิกความ และถ้าศาลเห็นว่ามีความจำเป็น ศาลอาจสั่งให้ระบุข้อที่พยานจะถูกซักถามไว้ด้วยก็ได้	ในด้านหลังของหมายศาล ควรมีข้อความเกี่ยวกับสิทธิของพยานในคดีอาญาด้วย
28	ให้ศาลกำชับให้มีการขอและจัดส่งหมายเรียกให้แก่พยานโดยเร็วที่สุด เพื่อให้พยานมีเวลาเพียงพอในการเตรียมตัวมาเบิกความต่อศาล และให้ผู้ส่งรีบรายงานผลการส่งหมายให้ศาลทราบ	

29	การกำหนดเวลานัดสืบพยานบุคคล ควรกำหนดให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการปฏิบัติงานหรือการดำรงสถานะของพยานนั้นประกอบด้วย เช่น แพทย์โดยปกติจะต้องทำหน้าที่รักษาผู้ป่วยในช่วงเช้า หรือพระภิกษุจะต้องฉันภัตตาหารก่อนเที่ยงวัน เป็นต้น	
30	ในการจัดส่งหมายเรียก ให้แนบข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ตั้งของศาล รวมทั้งคำแนะนำเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ของพยานและหมายเลขโทรศัพท์หรือโทรสารของศูนย์ประสานงานพยาน เพื่อประโยชน์แก่พยานในการติดต่อกับศาลหรือขอทราบข้อมูลเพิ่มเติม พร้อมทั้งแจ้งขอบคุณไปยังพยานที่จะมาเบิกความต่อศาล	
31	ภายหลังจากที่ได้แจ้งวันนัดสืบพยานให้ทราบแล้ว หากมีการเปลี่ยนแปลงวันนัดสืบพยานหรือพยานไม่จำต้องมาเบิกความต่อศาลอีกต่อไป ให้รีบแจ้งให้พยานทราบถึงกำหนดนัดใหม่หรือการที่ไม่ต้องมาศาลนั้นโดยเร็ว	
32	แม้พยานได้รับหมายเรียกของศาลแล้ว ควรจัดให้มีการประสานงานกับพยานนั้นเป็นระยะ ๆ เพื่อทราบถึงความพร้อมของพยานที่จะมาเบิกความและควรแจ้งยืนยันวันนัดสืบพยานให้พยานทราบอีกครั้งหนึ่งก่อนถึงกำหนดนัดสืบพยาน การประสานงานตามวรรคหนึ่งอาจทำโดยทางไปรษณีย์ โทรศัพท์ โทรสาร หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศประเภทอื่น	
33	ในการกำหนดวันนัดสืบพยาน ศาลควรสอบถามคู่ความถึงช่วงเวลาที่พยานสะดวกจะมาเบิกความ รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเป็นอุปสรรคแก่พยานในการมาเบิกความต่อศาล ถ้ามีความจำเป็นต้องใช้ล่ามนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ช่วยเหลือในการสืบพยาน ก็ให้รีบดำเนินการเสียแต่เนิ่น ๆ	
34	ภายใต้บังคับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วยการสืบพยานไว้ล่วงหน้า พยานที่เป็นเด็กหรือเยาวชนอายุไม่เกิน 14 ปี หรือเป็นผู้เสียหายในคดีความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือเจ็บป่วยร้ายแรง หรือมีความบกพร่องทางจิตใจหรือในการจดจำ หรือมีความรู้สึกหวาดกลัวผู้ต้องหาหรือจำเลย หรือไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง หรือเป็นผู้ที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งหากรอจนถึงวันนัดสืบพยานพยานอาจหลงลืมหรือยากแก่การติดตามให้มาศาล ศาลพึงใช้ดุลพินิจให้สืบพยานเหล่านี้ไว้ล่วงหน้าก่อนถึง	

	วันนัดสืบพยาน ในกรณีที่พยานเป็นเด็กหรือเยาวชนอายุไม่เกิน 18 ปี ซึ่งการซักถามพยานจะต้องทำผ่านนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่ศาลควรจัดให้พยานเหล่านั้นพบกับบุคคลดังกล่าวก่อนเข้าเบิกความต่อศาล	
35	การจัดเวลาให้พยานเบิกความควรพิจารณาให้เหมาะสมแก่สุขภาพและวัยของพยานด้วยเพื่อไม่ให้เกิดการเหนื่อยล้าเกินสมควร	
36	ห้ามมิให้คู่ความหรือบุคคลที่มิได้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาคดีทำการบันทึก ถ่ายภาพ หรือถ่ายทอดภาพและเสียงของพยานในขณะเบิกความหรือภายในบริเวณศาล เว้นแต่จะมีกฎหมาย ระเบียบหรือข้อบังคับของศาลยุติธรรมกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น	
37	ถ้าคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถามพยานด้วยคำถามที่อาจทำให้พยานต้องถูกดำเนินคดีอาญาให้ศาลเตือนพยานว่าพยานมีสิทธิไม่ตอบคำถามนั้น หรือในกรณีที่คู่ความใช้คำถามที่มีลักษณะเป็นการข่มขู่ ดูหมิ่นหมิ่นประมาท หรือเสียดสีพยาน ศาลควรมีคำสั่งให้ระงับการใช้คำถามเช่นว่านั้นเสีย	
38	ในกรณีที่พยานมีสิทธิได้รับค่าตอบแทน ให้ศาลสั่งจ่ายค่าตอบแทนให้แก่พยานตามระเบียบทันทีที่พยานเบิกความเสร็จและให้เจ้าหน้าที่ศาลดำเนินการเบิกจ่ายค่าตอบแทนดังกล่าวให้แก่พยานโดยเร็ว	
แนวปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานของสำนักงานคุ้มครองพยาน		

39	ในการดำเนินการต่างๆ ของสำนักงานคุ้มครองพยาน พนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงานและพนักงานเจ้าหน้าที่ตามคำสั่งแต่งตั้งชุดคุ้มครองจะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรอบคอบ รัดกุม และเคร่งครัด โดยให้พึงตระหนักว่าพยานเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งในการพิสูจน์ความจริงในทางอรรถคดี	
40	สำนักงานคุ้มครองพยานต้องจัดสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกให้เหมาะสม เช่น ที่จอดรถ ห้องพัก ห้องให้คำปรึกษา ห้องประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เครื่องดื่ม สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับเด็ก สตรี และผู้พิการ เป็นต้น	
41	สำนักงานคุ้มครองพยานต้องทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาและความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย กฎระเบียบ มาตรการ วิธีการ ฯลฯ แก่พยานที่มาขอคำปรึกษาแนะนำ	
42	สำนักงานคุ้มครองพยานจะต้องเป็นหน่วยงานหลักในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองพยาน	เป็นข้อที่ระบุกว้างๆไม่ใช่เรื่องแนวทางปฏิบัติ ควรเพิ่มเติมว่าการสอบถามข้อมูลต่างๆ สำนักงานจะต้องแจ้งข้อมูลด้วยความสุภาพ รวดเร็ว รวมถึงการจัดชุดคุ้มครองความปลอดภัย จะต้องคำนึงถึงความต้องการของพยานและต้องเหมาะสมกับเพศด้วย
<u>แนวปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานของทนายความ</u>		
43	ทนายความต้องไม่ข่มขู่ หลอกลวง ทำให้เสียหาย ทำให้กลัวว่าจะเกิดอันตรายต่อชีวิต เสรีภาพ อนามัยร่างกาย ทรัพย์สินของพยาน หรือบุคคลผู้ใกล้ชิดต่อพยาน หรือใช้อุบายอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อจูงใจให้พยานให้การ หรือไม่ให้การใด ๆ	

หมวด 3 แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546		
44	ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วแต่กรณี อาจจัดให้พยานอยู่ในความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร หรือตามที่พยานหรือบุคคลซึ่งประโยชน์เกี่ยวข้องได้ร้องขอ	
45	การจัดให้พยานได้รับความคุ้มครองตามวิธีการหรือมาตรการใดๆ ต้องเหมาะสมและได้สัดส่วนกับภัยอันตรายและต้องอยู่ภายในช่วงระยะเวลาที่จำกัด ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ทั้งปวง ซึ่งหน่วยงานที่มีหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยานหรือตัวพยานเองมีความเชื่ออย่างแน่แท้ว่ามีหรืออาจมี ภัยคุกคามที่ใกล้จะมาถึง หรือเป็นอันตรายที่มีหรืออาจมีผลกระทบต่อชีวิตของพยาน ไม่ว่าจะเป็นการถูกข่มขู่ด้วยวาจา การถูกก่อกวนคุกคาม การถูกทำร้ายร่างกายและทำลายทรัพย์สิน หรือแม้กระทั่งความรู้สึกหวาดกลัวที่จะถูกแก้แค้นทดแทนอันเนื่องมาจากการมาเป็นพยานในคดีอาญา	
46	ในการให้ความคุ้มครองพยานอาจใช้มาตรการใดมาตรการหนึ่งหรือหลายมาตรการรวมกันตามที่เหมาะสมและจำเป็น และตามความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานในลักษณะของคดีอาญา ดังต่อไปนี้	

	ก.<u>การคุ้มครองพยานให้ได้รับความปลอดภัย</u> ได้แก่ (1) การจัดการย้ายที่อยู่ของพยานเป็นการชั่วคราวไปยังบ้านญาติของพยานหรือย้ายพยานออกนอกพื้นที่ที่พยานอยู่อาศัย (2) ในกรณีมีความจำเป็นหรือเป็นกรณีที่พยานเป็นผู้เสียหาย (Victim-witnesses) อาจจัดหาที่อยู่ชั่วคราวซึ่งมีการรักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวด (Safe House) ให้แก่พยาน ที่อยู่ดังกล่าวต้องตั้งอยู่ในเขตหรือพื้นที่เฉพาะที่เป็นความลับ และไม่เป็นที่สามารถสังเกตได้ง่ายของคนในชุมชน หรืออาจเป็นสถานที่ธรรมดาสามัญ เช่น อพาร์ตเม้นท์ หรือโรงแรม แต่ทั้งนี้การเข้าออก หรือการติดต่อสื่อสารใดๆ จะถูกควบคุมโดยเจ้าหน้าที่คุ้มครองพยานเท่านั้น (3) การจัดเจ้าหน้าที่ไปให้ความคุ้มครองแก่พยานอย่างใกล้ชิดตลอด 24 ชั่วโมง หรือเฉพาะในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งขึ้นอยู่กับระดับความเหมาะสมและจำเป็น ทั้งนี้ หากพยานเป็นเพศหญิงควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองที่เป็นเพศหญิงด้วย (4) การจัดเจ้าหน้าที่ไปเดินตรวจตราหรือลาดตระเวนบริเวณรอบ ๆ บ้านหรือที่อยู่ของพยานตลอด 24 ชั่วโมง หรือเฉพาะในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งขึ้นอยู่กับระดับความเหมาะสมและจำเป็น (5) การจัดเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มกันพยานในระหว่างการเดินทางไปยังและกลับจากศาลโดยประสานเจ้าหน้าที่ศาลเพื่อใช้ทางเข้าออกอื่นที่มิใช่ทางปกติสำหรับบุคคลทั่วไป และการคุ้มกันพยานในระหว่างเดินทางไปยังสถานที่ใด ๆ ที่จำเป็น (6) การประสานกับเอกชนหรือผู้ให้บริการโทรศัพท์เพื่อขอเปลี่ยนหมายเลขโทรศัพท์ของพยานหรือกำหนดให้ใช้หมายเลขโทรศัพท์ที่ไม่ต้องมีการลงทะเบียน (7) การเฝ้าติดตามตรวจสอบจดหมาย จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โทรศัพท์ หรือการติดต่อสื่อสารใดๆ ที่มีมาถึงพยาน รวมตลอดถึงการลดการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในเครื่องแบบเพื่อ มิให้เป็นจุดสังเกตหรือจุดสนใจ (8) การติดตั้งอุปกรณ์หรือเครื่องมือรักษาความปลอดภัยไว้ในบ้านหรือที่อยู่อาศัยของ	

	พยาน เช่น ประตูนิรภัย รั้วนิรภัย หรือสัญญาณเตือนภัย (9) การจัดให้มีช่องทางสำหรับติดต่อสื่อสารและการจัดหาอุปกรณ์แจ้งเตือนอิเล็กทรอนิกส์ หรือ โทรศัพท์มือถือที่มีหมายเลขติดต่อฉุกเฉินเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินต่อพยาน~~การ~~ (10) การจัดหาสถานที่ที่เหมาะสมเพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ในการสัมภาษณ์สอบปากคำ หรือการอธิบายหรือซักซ้อมการให้การของพยานในศาล การจัดหาสถานที่ดังกล่าวควรคำนึงถึงความปลอดภัย ศักดิ์ศรี หรือชื่อเสียงเกียรติยศของพยาน ทั้งนี้ จะต้องได้รับความยินยอมจากพยานและเจ้าหน้าที่ซึ่งดำเนินการดังกล่าวจะต้องเก็บเป็นความลับในระดับสูงสุด (11) ในกรณีจำเป็นพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วแต่กรณี อาจขอให้เจ้าพนักงานตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยานได้ตามความจำเป็น โดยต้องแจ้งให้พยานทราบเพื่อขอความยินยอมจากพยานและต้องได้รับความยินยอมจากพยานก่อน ข. <u>การปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว สกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้</u> ได้แก่ (1) พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วแต่กรณี จะต้องดำเนินมาตรการใดๆ อย่างเคร่งครัด เพื่อกำหนดชั้นความลับสำหรับเอกสารที่มีชื่อตัว สกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ (2) ในกรณีจำเป็นพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วแต่กรณี อาจดำเนินการด้วยวิธีใด ๆ เพื่อปกปิดชื่อ สกุล ที่อยู่ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ โดยอาจจัดให้พยานใช้ชื่อ สกุล ที่อยู่ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานโดยสมมติขึ้น และในกรณีจำเป็นอาจประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งมีข้อตกลงการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อดำเนินการจัดทำเอกสารหลักฐานทางทะเบียนหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของพยานขึ้นใหม่ที่ระบุข้อมูลต่างๆ ที่สมมติขึ้นเพื่อให้พยานใช้ ทั้งนี้พยานต้องส่งมอบเอกสาร	

	หลักฐานฉบับจริงให้แก่หน่วยงานคุ้มครองพยานเพื่อให้เป็นผู้เก็บรักษาโดยกำหนดมาตรการการรักษาความปลอดภัยที่รัดกุมเข้มงวด และในการเก็บรักษาโดยเอกสารและข้อมูลต่าง ๆ ที่ทำขึ้นใหม่ดังกล่าว และเมื่อความจำเป็นในการใช้มาตรการคุ้มครองพยานสิ้นสุดลง หน่วยงานคุ้มครองพยานต้องส่งมอบเอกสารหลักฐานฉบับจริงคืนให้แก่พยาน และทำลายเอกสารหลักฐานที่ทำสมมติขึ้นใหม่ทันที การจัดทำเอกสารหลักฐานทางทะเบียนหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของพยานขึ้นใหม่ที่ระบุข้อมูลต่างๆ ทีซึ่งสมมติขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานไม่ถือเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับเอกสารไม่ว่าตามบทบัญญัติกฎหมายใด ๆ (3) ในคดีที่มีความสำคัญทางการเมือง เมื่อฝ่ายนิติบัญญัติ เช่น กรรมาธิการรัฐสภา หรือวุฒิสภาคณะต่าง ๆ ได้มีหนังสือเชิญให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานคุ้มครองพยานไปชี้แจงข้อเท็จจริง ที่เกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับพยาน เจ้าหน้าที่ผู้ไปชี้แจงต้องปกปิดชื่อตัว สกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ โดยแจ้งให้ฝ่ายนิติบัญญัติทราบถึงเงื่อนไขดังกล่าวก่อนเริ่มการชี้แจง	การออกกฎเกณฑ์ที่มีเนื้อหาสาระเป็นการยกเว้นความผิดที่บัญญัติไว้ตามกฎหมายอื่นต้องกระทำในรูปแบบของกฎหมายระดับเดียวกัน คือ พระราชบัญญัติ
47	หน่วยงานคุ้มครองพยานต้องพิจารณาเพื่อให้ความคุ้มครองตามมาตรการทั่วไปแก่ สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยานแล้วอาจไม่ได้รับความปลอดภัยเมื่อได้รับการร้องขอจากพยาน	
หมวด 4 แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการคุ้มครองพยานตามมาตรการ		

พิเศษ ตาม พระราชบัญญัติ คุ้มครองพยาน ในคดีอาญา พ.ศ. 2546		
<u>การย้ายที่อยู่ หรือจัดหาที่พัก อันเหมาะสม</u>		
48	การย้ายที่อยู่ หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการย้ายที่อยู่หรือที่พักภายในท้องที่เดียวกันหรือต่างท้องที่กับที่อยู่เดิม หรือการย้ายข้ามจังหวัดหรือย้ายไปยังต่างประเทศ ล้วนเป็นมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานที่อาจมีผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิต สิทธิเสรีภาพในการเลือกที่อยู่อาศัย เสรีภาพในการเดินทางและการติดต่อสื่อสาร ตลอดจนการประกอบอาชีพของพยานและบุคคลในครอบครัวหรือผู้เกี่ยวข้องกับพยาน ดังนั้นในการพิจารณาใช้มาตรการการย้ายที่อยู่หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสมให้แก่พยาน สำนักงานคุ้มครองพยานควรดำเนินการโดยคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ดังต่อไปนี้ (1) ความสอดคล้องเข้ากันได้ของพื้นเพทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม โดยต้องไม่พิจารณาเพียงความเหมาะสมทางด้านกายภาพเท่านั้น การจัดหาที่อยู่ใหม่จะต้องสามารถบรรเทาความตึงเครียดทางจิตใจของพยานที่อาจเกิดจากความรู้สึกโดดเดี่ยวหรือถูกแยกออกจากสังคมเดิม (2) ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น (3) ภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร (4) มาตรฐานการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการศึกษา	

	(5) สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี (6) ความสามารถที่จะอยู่ได้ด้วยตัวเอง ในแง่ของการคงสถานะภาพการจ้างงาน หรือคงตำแหน่งหน้าที่ในการงานอาชีพของตนเองตามเดิมภายในช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม ตลอดจนการคงสถานะภาพทางการศึกษา ในระหว่างที่ต้องย้ายที่อยู่ (7) การดำเนินการใด ๆ เพื่อดูแลรักษาหรือจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของพยานในช่วงเวลาที่ต้องย้ายไปยังที่อยู่ใหม่ (8) สภาพและลักษณะของที่อยู่ใหม่ จะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของพยานเป็นหลัก	
49	ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องดำเนินการย้ายที่อยู่ของพยานไปยังต่างประเทศ นอกเหนือจากปัจจัยและองค์ประกอบตาม (1) – (7) แล้ว การพิจารณาเลือกประเทศควรคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ เช่น เป็นประเทศที่มีความตกลงร่วมมือกับประเทศไทยในการคุ้มครองพยานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น Regional or bilateral agreements on cooperation in witness protection or in combating specific crimes หรือ Special agreements or memorandums of understanding (MOU) on cooperation in witness protection หรือปัจจุบันมีรูปแบบความร่วมมือระหว่างประเทศในการให้ความคุ้มครองพยานโดยหน่วยงานคุ้มครองพยานของประเทศที่สามซึ่งไม่ใช่ประเทศผู้รับและผู้ส่งพยานแต่อาจมีความตกลงร่วมมือกับประเทศผู้รับพยานเป็น	
50	ที่อยู่ใหม่ต้องมีผู้รับรู้น้อยที่สุด เช่น รู้เฉพาะเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัยเท่านั้น นอกจากนี้การอำพรางตัวพยานเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการย้ายพยานไปอยู่ในที่ปลอดภัยโดยไม่เปิดเผยชื่อ สกุล และข้อมูลส่วนตัวใด ๆ และเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัยเองควรต้องอำพรางตัวหรือปกปิดชื่อและข้อมูลเพื่อไม่ให้เปิดเผยฐานะตนเองอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้ เนื่องจากความย่อหย่อนในการปฏิบัติหน้าที่อาจจะทำให้พยานได้รับอันตรายได้	

การจ่ายค่าเลี้ยงชีพตามสมควร		
51	เนื่องจากพยานผู้เข้ารับความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษย่อมได้รับผลกระทบต่อสถานะทางการเงินอัน เนื่องมาจากการไม่สามารถประกอบสัมมาอาชีพได้ตามปกติ ดังนั้น การจ่ายค่าเลี้ยงชีพให้แก่พยานหรือ บุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของพยานควรดำเนินการตลอดช่วงระยะเวลาที่พยานอยู่ในความคุ้มครอง ของสำนักงานคุ้มครองพยาน เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นแม้ว่าระยะเวลาในการคุ้มครองพยานตาม มาตรการพิเศษจะสิ้นสุดลง สำนักงานคุ้มครองพยานอาจพิจารณาให้จ่ายค่าเลี้ยงชีพแก่พยานต่อไปอีกระยะ หนึ่ง จนกว่าเหตุผลและความจำเป็นจะสิ้นสุดลง เช่นเมื่อแน่ใจได้ว่าพยานจะได้รับความปลอดภัยเนื่องจาก บุคคลที่อาจทำอันตรายพยานนั้นถูกศาลพิพากษาให้จำคุก หรือมีการประเมินค่าบุคคลนั้นพ้นจากภาวะ อันตรายแล้ว นอกจากนี้ในการกำหนดอัตราค่าเลี้ยงชีพให้แก่พยาน สำนักงานคุ้มครองพยานควรคำนึงถึง ปัจจัยทางเศรษฐกิจในด้านต่างๆ เช่น อัตราค่าครองชีพ ภาวะเงินเฟ้อ อัตราดอกเบี้ย ฯลฯ ประกอบด้วย	ต้องคำนึงถึงลักษณะความสำคัญของพยาน และคำให้การของพยานต่อคดีนั้น ๆ ประกอบด้วย
การเปลี่ยนชื่อตัว สกุล และหลักฐานทางทะเบียน และการดำเนินการเพื่อกลับสู่ฐานะเดิม		มาตรการการเปลี่ยนชื่อ-สกุลในทางปฏิบัติมีปัญหามาก เพราะกรมการปกครองแจ้งว่าเลขประจำตัวประชาชน สามารถทำได้เพียงหนึ่งเลขต่อหนึ่งคน เพราะมีกฎหมายบังคับอยู่อย่างมากที่สุดทำได้เพียงการทำให้เลขประจำตัวประชาชนของพยานที่ได้รับความคุ้มครองไม่เชื่อมโยงกับข้อมูลในทะเบียนราษฎร์เดิมของผู้นั้นเท่านั้น และ ควรกำหนดเพิ่มเติมหลักการเกี่ยวกับการกลับสู่ฐานะเดิม

		เมื่อสิ้นสุดการคุ้มครอง และการคุ้มครองสิทธิอันพึงมีพึงได้ตามกฎหมายของพยานในระหว่างที่เปลี่ยนชื่อตัว สกุล และภายหลังการสิ้นสุดการคุ้มครอง รวมทั้งการยกเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายบางประการ เช่น การเกณฑ์ทหาร
52	ก่อนการดำเนินการเปลี่ยนชื่อ สกุล หรือเอกสารทางทะเบียนของพยาน หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าพยานมีหนี้สินที่จะต้องชำระต่อบุคคลที่สาม สำนักงานคุ้มครองพยานต้องกำหนดให้พยานปฏิบัติการชำระหนี้ให้แล้วเสร็จก่อน ในกรณีที่พยานไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ได้การใช้มาตรการเปลี่ยนชื่อ สกุล หรือเอกสารทางทะเบียนของพยานจะไม่สามารถดำเนินการได้ เว้นแต่ ในกรณีปรากฏว่าพยานไม่อยู่ในสถานะที่สามารถจะชำระหนี้ได้โดยแน่แท้ สำนักงานคุ้มครองพยานต้องดำเนินการชำระหนี้ดังกล่าวแทนพยาน	ควรกำหนดแนวทางการดำเนินการให้เป็นไปในลักษณะเดียวกับ มาตรา 27 แห่งพ.ร.บ. การสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 กล่าวคือ การขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำเอกสารหรือหลักฐานทางทะเบียนชุดใหม่ให้แก่พยานโดยไม่ต้องไปเกี่ยวข้องกับหลักฐานทางทะเบียนเดิม ส่วนการที่สำนักงานคุ้มครองพยานจะชำระหนี้แทนพยานควรต้องคำนึงถึงระดับสำคัญของพยานและคำให้การของพยานในคดีนั้นด้วย
53	ให้สำนักงานคุ้มครองพยานดำเนินการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยการจัดทำบันทึกความตกลงว่าด้วยการปฏิบัติงาน เพื่อวางมาตรการเกี่ยวกับการดำเนินการเพื่อเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยานรวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยาน โดยใช้มาตรการที่เหมาะสมและจำเป็น ดังต่อไปนี้ (1) การสร้างหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงประวัติบุคคลทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนของพยาน เช่น ประวัติการศึกษา ประวัติการทำงานหรือการประกอบอาชีพ หรือประวัติการตรวจรักษาทางสุขภาพ เป็น	

	ต้น ทั้งนี้ประวัติบุคคลที่สร้างขึ้นใหม่หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงต้องไม่มีร่องรอยหรือไม่มีข้อสังเกตใดๆ ที่สามารถจะเชื่อมโยงไปยังตัวพยานได้ (2) การออกเอกสารหลักฐานทางทะเบียนของพยานขึ้นใหม่ทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วน โดยเปลี่ยนแปลงชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ หรือข้อมูลส่วนบุคคล โดยสมมติขึ้นใหม่ ซึ่งต้องไม่พ้องหรือซ้ำซ้อนกับชื่อตัว ชื่อสกุล หรือข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นที่มีตัวตนอยู่จริง ทั้งนี้ ในกรณีที่หลักฐานทางทะเบียนใดกำหนดให้ต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์ในการรักษาความปลอดภัยของเจ้าของหลักฐานทางทะเบียนนั้น ๆ เช่น รูปถ่าย หรือ ลายมือชื่อ อาจสามารถทำการตกแต่ง อำพราง หรือเปลี่ยนแปลงลายมือชื่อได้ เพื่อให้หลักฐานที่สร้างขึ้นใหม่ไม่สามารถจะเชื่อมโยงไปยังตัวพยานได้ (ข้อสังเกต กรณีหลักฐานทางทะเบียนใดที่กำหนดให้ต้องเก็บข้อมูลที่ระบุลักษณะเฉพาะตัวของบุคคล เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ หรือข้อมูลทางชีวภาพ (Biometrics Data) เช่น การสแกนลายนิ้วมือ ม่านตา หรือโครงสร้างใบหน้า อาจทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการให้ความคุ้มครองพยานตามมาตรการนี้ เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวสามารถจะเชื่อมโยงไปยังตัวพยานได้ ซึ่งปัจจุบันประเด็นนี้เป็นปัญหาที่หลายประเทศกำลังศึกษาหาทางออกอยู่ในขณะนี้)	- ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการควบคุมเลขประจำตัวประชาชน 13 หลัก เพื่อประโยชน์ในการออกเอกสารหลักฐานทางทะเบียนของพยานขึ้นใหม่ - ควรมีการกำหนดที่อยู่หรือช่องทางการรับการติดต่อของพยานที่ทำการเปลี่ยนแปลงชื่อตัว ชื่อสกุล
54	พยานต้องส่งมอบเอกสารหลักฐานทางทะเบียนฉบับจริงที่อยู่ในความครอบครองของตนให้กับสำนักงานคุ้มครองพยานเป็นผู้เก็บรักษาไว้ เพื่อป้องกันมิให้เอกสารหลักฐานดังกล่าวปรากฏแก่บุคคลอื่นและเพื่อป้องกันมิให้พยานมีไว้ในความครอบครองและใช้เอกสารหลักฐานหลายฉบับ และเพื่อวัตถุประสงค์ในการกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยาน สำนักงานคุ้มครองพยานต้องจัดให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยแก่เอกสารหลักฐานฉบับจริงของพยานที่เก็บรักษาไว้อย่างรัดกุมเข้มงวด และเมื่อการใช้มาตรการคุ้มครองพยานสิ้นสุดลง สำนักงานคุ้มครองพยานต้องส่งมอบเอกสารหลักฐานฉบับจริงคืนให้แก่พยาน และทำลายเอกสารหลักฐานที่ทำสมมติขึ้นใหม่ทันที หน่วยงานที่เกี่ยวข้อกับการจัดทำเอกสารทางทะเบียนขึ้นใหม่ดังกล่าวข้างต้น ต้องมีมาตรการ	

	ในการรักษาความลับเกี่ยวกับการดำเนินการดังกล่าว	
55	ภายหลังจากที่ได้เปลี่ยนแปลงชื่อตัว ชื่อสกุล แล้ว พยานไม่จำต้องเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล และสถานะเดิมให้บุคคลใดๆ ตามที่ถูกเรียกร้องแม้จะมีกฎหมายกำหนดไว้ก็ตาม พยานสามารถกล่าวอ้างชื่อแสดงตัวใหม่ว่าเป็นชื่อแสดงตัวเพียงชื่อเดียว และให้ถือว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ ยกเว้นการดำเนินกระบวนพิจารณาใด ๆ ในศาล พยานที่อยู่ในความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษอาจเข้าร่วมในกระบวนการไต่สวนใด ๆ ได้ แต่ทั้งนี้การใช้ชื่อตัว ชื่อสกุล หรือหลักฐานทางทะเบียนเดิมจะกระทำได้เมื่อได้รับการเห็นชอบจากสำนักงานคุ้มครองพยานเท่านั้น	
56	ในกรณีที่พยานถูกฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาในความผิดที่ได้กระทำก่อนที่จะเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล หรือเอกสารทางทะเบียน สำนักงานคุ้มครองพยานต้องมั่นใจได้ว่าพยานดังกล่าวจะสามารถไปปรากฏตัวยังศาลตามกระบวนพิจารณาของศาลโดยใช้ชื่อตัว ชื่อสกุล หรือเอกสารทางทะเบียนเดิมของพยาน ในกรณีดังกล่าวศาลอาจกำหนดวิธีการพิเศษในการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของพยานเป็นสำคัญ แต่ในกรณีที่พยานได้กระทำความผิดอาญาภายหลังจากเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล หรือเอกสารทางทะเบียนแล้ว สำนักงานคุ้มครองพยานอาจถือเป็นเหตุสิ้นสุดการให้ความคุ้มครองแก่พยานได้	
57	ในกรณีที่พยานซึ่งอยู่ในความคุ้มครองถูกหมายเรียกไปเป็นพยานในคดีอาญาสำหรับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นก่อนที่พยานจะเข้าสู่โปรแกรมการคุ้มครอง ให้ส่งหมายเรียกให้แก่พยานโดยผ่านสำนักงานคุ้มครองพยาน เพื่อให้สำนักงานคุ้มครองพยานสามารถให้ความคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานในระหว่างการเดินทางไปยังศาลได้	
58	ในกรณีมีพฤติการณ์อันจำเป็น สำนักงานคุ้มครองพยานอาจใช้มาตรการใด ๆ เพื่อเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพเฉพาะตัวของพยาน เช่น การทำศัลยกรรมใบหน้า การลบ หรือกำจัดจุดเด่น หรือจุดสังเกต ใด ๆ ที่มีอยู่บนใบหน้าหรือร่างกายของพยาน เช่น รอยสัก ไฝ ปาน หรือแผลเป็น เป็นต้น ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวจะต้องได้รับความยินยอมจากพยานด้วย	

59	การเปลี่ยนแปลงชื่อตัว ชื่อสกุล และการจัดทำเอกสารหลักฐานทางทะเบียนหรือเอกสารใด ๆที่เกี่ยวข้องกับพยานขึ้นใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานไม่ถือเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับเอกสารไม่ว่าตามบทบัญญัติกฎหมายใด ๆ และการดำเนินการดังกล่าวไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่หรือการชำระหนี้ตามกฎหมายใด ๆ ของพยานต่อบุคคลที่สาม ทั้งนี้เพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้สิทธิหรือการปฏิบัติการชำระหนี้ที่ไม่สิ้นสุดภายหลังจากการการเปลี่ยนชื่อ สกุล หรือเอกสารทางทะเบียนของพยาน ให้พยานดำเนินการตั้งตัวแทนเพื่อกระทำการแทนตน	การออกกฎเกณฑ์ที่มีเนื้อหาสาระเป็นการยกเว้นความผิดที่บัญญัติไว้ตามกฎหมายอื่นต้องกระทำในรูปแบบของกฎหมายระดับเดียวกัน คือ พระราชบัญญัติ
การดำเนินการให้พยานมีอาชีพหรือการศึกษาอบรมที่เหมาะสม		
60	พยานที่อยู่ในความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษย่อมคาดหวังที่จะมีความสามารถที่จะยืนหยัดได้ด้วยตัวเอง โดยสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ ดังนั้น สำนักงานคุ้มครองพยานจึงมีหน้าที่ต้องจัดให้พยานสามารถประกอบอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรมทักษะอาชีพที่เหมาะสมต่อพื้นฐานความรู้ความสามารถ และการดำรงชีวิตของพยาน โดยการจัดหาอาชีพหรือการศึกษาอบรมดังกล่าวต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของพยานเป็นสำคัญด้วย	
61	กรณีที่พยานหรือบุคคลในครอบครัวยังอยู่ในวัยเรียน สำนักงานคุ้มครองพยานควรทำความตกลงร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการเพื่อจัดให้มีการเรียนการสอนไม่ว่าโดยวิธีใดๆ แก่พยาน รวมตลอดจนการสอบวัดผลและการออกวุฒิทางการศึกษาให้แก่พยานที่ได้รับการศึกษาโดยวิธีพิเศษดังกล่าว นอกจากนี้ควรกำหนดให้มีมาตรการที่สามารถคงสถานะภาพทางการศึกษาของพยานซึ่งไม่สามารถไปเข้าเรียนได้ตามปกติ	

	เนื่องจากการงย้ายที่อยู่เป็นการชั่วคราวหรืออยู่ในระหว่างการใช้มาตรการคุ้มครองพยานของสำนักงานคุ้มครองพยาน	
การช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ		
62	สำนักงานคุ้มครองพยานควรประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและศาลเพื่อให้พยานพึงได้รับสิทธิในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้ (1) สิทธิในการคัดค้านหรือโต้แยงการปล่อยตัวจำเลยชั่วคราว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารราความอาญา มาตรา108 (โดยให้ถือว่าพยานเป็นผู้เสียหายตามาตราดังกล่าว) ในชั้นพิจารณาคดี (2) สิทธิที่จะอำพรางชื่อตัว ชื่อสกุล อำพรางตัว อำพรางเสียง เพื่อป้องกันการเผชิญหน้าของพยานและจำเลยหรือผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ชี้ตัว พิจารณาความ หรือนำมาตรการพิเศษสำหรับการสอบสวนและสืบพยานเด็กมาใช้ เช่น ศาลต้องจัดให้พยานเบิกความในห้องอื่นผ่านโทรทัศน์วงจรปิด หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ (3) สิทธิที่จะได้รับการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีในทุกชั้นอย่างรวดเร็ว โดยกำหนดระยะเวลาในการดำเนินกระบวนพิจารณาในคดีที่มีพยานที่อยู่ในโปรแกรมคุ้มครองฯ จะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 3 เดือน เป็นต้น	ควรเพิ่มสิทธิและความคุ้มครองพยาน ที่กำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และนำมาใช้กับคดีอาญาโดยผ่านมาตรา 15 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น พยานไม่ต้องมาศาลในบางกรณี หรือมาศาลแล้วอาจไม่ให้การหรือไม่ต้องสาบานตนก็ได้ เป็นต้น
63	สำนักงานคุ้มครองพยานควรประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อผลักดันให้มีการกำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการขัดขวาง หลอกลวง ให้สัญญา ให้ประโยชน์ที่มีควรได้ ชักจูงใจโดยทุจริตเพื่อกีดกันไม่ให้พยานที่อยู่ในโครงการให้ถ้อยคำ ให้การ เบิกความ หรือเพื่อจูงให้การเท็จ หรือไม่มาปรากฏตัวต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ และกำหนดให้ผู้ที่ทำอันตรายแก่พยานที่อยู่ในโครงการ ไม่ว่าจะเป็นการฆ่า ทำร้าย	

	ร่างกาย ข่มขู่ คุกคาม กักขังหน่วงเหนี่ยว หรือทำความเสียหายต่อทรัพย์สินของพยานดังกล่าว ต้องรับโทษสูงขึ้น โดยกำหนดเพิ่มเติมในกฎหมายคุ้มครองพยาน	
64	สำนักงานคุ้มครองพยานควรประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเรียกร้องสิทธิใด ๆ ที่พยานพึงได้รับ เช่น สิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ สิทธิมนุษยชน สิทธิทางแพ่ง และสิทธิในการกลับเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาหรือสถานศึกษาเดิมหรือประกอบอาชีพในตำแหน่งหน้าที่เดิมก่อนที่จะเข้าสู่การคุ้มครอง หรือการเรียกร้องสิทธิใด ๆ ที่อาจต้องเสียไปเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงชื่อตัว ชื่อสกุล หรือหลักฐานทางทะเบียนใด ๆ	
<u>การดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น</u>		
65	การจัดให้ให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานต้องอยู่ภายในช่วงระยะเวลาที่จำเป็น โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ทั้งปวงที่อาจเป็นอันตรายหรืออาจมีผลกระทบต่อความปลอดภัยของพยาน เจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยอาจให้ความคุ้มครองพยานอย่างใกล้ชิดหรือการตรวจตราหรือลาดตระเวนบริเวณรอบๆ ที่อยู่ของพยานตลอด 24 ชั่วโมง หรือเฉพาะในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งขึ้นอยู่กับระดับความเหมาะสมและจำเป็น รวมทั้งการจัดเจ้าหน้าที่คุ้มกันพยานในระหว่างการเดินทางไปยังและกลับจากศาล หรือการคุ้มกันพยานในระหว่างเดินทางไปยังสถานที่ใด ๆ ที่จำเป็น ตลอดจนการจัดหาอุปกรณ์ป้องกันอันตราย เช่น เสื้อเกราะ อุปกรณ์ส่งสัญญาณ หรืออุปกรณ์สื่อสารในกรณีฉุกเฉิน ให้แก่พยาน	
66	เจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ บุคคลผู้จะมาปฏิบัติหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยแก่พยาน สำนักงานคุ้มครองพยาน	

	ควรกำหนดให้ต้องเป็นบุคคลดังต่อไปนี้ - ผู้คุ้มครองความปลอดภัยที่มีความตื่นตัวระแวดระวังภัยอยู่ตลอดเวลา - ผู้มาจากหน่วยงานสืบสวนสอบสวน ข่าวกรอง หรือหน่วยสืบราชการลับ - เป็นผู้มีแนวความคิดใหม่ ๆ - เป็นผู้ทำงานให้กับภาคสังคมหรือประชาชน - เป็นนักเจรจาต่อรอง ทนายความหรือนักกฎหมาย	
67	เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการรักษาความลับและการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล สำนักงานคุ้มครองพยานมีความจำเป็นต้องกำหนดหลักเกณฑ์และขอบเขตที่เข้มงวด ตลอดจนสร้างกระบวนการตรวจสอบอย่างละเอียดในการคัดเลือกบุคคลที่จะมาทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยและเจ้าหน้าที่อื่นๆในหน่วยงาน โดยหลักเกณฑ์ ขอบเขต และกระบวนการตรวจสอบดังกล่าว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ก. คุณสมบัติ: การคุ้มครองความปลอดภัยเป็นงานที่มีความสลับซับซ้อนจึงต้องการผู้มีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 5 ปี ในการปฏิบัติงานคุ้มครองบุคคลอย่างใกล้ชิดและมีความสามารถในการใช้อาวุธรวมทั้งมีความรู้ทางกฎหมายและจิตวิทยา ข. ความซื่อสัตย์: เป็นผู้มีมาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรมในระดับสูง มีความซื่อสัตย์และมีความสามารถในการปฏิบัติงานที่ต้องรักษาชั้นความลับในระดับสูงสุด ค. ประวัติทางจิตวิทยา: บุคคลผู้จะมาปฏิบัติหน้าที่ให้ความคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานต้องผ่านการทดสอบทางจิตวิทยา เนื่องจากจะต้องปฏิบัติหน้าที่โดยอยู่ร่วมกับพยาน บางกรณีอาจต้องให้ความคุ้มครองพยานตลอด 24 ชั่วโมง จึงต้องเป็นผู้มีทักษะทางจิตวิทยาในการอยู่ร่วมกับคนแปลกหน้าให้ได้รับความไว้วางใจ และผ่อนคลายจากความวิตกกังวล ความตึงเครียดจากสถานการณ์ต่างๆ หรือความหวาดกลัวจากภยันตรายใด ๆ ง. การปฏิบัติงานเต็มเวลา: เจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัยต้องเป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเต็มเวลาเพื่อลดความเสี่ยงจากการขาดความชำนาญเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ไม่ต่อเนื่อง และ	

	เพื่อให้เกิดความมั่นใจในระดับสูงสุดของการให้ความคุ้มครองพยานที่ได้จากการฝึกฝนอยู่ตลอดเวลา จ. ความหลากหลายของเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัย: ในการพิจารณาคัดเลือกบุคคลผู้จะมาปฏิบัติหน้าที่ให้ความคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยาน ต้องผ่านขั้นตอนการตรวจสอบอย่างละเอียดในหลากหลายรูปแบบ เช่นการสัมภาษณ์ การทดสอบสมรรถภาพร่างกาย การทดสอบทางจิตวิทยา การคัดเลือกบุคคลควรกำหนดให้มีความหลากหลายทางเพศ อายุ และบุคลิกภาพ เพื่อประโยชน์ในการจัดเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยที่เหมาะสมกับพยานแต่ละคน	
68	เพื่อให้การคุ้มครองพยานสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานคุ้มครองพยานควรจัดให้ผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองพยานได้รับการฝึกฝนและอบรม เพื่อให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ ก.ความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานกับพยานซึ่งอาจได้รับความเสี่ยงภัยอันตรายโดยปราศจากการพูดคุยโต้เถียงในเรื่องเกี่ยวกับคดีหรือต้องไม่ทำตัวเป็นผู้สั่งสอนพยานในเรื่องเกี่ยวกับคดีไม่ว่าด้วยวิธีการใด ๆ ข. ความรู้และความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับกฎหมายอาญา กระบวนวิธีพิจารณาอาญาตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน ชั้นอัยการ และชั้นศาล ตลอดจนกฎระเบียบต่าง ๆ ของศาล ค. ความสามารถและทักษะในการการต่อสู้ ป้องกันตัวเองและผู้อยู่ในความคุ้มครองตลอดจนการใช้อาวุธและการพกพาอาวุธ ง.. ความสามารถในการประสานงานกับครอบครัวของพยาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือแก่พยานตลอดจนหน่วยงานภาคเอกชน (NGO) ที่ทำงานเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน เป็นต้น	
69	ในกรณีมีพฤติการณ์อันจำเป็นโดยพิจารณาจากระดับความร้ายแรงของภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นแก่พยาน สำนักงานคุ้มครองพยานอาจจัดหาหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเป็นมืออาชีพในการคุ้มกันความปลอดภัยที่มีศักยภาพสูงมาให้การคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานเป็นกรณีพิเศษ หรือให้หน่วยดังกล่าวทำหน้าที่	

	ฝึกอบรมหลักสูตรการรักษาความปลอดภัยให้แก่เจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัยของสำนักงานคุ้มครองพยาน	
การดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร		
70	นอกจากการให้การคุ้มครองความปลอดภัยตามมาตรการใด ๆ แล้ว สำนักงานคุ้มครองพยานพึงให้การดูแลทุกข์สุขของพยานไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย เช่น การพาไปพบแพทย์ หรือจัดหาแพทย์มาตรวจรักษาหรือตรวจสุขภาพ และทางจิตใจ เช่น การมีจิตแพทย์คอยให้คำปรึกษาแนะนำ ทั้งนี้ โดยสำนักงานคุ้มครองพยานเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย นอกจากนี้อาจมีการอนุญาตให้พยานสามารถติดต่อสื่อสารกับครอบครัว ญาติ หรือเพื่อน แต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่อย่างใกล้ชิด หรืออนุญาตให้กระทำการใดๆ ตามที่พยานร้องขอ ภายใต้ขอบเขตของการคุ้มครองพยานเพื่อความปลอดภัยของพยาน	
71	เมื่อระยะเวลาในการคุ้มครองสิ้นสุดลงและพยานออกจากโปรแกรมการคุ้มครอง สำนักงานคุ้มครองพยานควรพิจารณามอบเงินรางวัลแก่พยานในจำนวนที่เหมาะสม เพื่อให้พยานใช้เป็นทุนในการประกอบอาชีพหรือเพื่อเป็นรางวัลตอบแทนที่พยานต้องเสี่ยงชีวิตมาเป็นพยานอันเป็นการช่วยเหลือทางราชการ หรืออาจประสานความร่วมมือกับหน่วยงานใด ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อมอบสิทธิพิเศษใดๆ ในการดำรงชีวิตให้แก่พยานหรือบุคคลในครอบครัว เช่น สิทธิในการรักษาพยาบาล การโดยสารยานพาหนะต่างๆ และทุนการศึกษา หรือให้ความช่วยเหลือในการหางานและการศึกษาต่อ ให้ความมั่นใจแก่พยานในการดำรงชีพด้วยตนเอง หรือให้ความช่วยเหลืออื่นใดที่พิจารณาเห็นว่ามีความจำเป็นต่อความปลอดภัยและการดำรงชีวิตโดยปกติ	

	สุขของพยาน	
หมวด 5 การปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องและพยานที่ได้รับการคุ้มครอง		
72	พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาล หรือรวมทั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยและเจ้าหน้าที่อื่นของสำนักงานคุ้มครองพยาน ควรปฏิบัติตนต่อพยานและบุคคลในครอบครัวหรือผู้เกี่ยวข้องกับพยานที่อยู่ในความคุ้มครอง ตามแนวทางดังต่อไปนี้ (1) มีความตระหนักในหน้าที่ เคารพในสิทธิและเสรีภาพของพยานตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ (2) การปฏิบัติหน้าที่ต้องอยู่บนพื้นฐานของความสุจริต ตรงไปตรงมา ไม่มุ่งหวังหรือแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้จากการปฏิบัติงานและปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ (3) มีจิตสำนักในการปฏิบัติงานในกรอบของศีลธรรมตามหลักศาสนา (4) ปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักวิชาและจรรยาตามวิชาชีพ (5) ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เกรงกลัวต่ออิทธิพลใดๆ (6) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะ อุตสาหะ เสียสละ และอดทน เพื่อประโยชน์แห่งการอำนวยความยุติธรรม (7) ต้องมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี สุภาพอ่อนโยน มีไมตรีและเต็มใจ ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือพยานเสมือนญาติ ให้ความเข้าใจเห็นอกเห็นใจและตระหนักถึงคุณค่าของพยาน	

หมวด 6 แนวทางปฏิบัติต่อพยานที่แตกต่างเนื่องจากความแตกต่างทางเพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา		
73	ในการดำเนินการคุ้มครองพยานที่เป็นเพศหญิง พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วแต่กรณี พึงให้เกียรติแก่พยาน การจัดสถานที่อยู่อาศัยหรือสถานที่สอบปากคำพยาน เจ้าหน้าที่จะต้องจัดให้เหมาะสมแก่เกียรติและศักดิ์ศรีของพยาน ในการคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานที่เป็นเพศหญิง ควรจัดเจ้าหน้าที่ที่เป็นเพศหญิงเป็นเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองด้วย	
74	ในการดำเนินการคุ้มครองพยาน พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วแต่กรณี จะต้องคำนึงถึงความเชื่อหรือศาสนาที่พยานนับถือ การจัดสถานที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ใดๆ ให้แก่พยานจะต้องจัดให้เหมาะสมต่อความเชื่อและแนวปฏิบัติตามศาสนาของพยาน	
75	ในการคุ้มครองพยานที่เป็นเด็ก ให้พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วแต่กรณี จัดหาหรือประสานงานให้มีนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ญาติ หรือผู้ที่ได้รับความไว้วางใจเข้าร่วมด้วย	

76	ในการดำเนินการคุ้มครองพยานซึ่งเป็นผู้ทุพลภาพ ให้พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วแต่กรณี จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก หรือผู้เชี่ยวชาญในการดูแลผู้ทุพลภาพเข้าร่วมกับเจ้าหน้าที่คุ้มครองพยาน	- ควรจะมีการจัดเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่รับรองความถูกต้องของเอกสารในกรณีที่ผู้พิการทางสายตาต้องกรอกเอกสารสำคัญ
77	ก่อนการให้ความคุ้มครองแก่พยานที่เป็นผู้ต้องขัง สำนักงานคุ้มครองพยานจะต้องทำการพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของพยาน เช่น การตรวจสอบประวัติอาชญากรรม การใช้เครื่องจับเท็จ (polygraph examinations) การตรวจสอบสภาวะทางจิตก่อนเสมอ ในการคุ้มครองพยานที่เป็นผู้ต้องขัง อาจใช้วิธีหนึ่งวิธีใดเพื่อความเหมาะสม เช่น การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ควบคุมอย่างใกล้ชิด การย้ายหอนอน การย้ายแดนขัง การย้ายเรือนจำ โดยการพิจารณาจากความร้ายแรงแห่งคดี หรือสถานที่ต้องขังจำเลย หากพยานต้องขังในเรือนจำเดียวกับจำเลยและไม่สามารถย้ายเรือนจำได้ ให้จัดเจ้าหน้าที่ดูแลพยานตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมง (ทั้งกลางวันและกลางคืน)	- แก้ไขเพิ่มเติมให้ครอบคลุมถึงการปฏิบัติของหน่วยงานอื่นนอกจากสำนักงานคุ้มครองพยานด้วย - การพิสูจน์ความน่าเชื่อถือจะทำด้วยวิธีการใดก็ได้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและจะต้องคำนึงถึงสิทธิของผู้ต้องขังตามรัฐธรรมนูญด้วย วิธีการตามข้อนี้เป็นเพียงการยกตัวอย่างเท่านั้น
78	หากพยานเป็นผู้กระทำความผิดในคดีอื่นด้วย ให้สำนักงานคุ้มครองพยานประสานงานกับหน่วยงานที่ควบคุมตัวพยาน ในการดำเนินการปล่อยตัวชั่วคราว เพื่อนำตัวมาเป็นพยานในคดีที่ขอรับการคุ้มครอง	- ควรเขียนรายละเอียดและการปฏิบัติให้ชัดเจนมากขึ้น เนื่องจากข้อความอาจก่อให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติได้
79	หากพยานที่ได้รับความคุ้มครองเป็นผู้มีประวัติอาชญากรรม ให้สำนักงานคุ้มครองพยานประสานงานและแจ้งประวัติอาชญากรรมของพยานที่ได้รับการคุ้มครอง ให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ที่จัดให้มีการคุ้มครองพยานได้ทราบ	- ที่ประชุมมีมติให้ตัดออก เนื่องจากการแจ้งให้เจ้าหน้าที่อื่นที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองพยานทราบ อาจจะส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของพยานได้
80	หากพยานมีประวัติเกี่ยวกับการเสพสุราเป็นอาจิณหรือการใช้สารเสพติดให้โทษ ให้สำนักงานคุ้มครองพยานตรวจสอบและควบคุมการเสพสุราหรือการใช้สารเสพติด โดยอาจกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมในการปฏิบัติตนของพยาน	

หมวด 7 แนวทางปฏิบัติตัวที่เหมาะสมของพยานในระหว่างที่อยู่ในความคุ้มครองของเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัย		- ควรใช้ชื่อหมวดให้ครอบคลุมถึงการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ
81	เมื่อมีการพิจารณาอนุมัติให้พยานอยู่ในความคุ้มครองของเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองพยานแล้วก่อนดำเนินการคุ้มครอง ให้สำนักงานคุ้มครองพยานแจ้งเงื่อนไขในการคุ้มครองพยานให้แก่ผู้ขอรับการคุ้มครอง พร้อมทั้งจัดทำบันทึกข้อตกลงและให้พยานผู้ขอรับความคุ้มครองลงลายมือชื่อในบันทึกข้อตกลง บันทึกข้อตกลงให้ทำเป็นหนังสือและอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (1) การยินยอมรับการคุ้มครองของพยาน (2) วิธีการคุ้มครองพยาน (3) รายละเอียดแนวทางให้พยานปฏิบัติ (4) สิทธิที่พยานพึงได้รับตามกฎหมาย (5) เงื่อนไขที่กำหนดให้ พยานถือปฏิบัติและผลของการที่พยานไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงซึ่งอาจเป็นเหตุให้การคุ้มครองพยานสิ้นสุดลง (6) วัน เดือน ปี ที่ทำบันทึกข้อตกลง	- ถือเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ควรย้ายไปหมวด 5 เพื่อให้สอดคล้องกับชื่อหมวดที่กล่าวถึงการปฏิบัติตนของพยาน

82	การกำหนดแนวทางให้พยานปฏิบัติในบันทึกข้อตกลงต้องคำนึงถึงวิธีการคุ้มครองพยาน พฤติการณ์ความไม่ปลอดภัย ความร้ายแรงแห่งคดี และอย่างน้อยต้องประกอบไปด้วยแนวทาง ดังต่อไปนี้ (1) พยานต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่และปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ในเรื่องที่เกี่ยวกับมาตรการเพื่อความปลอดภัยของตนเองและผู้เกี่ยวข้อง (2) พยานต้องไม่ปฏิบัติตนที่อาจทำให้เกิดความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของตนเองและผู้เกี่ยวข้อง (3) กรณีที่พยานจะติดต่อหรือสื่อสารกับบุคคลภายนอก พยานจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ก่อน (4) กรณีมีการย้ายที่อยู่หรือที่พักอาศัย พยานต้องไม่กระทำการหรือมีพฤติการณ์ ซึ่งอาจเปิดเผยให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดทราบได้ว่าตนอยู่ที่ใด (5) พยานต้องหลีกเลี่ยงไม่กระทำการใดๆ ซึ่งอาจเปิดเผยสถานะของตนเอง (6) พยานต้องยินยอมให้เจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจสอบที่พักอาศัยของพยานได้ตามสมควร (7) พยานต้องปฏิบัติตามข้อปฏิบัติอื่นเพื่อความปลอดภัยของพยานที่สำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควร	- การคุ้มครองตามข้อ 82 นี้ น่าจะเป็นการคุ้มครองตามมาตรการทั่วไป ควรเพิ่มเติมในส่วนที่เป็นมาตรการพิเศษ โดยอาศัยแนวทางการคุ้มครองตามมาตรการพิเศษของสำนักงานคุ้มครองพยาน
83	พยานอยู่ในความคุ้มครองของตามมาตรการพิเศษของสำนักงานคุ้มครองพยานพึงตระหนักถึงหน้าที่ที่จะต้องมาให้ถ้อยคำหรือเบิกความเพื่อเป็นประโยชน์แก่รูปคดีมากที่สุด	
84	ในกรณีที่พยานได้กระทำความผิดอาญาในระหว่างที่อยู่ในความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ สำนักงานคุ้มครองพยานอาจถือเป็นเหตุสิ้นสุดการให้ความคุ้มครองแก่พยานได้	- ควรตรวจสอบว่าเหตุแห่งการสิ้นสุดเป็นไปตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมหรือไม่
85	กรณีพยานไม่ปฏิบัติตามข้อ 82 ข้อ 83 และ ข้อ 84 ให้เจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองพยานทำรายงานพร้อมระบุเหตุผลแจ้งสำนักงานคุ้มครองพยานเพื่อเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย พิจารณาสั่งให้การคุ้มครองพยานสิ้นสุดลง	

หมวด 8 การปฏิบัติต่อพยานหลังออกจากการคุ้มครองฯ		
86	สำนักงานคุ้มครองพยานจะต้องดูแล สอดส่องและติดตามพยานที่ออกจากการให้ความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 ไปจนกว่าจะมั่นใจได้ว่าพฤติกรรมความไม่ปลอดภัยที่อาจเกิดกับพยานจะหมดไป เช่น เมื่อแน่ใจได้ว่าพยานพ้นจากอันตรายเนื่องจากบุคคลที่อาจทำอันตรายพยานนั้นถูกศาลพิพากษาให้จำคุก หรือมีการประเมินว่าพยานพ้นจากภาวะอันตรายแล้ว อย่างไรก็ตามหากมีพฤติการณ์หรือเมื่อมีการประเมินภัยคุกคามแล้วปรากฏว่าภาวะอันตรายอาจย้อนกลับมา สำนักงานคุ้มครองพยานอาจพิจารณาให้พยานกลับเข้ารับการคุ้มครองได้อีกตามที่จำเป็น	ควรกำหนดให้เป็นหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน มิใช่เป็นหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองพยาน เนื่องจากสำนักงานคุ้มครองพยานจะไม่มีข้อมูลของพยานที่ได้รับการคุ้มครองโดยหน่วยงานอื่น

บทที่ 6

แนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญาในระหว่างที่พยานอยู่ในการคุ้มครองความปลอดภัยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

จากการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดแนวการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญาในระหว่างที่พยานอยู่ในความคุ้มครองความปลอดภัยนั้น คณะผู้วิจัยพบว่า ปัญหาสำคัญที่อาจมีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคุ้มครองพยาน คือปัญหาความไม่เพียงพอของงบประมาณและบุคลากรของสำนักงานคุ้มครองพยาน โดยการคุ้มครองพยานถือเป็นหน้าที่ของรัฐ ดังนั้น รัฐจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดสรรงบประมาณ และบุคลากรที่มีความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ ในด้านการคุ้มครองพยานที่เพียงพอให้แก่สำนักงานคุ้มครองพยาน เนื่องจากการมีแต่เพียงกฎหมายคุ้มครองพยาน แต่ไม่มีการจัดสรรเงินและทรัพยากรถือเป็นความล้มเหลวต่อหน้าที่ ดังนั้น รัฐจึงต้องหันมาให้ความสำคัญต่อการคุ้มครองพยานโดยการวางนโยบายที่มุ่งส่งเสริมให้สำนักงานคุ้มครองพยานเป็นหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งการจะทำให้สำนักงานคุ้มครองพยานเป็นหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นต้องมีบุคลากรและได้รับงบประมาณจากทางราชการเพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้ จากการศึกษาของคณะผู้วิจัย พบข้อเท็จจริงว่า ปัจจุบันประเทศไทยมีเจ้าหน้าที่ตำรวจกว่า 200,000 – 300,000 คน แต่สำนักงานคุ้มครองพยานมีเจ้าหน้าที่เพียง 20 -25 คน และได้รับการจัดสรรงบประมาณที่น้อยมากเมื่อเทียบกับภารกิจที่สำนักงานมีและเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรของประเทศไทยและเทียบจากสถิติคดีอาญาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ดังนั้น รัฐควรต้องถือเป็นความรับผิดชอบในการจัดสรรให้สำนักงานคุ้มครองพยานได้รับงบประมาณและบุคลากรในการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้น และในระยะต่อไปควรพิจารณาในการแยกสำนักงานคุ้มครองพยานออกจากกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ โดยจัดตั้งเป็นหน่วยงานหน่วยงานระดับกรมภายใต้กระทรวงยุติธรรมหรือหน่วยงานอิสระต่อไป

สำหรับแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในคดีอาญา ในระหว่างที่พยานอยู่ในความคุ้มครองความปลอดภัยนั้น คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรกำหนดรูปแบบทางกฎหมายที่ชัดเจนของแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมของพยาน อนึ่ง เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540 มาตรา 244 ซึ่งเป็นแม่บทของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546 บัญญัติรองรับสิทธิของบุคคลซึ่งเป็นพยานในคดีอาญาให้ได้รับความคุ้มครอง ได้รับการการปฏิบัติที่เหมาะสมและค่าตอบแทนที่จำเป็นและสมควรจากรัฐ แต่จะเห็นได้ว่าปัจจุบันพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546 ยังไม่มีการกำหนดบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยานในระหว่างที่พยานอยู่ในการคุ้มครองความปลอดภัยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546 ไว้ ประกอบกับร่างแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมต่อ

พยานซึ่งผู้วิจัยนำเสนอ อาจมีเนื้อหาสาระบางส่วนที่กำหนดอำนาจและหน้าที่ให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับพยานถือปฏิบัติ และยังมีเนื้อหาสาระบางประการที่เป็นการยกเว้นความรับผิดในการกระทำบางอย่าง ซึ่งเป็นมาตรการให้ความคุ้มครองพยานไม่ให้ถือเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรที่จะต้องกำหนดรูปแบบทางกฎหมายของร่างแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมของพยานในคดีอาญาในระหว่างที่พยานอยู่ในการคุ้มครองความปลอดภัยตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546 ดังกล่าวให้เป็นกฎเกณฑ์ในระดับพระราชบัญญัติ โดยสมควรนำมาบัญญัติเพิ่มเติมเป็นหมวด 2/1 ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2546 รายละเอียดดังนี้

(ร่าง)

พ.ร.บ.คุ้มครองพยาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. ....

หมวด 2/1

<u>แนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมต่อพยาน</u>

ส่วนที่ 1

การยกย่องและให้เกียรติพยาน

มาตรา 12/1 ในการดำเนินกระบวนพิจารณาหรือดำเนินการใด ๆ ต่อพยาน เจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องจะต้องแจ้งสิทธิและหน้าที่ให้พยานทราบทุกขั้นตอนของการดำเนินคดี และต้องรักษาระยะเวลาในการพิจารณาคดี เพื่อให้การพิจารณาดำเนินไปด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม

มาตรา 12/2 เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะต้องพึงมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อพยานและบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ทั้งต้องปฏิบัติต่อพยานด้วยความสุภาพอ่อนโยนและมีอัธยาศัยไมตรี

มาตรา 12/3 การปฏิบัติต่อพยานจะต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมและประเพณีในท้องถิ่นประกอบและไม่เลือกปฏิบัติ

มาตรา 12/4 การยกย่องและให้เกียรติพยาน ให้หมายรวมถึงการละเว้นการอันไม่ควรพึงปฏิบัติต่อพยาน ดังต่อไปนี้คือ การข่มขู่ การใช้ความรุนแรง หรือการประทุษร้ายแก่กายหรือจิตใจของพยาน การก่อหรือบงการการใช้ความรุนแรงต่อพยาน หรือการพูดให้พยานรู้สึกท้อแท้ท้อใจ ชักจูงหรือโน้มน้าวใจพยานเพื่อให้พยานให้การ หรือไม่ให้การใด ๆ

มาตรา 12/5 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องอำนวยความสะดวกทางกายภาพแก่พยานในทุกด้านเท่าที่สามารถกระทำได้ เช่น อำนวยความสะดวกในการเดินทาง การจัดเตรียมห้องพักรับรองและอาหารว่าง การจัดอุปกรณ์อำนวยความสะดวกสำหรับพยานที่พิการ เป็นต้น

ส่วนที่ 2

แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไป ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

มาตรา 12/6 ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าพยานอาจไม่ได้รับความปลอดภัย พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วแต่กรณี อาจจัดให้พยานอยู่ในความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร หรือตามที่พยานหรือบุคคลซึ่งมีประโยชน์เกี่ยวข้องได้ร้องขอ

มาตรา 12/7 การจัดให้พยานได้รับความคุ้มครองตามวิธีการหรือมาตรการใดๆ ต้องเหมาะสมและได้สัดส่วนกับภัยอันตรายและต้องอยู่ภายในช่วงระยะเวลาที่จำกัด ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ทั้งปวง ซึ่งหน่วยงานที่มีหน้าที่ให้ความคุ้มครองพยานหรือตัวพยานเองมีความเชื่ออย่างแน่แท้ว่ามีหรืออาจมีภัยคุกคามที่ใกล้จะมาถึง หรือเป็นอันตรายที่มีหรืออาจมีผลกระทบต่อชีวิตของพยาน ไม่ว่าจะเป็นการถูกข่มขู่ด้วยวาจา การถูกก่อกวนคุกคาม การถูกทำร้ายร่างกายและทำลายทรัพย์สิน หรือแม้กระทั่งความรู้สึกหวาดกลัวที่จะถูกแก้แค้นทดแทนอันเนื่องมาจากการมาเป็นพยานในคดีอาญา

มาตรา 12/8 ในการให้ความคุ้มครองพยานตามมาตรการทั่วไปอาจใช้มาตรการใดมาตรการหนึ่งหรือหลายมาตรการรวมกันตามความเหมาะสมแก่สถานะและสภาพของพยานในลักษณะคดีและเป็นไปตามแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม ดังต่อไปนี้

ก.<u>การคุ้มครองพยานให้ได้รับความปลอดภัย</u> ได้แก่

(1) การจัดการย้ายที่อยู่ของพยานเป็นการชั่วคราวไปยังที่อยู่ใหม่ในพื้นที่เดียวกันหรือนอกพื้นที่ที่พยานอยู่อาศัย

(2) ในกรณีมีความจำเป็นหรือเป็นกรณีที่พยานเป็นผู้เสียหาย อาจจัดหาที่อยู่ชั่วคราวซึ่งมีการรักษาความปลอดภัยอย่างเข้มงวดให้แก่พยาน ที่อยู่ดังกล่าวต้องตั้งอยู่ในเขตหรือพื้นที่เฉพาะที่ปกปิดเป็นความลับ และไม่เป็นที่สังเกตได้ง่ายของคนในชุมชน หรืออาจเป็นสถานที่ธรรมดาสามัญ เช่น ห้องพักหรือโรงแรม แต่ทั้งนี้การเข้าออก หรือการติดต่อสื่อสารใดๆ จะถูกควบคุมโดยเจ้าหน้าที่คุ้มครองพยานเท่านั้น

(3) การจัดเจ้าหน้าที่ไปให้ความคุ้มครองแก่พยานอย่างใกล้ชิดตลอด 24 ชั่วโมง หรือเฉพาะในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งขึ้นอยู่กับระดับความเหมาะสมและจำเป็น ทั้งนี้ หากพยานเป็นเพศหญิงควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองที่เป็นเพศหญิงด้วย

(4) การจัดเจ้าหน้าที่ไปเดินตรวจตราหรือลาดตระเวนบริเวณรอบ ๆ บ้านหรือที่อยู่ของพยานตลอด 24 ชั่วโมง หรือเฉพาะในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งขึ้นอยู่กับระดับความเหมาะสมและจำเป็น

(5) การจัดเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มกันพยานในระหว่างการเดินทางไปยังและกลับจากศาลโดยประสานเจ้าหน้าที่ศาลเพื่อใช้ทางเข้าออกอื่นที่มิใช่ทางปกติสำหรับบุคคลทั่วไป และการคุ้มกันพยานในระหว่างเดินทางไปยังสถานที่ใด ๆ ที่จำเป็น

(6) การประสานกับเอกชนหรือผู้ให้บริการโทรศัพท์เพื่อขอเปลี่ยนหมายเลขโทรศัพท์ของพยานหรือกำหนดให้ใช้หมายเลขโทรศัพท์ที่ไม่ต้องมีการลงทะเบียน

(7) การเฝ้าติดตามตรวจสอบจดหมาย จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โทรศัพท์ หรือการติดต่อสื่อสารใดๆ ที่มีมาถึงพยาน รวมตลอดถึงการลดการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในเครื่องแบบเพื่อมิให้เป็นจุดสังเกตหรือจุดสนใจ

(8) การติดตั้งอุปกรณ์หรือเครื่องมือรักษาความปลอดภัยไว้ในบ้านหรือที่อยู่อาศัยของพยาน เช่น ประตูนิรภัย รั้วนิรภัย หรือสัญญาณเตือนภัย

(9) การจัดให้มีช่องทางสำหรับติดต่อสื่อสารและการจัดหาอุปกรณ์แจ้งเตือนอิเล็กทรอนิกส์ หรือ โทรศัพท์มือถือที่มีหมายเลขติดต่อฉุกเฉินเมื่อเกิดเหตุฉุกเฉินต่อพยาน

(10) การจัดหาสถานที่ที่เหมาะสมเพื่อให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ในการสัมภาษณ์ สอบปากคำ หรือการอธิบายหรือซักซ้อมการให้การของพยานในศาล การจัดหาสถานที่ดังกล่าวควรคำนึงถึงความปลอดภัย ศักดิ์ศรี หรือชื่อเสียงเกียรติยศของพยาน ทั้งนี้จะต้องได้รับความยินยอมจากพยานและเจ้าหน้าที่ซึ่งดำเนินการดังกล่าวจะต้องเก็บเป็นความลับในระดับสูงสุด

(11) ในกรณีจำเป็นพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วแต่กรณี อาจขอให้เจ้าพนักงาน

ตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่อื่นช่วยให้ความคุ้มครองแก่พยานได้ตามความจำเป็น โดยต้องแจ้งให้พยานทราบเพื่อขอความยินยอมจากพยานและต้องได้รับความยินยอมจากพยานก่อน

ข. <u>การปกปิดมิให้มีการเปิดเผยชื่อตัว สกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้</u> ได้แก่

(1) พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วแต่กรณี จะต้องดำเนินมาตรการใดๆ อย่างเคร่งครัด เพื่อกำหนดชั้นความลับสำหรับเอกสารที่มีชื่อตัว สกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้

(2) ในกรณีจำเป็นพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วแต่กรณี อาจดำเนินการด้วยวิธีใด ๆ เพื่อปกปิดชื่อ สกุล ที่อยู่ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ โดยอาจจัดให้พยานใช้ชื่อ สกุล ที่อยู่ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานโดยสมมติขึ้น และในกรณีจำเป็นอาจประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องซึ่งมีข้อตกลงการปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อให้ดำเนินการจัดทำเอกสารหลักฐานทางทะเบียนหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของพยานขึ้นใหม่ที่ระบุข้อมูลต่างๆ ที่สมมติขึ้นเพื่อให้พยานใช้

ทั้งนี้พยานต้องส่งมอบเอกสารหลักฐานฉบับจริงให้แก่หน่วยงานคุ้มครองพยานเพื่อให้เป็นผู้เก็บรักษาโดยกำหนดมาตรการรักษาความปลอดภัยที่รัดกุมเข้มงวด และในการเก็บรักษาโดยเอกสารและข้อมูลต่าง ๆ ที่ทำขึ้นใหม่ดังกล่าว และเมื่อความจำเป็นในการใช้มาตรการคุ้มครองพยานสิ้นสุดลง หน่วยงานคุ้มครองพยานต้องส่งมอบเอกสารหลักฐานฉบับจริงคืนให้แก่พยาน และทำลายเอกสารหลักฐานที่ทำสมมติขึ้นใหม่ทันที

การจัดทำเอกสารหลักฐานทางทะเบียนหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินของพยานขึ้นใหม่ที่ระบุข้อมูลต่างๆ ซึ่งสมมติขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานไม่ถือเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับเอกสารไม่ว่าตามบทบัญญัติกฎหมายใด ๆ

(3) ในคดีที่มีความสำคัญทางการเมือง เมื่อฝ่ายนิติบัญญัติ เช่น กรรมาธิการรัฐสภา หรือวุฒิสภาคณะต่าง ๆ ได้มีหนังสือเชิญให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานคุ้มครองพยานไปชี้แจงข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับพยาน เจ้าหน้าที่ผู้ไปชี้แจงต้องปกปิดชื่อตัว สกุล ที่อยู่ ภาพ หรือข้อมูลอย่างอื่นที่สามารถระบุตัวพยานได้ โดยแจ้งให้ฝ่ายนิติบัญญัติทราบถึงเงื่อนไขดังกล่าวก่อนเริ่มการชี้แจง

มาตรา 12/9 เมื่อได้รับการร้องขอจากพยาน หน่วยงานคุ้มครองพยานต้องพิจารณาให้ความคุ้มครองตามมาตรการทั่วไปแก่ สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มี

ความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยาน ซึ่งมีผลต่อการที่พยานจะมาเป็นพยานแล้วบุคคลดังกล่าวอาจจะไม่ได้รับความปลอดภัย

ส่วนที่ 3

แนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

<u>การย้ายที่อยู่ หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม</u>

มาตรา 12/10 การย้ายที่อยู่ หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการย้ายที่อยู่หรือที่พักภายในท้องที่เดียวกันหรือต่างท้องที่กับที่อยู่เดิม หรือการย้ายข้ามจังหวัดหรือย้ายไปยังต่างประเทศ ล้วนเป็นมาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยานที่อาจมีผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิต สิทธิเสรีภาพในการเลือกที่อยู่อาศัย เสรีภาพในการเดินทางและการติดต่อสื่อสาร ตลอดจนการประกอบอาชีพของพยานและบุคคลในครอบครัวหรือผู้เกี่ยวข้องกับพยาน ดังนั้น ในการพิจารณาใช้มาตรการการย้ายที่อยู่หรือจัดหาที่พักอันเหมาะสมให้แก่พยาน สำนักงานคุ้มครองพยานควรดำเนินการโดยคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ดังต่อไปนี้

(1) ความสอดคล้องเข้ากันได้ของพื้นฐานทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม โดยต้องไม่พิจารณาเพียงความเหมาะสมทางด้านกายภาพเท่านั้น การจัดหาที่อยู่ใหม่จะต้องสามารถบรรเทาความตึงเครียดทางจิตใจของพยานที่อาจเกิดจากความรู้สึกโดดเดี่ยวหรือถูกแยกออกจากสังคมเดิม

(2) ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น

(3) ภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร

(4) มาตรฐานการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ และการศึกษา

(5) สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี

(6) ความสามารถที่จะอยู่ได้ด้วยตัวเอง ในแง่ของการคงสถานภาพการจ้างงานหรือคงตำแหน่งหน้าที่ในการงานอาชีพของตนเองตามเดิมภายในช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม ตลอดจนการคงสถานภาพทางการศึกษา ในระหว่างที่ต้องย้ายที่อยู่

(7) การดำเนินการใด ๆ เพื่อดูแลรักษาหรือจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของพยานในช่วงเวลาที่ต้องย้ายไปยังที่อยู่ใหม่

(8) สภาพและลักษณะของที่อยู่ใหม่ จะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของพยานเป็นหลัก

มาตรา 12/11 ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องดำเนินการย้ายที่อยู่ของพยานไปยังต่างประเทศ นอกเหนือจากปัจจัยและองค์ประกอบตามข้อ 12/10 แล้ว การพิจารณาเลือกประเทศ สำนักงานคุ้มครองพยานควรคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ เช่น เป็นประเทศที่มีความตกลงร่วมมือกับประเทศไทยในการคุ้มครองพยานในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ความตกลงระดับภูมิภาคหรือความตกลงทวิภาคี (Regional or bilateral agreements on cooperation in witness protection or in combating specific crimes) หรือความตกลงพิเศษหรือบันทึกความเข้าใจ (Special agreements or memorandums of understanding (MOU) on cooperation in witness protection) หรือปัจจุบันมีรูปแบบความร่วมมือระหว่างประเทศในการให้ความคุ้มครองพยานโดยหน่วยงานคุ้มครองพยานของประเทศที่สาม ซึ่งไม่ใช่ประเทศผู้รับและผู้ส่งพยาน แต่อาจมีความตกลงร่วมมือกับประเทศผู้รับพยาน เป็นต้น

มาตรา 12/12 ที่อยู่ใหม่ต้องมีผู้รับรู้น้อยที่สุด เช่น รู้เฉพาะเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัยเท่านั้น นอกจากนี้ การอำพรางตัวพยานเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในการย้ายพยานไปอยู่ในที่ปลอดภัยโดยไม่เปิดเผยชื่อ สกุล และข้อมูลส่วนตัวใด ๆ และเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัยเองควรต้องอำพรางตัวหรือปกปิดชื่อและข้อมูล เพื่อไม่ให้เปิดเผยฐานะตนเองอย่างเคร่งครัด เพราะอาจจะทำให้พยานได้รับอันตรายได้

<u>การจ่ายค่าเลี้ยงชีพตามสมควร</u>

มาตรา 12/13 เนื่องจากพยานผู้เข้ารับความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษย่อมได้รับผลกระทบต่อสถานะทางการเงินอันเนื่องมาจากการไม่สามารถประกอบสัมมาอาชีพได้ตามปกติ ดังนั้น การจ่ายค่าเลี้ยงชีพให้แก่พยานหรือบุคคลที่อยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของพยานควรดำเนินการตลอดช่วงระยะเวลาที่พยานอยู่ในความคุ้มครองของสำนักงานคุ้มครองพยาน เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นประกอบกับระดับลักษณะความสำคัญของพยานและคำให้การของพยานต่อคดีนั้น ๆ แม้ว่าระยะเวลาในการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษจะสิ้นสุดลง สำนักงานคุ้มครองพยานอาจพิจารณาให้จ่ายค่าเลี้ยงชีพแก่พยานต่อไปอีกระยะหนึ่ง จนกว่าเหตุผลและความจำเป็นจะสิ้นสุดลง อาทิเช่น เมื่อแน่ใจได้ว่าพยานจะได้รับความปลอดภัยเนื่องจากบุคคลที่อาจทำอันตรายพยานนั้นถูกศาลพิพากษาให้จำคุก หรือมีการประเมินค่าบุคคลนั้นพ้นจากภาวะอันตรายแล้ว นอกจากนี้ในการกำหนดอัตราค่าเลี้ยงชีพให้แก่พยาน สำนักงานคุ้มครองพยานควรคำนึงถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจในด้านต่างๆ เช่น อัตราค่าครองชีพ ภาวะเงินเฟ้อ อัตราดอกเบี้ย ฯลฯ ประกอบด้วย

<u>การเปลี่ยนชื่อตัว สกุล และหลักฐานทางทะเบียน และการดำเนินการเพื่อกลับสู่ฐานะเดิม</u>

มาตรา 12/14 ก่อนการดำเนินการเปลี่ยนชื่อ สกุล หรือเอกสารทางทะเบียนของพยาน หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าพยานมีหนี้สินที่จะต้องชำระต่อบุคคลที่สาม สำนักงานคุ้มครองพยานต้องกำหนดให้พยานปฏิบัติการชำระหนี้ให้แล้วเสร็จก่อน ในกรณีที่พยานไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ได้ การใช้มาตรการเปลี่ยนชื่อ สกุล หรือเอกสารทางทะเบียนของพยานจะไม่สามารถดำเนินการได้ เว้นแต่ ในกรณีปรากฏว่าพยานไม่อยู่ในสถานะที่จะชำระหนี้ได้โดยแน่แท้ สำนักงานคุ้มครองพยานต้องดำเนินการชำระหนี้ดังกล่าวแทนพยาน ทั้งนี้ โดยพิจารณาจากลักษณะความสำคัญของพยานและคำให้การของพยานต่อคดีนั้น ๆ ประกอบด้วย

มาตรา 12/15 ให้สำนักงานคุ้มครองพยานดำเนินการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยการจัดทำบันทึกความตกลงว่าด้วยการปฏิบัติงาน เพื่อวางมาตรการเกี่ยวกับการดำเนินการเพื่อเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และหลักฐานทางทะเบียนที่สามารถระบุตัวพยานรวมทั้งการดำเนินการเพื่อกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยาน โดยใช้มาตรการที่เหมาะสมและจำเป็น ดังต่อไปนี้

(1) การสร้างหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงประวัติบุคคลทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนของพยาน เช่น ประวัติการศึกษา ประวัติการทำงานหรือการประกอบอาชีพ หรือประวัติการตรวจรักษาทางสุขภาพ เป็นต้น ทั้งนี้ประวัติบุคคลที่สร้างขึ้นใหม่หรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงต้องไม่มีร่องรอยหรือไม่มีข้อสังเกตใดๆ ที่สามารถจะเชื่อมโยงไปยังตัวพยานได้

(2) การออกเอกสารหลักฐานทางทะเบียนของพยานขึ้นใหม่ทั้งหมด หรือแต่เพียงบางส่วน โดยเปลี่ยนแปลงชื่อตัว ชื่อสกุล ที่อยู่ หรือข้อมูลส่วนบุคคล โดยสมมติขึ้นใหม่ ซึ่งต้องไม่พ้องหรือซ้ำซ้อนกับชื่อตัว ชื่อสกุล หรือข้อมูลส่วนบุคคลของผู้อื่นที่มีตัวตนอยู่จริง ทั้งนี้ ในกรณีที่หลักฐานทางทะเบียนใดกำหนดให้ต้องมีรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลเพื่อวัตถุประสงค์ในการรักษาความปลอดภัยของเจ้าของหลักฐานทางทะเบียนนั้น ๆ เช่น รูปถ่าย หรือลายมือชื่อ อาจสามารถทำการตกแต่ง อำพราง หรือเปลี่ยนแปลงลายมือชื่อได้ เพื่อให้หลักฐานที่สร้างขึ้นใหม่ไม่สามารถจะเชื่อมโยงไปยังตัวพยานได้

ข้อ 12/16 พยานต้องส่งมอบเอกสารหลักฐานทางทะเบียนฉบับจริงที่อยู่ในความครอบครองของตนให้กับสำนักงานคุ้มครองพยานเป็นผู้เก็บรักษาไว้ เพื่อป้องกันมิให้เอกสารหลักฐานดังกล่าวปรากฏแก่บุคคลอื่นและเพื่อป้องกันมิให้พยานมีไว้ในความครอบครองและใช้เอกสารหลักฐานหลายฉบับ และเพื่อวัตถุประสงค์ในการกลับคืนสู่ฐานะเดิมตามคำขอของพยาน

สำนักงานคุ้มครองพยานต้องจัดให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยแก่เอกสารหลักฐานฉบับจริงของพยานที่เก็บรักษาไว้อย่างรัดกุมเข้มงวดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการ

จัดทำเอกสารทางทะเบียนขึ้นใหม่ดังกล่าวข้างต้น ต้องจัดให้มีมาตรการในการรักษาความลับเกี่ยวกับการดำเนินการดังกล่าว

มาตรา 12/17 ภายหลังจากที่ได้เปลี่ยนแปลงชื่อตัว ชื่อสกุล แล้ว พยานไม่จำต้องเปิดเผยชื่อตัว ชื่อสกุล และสถานะเดิมให้บุคคลใดๆ ตามที่ถูกเรียกร้องแม้จะมีกฎหมายกำหนดไว้ก็ตาม พยานสามารถกล่าวอ้างชื่อแสดงตัวใหม่ว่าเป็นชื่อแสดงตัวเพียงชื่อเดียว และให้ถือว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ ยกเว้นการดำเนินกระบวนพิจารณาใด ๆ ในศาล

พยานที่อยู่ในความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษอาจเข้าร่วมในกระบวนการไต่สวนใด ๆ ได้ แต่ทั้งนี้การใช้ชื่อตัว ชื่อสกุล หรือหลักฐานทางทะเบียนเดิมจะกระทำได้เมื่อได้รับการเห็นชอบจากสำนักงานคุ้มครองพยานเท่านั้น

มาตรา 12/18 ในกรณีที่พยานถูกฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาในความผิดที่ได้กระทำก่อนที่จะเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล หรือเอกสารทางทะเบียน สำนักงานคุ้มครองพยานต้องมั่นใจได้ว่าพยานดังกล่าวจะสามารถไปปรากฏตัวยังศาลตามกระบวนพิจารณาของศาลโดยใช้ชื่อตัว ชื่อสกุล หรือเอกสารทางทะเบียนเดิมของพยาน ในกรณีดังกล่าวศาลอาจกำหนดวิธีการพิเศษในการดำเนินกระบวนพิจารณาคดี โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของพยานเป็นสำคัญ แต่ในกรณีที่พยานได้กระทำความผิดอาญาภายหลังจากเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล หรือเอกสารทางทะเบียนแล้ว สำนักงานคุ้มครองพยานอาจถือเป็นเหตุสิ้นสุดการให้ความคุ้มครองแก่พยานได้

มาตรา 12/19 ในกรณีที่พยานซึ่งอยู่ในความคุ้มครองถูกหมายเรียกไปเป็นพยานในคดีอาญาสำหรับการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นก่อนที่พยานจะเข้าสู่การคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ ให้ศาลส่งหมายเรียกให้แก่พยานโดยผ่านสำนักงานคุ้มครองพยาน เพื่อให้สำนักงานคุ้มครองพยานสามารถให้ความคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานในระหว่างการเดินทางไปยังศาลได้

มาตรา 12/20 ในกรณีมีพฤติการณ์อันจำเป็น สำนักงานคุ้มครองพยานอาจใช้มาตรการใด ๆ เพื่อเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพเฉพาะตัวของพยาน เช่น การทำศัลยกรรมใบหน้า การลบหรือกำจัดจุดเด่น หรือจุดสังเกตใดๆ ที่มีอยู่บนใบหน้าหรือร่างกายของพยาน เช่น รอยสัก ไฝ ปาน หรือแผลเป็น เป็นต้น ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวจะต้องได้รับความยินยอมจากพยานด้วย

มาตรา 12/21 การเปลี่ยนแปลงชื่อตัว ชื่อสกุล และการจัดทำเอกสารหลักฐานทางทะเบียนหรือเอกสารใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับพยานขึ้นใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองความปลอดภัยของพยานไม่ถือเป็นการกระทำความผิดเกี่ยวกับเอกสารไม่ว่าตามบทบัญญัติกฎหมายใด ๆ และการดำเนินการดังกล่าวไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าหรือการชำระหนี้ตามกฎหมายใด ๆ ของพยานต่อบุคคลที่สาม

ทั้งนี้เพื่อวัตถุประสงค์ในการใช้สิทธิหรือการปฏิบัติการชำระหนี้ที่ไม่สิ้นสุดภายหลังจากการเปลี่ยนชื่อ สกุล หรือเอกสารทางทะเบียนของพยาน ให้พยานดำเนินการตั้งตัวแทนเพื่อกระทำการแทนตน

เมื่อการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษสิ้นสุดลง สำนักงานคุ้มครองพยานต้องส่งมอบเอกสารหลักฐานฉบับจริงคืนให้แก่พยาน และทำลายเอกสารหลักฐานที่ทำสมมติขึ้นใหม่ทันที ทั้งนี้ หากพยานไม่ประสงค์ที่จะกลับไปใช้ชื่อตัว ชื่อสกุล เดิม และมีความประสงค์ที่จะทำการเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และจัดทำเอกสารหลักฐานทางทะเบียนที่ระบุชื่อตัว ชื่อสกุล ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวขึ้นใหม่ ให้สำนักงานคุ้มครองพยานประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการให้แก่พยานโดยเร่งด่วน

<u>การดำเนินการให้พยานมีอาชีพหรือการศึกษาอบรมที่เหมาะสม</u>

มาตรา 12/22 พยานที่อยู่ในความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษย่อมคาดหวังที่จะมีความสามารถที่จะดำรงชีพอยู่ได้ด้วยตัวเอง โดยสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ ดังนั้น สำนักงานคุ้มครองพยานจึงมีหน้าที่ต้องจัดให้พยานสามารถประกอบอาชีพหรือให้มีการศึกษาอบรมทักษะอาชีพที่เหมาะสมต่อพื้นฐานความรู้ ความสามารถ และการดำรงชีวิตของพยาน โดยการจัดหาอาชีพหรือการศึกษาอบรมดังกล่าวต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของพยานเป็นสำคัญด้วย

มาตรา 12/23 กรณีที่พยานหรือบุคคลในครอบครัวยังอยู่ในวัยเรียน สำนักงานคุ้มครองพยานควรทำความตกลงร่วมกับกระทรวงศึกษาธิการเพื่อจัดให้มีการเรียนการสอนไม่ว่าโดยวิธีใด ๆ แก่พยาน รวมตลอดจนการสอบวัดผล และการออกวุฒิทางการศึกษาให้แก่พยานที่ได้รับการศึกษาโดยวิธีพิเศษดังกล่าว นอกจากนี้ ควรกำหนดให้มีมาตรการที่สามารถคงสถานะภาพทางการศึกษาของพยานซึ่งไม่สามารถไปเข้าเรียนได้ตามปกติเนื่องจากการย้ายที่อยู่เป็นการชั่วคราวหรืออยู่ในระหว่างการใช้มาตรการคุ้มครองพยานของสำนักงานคุ้มครองพยาน

<u>การช่วยเหลือในการเรียกร้องสิทธิที่พยานพึงได้รับ</u>

มาตรา 12/24 สำนักงานคุ้มครองพยานควรประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและศาลเพื่อให้พยานพึงได้รับสิทธิในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

(1) สิทธิและความคุ้มครองพยาน ที่กำหนดไว้ตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1 บททั่วไป ลักษณะ 5 พยานหลักฐาน หมวด 2 ว่าด้วยการมาศาลของพยานและการซักถามพยาน

(2) สิทธิในการคัดค้านหรือโต้แยงการปล่อยตัวจำเลยชั่วคราวในชั้นพิจารณาคดี โดยให้ถือว่าพยานเป็นผู้เสียหายตามกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความอาญา

(3) สิทธิที่จะอำพรางชื่อตัว ชื่อสกุล อำพรางตัว อำพรางเสียง เพื่อป้องกันการเผชิญหน้าของพยานและจำเลยหรือผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ชี้ตัว พิจารณาความ หรือนำมาตรการพิเศษสำหรับการสอบสวนและสืบพยานเด็กมาใช้ เช่น ศาลต้องจัดให้พยานเบิกความในห้องอื่นผ่านโทรทัศน์วงจรปิด/สื่ออิเล็กทรอนิกส์อื่น ๆ

(4) สิทธิที่จะได้รับการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีในทุกชั้นอย่างรวดเร็ว โดยกำหนดระยะเวลาในการดำเนินกระบวนพิจารณาในคดีที่มีพยานที่อยู่ในโปรแกรมคุ้มครองฯ จะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 3 เดือน เป็นต้น

มาตรา 12/25 สำนักงานคุ้มครองพยานควรประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อผลักดันให้มีการกำหนดฐานความผิดเกี่ยวกับการกระทำที่เป็นการขัดขวาง หลอกลวง ให้สัญญาให้ประโยชน์ที่มิควรได้ ชักจูงใจโดยทุจริตเพื่อกีดกันไม่ให้พยานที่อยู่ในโครงการให้ถ้อยคำให้การ เบิกความ หรือเพื่อจูงใจให้การเท็จ หรือไม่มาปรากฏตัวต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ และกำหนดให้ผู้ที่ทำอันตรายแก่พยานที่อยู่ในโครงการ ไม่ว่าจะเป็นการฆ่า ทำร้ายร่างกาย ข่มขู่ คุกคาม กักขังหน่วงเหนี่ยว หรือทำความเสียหายต่อทรัพย์สินของพยานดังกล่าว ต้องรับโทษสูงขึ้น โดยกำหนดเพิ่มเติมในกฎหมายคุ้มครองพยาน

มาตรา 12/26 สำนักงานคุ้มครองพยานควรประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเรียกร้องสิทธิใดๆ ที่พยานพึงได้รับ เช่น สิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ สิทธิมนุษยชน สิทธิทางแพ่ง และสิทธิในการกลับเข้ารับการศึกษาในระดับการศึกษาหรือสถานศึกษาเดิม หรือการกลับมาประกอบอาชีพในตำแหน่งหน้าที่เดิมก่อนที่จะเข้าสู่การคุ้มครอง หรือการกลับเข้ารับราชการโดยได้รับสิทธิที่พึงมีพึงได้ที่พยานต้องสูญเสียไปในระหว่างที่พยานอยู่ในความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ หรือการเรียกร้องสิทธิใด ๆ ที่อาจต้องเสียไปเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงชื่อตัว ชื่อสกุล หรือหลักฐานทางทะเบียนใด ๆ นอกจากนี้ ในกรณีจำเป็นสำนักงานคุ้มครองพยานอาจดำเนินการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่องดเว้น หรือผัดผ่อนการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายใด ๆ ของพยาน เช่น การเกณฑ์ทหาร เป็นต้น ทั้งนี้ การงดเว้นการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายในกรณีดังกล่าวไม่ถือเป็นการกระทำความผิดตามบทบัญญัติกฎหมายนั้นๆ

<u>การดำเนินการให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยในระยะเวลาที่จำเป็น</u>

มาตรา 12/27 การจัดให้มีเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานต้องอยู่ภายในช่วงระยะเวลาที่จำเป็น โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ทั้งปวงที่อาจเป็นอันตรายหรืออาจมีผลกระทบต่อความปลอดภัยของพยาน เจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยอาจให้ความคุ้มครองพยานอย่าง

ใกล้ชิดหรือการตรวจตราหรือลาดตระเวนบริเวณรอบๆ ที่อยู่ของพยานตลอด 24 ชั่วโมง หรือเฉพาะในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งขึ้นอยู่กับระดับความเหมาะสมและจำเป็น รวมทั้งการจัดเจ้าหน้าที่คุ้มกันพยานในระหว่างการเดินทางไปยังและกลับจากศาล หรือการคุ้มกันพยานในระหว่างเดินทางไปยังสถานที่ใดๆ ที่จำเป็น ตลอดจนการจัดหาอุปกรณ์ป้องกันอันตราย เช่น เสื้อเกราะ อุปกรณ์ส่งสัญญาณ หรืออุปกรณ์สื่อสารในกรณีฉุกเฉินให้แก่พยาน

มาตรา 12/28 เจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ สำนักงานคุ้มครองพยานต้องกำหนดคุณสมบัติและลักษณะของบุคคลผู้จะมาปฏิบัติหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยแก่พยาน ดังต่อไปนี้

- เป็นผู้ที่มีความตื่นตัวระแวดระวังภัยอยู่ตลอดเวลา
- เป็นผู้มาจากหน่วยงานสืบสวนสอบสวน ข่าวกรอง หรือหน่วยสืบราชการลับ
- เป็นผู้มีแนวความคิดใหม่ ๆ
- เป็นผู้ทำงานให้กับภาคสังคมหรือประชาชน
- เป็นนักเจรจาต่อรอง ทนายความหรือนักกฎหมาย

มาตรา 12/29 เพื่อให้เกิดความมั่นใจในการรักษาความลับและการรักษาความปลอดภัยของข้อมูล สำนักงานคุ้มครองพยานต้องกำหนดหลักเกณฑ์และขอบเขตที่เข้มงวด ตลอดจนสร้างกระบวนการตรวจสอบอย่างละเอียดในการคัดเลือกบุคคลที่จะมาทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยและเจ้าหน้าที่อื่นๆ ในหน่วยงาน โดยหลักเกณฑ์ ขอบเขตและกระบวนการตรวจสอบดังกล่าว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ก. คุณสมบัติ : การคุ้มครองความปลอดภัยเป็นงานที่มีความสลับซับซ้อนจึงต้องการผู้มีประสบการณ์ไม่ต่ำกว่า 5 ปี ในการปฏิบัติงานคุ้มครองบุคคลอย่างใกล้ชิดและมีความสามารถในการใช้อาวุธ รวมทั้งมีความรู้ทางกฎหมายและจิตวิทยา

ข. ความซื่อสัตย์ : เป็นผู้มีมาตรฐานคุณธรรมและจริยธรรมในระดับสูง มีความซื่อสัตย์และมีความสามารถในการปฏิบัติงานที่ต้องรักษาชั้นความลับในระดับสูงสุด

ค. ประวัติทางจิตวิทยา : บุคคลผู้จะมาปฏิบัติหน้าที่ให้ความคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานต้องผ่านการทดสอบทางจิตวิทยา เนื่องจากจะต้องปฏิบัติหน้าที่โดยอยู่ร่วมกับพยาน บางกรณีอาจต้องให้ความคุ้มครองพยานตลอด 24 ชั่วโมง จึงต้องเป็นผู้มีทักษะทางจิตวิทยาในการอยู่ร่วมกับคนแปลกหน้าให้ได้รับความไว้วางใจ และผ่อนคลายจากความวิตกกังวล ความตึงเครียดจากสถานการณ์ต่าง ๆ หรือความหวาดกลัวจากภยันตรายใด ๆ

ง. การปฏิบัติงานเต็มเวลา : เจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัยต้องเป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานเต็มเวลาเพื่อลดความเสี่ยงจากการขาดความชำนาญเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ไม่ต่อเนื่อง และเพื่อให้เกิดความมั่นใจในระดับสูงสุดของการให้ความคุ้มครองพยานที่ได้จากการฝึกฝนอยู่ตลอดเวลา

จ. ความหลากหลายของเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัย : ในการพิจารณาคัดเลือกบุคคลผู้จะมาปฏิบัติหน้าที่ให้ความคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยาน ต้องผ่านขั้นตอนการตรวจสอบอย่างละเอียดในหลากหลายรูปแบบ เช่น การสัมภาษณ์ การทดสอบสมรรถภาพร่างกาย การทดสอบทางจิตวิทยา การคัดเลือกบุคคลควรกำหนดให้มีความหลากหลายทางเพศ อายุ และบุคลิกภาพ เพื่อประโยชน์ในการจัดเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยที่เหมาะสมกับพยานแต่ละคน

มาตรา 12/30 เพื่อให้การคุ้มครองพยานสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานคุ้มครองพยานควรจัดให้ผู้ที่จะทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองพยานได้รับการฝึกฝนและอบรมเพื่อให้มีความรู้ความสามารถและทักษะในเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ก. ความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานกับพยานซึ่งอาจได้รับความเสี่ยงภัยอันตราย โดยปราศจากการพูดคุยโต้เถียงในเรื่องเกี่ยวกับคดีหรือต้องไม่ทำตัวเป็นผู้สั่งสอนพยานในเรื่องเกี่ยวกับคดีไม่ว่าด้วยวิธีการใด ๆ

ข. ความรู้และความเข้าใจอันดีเกี่ยวกับกฎหมายอาญา กระบวนวิธีพิจารณาอาญาตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวน ชั้นอัยการ และชั้นศาล ตลอดจนกฎระเบียบต่าง ๆ ของศาล

ค. ความสามารถและทักษะในการการต่อสู้ ป้องกันตัวเองและผู้อยู่ในความคุ้มครอง ตลอดจนการใช้อาวุธและการพกพาอาวุธ

ง. ความสามารถในการประสานงานกับครอบครัวของพยาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการใช้มาตรการคุ้มครองและให้ความช่วยเหลือแก่พยาน ตลอดจนหน่วยงานภาคเอกชน (NGO) ที่ทำงานเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน เป็นต้น

มาตรา 12/31 ในกรณีมีพฤติการณ์อันจำเป็นโดยพิจารณาจากระดับความร้ายแรงของภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นแก่พยาน สำนักงานคุ้มครองพยานอาจจัดหาหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญที่มีศักยภาพสูงมาให้การคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานเป็นกรณีพิเศษ หรือให้หน่วยดังกล่าวทำหน้าที่ฝึกอบรมหลักสูตรการรักษาความปลอดภัยให้แก่เจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองความปลอดภัยของสำนักงานคุ้มครองพยาน

<u>การดำเนินการอื่นใดให้พยานได้รับความช่วยเหลือหรือได้รับความคุ้มครองตามที่เห็นสมควร</u>

มาตรา 12/32 นอกจากการให้การคุ้มครองความปลอดภัยตามมาตรการใด ๆ แล้ว สำนักงานคุ้มครองพยานพึงให้การดูแลทุกข์สุขของพยานไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย เช่น การพาไปพบแพทย์ หรือจัดหาแพทย์มาตรวจรักษา หรือตรวจสุขภาพและทางจิตใจ เช่น การมีจิตแพทย์คอย

ให้คำปรึกษาแนะนำ ทั้งนี้ โดยสำนักงานคุ้มครองพยานเป็นผู้ออกค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ อาจมีการอนุญาตให้พยานสามารถติดต่อสื่อสารกับครอบครัว ญาติ หรือเพื่อน แต่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่อย่างใกล้ชิด หรืออนุญาตให้กระทำการใดๆ ตามที่พยานร้องขอ ภายใต้ขอบเขตของการคุ้มครองพยานเพื่อความปลอดภัยของพยาน

มาตรา 12/33 เมื่อระยะเวลาในการคุ้มครองสิ้นสุดลงและพยานออกจากโปรแกรมการคุ้มครอง สำนักงานคุ้มครองพยานควรพิจารณามอบเงินรางวัลแก่พยานในจำนวนที่เหมาะสม เพื่อให้พยานใช้เป็นทุนในการประกอบอาชีพ หรือเพื่อเป็นรางวัลตอบแทนที่พยานต้องเสี่ยงชีวิตมาเป็นพยานอันเป็นการช่วยเหลือทางราชการ หรืออาจประสานความร่วมมือกับหน่วยงานใดๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อมอบสิทธิพิเศษใดๆ ในการดำรงชีวิตให้แก่พยานหรือบุคคลในครอบครัว เช่น สิทธิในการรักษาพยาบาล การโดยสารยานพาหนะต่าง ๆ และทุนการศึกษา หรือให้ความช่วยเหลือในการหางานและการศึกษาต่อ ให้ความมั่นใจแก่พยานในการดำรงชีพด้วยตนเอง หรือให้ความช่วยเหลืออื่นใดที่พิจารณาเห็นว่ามีความจำเป็นต่อความปลอดภัยและการดำรงชีวิตโดยปกติสุขของพยาน

ส่วนที่ 4

การปฏิบัติตนของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

มาตรา 12/34 พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาล หรือรวมทั้งเจ้าหน้าที่คุ้มครองความปลอดภัยและเจ้าหน้าที่อื่นของสำนักงานคุ้มครองพยาน ควรปฏิบัติตนต่อพยานและบุคคลในครอบครัว หรือผู้เกี่ยวข้องกับพยานที่อยู่ในความคุ้มครองตามแนวทางดังต่อไปนี้

(1) มีความตระหนักในหน้าที่ เคารพในสิทธิและเสรีภาพของพยานตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

(2) การปฏิบัติหน้าที่ต้องอยู่บนพื้นฐานของความสุจริต ตรงไปตรงมา ไม่มุ่งหวังหรือแสวงหาประโยชน์อันมิควรได้จากการปฏิบัติงานและปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้

(3) มีจิตสำนักในการปฏิบัติงานในกรอบของศีลธรรมตามหลักศาสนา

(4) ปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักวิชาและจรรยาตามวิชาชีพ

(5) ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เกรงกลัวต่ออิทธิพลใดๆ

(6) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความวิริยะ อุตสาหะ เสียสละ และอดทน เพื่อประโยชน์แห่งการอำนวยความยุติธรรม

(7) ต้องมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี สุภาพอ่อนโยน มีไมตรีและเต็มใจ ให้คำแนะนำช่วยเหลือพยานเสมือนญาติ ให้ความเข้าใจเห็นอกเห็นใจและตระหนักถึงคุณค่าของพยาน

มาตรา 12/35 เมื่อมีการพิจารณาอนุมัติให้พยานอยู่ในความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษแล้ว ก่อนดำเนินการคุ้มครอง ให้สำนักงานคุ้มครองพยานแจ้งเงื่อนไขในการคุ้มครองพยานให้แก่พยานผู้ขอรับการคุ้มครอง พร้อมทั้งจัดทำบันทึกข้อตกลงและให้พยานผู้ขอรับความคุ้มครองลงลายมือชื่อในบันทึกข้อตกลง

บันทึกข้อตกลงให้ทำเป็นหนังสือและอย่างน้อยต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) การยินยอมรับการคุ้มครองของพยาน

(2) วิธีการคุ้มครองพยาน

(3) รายละเอียดแนวทางให้พยานปฏิบัติ

(4) สิทธิที่พยานพึงได้รับตามกฎหมาย

(5) เงื่อนไขที่กำหนดให้ พยานถือปฏิบัติและผลของการที่พยานไม่ปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงซึ่งอาจเป็นเหตุให้การคุ้มครองพยานสิ้นสุดลง

(6) วัน เดือน ปี ที่ทำบันทึกข้อตกลง

มาตรา 12/36 การกำหนดแนวทางให้พยานปฏิบัติในบันทึกข้อตกลงต้องคำนึงถึงวิธีการคุ้มครองพยาน พฤติการณ์ความไม่ปลอดภัย ความร้ายแรงแห่งคดี และอย่างน้อยต้องประกอบไปด้วยแนวทาง ดังต่อไปนี้

(1) พยานต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่และปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ในเรื่องที่เกี่ยวกับมาตรการเพื่อความปลอดภัยของตนเองและผู้เกี่ยวข้อง

(2) พยานต้องไม่ปฏิบัติตนที่อาจทำให้เกิดความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของตนเองและผู้เกี่ยวข้อง

(3) กรณีที่พยานจะติดต่อหรือสื่อสารกับบุคคลภายนอก พยานจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ก่อน

(4) กรณีมีการย้ายที่อยู่หรือที่พักอาศัย พยานต้องไม่กระทำการหรือมีพฤติการณ์ ซึ่งอาจเปิดเผยให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดทราบได้ว่าตนอยู่ที่ใด

(5) พยานต้องหลีกเลี่ยงไม่กระทำการใดๆ ซึ่งอาจเปิดเผยสถานะของตนเอง

(6) พยานต้องยินยอมให้เจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจสอบที่พักอาศัยของพยานได้ตามสมควร

(7) พยานต้องปฏิบัติตามข้อปฏิบัติอื่นเพื่อความปลอดภัยของพยานที่สำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควร

ส่วนที่ 5

แนวทางปฏิบัติต่อพยานที่แตกต่างเนื่องจากความแตกต่างทางเพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา

มาตรา 12/37 ในการดำเนินการคุ้มครองพยานที่เป็นเพศหญิง พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาล หรือสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วแต่กรณี พึงต้องให้เกียรติแก่พยาน การจัดสถานที่อยู่อาศัยหรือสถานที่สอบปากคำพยาน เจ้าหน้าที่จะต้องจัดให้เหมาะสมแก่เกียรติและศักดิ์ศรีของพยาน

ในการคุ้มครองความปลอดภัยแก่พยานที่เป็นเพศหญิง ควรจัดเจ้าหน้าที่ที่เป็นเพศหญิงเป็นเจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองร่วมด้วย

มาตรา 12/38 ในการดำเนินการคุ้มครองพยาน พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วแต่กรณี จะต้องคำนึงถึงความเชื่อหรือหลักศาสนาที่พยานนับถือ การจัดสถานที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ใดๆ ให้แก่พยานจะต้องจัดให้เหมาะสมต่อความเชื่อและแนวปฏิบัติตามศาสนาของพยาน

มาตรา 12/39 ในการคุ้มครองพยานที่เป็นเด็ก ให้พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วแต่กรณี จัดหาหรือประสานงานให้มีนักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ญาติ หรือผู้ที่ได้รับความไว้วางใจเข้าร่วมด้วย

มาตรา 12/40 ในการดำเนินการคุ้มครองพยานซึ่งเป็นผู้ทุพลภาพ ให้พนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนสอบสวนคดีอาญา พนักงานผู้มีอำนาจฟ้องคดีอาญา ศาลหรือสำนักงานคุ้มครองพยานแล้วแต่กรณี จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก หรือผู้เชี่ยวชาญในการดูแลผู้ทุพลภาพเข้าร่วมกับเจ้าหน้าที่คุ้มครองพยาน

มาตรา 12/41 ก่อนการให้ความคุ้มครองแก่พยานที่เป็นผู้ต้องขัง หน่วยงานคุ้มครองพยานจะต้องทำการพิสูจน์ความน่าเชื่อถือของพยาน เช่น การตรวจสอบประวัติอาชญากรรม การใช้เครื่องจับเท็จ การตรวจสอบสภาวะทางจิตก่อนเสมอ

ในการคุ้มครองพยานที่เป็นผู้ต้องขัง อาจใช้วิธีหนึ่งวิธีใดเพื่อความเหมาะสม เช่น การจัดให้มีเจ้าหน้าที่ควบคุมอย่างใกล้ชิด การย้ายหอนอน การย้ายแดนขัง การย้ายเรือนจำ โดยการพิจารณาจากความร้ายแรงแห่งคดี หรือสถานที่ต้องขังจำเลย หากพยานต้องขังในเรือนจำเดียวกับจำเลยและไม่สามารถย้ายเรือนจำได้ ให้จัดเจ้าหน้าที่ดูแลพยานตลอด 24 ชั่วโมง

มาตรา 12/42 หากพยานเป็นผู้กระทำความผิดในคดีอื่นด้วย ให้สำนักงานคุ้มครองพยานประสานงานกับหน่วยงานที่ควบคุมตัวพยาน และดำเนินการใด ๆ เพื่อนำตัวมาเป็นพยานในคดีที่ขอรับการคุ้มครอง แต่ทั้งนี้จะต้องไม่ดำเนินการเป็นอันขัดกับกฎหมายในเรื่องดังกล่าว

มาตรา 12/43 หากพยานมีประวัติเกี่ยวกับการเสพสุราเป็นอาจิณหรือการใช้สารเสพติดให้โทษ ให้สำนักงานคุ้มครองพยานตรวจสอบและควบคุมการเสพย์สุราหรือการใช้สารเสพติด โดยอาจกำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมในการปฏิบัติตนของพยาน

ส่วนที่ 6

แนวทางปฏิบัติตัวที่เหมาะสมของพยาน ในระหว่างที่อยู่ในความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ

มาตรา 12/44 ในระหว่างที่อยู่ในความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ พยานพึงปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมตามแนวทางที่กำหนดไว้ในบันทึกความตกลง ดังต่อไปนี้

(1) พยานต้องให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่และปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ในเรื่องที่เกี่ยวกับมาตรการเพื่อความปลอดภัยของตนเองและผู้เกี่ยวข้อง

(2) พยานต้องไม่ปฏิบัติตนที่อาจทำให้เกิดความเสี่ยงต่อความปลอดภัยของตนเองและผู้เกี่ยวข้อง

(3) กรณีที่พยานจะติดต่อหรือสื่อสารกับบุคคลภายนอก พยานจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่ก่อน

(4) กรณีมีการย้ายที่อยู่หรือที่พักอาศัย พยานต้องไม่กระทำการหรือมีพฤติการณ์ ซึ่งอาจเปิดเผยให้บุคคลหนึ่งบุคคลใดทราบได้ว่าตนอยู่ที่ใด

(5) พยานต้องหลีกเลี่ยงไม่กระทำการใดๆ ซึ่งอาจเปิดเผยสถานะของตนเอง

(6) พยานต้องยินยอมให้เจ้าหน้าที่เข้าไปตรวจสอบที่พักอาศัยของพยานได้ตามสมควร

(7) พยานต้องปฏิบัติตามข้อปฏิบัติอื่นเพื่อความปลอดภัยของพยานที่สำนักงานคุ้มครองพยานเห็นสมควร

ข้อ 12/45 พยานอยู่ในความคุ้มครองของตามมาตรการพิเศษของสำนักงานคุ้มครองพยานพึงตระหนักถึงหน้าที่ที่จะต้องมาให้ถ้อยคำหรือเบิกความเพื่อเป็นประโยชน์แก่รูปคดีมากที่สุด

ข้อ 12/46 ในกรณีที่พยานได้กระทำความผิดอาญาในระหว่างที่อยู่ในความคุ้มครองตามมาตรการพิเศษ สำนักงานคุ้มครองพยานอาจถือเป็นเหตุสิ้นสุดการให้ความคุ้มครองแก่พยานได้

ข้อ 12/47 กรณีพยานไม่ปฏิบัติตามมาตรา 12/44 , 12/45 และมาตรา 12/46 ให้เจ้าหน้าที่ชุดคุ้มครองพยานทำรายงานพร้อมระบุเหตุผลแจ้งสำนักงานคุ้มครองพยานเพื่อเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมาย พิจารณาสั่งให้การคุ้มครองพยานสิ้นสุดลง

ส่วนที่ 7

การปฏิบัติต่อพยานหลังออกจากการคุ้มครองฯ

มาตรา 12/48 หน่วยงานที่มีภารกิจในการคุ้มครองพยานจะต้องดูแล สอดส่องและติดตามพยานที่ออกจากการให้ความคุ้มครองไปจนกว่าจะมั่นใจได้ว่าพฤติกรรมความไม่ปลอดภัยที่อาจเกิดกับพยานจะหมดไป เช่น เมื่อแน่ใจได้ว่าพยานพ้นจากอันตรายเนื่องจากบุคคลที่อาจทำอันตรายพยานนั้นถูกศาลพิพากษาให้จำคุก หรือมีการประเมินว่าพยานพ้นจากภาวะอันตรายแล้ว อย่างไรก็ตามหากมีพฤติการณ์หรือเมื่อมีการประเมินภัยคุกคามแล้วปรากฏว่าภาวะอันตรายอาจย้อนกลับมา หน่วยงานที่มีภารกิจดังกล่าวอาจพิจารณาให้พยานกลับเข้ารับการคุ้มครองได้อีกตามที่จำเป็น

บรรณานุกรม

Jeffrey R. Kallstronm และ Suranne E. Roc, **"**ความผิดฐานขัดขวางความยุติธรรม," โดย วิมล กิติทัศนาสรชัย สถาบันกฎหมายอาญา สำนักงานอัยการสูงสุด: กรุงเทพฯ, 2546 .

Johan Peter Wilhelm Hilger, Organized Crime/Witness Protection in Germany, in UNAFEI Resource Material Series No. 58, 2001, at 99; Special Investigative Tools to Combat Transnational Organized Crime (TOC), in UNFEI Resource Material Series No. 58, 2001.

John G Vatentin , Present Issues for organized crime : The Australian UNAFEI , Resource Material series No. 44 , 1993.

The Witness Security Program was authorized in 1970 by The Organized Crime Control Act of 1970 and The Comprehensive Crime Control Act of 1984.

United Nations . Good practices for the protection of witnesses in criminal proceedings involving organized crime.

กฎหมายคุ้มครองพยาน ความฝันที่ยังอยู่ไกลจากกระบวนการยุติธรรมไทย, สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 6 (6-12 กรกฎาคม 2544) : 13.

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการยื่นและการพิจารณาคำร้องขอใช้มาตรการพิเศษในการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2548

ชัยชนะ วิบูลย์พันธ์**,** "มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมกระทำโดยผู้มีอิทธิพล," วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539 .

ณรงค์ ใจหาญ. (2546, 16 กรกฎาคม). "สาระสำคัญของพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546." วารสารข่าวกฎหมายใหม่รายปักษ์, 1, 8 : 8-11.

ดรุณ โสตถิพันธ์, การบริหารงานกระบวนทางยุติธรรมทางอาญา, วารสารอัยการ, ปีที่ 5, ฉบับที่ 51 มีนาคม 2525.

ประกาศกระทรวงกลาโหมเรื่องกำหนดหน่วยงานทำหน้าที่รับคำร้องขอรับการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ

ประกาศกระทรวงยุติธรรมเรื่องกำหนดแบบบัตรประจำตัวพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

ประกาศกระทรวงยุติธรรมเรื่องกำหนดหน่วยงานทำหน้าที่รับคำร้องขอรับการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ

ประธาน วัฒนวาณิชย์, ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ์ และวันชัย รุจนวงศ์. การพัฒนากฎหมายป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (ระยะที่ 1) , 2548.

ประยุทธ แก้วภักดี, “การคุ้มครองความปลอดภัยของพยานบุคคลในคดีอาญา,” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542 .

พ.ต.ท.วันชัย ศรีนวลนัด,” การคุ้มครองพยานบุคคลในคดีอาญา,” งานวิจัยหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง วิทยาลัยการยุติธรรม สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม, 2540 .

พระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546

เมทินี ชโลธร, “การปฏิบัติต่อพยานบุคคลในคดีอาญา,” วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543 .

ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยการแจ้ง วิธีการที่เจ้าหน้าที่ให้ความคุ้มครองแก่พยานและการสิ้นสุดซึ่งการคุ้มครองพยาน พ.ศ. 2549

ระเบียบกระทรวงกลาโหมว่าด้วยการคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548

ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการคุ้มครองพยานตามมาตรการพิเศษ พ.ศ.2548

ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2548

ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายแก่พยาน สามี ภริยาผู้บุพการี ผู้สืบสันดานของพยาน หรือบุคคลอื่นที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2547

ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยแนวทางการปฏิบัติงานคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2550

ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยการคุ้มครองและค่าตอบแทนพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2548

ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยแนวทางในการปฏิบัติต่อพยาน พ.ศ.2548

ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติว่าด้วย กำหนดแนวปฏิบัติการคุ้มครองพยานในคดีอาญาพ.ศ.2548

ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดียาเสพติด พ.ศ. 2547

ระเบียบสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่าด้วยการให้ความคุ้มครองแก่พยานในคดียาเสพติด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550

วันชัย รุจนวงศ์. “มาตรการคุ้มครองพยานบุคคล.” วารสารอัยการ, ปีที่ 17, ฉบับที่ 201, 2537.

ศิระ รัตตานุกูล, “การคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. 2546 เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 24,” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2549 .

เอนก อะนันทวรรณ, “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย : ศึกษากรณีคุ้มครองพยานในคดีอาญา,” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2544 .

รายนามคณะผู้วิจัย

ศาสตราจารย์วีระพงษ์ บุญโญภาส	หัวหน้าโครงการ
รองศาสตราจารย์สำเรียง เมฆเกรียงไกร	นักวิจัย
นางสาวสุพัตรา แผนวิชิต	นักวิจัย
นางสาวสรัลนุช สถิรเจริญทรัพย์	นักวิจัย
เรือโทหญิงมธุศร สุธะลักษณ์	นักวิจัย